

CRNA GORA

REGIONALNO ISTRAŽIVANJE O PRAVOSUDU 2025

© 2026 The World Bank
1818 H Street NW, Washington DC 20433
Telephone: 202-473-1000; Internet: www.worldbank.org

Some rights reserved

This work is a product of the staff of The World Bank. The findings, interpretations, and conclusions expressed in this work do not necessarily reflect the views of the Executive Directors of The World Bank or the governments they represent. The World Bank does not guarantee the accuracy of the data included in this work. The boundaries, colors, denominations, and other information shown on any map in this work do not imply any judgment on the part of The World Bank concerning the legal status of any territory or the endorsement or acceptance of such boundaries.

Rights and Permissions

The material in this work is subject to copyright. Because The World Bank encourages dissemination of its knowledge, this work may be reproduced, in whole or in part, for noncommercial purposes as long as full attribution to this work is given.

Attribution—Please cite the work as follows: “World Bank. 2025. Regional Justice Survey – Montenegro Country Report. © World Bank.”

All queries on rights and licenses, including subsidiary rights, should be addressed to World Bank Publications, The World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; fax: 202-522-2625; e-mail: pubrights@worldbank.org.

Sadržaj

PREDGOVOR	1
ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI.....	2
KLJUČNI REZULTATI	3
1. LIČNO ISKUSTVO KORISNIKA I RADNO ISKUSTVO PROFESIONALACA U PRAVOSUDNOM SISTEMU: PREGLED	16
1.1. ISKUSTVO GRAĐANA SA SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA	17
1.2. ISKUSTVO PREDUZEĆA SA SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA.....	20
1.3. PREGLED ADVOKATA	23
1.4. PREGLED SUDIJA	24
1.5. PREGLED TUŽILACA.....	25
1.6. PREGLED OSOBLJA SUDOVA	26
1.7. PREGLED NOTARA.....	26
1.8. PREGLED IZVRŠITELJA	27
2. EFIKASNOST.....	28
2.1. OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI PRAVOSUĐA	31
2.2. UTICAJ ISKUSTVA NA OPŠTU PERCEPCIJU EFIKASNOSTI SUDSKIH I PRAVOSUDNIH USLUGA.....	39
2.3. OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDSKIH I PRAVOSUDNIH USLUGA U ODNOSU NA EFIKASNOST U KONKRETNIM PREDMETIMA	41
2.4. PERCEPCIJA SUDIJA I TUŽILACA O LIČNOM OPTEREĆENJU POSLOM	46
2.5. MOTIVACIJA, NAPREDOVANJE U KARIJERI I MOGUĆNOSTI ZA OBUKU MEĐU PROFESIONALCIMA U SUDOVIMA I TUŽILAŠTVIMA	51
2.6. EFIKASNOST ROČIŠTA	59
2.7. PROCJENA EFIKASNOSTI ODGOVARAJUĆIH INSTITUCIJA PRAVOSUDNOG SISTEMA.....	66
2.8. PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADMINISTRATIVNIH SUDSKIH USLUGA	69
2.9. UTICAJ NOTARA I IZVRŠITELJA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA	79
2.10. PERCEPCIJA EFIKASNOSTI IZVRŠNOG POSTUPKA	81
2.11. EFIKASNOST TOKOM VREMENA	82
3. KVALITET RADA	84
3.1. OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA PRAVOSUĐA	87
3.2. UTICAJ ISKUSTVA NA OPŠTU PERCEPCIJU KVALITETA RADA SUDSKIH I PRAVOSUDNIH USLUGA	95
3.3. OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDOVA I PRAVOSUDNIH SLUŽBI NASPRAM KVALITETA U KONKRETNIM SLUČAJEVIMA.....	98
3.4. PROCJENA KVALITETA RADA SVOJE INSTITUCIJE.....	104
3.5. UTICAJ NOTARA I IZVRŠITELJA NA KVALITET RADA PRAVOSUDNOG SISTEMA.....	109
3.6. RELEVANTNI ZAKONI I NJIHOVA PRIMJENA	112
3.7. KVALITET RADA TOKOM VREMENA.....	116
3.8. KVALITET RADA ADMINISTRATIVNOG OSOBLJA SUDA	117
3.9. KVALITET RADA NOTARA	121
3.10. KVALITET RADA IZVRŠITELJA.....	123

4. DOSTUPNOST	124
4.1. PERCEPCIJA OPŠTE DOSTUPNOSTI PRAVOSUĐA.....	126
4.2. DOSTUPNOST INFORMACIJA, GEOGRAFSKA DOSTUPNOST SUDA, SNALAŽENJE U SUDSKOJ ZGRADI I FINANSIJSKA DOSTUPNOST	132
4.3. PERCEPCIJA DOSTUPNOSTI INFORMACIJA O PRAVOSUĐU U SOPSTVENOM SUDSKOM SLUČAJU	133
4.4. PERCEPCIJA FINANSIJSKE DOSTUPNOSTI (ISPLATIVOST TROŠKOVA)	135
4.5. PERCEPCIJA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI	138
4.6. MEDIJACIJA, SPORAZUM O PRIZNANJU KRIVICE I ODLOŽENO GONJENJE	140
4.7. DOSTUPNOST NOTARSKIH USLUGA U KONKRETNOM SLUČAJU	141
5. NEZAVISNOST	143
5.1. INTEGRITET PRAVOSUĐA.....	146
5.2. NEZAVISNOST KROZ VRIJEME	163
5.3. KORUPCIJA U PRAVOSUĐU.....	165
5.4. PRAVIČNOST/DISKRIMINACIJA	174
6. APELACIONI SISTEM	185
7. PERCEPCIJA UTICAJA MEDIJA NA PRAVOSUĐE	188
8. PERCEPCIJA EFEKATA REFORMI PRAVOSUĐA	193
8.1. OPŠTA PERCEPCIJA EFEKATA REFORMI PRAVOSUĐA KOD KORISNIKA SUDSKIH USLUGA, PRUŽALACA SUDSKIH USLUGA I ADVOKATA.....	195
8.2. KANALI INFORMACIJA	201
PRILOG I METODOLOGIJA	204

Tabela grafikona

Grafikon 1 - Pozitivne ocjene efikasnosti usluga pravosudnog sistema.....	5
Grafikon 2 - Index efikasnosti.....	8
Grafikon 3 - Pozitivne ocjene kvaliteta usluga pravosudnog sistema	9
Grafikon 4- Pozitivne ocjene pristupačnosti pravosuđa.....	11
Grafikon 5 - GRAĐANI: ISKUSTVO GRAĐANA U SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA	18
Grafikon 6 - GRAĐANI: VRSTE I SADRŽAJ SUDSKIH PREDMETA SA KOJIMA SU GRAĐANI IMALI ISKUSTVA	19
Grafikon 7 - GRAĐANI: STATUS GRAĐANA U POSTUPKU	19
Grafikon 8 - GRAĐANI: PREDSTAVLJANJE PRED SUDOM	20
Grafikon 9 - PREDUZEĆA: ISKUSTVO PREDUZEĆA SA SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA	21
Grafikon 10 - PREDUZEĆA: SUDSKI SLUČAJEVI PREDUZEĆA - TIP SLUČAJA	22
Grafikon 11 - PREDUZEĆA: PREDUZEĆA - PREDMET SUDSKIH PREDMETA.....	22
Grafikon 12 - PREDUZEĆA: ZASTUPANJE PRED SUDOM	23
Grafikon 13 - ADVOKATI: DOMINANTNA VRSTA PREDMETA KOJIMA ADVOKATI BAVE.....	24
Grafikon 14 - SUDIJE: INSTITUCIJA U KOJOJ SUDIJE RADE	24
Grafikon 15 - SUDIJE: ODJELJENJE SUDA OPŠTE NADLEŽNOSTI U KOJEM SUDIJE RADE.....	25
Grafikon 16 - TUŽIOCI: INSTITUCIJA U KOJOJ TUŽIOCI RADE	25
Grafikon 17 - OSOBLJE SUDA: OPIS POSLOVA ČLANOVA SUDSKOG OSOBLJA U INSTITUCIJI U KOJOJ RADE	26
Grafikon 18 - NOTARI: PRETHODNO ISKUSTVO	27
Grafikon 19 - IZVRŠITELJI: PRETHODNO ISKUSTVO.....	27
Grafikon 20 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA.....	32
Grafikon 21 - PERCEPCIJA NOTARA I SUDSKIH IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI SUDOVA	32
Grafikon 22 - GRAĐANI, PREDUZEĆA I I PROFESIONALCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI TUŽILAŠTVA	34
Grafikon 23 - . PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI TUŽILACA	34
Grafikon 24 - GRAĐANI, PREDUZEĆA I PROFESIONALCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADMINISTRATIVNIH SLUŽBI U SUDOVIMA	35
Grafikon 25 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI SUDSKOG OSOBLJA	36
Grafikon 26 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADVOKATA	37
Grafikon 27 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI NOTARA.....	38
Grafikon 28 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI PRIVATNIH IZVRŠITELJA	38
Grafikon 29 - GRAĐANI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDSKIH I PRAVOSUDNIH USLUGA UZIMAJUĆI U OBZIR ISKUSTVO SA SUDSKIM PREDMETIMA	40
Grafikon 30 - PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O EFIKASNOSTI RADA SUDOVA UZIMAJUĆI U OBZIR ISKUSTVO	41
Grafikon 31 - GRAĐANI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA U POREĐENJU SA OCJENOM EFIKASNOSTI U KONKRETNOM PREDMETU	42
Grafikon 32 - PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA U POREĐENJU SA OCJENOM EFIKASNOSTI U KONKRETNOM PREDMETU	43

Grafikon 33 - GRAĐANI: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI USLUGA NOTARA U KONKRETNOM PREDMETU.....	44
Grafikon 34 - . PREDUZEĆA: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI USLUGA NOTARA U KONKRETNOM PREDMETU .	44
Grafikon 35 - GRAĐANI: OCJENA EFIKASNOSTI USLUGA IZVRŠITELJA U KONKRETNOM PREDMETU	45
Grafikon 36 - PREDUZEĆA: OCJENA EFIKASNOSTI USLUGA IZVRŠITELJA U KONKRETNOM PREDMETU ..	46
Grafikon 37 - SUDIJE I TUŽIOCI: RADNI SATI.....	46
Grafikon 38 - SUDIJE I TUŽIOCI: RASPODJELA RADNIH SATI NA RAZLIČITE ZADATKE	47
Grafikon 39 - SUDIJE, TUŽIOCI: UKUPAN BROJ / OPTIMALAN BROJ PREDMETA	48
Grafikon 40 - UNAPRJEĐENJA ZA POSTIZANJE OPTIMALNOG BROJA PREDMETA.....	49
Grafikon 41 - SUDIJE I TUŽIOCI: RAVNOMJERNA RASPODJELA PREDMETA.....	50
Grafikon 42 - SUDIJE I TUŽIOCI: EFIKASNOST U IZVRŠAVANJU PRAVNIH ZADATAKA	51
Grafikon 43 - PROCESI DIGITALIZACIJE U SUDOVIMA I TUŽILAŠTVIMA	52
Grafikon 44 - UTICAJ PROCESA DIGITALIZACIJE NA EFIKASNOST	53
Grafikon 45 - PRIMARNI MOTIVI ZA RAD KAO SUDIJA	54
Grafikon 46 - GLAVNA MOTIVACIJA ZA RAD KAO TUŽILAC	55
Grafikon 47 - PRIMARNA MOTIVACIJA ZA RAD U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI	56
Grafikon 48 - UTICAJ RAZLIČITIH FAKTORA NA NAPREDOVANJE U KARIJERI	58
Grafikon 49 - MOGUĆNOSTI ZA OBUKU	59
Grafikon 50 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: INDEKS EFIKASNOSTI	60
Grafikon 51 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: RAZLOZI ZBOG KOJIH ROČIŠTA NIJE BILO ODRŽANO / ODRŽANO, ALI NIJE DOPRINIJELO	61
Grafikon 52 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: TRAJANJE SUDSKIH POSTUPAKA	62
Grafikon 53 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: TRAJANJE SUDSKIH POSTUPAKA, 2025. naspram 2020.	64
Grafikon 54 - GRAĐANI I PREDUZEĆA; ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI	65
Grafikon 55 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PERCEPCIJA RAZLOGA PRODUŽENOG TRAJANJA PREDMETA 2020, n=60).....	66
Grafikon 56 - . SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI NJIHOVIH INSTITUCIJA	67
Grafikon 57 - SUDIJE I ADVOKATI: NAČINI ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI SUDOVA	68
Grafikon 58 - TUŽIOCI I ADVOKATI: NAČINI ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI I KVALITETA RADA TUŽILAŠTVA	69
Grafikon 59 - ZAPOSLENI U SUDU: UKUPNO / OPTIMALNO RADNO OPTEREĆENJE (DNEVNO)	70
Grafikon 60 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: RADNO OPTEREĆENJE U POREĐENJU SA PRETHODNOM GODINOM	71
Grafikon 61 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: ZAVRŠAVANJE ZADATAKA UNUTAR JEDNE ADMINISTRATIVNE JEDINICE	72
Grafikon 62 - ZAPOSLENI U SUDOVIMA: ZAVRŠAVANJE ZADATAKA U OKVIRU PROPISANOG ROKA	73
Grafikon 63 - ZAPOSLENI U SUDU: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADMINISTRATIVNE JEDINICE U KOJOJ RADI	74
Grafikon 64 - ZAPOSLENI U SUDU: MJERE ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI SUDOVA PREMA MIŠLJENJU ZAPOSLENIH U SUDU	75
Grafikon 65 - PRETHODNO ISKUSTVO NOTARA:	76
Grafikon 66 - KLIJENTI NOTARA I VRSTA USLUGA KOJE OBAVLJAJU	77
Grafikon 67 - PRETHODNO ISKUSTVO IZVRŠITELJA:	78

Grafikon 68 - POSTUPCI IZVRŠITELJA U PRAKSI	78
Grafikon 69 - EFIKASNOST IZVRŠITELJA U OPŠTEM POGLEDU	79
Grafikon 70 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ADMINISTRATIVNO OSOBLJE SUDOVA: PERCEPCIJA UTICAJA NOTARA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA	79
Grafikon 71 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA NOTARA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA	80
Grafikon 72 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ADMINISTRATIVNO OSOBLJE SUDOVA: PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA	80
Grafikon 73 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA	81
Grafikon 74 - ADVOKATI: NIVO ZADOVOLJSTVA PROCESOM IZVRŠENJA SUDSKIH PRESUDA I RAZLOZI NEIZVRŠENJA PRESUDA	82
Grafikon 75 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: EFIKASNOST TOKOM VREMENA	83
Grafikon 76 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDOVA.....	88
Grafikon 77 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O KVALITETU RADA SUDOVA	88
Grafikon 78 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA JAVNOG TUŽILAŠTVA.....	90
Grafikon 79 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O KVALITETU RADA TUŽILACA.....	90
Grafikon 80 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA ADVOKATA	92
Grafikon 81 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA ADMINISTRATIVNIH SLUŽBI U SUDOVIMA	93
Grafikon 82 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA NOTARA	94
Grafikon 83 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA PRIVATNIH IZVRŠITELJA .	95
Grafikon 84 - GRAĐANI: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA SUDOVA PREMA ISKUSTVU	96
Grafikon 85 - PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA SUDOVA PREMA ISKUSTVU (Preduzeća sa iskustvom sa advokatima n=58, Preduzeća sa iskustvom sa notarima n=124, Preduzeća sa iskustvom sa privatnim izvršiteljima n=67)	97
Grafikon 86 - GRAĐANI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDSKIH USLUGA U KONKRETNOM SLUČAJU ..	98
Grafikon 87 - PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDOVA U KONKRETNOM SLUČAJU	99
Grafikon 88 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: Razlozi zbog kojih kvalitet rada sudova u konkretnom slučaju nije ocijenjen višom ocjenom	100
Grafikon 89 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: NIVOI ZADOVOLJSTVA KORISNIKA RAZLIČITIM ASPEKTIMA U KONKRETNOM PREDMETU	101
Grafikon 90 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA NOTARA U SPECIFIČNIM SLUČAJEVIMA	102
Grafikon 91 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA IZVRŠITELJA U KONKRETNIM SLUČAJEVIMA	103
Grafikon 92 - SUDIJE I TUŽIOCI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SOPSTVENIH INSTITUCIJA.....	104
Grafikon 93 - SUDIJE I ADVOKATI: MJERE ZA POBOLJŠANJE KVALITETA RADA SUDOVA I TUŽILAŠTVA	106
Grafikon 94 - TUŽIOCI I ADVOKATI: MJERE ZA UNAPRJEĐENJE KVALITETA RADA TUŽILAŠTVA.....	107
Grafikon 95 - SUDIJE, TUŽIOCI I OSOBLJE SUDOVA: ZADOVOLJSTVO RAZLIČITIM ASPEKTIMA RADA U SVOJOJ INSTITUCIJI	109
Grafikon 96 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, SUDSKO OSOBLJE: UTICAJ NOTARA NA KVALITET RADA PRAVOSUĐA	110

Grafikon 97 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA KOJI NOTARI IMAJU NA KVALITET PRAVOSUĐA	110
Grafikon 98 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, SUDSKO OSOBLJE: UTICAJ IZVRŠITELJA NA KVALITET RADA PRAVOSUĐA	111
Grafikon 99 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA KOJI IZVRŠITELJI IMAJU NA KVALITET PRAVOSUĐA	111
Grafikon 100 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRECIZNOSTI I JASNOSTI ZAKONA	112
Grafikon 101 - NOTARI I IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA PRECIZNOSTI I JASNOSTI ZAKONA KOJI REGULIŠU NJIHOVU PROFESIJU	113
Grafikon 102 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PROBLEMI U SPROVOĐENJU ZAKONA	114
Grafikon 103 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA ZAKONA I NJIHOVOG SPROVOĐENJA KOD KORISNIKA USLUGA	116
Grafikon 104 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PROCJENA KVALITETA KROZ VRIJEME	117
Grafikon 105 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA ADMINISTRATIVNE JEDINICE U KOJOJ RADE	118
Grafikon 106 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: MJERE ZA POBOLJŠANJE KVALITETA RADA PREMA ZAPOSLENIMA	118
Grafikon 107 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: OCJENA DOBIJENE OBUKE	119
Grafikon 108 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: INTERNA KONTROLA UNUTAR JEDINICE	120
Grafikon 109 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: PRAĆENJE POKAZATELJA UČINKA UNUTAR JEDINICE	121
Grafikon 110 - KVALITET RADA NOTARA:	122
Grafikon 111 - PROBLEMI SA KLIJENTIMA:	122
Grafikon 112 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI SUDOVA	127
Grafikon 113 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI TUŽILAŠTVA	128
Grafikon 114 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI ADVOKATA	129
Grafikon 115 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI NOTARA	130
Grafikon 116 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA DOSTUPNOSTI IZVRŠITELJA	131
Grafikon 117 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI ADMINISTRATIVNIH USLUGA SUDA	132
Grafikon 118 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA TRI SPECIFIČNA ASPEKTA DOSTUPNOSTI	133
Grafikon 119 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: IZVORI INFORMACIJA O KONKRETNIM PREDMETIMA	134
Grafikon 120 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: OPŠTI PRISTUP INFORMACIJAMA NASPRAM JEDNOSTAVNOSTI DOBIJANJA INFORMACIJA U KONKRETNOM PREDMETU	135
Grafikon 121 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: UKUPNI TROŠKOVI PRVOSTEPENOG POSTUPKA PROCJENA	136
Grafikon 122 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: VRSTE TROŠKOVA PRVOSTEPENIH POSTUPAKA	137
Grafikon 123 - GRAĐANI: VRSTE TROŠKOVA PRVOSTEPENIH POSTUPAKA PO VRSTI PREDMETA I ISHODU POSTUPAKA	137

Grafikon 124 - GRAĐANI: ZNANJE O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI.....	138
Grafikon 125 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PROCJENA UPOZNATOSTI GRAĐANA SA BESPLATNOM PRAVNOM POMOĆI).....	139
Grafikon 126 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: DOSTUPNOST BESPLATNE PRAVNE POMOĆI	140
Grafikon 127 - ADVOKATI: OCJENA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI	140
Grafikon 128 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: POZNAVANJE PROCESA MEDIJACIJE.....	141
Grafikon 129 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: DOPRINOS MEHANIZAMA ZA RJEŠAVANJE SPOROVA PRAVOSUDNOM SISTEMU	141
Grafikon 130 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OCJENA TROŠKOVA NOTARSKIH USLUGA	142
Grafikon 131 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PRISTUP NOTARIMA U POGLEDU GEOGRAFSKE LOKACIJE/ RADNOG VREMENA	142
Grafikon 132 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA	147
Grafikon 133 - GRAĐANI: RAZLOZI ZA PERCEPCIJU NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA	147
Grafikon 134 - PREDUZEĆA: RAZLOZI ZA PERCEPCIJU NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA (pozitivno n=157 u 2025, n=188 u 2020, negativno n=112 u 2025, n=77 u 2020)	148
Grafikon 135 - GRAĐANI: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI TUŽILAŠTVA I JAVNIH TUŽILACA.....	149
Grafikon 136 - PREDUZEĆA: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI TUŽILAŠTVA I JAVNIH TUŽILACA	150
Grafikon 137 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI PRAVOSUDNOG SISTEMA	151
Grafikon 138 - GRAĐANI: PROCENAT GRAĐANA KOJI VJERUJU ODREĐENIM INSTITUCIJAMA	152
Grafikon 139 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO FAKTORA KOJI UGROŽAVAJU NEZAVISNOST PRAVOSUĐA	154
Grafikon 140 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽITELJI: POSTOJANJE NEGATIVNIH FENOMENA.....	156
Grafikon 141 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽITELJI: UTICAJ NEGATIVNIH POJAVA....	158
Grafikon 142 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: UTICAJ INSTITUCIJA NA OPŠTI INTEGRITET PRAVOSUĐA...	161
Grafikon 143 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: UTICAJ UDRUŽENJA NA INTEGRITET PROFESIJE KOJU PREDSTAVLJAJU	162
Grafikon 144 - NOTARI I IZVRŠITELJI: UTICAJ UDRUŽENJA NA INTEGRITET PROFESIJE KOJU PREDSTAVLJAJU	163
Grafikon 145 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PROMJENE U NEZAVISNOSTI U POSLJEDNJE TRI GODINE	165
Grafikon 146 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO KORUPCIJE U PRAVOSUĐU	166
Grafikon 147 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO KORUPCIJE U PRAVOSUĐU	167
Grafikon 148 - ADVOKATI: DOMINANTNI TIP KORUPCIJE	168
Grafikon 149 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA KORIŠĆENJA VEZA	169
Grafikon 150 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA NOVČANE NADOKNADE ..	170
Grafikon 151 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA DAVANJA/PRIMANJA POKLONA.....	170
Grafikon 152 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA PRUŽANJA USLUGE ZAUZVRAT	171
Grafikon 153 - . GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA UTICAJA NA KARIJERU OD STRANE UTICAJNIH OSOBA.....	172

Grafikon 154 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: ISKUSTVO U VEZI SA NEFORMALNIM PRAKSAMA	173
Grafikon 155 - OSOBLJE SUDA: PERCEPCIJA PRISUTNOSTI KORUPCIJE U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI ..	173
Grafikon 156 - . OSOBLJE SUDA: POZNAVANJE PRISUTNOSTI KORUPCIJE U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI	174
Grafikon 157 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRAVIČNOSTI PRAVOSUĐA.....	175
Grafikon 158 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA PRAVIČNOSTI PRAVOSUĐA U ODNOSU NA PRAVIČNOST U KONKRETNOM SLUČAJU	176
Grafikon 159 - GRAĐANI: ISHOD SUĐENJA	177
Grafikon 160 - PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA PRAVIČNOST SUDSKOG SISTEMA.....	178
Grafikon 161 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: JEDNAKO POSTUPANJE PREMA GRAĐANIMA/PREDUZEĆIMA	180
Grafikon 162 - ADVOKATI I SUDIJE: RAZLOZI ZA DISKRIMINACIJU	181
Grafikon 163 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ZAPOSLENI U SUDOVIMA: RAVNOPRAVNOST PO POLU.....	184
Grafikon 164 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: POVJERENJE U APELACIONI SISTEM	186
Grafikon 165 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: ŽALBE VIŠEM SUDU	186
Grafikon 166 - GRAĐANI.....	187
Grafikon 167 - GRAĐANI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: UTICAJ MEDIJA NA IMIDŽ SUDOVA	190
Grafikon 168 - GRAĐANI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: UTICAJ MEDIJA NA IMIDŽ TUŽILAŠTVA	192
Grafikon 169 - GRAĐANI, POSLOVNI LJUDI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PROCJENA UTICAJA PRAVOSUDNIH REFORMI	197
Grafikon 170 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI I SUDSKO OSOBLJE: ASPEKTI PRAVOSUĐA KOJE ĆE BUDUĆE REFORME NAJVIŠE POBOLJŠATI.....	198
Grafikon 171 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI I SUDSKO OSOBLJE: PROCJENA TEKUĆIH PRAVOSUDNIH REFORMI.....	200
Grafikon 172 - GRAĐANI: KANALI INFORMISANJA.....	202
Grafikon 173 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: TRI KANALA KOJA NAJVIŠE KORISTITE DA SE INFORMIŠETE O REFORMAMA PRAVOSUĐA.....	203

PREGOVOR

Svjetska banka i Evropska komisija (EK) u saradnji sprovode niz istraživanja kako bi bolje razumjele percepciju učinka pravosuđa u odabranim zemljama regiona Evrope i Centralne Azije (ECA), uključujući Zapadni Balkan i zemlje Istočnog partnerstva. Zemlje Zapadnog Balkana koje su pristale da učestvuju su Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija. Učešće u projektu bilo je dobrovoljno.

Opšti cilj je da se unaprijedi dijalog o pravosudnoj politici kroz prikupljanje, analizu i širenje podataka iz istraživanja o učinku pravosudnog sistema u zemljama Zapadnog Balkana. Prikupljanjem podataka zasnovanih na iskustvima i percepcijama različitih grupa učesnika u pravosudnom sektoru, ova istraživanja pomažu donosiocima odluka i onima koji utiču na politiku da bolje razumiju kako pravosudni sistem zaista funkcioniše i kakav je uticaj reformi pravosuđa. Rezultati istraživanja pružaju uvid u perspektive različitih učesnika, posebno kroz mjerenje zadovoljstva, stavova i iskustava građana i preduzeća. Podaci dobijeni istraživanjima poslužiće kao osnovna referenca za mjerenje uticaja budućih inicijativa za reformu pravosuđa.

Ovaj izvještaj sažima rezultate istraživanja o percepciji i iskustvima crnogorskog pravosuđa među opštom populacijom, preduzećima, advokatima, sudijama, tužiocima i osobljem sudova. Istraživanje je sprovedeno 2025. godine, a finansirano od strane DG ENEST, putem EU2020 Trust Fund-a.

Izvještaj je pripremio IPSOS, a uredio ga je tehnički tim Svjetske banke u sastavu: Srđan Svirčev (viši stručnjak za javni sektor i vođa tima), Klaus Decker (viši stručnjak za javni sektor i zamjenik vođe tima), Zoran Skopljak (viši stručnjak za javni sektor), Ermal Vila (ET konsultant), Marina Matić Bošković (ekspert za pravosuđe) i Domagoj Ilić (stručnjak za istraživanja).

Tim želi da zahvali svima koji su učestvovali u pripremi ovog izvještaja, kao i crnogorskim zvaničnicima koji su konsultovani za ovaj izvještaj, posebno onima iz Ministarstva pravde, Vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužilaštva, Sudskog savjeta, Tužilačkog savjeta, sudijama, tužiocima, osoblju i drugim zaposlenima u pravosuđu, na njihovom vođstvu, saradnji i spremnosti da otvoreno i iskreno diskutuju o pitanjima istaknutim u ovom istraživanju.

Izvještaj je organizovan prema „dimenzijama“¹ pravosudnog sistema. Svaka od dimenzija je detaljno istražena i analizirana, a rezultati različitih grupa ispitanika upoređivani su kako bi se dobila što potpunija slika pravosudnog sistema. Podaci predstavljeni u izvještaju uglavnom su izraženi u procentima, uz nekoliko izuzetaka. Statistički testovi su sprovedeni kako bi se utvrdilo da li postoje značajne razlike između različitih grupa i podgrupa ispitanika. Detaljni rezultati ovih testova nijesu posebno prikazani u izvještaju radi lakšeg čitanja, ali su uvijek komentarisani u slučajevima kada su uočene značajne razlike.

Kako bi se olakšalo snalaženje u velikoj količini prikupljenih podataka, autori izvještaja slijedili su princip neizvještavanja o rezultatima „bez razlika“. Drugim riječima, ako određene razlike nijesu bile statistički značajne, to u izvještaju nije eksplicitno prikazano. Ako nema komentara ili objašnjenja o potencijalnoj razlici, to znači da nije bilo statističkih razlika.

¹ Dimenzije obuhvataju efikasnost, kvalitet, pristupačnost, nezavisnost, funkcionisanje žalbenog sistema, uticaj medija na pravosuđe, kao i uticaj prethodnih reformi i očekivanja od budućih reformi.

Odricanje od odgovornosti

- Ovaj izvještaj predstavlja drugi talas Regionalnog istraživanja o pravosuđu (RJS) za Crnu Goru, sproveden 2025. godine korišćenjem iste metodologije kao inicijalno istraživanje iz 2020.godine.
- Razlike u odnosu na istraživanje iz 2020. uglavnom su prikazane kroz PPD skor, koji predstavlja procenat ciljne populacije koja je promijenila mišljenje, sa pozitivnog na negativno (negativan PPD) ili obrnuto (pozitivan PPD) – u poređenju sa prethodnim talasom istraživanja.
- Pored toga, poređenja sa inicijalnim istraživanjem prikazana su plavom bojom neposredno ispod tumačenja aktuelnih rezultata. Na taj način čitaoci mogu lako da razlikuju najnovije rezultate od promjena koje su se desile tokom vremena.
- Pored populacija anketiranih u prethodnom talasu, u ovom talasu su po prvi put anketirani i notari i izvršitelji (u zavisnosti od zemlje – javni, privatni ili sudski izvršitelji).
- Prema zvaničnim podacima, Crna Gora je imenovala ukupno 58 javnih notara i 27 javnih izvršitelja, što ukazuje na malu ukupnu populaciju. Od tog broja, u intervjuima je učestvovalo 15 notara i 10 izvršitelja. Zbog malog uzorka nije bilo moguće izvršiti ponderisanje podataka niti tumačiti rezultate u procentima. Stoga su svi rezultati koji se odnose na notare i izvršitelje u ovom izvještaju prikazani i analizirani kroz apsolutne brojeve (frekvencije). Dodatne analize, poput ukrštanja podataka, takođe zbog pomenutih ograničenja nijesu bile moguće.
- Imajući u vidu raznovrsnost ciljnih populacija, u okviru izvještaja pripremljeni su sažeci na više nivoa detaljnosti. Struktura izvještaja obuhvata ključne rezultate, koji sumiraju cjelokupno istraživanje na nivou izvještaja; zatim sažetke na početku svakog poglavlja, koji pružaju pregled rezultata tog dijela; kao i najvažnije rezultate, u plavim poljima na početku svake sekcije, koji omogućavaju brz uvid u najznačajnije zaključke. Ovakav slojeviti pristup omogućava čitaocima da lako pronađu nivo detaljnosti koji smatraju najrelevantnijim.

KLJUČNI REZULTATI

- 1. Ovaj izvještaj predstavlja drugi talas Regionalnog istraživanja o pravosuđu (RJS) za Crnu Goru sproveden 2025. godine.** Izvještaj pruža sveobuhvatan pregled iskustava i percepcija različitih učesnika pravosudnog sistema, sagledan kroz četiri ključne dimenzije: efikasnost, kvalitet, pristupačnost i nezavisnost. Pored toga, izvještaj predstavlja stavove o apelacionom sistemu, percepciju uticaja medija i aktuelnih pravosudnih reformi. Istraživanje takođe ispituje kako lična iskustva korisnika pravosudnog sistema utiču na njihove opšte stavove o pravosuđu, u okviru pomenutih dimenzija. Nadalje, izvještaj pruža uvid u percipiranje efekata dosadašnjih reformi pravosudnog sektora u Crnoj Gori od strane učesnika pravosudnog sistema, kao i njihovo viđenje mogućih budućeg pravca reformi pravosuđa.
- 2. U okviru izvještaja su predstavljeni rezultati za osam ciljnih grupa: građane i preduzeća, koji predstavljaju korisnike sudskih usluga; sudije, tužioce, sudsko osoblje, notare i izvršitelje kao pružaoce usluga; kao i za advokate koji su posrednici između ove dvije grupe.**
- 3. Kad god je to bilo moguće, rezultati su upoređivani sa rezultatima istraživanja iz 2020. godine kako bi se prikazale promjene tokom vremena.** Važno je napomenuti da je 2020. godina predstavljala značajnu političku prekretnicu u Crnoj Gori, budući da je nakon više od 30 godina došlo do promjene vlasti. Osim toga, period između dva talasa istraživanja obilježile su značajne promjene i potresi u pravosuđu, uključujući hapšenja nekoliko visokih zvaničnika i smjenjivanje oko 30% sudija i tužilaca. Ovaj širi politički i institucionalni kontekst mogao je u velikoj mjeri da utiče na percepciju pravosuđa u javnosti, što treba imati u vidu prilikom tumačenja rezultata istraživanja.
- 4. Notari i izvršitelji predstavljaju nove ciljne grupe u regionalnom istraživanju pravosuđa.** Brojnost ovih populacija je mala, pa je i broj notara i izvršitelja koji su učestvovali u istraživanju bio nizak, zbog čega su rezultati tumačeni kao indikativni trendovi, a ne kao procjene za cijelu populaciju (notari: n=15; izvršitelji: n=10).
- 5. Izvještaj poredi percepcije i iskustva korisnika sistema pravosuđa sa stavovima pružalaca sudskih usluga i posrednika.** Njegov cilj je da pruži sveobuhvatan uvid u trenutno stanje funkcionisanja pravosudnog sistema u Crnoj Gori. Iako razotkriva potencijalne oblasti za unaprjeđenje, izvještaj ne sadrži preporuke za javne politike niti tehničke preporuke. Tehnički rezultati su razmotreni sa učesnicima pravosudnog sektora u Crnoj Gori, a njihove povratne informacije uvrštene su u ovaj izvještaj. U nastavku slijedi sažetak ključnih rezultata istraživanja.

OPŠTI PREGLED

- 6. U poređenju sa 2020. godinom, odgovori korisnika pravnih usluga u Crnoj Gori ukazuju da građani i kompanije rjeđe dolaze u kontakt sa sudovima, a preduzeća, i sa ostalim pravosudnim uslugama.** Podaci otkrivaju i češće oslanjanje na pravne zastupnike (advokate), i duže trajanje slučajeva. Percepcije efikasnosti i kvaliteta rada sudova i tužilaštava i dalje su više pozitivne nego negativne, ali su oslabile kod svih populacija u odnosu na 2020. godinu, naročito među preduzećima i advokatima. Indeks efikasnosti, koji pokazuje udeo ročišta koja su doprinijela rješavanju predmeta, najviše je pao u percepciji advokata i tužilaca.
- 7. Finansijska dostupnost pravnih usluga postaje sve izraženija briga građana, a svijest o besplatnoj pravnoj pomoći ostaje niska.** Percepcija nezavisnosti je stabilna i umjereno pozitivna među korisnicima, ali su profesionalci osjetljiviji u tom smislu – izraženiji su stavovi o spoljnim prijetnjama, i veća je zabrinutost za integritet sudstva. Neposredno iskustvo i dalje je važno. Građani i preduzeća sa iskustvom bolje ocjenjuju rad notara i izvršitelja, dok iskustvo ima negativan uticaj na ocjene građana u pogledu rada sudova i tužilaštava. U slučaju preduzeća, međutim, iskustvo pozitivno utiče i rezultira

višim ocjenama rada sudova. Građani su znatno pozitivniji kada je riječ o dosadašnjem toku i dugoročnom uticaju reformi, dok su profesionalci i preduzeća postali oprezniji u ovom segmentu. Ove razlike ukazuju na to da, iako u nešto blažoj mjeri nego ranije, i dalje postoje značajne razlike u percepcijama korisnika i pružalaca usluga, ali i izraženiji jaz između građana i preduzeća. Pravac i sprovođenje reformi, i njihovi efekti, još uvijek se različito percipiraju od strane različitih aktera.

8. Stavovi građana i dalje su oblikovani društvenim, a naročito etničkim i geografskim, kao i političkim podjelama. Stanovnici sjevernog regiona, građani srpske etničke pripadnosti i oni koji su u političkom smislu naklonjeniji vladajućim partijama dosljedno ocjenjuju kvalitet rada sudova i tužilaštava višim pozitivnije od prosjeka. Centralni region bilježi najviše stope nezadovoljstva, dok su građani crnogorske etničke pripadnosti i pristalice opozicije kritičniji od ostalih prema svim akterima pravosuđa. Ovi obrasci se ogledaju u svim dimenzijama i sugerišu da percepcija kvaliteta usluga zavisi ne samo od stvarnog učinka, već i od šireg društvenog i političkog konteksta. Primanja, obrazovanje i izvori informacija koji se koriste takođe oblikuju stavove građana. Osobe sa nižim porodičnim primanjima imaju tendenciju da negativnije od ostalih ocjenjuju troškove i pravac reformi. Oni sa višim primanjima u domaćinstvu i višim obrazovanjem češće koriste zvanične izvore informisanja o reformama pravosuđa (kao što su internet stranice i advokati) i generalno su svjesniji opcije besplatne pravne pomoći. S druge strane, osobe sa nižim stepenom obrazovanja često se oslanjaju na televiziju i neformalne izvore informacija (prijatelji, porodica i sl.), i kritičniji su prema određenim uslugama. Takođe, stanovnici urbanih sredina češće iznose mišljenja po pitanju različitih aspekata sudstva, dok je među stanovnicima ruralnih područja češći odgovor „ne znam“. Starost, pol i iskustvo dodaju još jednu dimenziju razlika. Muškarci su nešto kritičniji od žena. Stariji građani (60+) će prije vidjeti pogoršanje kvaliteta, dok mlađi građani (18–29) češće biraju odgovor „ne znam“.

Smanjeno iskustvo građana i preduzeća sa sudovima i pravosudnim uslugama

9. Iskustvo građana i preduzeća sa sudovima opalo je u odnosu na prije pet godina. Procenat građana koji su imali bilo kakvo iskustvo sa sudovima pao je sa 25% na 21%, dok je kod preduzeća opao sa 31% na 19%. Interakcije građana sa drugim pravosudnim uslugama ostale su stabilne, uz blago povećanje sa 31% u 2020. na 33% u 2025. Međutim, u slučaju preduzeća korišćenje sudskih usluga se značajno smanjuje – sa 64% na 40%, a posebno interakcija sa izvršiteljima (sa 31% na 10%), i kontakti sa sudskom administracijom (sa 19% na 7%). Iako usluge notara i dalje predstavljaju najčešću uslugu koju koriste preduzeća, njihovo korišćenje opada sa 55% u 2020. na 35% u 2025.

10. Zastupanje u sudskim predmetima među korisnicima sve više se oslanja na angažovanje plaćenih pravnih zastupnika. Među građanima, 68% sada angažuje privatne advokate, što je povećanje u odnosu na 54% u 2020. godini. Istovremeno, samostalno zastupanje je smanjeno na 26%, sa 36% u 2020. Među preduzećima, 66% se oslanja na eksterne pravne zastupnike (izvan kompanije), u odnosu na 50% ranije, dok je zastupanje od strane vlasnika ili direktora opalo na 42%, sa 59%. Pošto ove razlike nijesu posljedica značajnih promjena u strukturi predmeta, one vjerovatno ukazuju na stvarnu promjenu u ponašanju korisnika.

11. Tokom posljednjih pet godina, struktura prema tipu predmeta sa kojima se građani suočavaju se promijenila, naročito u slučaju krivičnih i parničnih predmeta. U 2020. godini građani su se u 35% slučajeva bavili prekršajnim predmetima, što je ostalo gotovo nepromijenjeno i sada (36% u 2025. godini). Međutim, učešće u parničnim predmetima smanjilo se sa 46% na 38%, dok je iskustvo sa krivičnim predmetima poraslo sa 19% na 26%.

12. Kod preduzeća je takođe došlo do značajnih promjena u tipu slučaja: privredni sporovi, koji su činili 44% predmeta u 2020. godini, smanjili su se na 14% u 2025. Nasuprot tome, parnični slučajevi značajno su porasli i sada čine 57% predmeta, u odnosu na 21% u 2020. godini.

Generacijske i iskustvene promjene među profesionalcima u pravosuđu

13. Kada je riječ o pružiocima sudskih usluga, zaposleni u sudskoj administraciji imaju u prosjeku 14 godina radnog staža. Nasuprot tome, sudije i tužioci su uglavnom mlađi i sa manje iskustva nego 2020. godine – sudije u prosjeku imaju 8 godina iskustva, a tužioci 7 godina. Notari su naveli da u prosjeku imaju 9 godina prakse, dok izvršitelji imaju u prosjeku 8 godina profesionalnog iskustva. Međutim, važno je napomenuti da se posljednja dva podatka zasnivaju na malom broju odgovora.

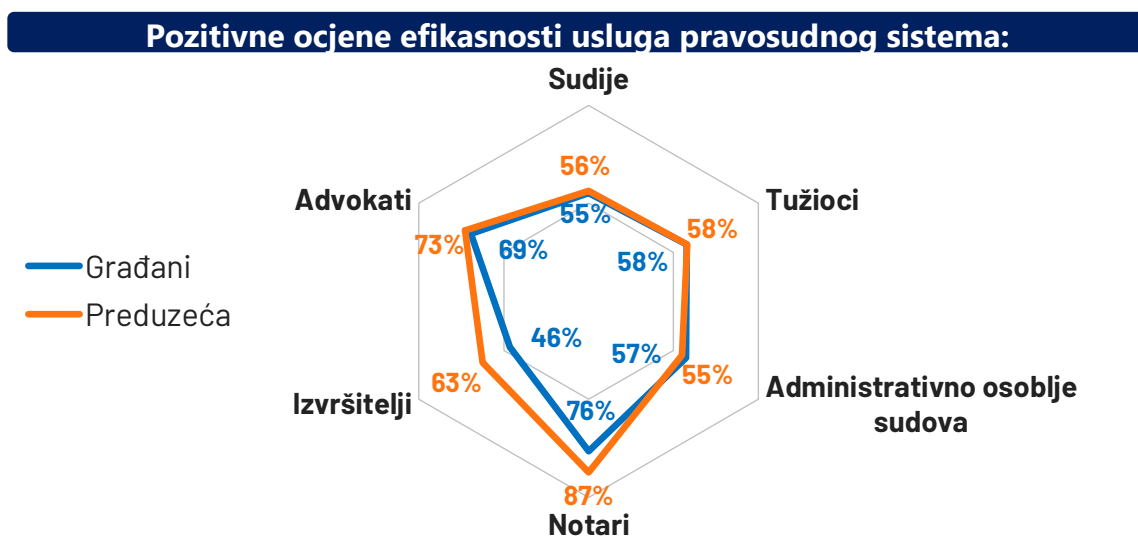
EFIKASNOST

14. Ocjene efikasnosti sudova i tužilaštava i dalje su pretežno pozitivne, ali su u poređenju sa 2020. godinom niže među korisnicima i u slučaju advokata. Tužioci i sudije i dalje najpozitivnije ocjenjuju efikasnost institucija. Zanimljivo je da sada viši procenat građana prepoznaje poboljšanja u efikasnosti pravosuđa tokom protekle tri godine, iako su trenutne ocjene efikasnosti niže u poređenju sa 2020. godinom. U pogledu promjena, sudije su umjereno pozitivne, dok tužioci najčešće navode da je došlo do poboljšanja. Nasuprot tome, pozitivan stav među preduzećima je na niskom nivou, dok su advokati podijeljeni: po 37% smatra da je došlo do poboljšanja i do pogoršanja.

Pozitivne ocjene institucionalne efikasnosti i dalje su prisutne, s tim što je najizraženiji pad u odnosu na 2020. godinu zabilježen među preduzećima

15. Percepcija efikasnosti pravnih institucija i dalje je uglavnom pozitivna, ali je u odnosu na 2020. godinu oslabila, naročito među privrednim subjektima. Nešto više od polovine građana (56%) i predstavnika preduzeća (56%) smatra da su sudovi efikasni, što predstavlja pad u odnosu na 61% građana i 71% preduzeća koji su ovaj stav imali u 2020. godini. Takođe, po 58% ispitanika iz obe grupe ocjenjuju tužilaštvo kao efikasno; taj procenat je među građanima ostao stabilan u poređenju sa 2020. godinom, dok je među privrednicima zabilježen pad. Usluge sudske administracije ocjenjuju se slično kao i rad sudova. Nasuprot tome, notari i advokati, koji pružaju direktne profesionalne usluge, dobijaju znatno više ocjene zadovoljstva u odnosu na pravosudne institucije poput sudova i tužilaštava – 70% građana i 73% privrednih subjekata ima pozitivno mišljenje o njihovom radu. I izvršitelji su ocijenjeni uglavnom pozitivno, pri čemu je takva percepcija izraženija među preduzećima (62%) nego među građanima (47%).

Grafikon 1 - Pozitivne ocjene efikasnosti usluga pravosudnog sistema

Građani su jedina populacija čije su se percepcije o efikasnosti pravosuđa u protekle tri godine poboljšale. Oni češće nego ranije smatraju da je efikasnost napredovala – 46% njih izražava taj stav 2025. godine, u poređenju sa samo 24% 2020. Među privrednim subjektima, udio onih koji smatraju da se efikasnost pogoršala povećao se sa 8% na 15% u 2025. godini. Slično tome, procenat ispitanika koji smatraju da je efikasnost sudstva ostala nepromijenjena porastao je sa 30% 2020. godine na 43% 2025. godine.

Neposredno iskustvo poboljšava percepciju efikasnosti, osim kada su u pitanju sudovi i tužilaštvo

16. Neposredno iskustvo i dalje oblikuje stavove korisnika i pretežno dovodi do pozitivnije percepcije pravnih usluga, izuzev kada je riječ o sudovima i tužilaštvima. Građani koji su nedavno koristili sudske usluge su nešto manje pozitivni u procjeni institucionalne efikasnosti u odnosu na ukupnu populaciju građana (52% naspram 56%). Slično, građani sa nedavnim iskustvom sa tužilaštvom takođe su manje pozitivni od prosjeka građana (48% naspram 58%). Nasuprot tome, preduzeća sa nedavnim iskustvom sa sudovima ocjenjuju ih pozitivnije nego preduzeća u cjelini (67% naspram 56%). Notari i izvršitelji među korisnicima uživaju najveće povjerenje i ocijenjeni su kao najefikasniji pružaoci pravosudnih usluga; naročito je zanimljivo da je zabilježen porast ocjena efikasnosti izvršitelja među onima koji su imali interakciju sa njima u odnosu na 2020. godinu. Percepcija korisnika sa iskustvom u pogledu sudske administracije i advokata je pozitivnija u poređenju sa mišljenjem ukupne populacije građana i privrede. Kada je riječ o konkretnim notarskim uslugama koje su koristili, i građani i privreda pokazuju veoma visok stepen zadovoljstva efikasnošću notara (građani 91%, privreda 95% pozitivnih mišljenja), iako evaluacije ukazuju na blago smanjenje pozitivnih ocjena u odnosu na 2020. godinu.

17. U odnosu na period prije pet godina, uticaj iskustva na percepciju pokazuje da su ocjene iskusnih korisnika za sve pravosudne usluge, posebno sudove i tužilaštvo, opale, dok su se jedino ocjene za izvršitelje poboljšale.

Stručnjaci u okviru pravosudnog sistema vide sudove i tužilaštvo kao efikasne

18. Za razliku od korisnika, značajna većina sudija i tužilaca smatra da su sudovi i tužilaštvo efikasni, naročito institucije u kojima rade. Konkretno, 91% sudija i 93% tužilaca ocjenjuje svoje sudove i kancelarije kao efikasne. Zaposleni u sudskoj administraciji dijele slično mišljenje o sudovima, dok je trećina njih neodlučna kada je u pitanju tužilaštvo, pa samim tim procjena njegove efikasnosti nije tako povoljna. S druge strane, stavovi advokata su se više poklopili sa mišljenjem korisnika nego sa ocjenama samih pružalaca usluga: 49% smatra da su sudovi efikasni, a 57% isto misli o tužilaštvu.

19. Sudije, tužioci i administrativno osoblje suočeni su sa većim brojem predmeta i dužim postupcima nego 2020. godine, što može uticati na njihovu percepciju efikasnosti. Sudije prosječno vode oko 795 predmeta godišnje, dok bi optimalan broj bio 318 (oko 150% iznad percepiranog optimalnog), a tužioci oko 214 predmeta u odnosu na optimalnih 128 (oko 67% iznad prijavljenog optimalnog broja). Ove razlike veće su nego 2020. godine (83% iznad optimalnog kod sudija, odnosno 35% kod tužilaca). Prosječni radni sati prelaze zakonsku radnu nedjelju (40 sati). Sudije rade u prosjeku 48 sati nedjeljno, a tužioci 47 sati. Takođe, vrijeme potrebno za donošenje prvostepenih presuda se povećalo. Građani sada prijavljuju prosječno čekanje od 13,1 mjesec, u odnosu na 10,2 mjeseca 2020. godine, dok preduzeća navode prosječno čekanje od 13,2 mjeseca, u poređenju sa 7,7 mjeseci ranije. Razlika u medijani (manje osjetljivoj na ekstremne vrijednosti) za građanske predmete (11,2 mjeseca 2025. naspram 6 mjeseci 2020.) potvrđuje ono što prosječne vrijednosti sugerišu – sudski postupci generalno zahtijevaju više vremena nego prije pet godina. Nasuprot tome, medijana kod privrednih predmeta ostaje konstantna na 6 mjeseci u obje ankete, što ukazuje da promjene u prosjeku proizilaze iz nekoliko ekstremnih slučajeva, a ne iz sistemske promjene.

20. Predmeti iz domena građanskog prava su sada najsporiji, sa prosječnim trajanjem od 16,3 mjeseca, slijede oni iz domjena krivičnog prava sa 15,5 mjeseci, te prekršajnog sa 8,8 mjeseci. Pored toga, značajan broj korisnika smatra da su njihovi predmeti trajali duže nego što je bilo potrebno: 59% građana i 57% preduzeća izražava ovu zabrinutost, što je povećanje u odnosu na 2020. godinu (53% među građanima, 39% među preduzećima).

21. Kako bi se riješili problemi preopterećenosti, sudije najčešće predlažu više pomoćnika i administrativnog osoblja (64%), više sudija (54%) i bolju infrastrukturu (49%), dok trećina također ukazuje na pojednostavljenje procedura. Tužiocima najčešće predlažu više tužilaca i istražitelja (80%), bolje radne uslove (42%) i poboljšanu infrastrukturu (28%), uz bolju internu organizaciju (19%).

22. Sistem ravnomjerne raspodjele predmeta u sudovima i tužilaštvima postao je češći u odnosu na 2020. godinu (broj sudova bez ovog sistema smanjen je sa 20% na 5%, a broj tužilaštva sa 46% na 24%). Nasumična raspodjela predmeta je rasprostranjenija je u sudovima nego u tužilaštvima; većina sudija (80%) i značajan broj tužilaca (58%) podržava ovu praksu kao način sprječavanja manipulacija pri dodjeli predmeta.

23. Administrativno osoblje dnevno obrađuje u prosjeku 33 zadatka, u odnosu na procijenjeni optimum od 19 zadataka (74% iznad optimalnog), dok su 2020. prosječno obrađivali 46 zadataka dnevno, a optimalan broj bio je 39 (razlika 18%). Takođe, veći dio zadataka se završava nakon roka u odnosu na 2020. godinu, što može ukazivati i na veću složenost zadataka.

24. Prateći promjene u efikasnosti kroz vrijeme, tužiocima su među profesionalcima najoptimističniji u pogledu toga da li se efikasnost poboljšala ili pogoršala u protekle tri godine – dvije trećine njih smatra da je poboljšana. Takođe, polovina sudija dijeli ovakvo mišljenje. Međutim, u poređenju sa 2020. godinom, veći broj sudija i tužilaca iskazuje nepovoljno mišljenje o promjenama (7% naspram 0% u 2020. među tužiocima, odnosno 16% naspram 2% među sudijama), ili smatra da se efikasnost u posljednje tri godine nije promijenila (22% naspram 11% među tužiocima, a 26% naspram 19% među sudijama).

25. Advokati su najkritičnija grupa u ovom pogledu: 37% njih smatra da je efikasnost opala, što je znatno više u odnosu na 15% iz 2020. godine.

Indeks efikasnosti ukazuje na smanjenu efektivnost održanih ročišta

26. Na osnovu odgovora ispitanika, indeks efikasnosti – odnosno procenat zakazanih ročišta koja doprinose rješavanju predmeta – pogoršao se u svim ispitivanim grupama u odnosu na rezultate iz 2020. godine. Najviši indeks efikasnosti bilježe korisnici (kako građani tako i privredni sektor), kao i sudije (61% i 60%), dok je najniži indeks zabilježen kod advokata (36%). U poređenju sa 2020. godinom, prema ocjenama advokata i tužilaca zabilježen je najveći pad indeksa efikasnosti – kod advokata sa 58% na 36%, a kod tužilaca sa 65% na 44%. U svim profesijama i dalje se kao glavni razlozi neefikasnosti ili otkazivanja ročišta navode opstruktivno ponašanje stranaka, poteškoće u vezi sa svjedocima i vještacima, kao i nedostatak kadra. Značajan broj sudija i advokata ukazuje i na manjkavosti ili složenost proceduralnih pravila. Udio neodržanih ročišta najviši je među tužiocima i građanima (36% i 33%), pri čemu je u odnosu na 2020. godinu zabilježen izražen rast – sa 15% na 36% kod tužilaca i sa 19% na 33% kod građana.

Index efikasnosti

Administrativne usluge sudova ocjenjuju se kao efikasne, ali je zadovoljstvo korisnika opalo

27. Administrativne usluge sudova i dalje se u cjelini ocjenjuju kao efikasne, iako je zadovoljstvo korisnika opalo u odnosu na 2020. godinu. Zaposleni u sudskoj administraciji i dalje pokazuju visok nivo zadovoljstva efikasnošću svojih odjeljenja (86%), ali ukazuju na sve zahtjevnije uslove rada. Trenutno opterećenje je približno tri četvrtine veće od optimalnog (33 naspram 19 zadataka). Više zadataka se završava nakon isteka roka (12% u odnosu na 5% u 2020.), dok se manji broj zadataka završava u predviđenim rokovima (37% u odnosu na 50% u 2020.). Broj zaposlenih koji navode da im se obim posla povećao u odnosu na prethodnu godinu porastao je na 77% (sa 57% u 2020.). Takođe, prosječno vrijeme potrebno za izvršenje zadatka produženo je sa 25 na 45 minuta. Kao ključne mjere za unaprjeđenje efikasnosti svojih odjeljenja, zaposleni ističu povećanje zarada, bolje uslove rada, veću motivaciju i pravedniju raspodjelu poslova.

Proces digitalizacije kao ključni pokretač produktivnosti i kvaliteta

28. Digitalizacija se i dalje prepoznaje kao ključni pokretač produktivnosti i kvaliteta usluga. Oko četiri od pet sudija i tužilaca vjeruje da bi dalja primjena digitalnih alata dodatno povećala produktivnost njihovih odjeljenja, većina sudija (73%) i značajan dio tužilaca (60%) navodi da je digitalizacija već doprinijela poboljšanju produktivnosti. Sudovi su, pritom, bolje obučeni i opremljeni u odnosu na tužilaštva. Otprilike trećina sudija i tužilaca, kao i 46% zaposlenih u sudskoj administraciji, smatra da digitalizacija može ugroziti sigurnost radnog mjesta.

29. Ipak, 65% sudija i nešto više od polovine tužilaca i administrativnog osoblja ističe da su digitalne tehnologije već unaprijedile njihovu efikasnost unutar pravosudnih institucija.

Pozitivan uticaj notara i privatnih izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema

30. Oko 85% ispitanih sudija, tužilaca i advokata smatra da notari pozitivno utiču na efikasnost sudstva. Slično tome, uticaj privatnih izvršitelja uglavnom se ocjenjuje kao pozitivan: devet od deset advokata prepoznaje njihov doprinos efikasnosti.

KVALITET RADA

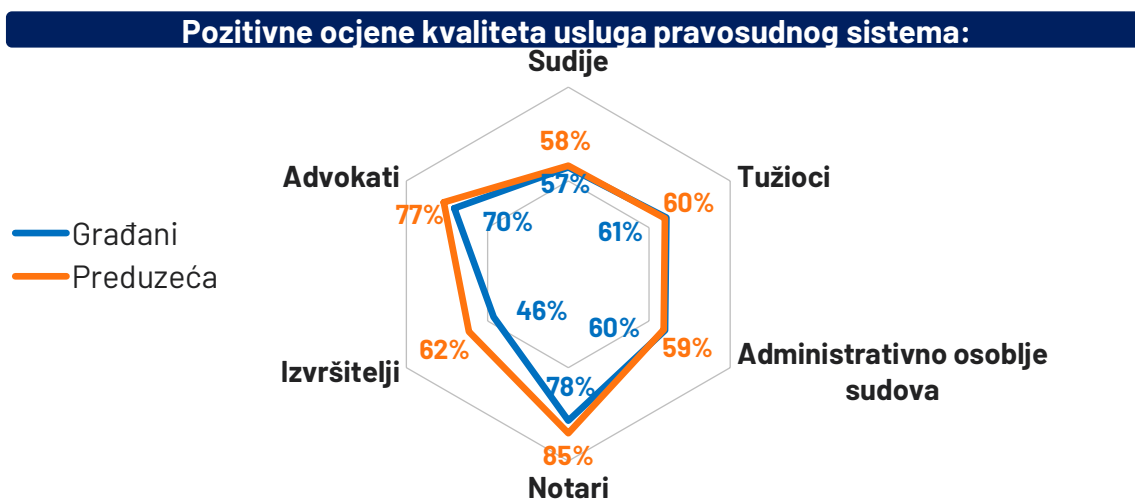
31. Slično percepciji efikasnosti, ocjene kvaliteta generalno ostaju umjereno pozitivne, ali su u odnosu na 2020. godinu oslabile, naročito među privrednicima i advokatima.

Pozitivne ocjene kvaliteta rada ostaju uprkos smanjenom zadovoljstvu privrede

32. Većina građana (57%) i preduzeća (58%) i dalje ocjenjuje kvalitet rada sudova pozitivno. Kod preduzeća je ipak zabilježen pad u odnosu na 71% iz 2020. godine. Rad tužilaštava pozitivno ocjenjuje 61% građana i 60% privrede. Među građanima ocjene su stabilne, sa sličnim udjelom pozitivnih i negativnih stavova u oba talasa istraživanja, dok su u privrednom sektoru promjene mešane: ukupan udio povoljnih ocjena ostaje relativno konstantan, ali je udio nepovoljnih mišljenja značajno porastao – sa 22% u 2020. na 35% u 2025.

33. Ocjene kvaliteta neinstitucionalnih profesionalnih pružalaca usluga i dalje su visoke. Notari bilježe najviše ocjene – 78% građana i 85% preduzeća zadovoljno je njihovim radom. Građani su nešto pozitivniji nego 2020. (78% u odnosu na 72%), dok su preduzeća nešto kritičnija (14% negativnih u odnosu na 5% 2020.). Privatni izvršitelji među građanima zauzimaju niže pozicije u rangiranju kvaliteta (46% pozitivnih, 34% negativnih), uz visok udio odgovora „ne znam“ (20%), što ukazuje na ograničen direktan kontakt. Privredni subjekti ocjenjuju kvalitet rada izvršitelja povoljnije (62% pozitivnih), iako su njihovi negativni stavovi porasli u odnosu na 2020. godinu (27% u odnosu na 17%).

Grafikon 3 - Pozitivne ocjene kvaliteta usluga pravosudnog sistema

Direktno iskustvo poboljšava percepciju kvaliteta, uz oprez prema sudovima i posebno prema tužilaštvima.

34. Direktno iskustvo i dalje je važno, iako se njegovi efekti razlikuju među korisnicima. Iskustvo poboljšava ocjene za većinu profesionalnih usluga. Građani koji su koristili usluge notara i advokata iskazuju veoma visok nivo zadovoljstva (89% u slučaju notara i 84% u slučaju advokata), a zadovoljstvo je još izraženije kada ocjenjuju svoj konkretan predmet (94% u slučaju notara). Iskustvo sa izvršiteljima takođe podiže ocjene kvaliteta i među građanima (66% pozitivno među korisnicima naspram 45% uopšteno) i među preduzećima (74% među korisnicima naspram 60% uopšte), a u poređenju sa 2020. ocjene kvaliteta među korisnicima sa iskustvom sa izvršiteljima su se blago poboljšale.

35. Kod institucionalnih pružalaca usluga obrazac je suprotan. Građani koji su imali nedavne kontakte sa tužilaštvom daju niže ocjene za kvalitet rada tužilaštva (49%) nego građani uopšte (61%), što sugeriše da direktna izloženost procesuiranju od strane tužilaštva, često u oblasti kriminalnog ili izvršnog prava, može rezultirati manje pozitivnim korisničkim iskustvima, čak i kada je suštinski pravni rad adekvatan. Kada je riječ o sudovima, razlika između građana sa nedavnim iskustvom i opšte populacije je mala na opštem nivou (54% naspram 57% pozitivnih), ali kada se od korisnika sa nedavnim iskustvom traži da ocijene rad na njihovom ličnom predmetu, ocjene su povoljnije nego u opštoj procjeni (66% „djelimično ili potpuno zadovoljni“ kvalitetom rada sudije, dok je 75% zadovoljno radom sudskog osoblja).

36. Preduzeća pokazuju nešto drugačiji obrazac: kompanije sa nedavnim predmetima ocjenjuju sudove pozitivnije od opšteg prosjeka, ali su manje zadovoljne procesuiranjem njihovog predmeta (57%).

37. U poređenju sa 2020. godinom, ocjene kvaliteta rada na ličnim predmetima korisnika oslabile su i među preduzećima (PPΔ: -24) i među građanima sa nedavnim sudskim iskustvom (PPΔ: -12), iako i dalje ostaju pretežno pozitivne. Kada građani nijesu zadovoljni kvalitetom rada na svom konkretnom predmetu, polovina njih u 2025. uzrok vide u neadekvatnim zakonima (u odnosu na jednu trećinu 2020. godine), dok mali broj primarno krivi sudiju ili svog pravnog zastupnika. Privredni sektor, s druge strane, sve češće ukazuje na loše zakonske okvire (30% u odnosu na 20% u 2020.). No, za razliku od građana, češće ukazuje na loš učinak sudstva, i u većoj mjeri nego 2020. (28% u odnosu na 18%).

Sudije i tužioci veoma pozitivni u ocjeni kvaliteta, dok advokati imaju umjereniji stav i više prate percepciju korisnika.

38. Iako pravosudni profesionalci generalno imaju pozitivno mišljenje o kvalitetu rada pravosudnog sistema, postoje jasne razlike. Sudije i tužioci ocjenjuju kvalitet rada znatno bolje nego advokati. Većina sudija (88%) i tužilaca (83%) ocjenjuje kvalitet rada sudova kao visok, dok isti stav o tužilaštvu dijeli 94% tužilaca i 73% sudija. Pored toga, 90% sudija i 96% tužilaca ocjenjuje kvalitet sopstvenih institucija kao visok.

39. S druge strane, ocjene advokata sada su bliže percepciji korisnika – 53% advokata vjeruje da je rad sudova u Crnoj Gori kvalitetan, a 59% misli isto za tužilaštvo. Pozitivna ocjena advokata o kvalitetu sudova pala je sa 73% na 52%, dok je njihovo mišljenje o tužilaštvu (59%) uglavnom nepromijenjeno. Istovremeno, nezadovoljstvo advokata kvalitetom sudova je poraslo sa 26% na 45% u odnosu na 2020. godinu.

Pozitivan uticaj notara i izvršitelja na kvalitet pravosuđa

40. Kao i u slučaju efikasnosti, svi profesionalci unutar pravosudnog sistema imaju pozitivan stav o uticaju notara na kvalitet pravosudnog sistema.

Zakoni kvalitetni, ali tumačenje zaostaje

41. Profesionalci uglavnom smatraju zakone jasnim i preciznim, ali njihovo tumačenje i dalje ostaje nedosljedno. Kao i 2020. godine, velika većina advokata, a u manjoj mjeri, i sudija i tužilaca, ukazuje na selektivnu primjenu zakona i sve češće na selektivno sprovođenje sudskih odluka kao učestale probleme. Među korisnicima, dvije trećine građana (67%) i polovina privrednih subjekata (51%) smatra da se zakoni u praksi ne sprovode; takva percepcija među privredom je blaža nego 2020. godine, a među građanima je porasla.

DOSTUPNOST

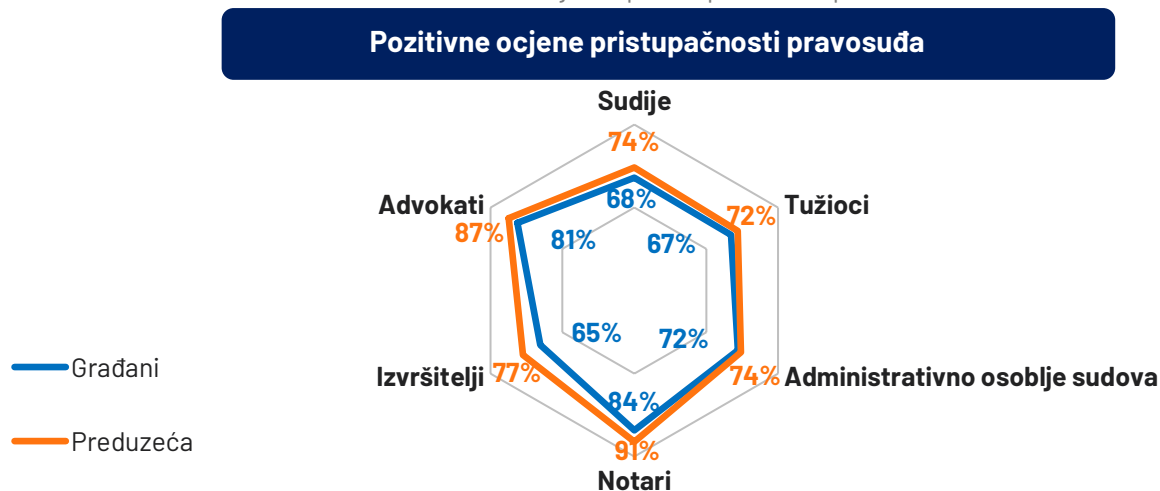
Pravosudni sistem generalno dostupan, iako je percepcija preduzeća pogoršana

42. Većina institucija se smatra dostupnom kako građanima, tako i preduzećima, iako je percepcija dostupnosti među preduzećima, u odnosu na 2020. godinu, značajno opala. Sudove kao dostupne vidi 68% građana i 74% privrednih subjekata. Međutim, udio preduzeća koji sudove smatraju nedostupnim gotovo se udvostručio u odnosu na 2020. godinu, dok su percepcije građana ostale relativno stabilne. Pristupačnost tužilaštava prati sličan obrazac – 67% građana i 72% privrednih

subjekata smatra ih dostupnim, pri čemu su obje grupe pokazale konzistentnost tokom petogodišnjeg perioda.

43. Notari i advokati i dalje su najdostupnije usluge među svim institucijama. Notare pristupačnim smatra 84% građana i 91% privrednih subjekata, čime, po oceni korisnika usluga, zauzimaju prvo mjesto. Advokati slijede sa 81% i 87%, iako preduzeća ukazuju na nešto veću nedostupnost nego 2020. godine. Privatne izvršitelje kao dostupne smatra 65% građana i 77% privrednih subjekata, pri čemu su percepcije ostale stabilne od 2020. godine. Administrativne usluge sudova, iako generalno dostupne (72% građana, 74% privrede), pokazuju zabrinjavajući trend među privredom, gdje su percepcije nedostupnosti više nego udvostručene u odnosu na prethodni talas.

Grafikon 4- Pozitivne ocjene pristupačnosti pravosuđa

Profesionalci u pravosuđu ocjenjuju sektor kao visoko dostupan

44. Pravosudni profesionalci ističu veoma visoku dostupnost svih institucija. Sudove kao dostupne vidi 95% sudija i tužilaca, i 84% advokata. Pristupačnost tužilaštava je takođe visoko ocjenjena – gotovo svi tužioci, 88% sudija i 81% advokata smatraju ih dostupnim, pri čemu sve tri grupe pokazuju blaga poboljšanja u odnosu na 2020. godinu. Notari, advokati, privatni izvršitelji i administrativne usluge sudova ocjenjuju se kao visoko dostupni u svim profesionalnim grupama.

Korisnici: Pristupačnost varira po dimenzijama, a finansijske prepreke su najočiglednije

45. Od tri dimenzije pristupačnosti, fizička dostupnost se pokazuje kao najizraženija. Približno sedam od deset građana (72%) i privrednih subjekata (68%) smatra sistem fizički pristupačnim. Dostupnost informacija ocijenjena je umjerenije – pozitivno je ocijenilo 63% građana i 68% privrede. Finansijska dostupnost ostaje najslabija dimenzija i dodatno se pogoršala u odnosu na 2020. godinu. Manje od polovine građana (46%) sada smatra sistem finansijski pristupačnim, što predstavlja značajan pad u odnosu na prethodni ciklus. Sa druge strane, 60% privrednih subjekata i dalje pozitivno ocjenjuje finansijsku dostupnost. Među pravosudnim profesionalcima, sudije i tužioci daju najpovoljnije ocjene u svim dimenzijama, pri čemu više od devet od deset ocjenjuje pozitivno i po pitanju pristupa informacijama i fizičkog pristupa. Advokati i privreda daju umjerenije ocjene, naročito kada je riječ o finansijskoj dostupnosti.

46. Korisnici sa direktnim iskustvom značajno bolje ocjenjuju pristup informacijama. Dok 63% građana smatra da je pristup informacijama generalno zadovoljavajući, među onima sa nedavnim

iskustvom u sudu ovaj procenat raste na 80 %. Slično, privredni subjekti sa direktnim iskustvom prijavljuju veću dostupnost (76 %) u poređenju sa opštom percepcijom (68 %). Ipak, obje grupe bilježe značajan pad u odnosu na 2020. godinu, kada su korisnici sa iskustvom smatrali informacije znatno pristupačnijim. Korisnici se za informacije i dalje prvenstveno oslanjaju na advokate – približno dvije trećine građana i preduzeća prvo se konsultuje sa advokatima. Korišćenje osoblja sudova znatno je smanjeno među građanima od 2020. godine, dok je privreda sve češće favorizovala advokate kao najpogodniji izvor informacija.

Troškovi sudskih postupaka i dalje predstavljaju glavni problem

47. Troškovi predstavljaju značajnu brigu za korisnike pravosudnih usluga. Među građanima sa nedavnim iskustvom u sudu, 45 % smatra da su ukupni troškovi premašili očekivanja, dok je među privrednim subjektima taj udio 50 %. Otprilike trećina svake grupe ocjenjuje da su troškovi bili odgovarajući. Struktura troškova promijenila se u odnosu na 2020. godinu – kod građana, advokatski troškovi sada čine najveći dio, približno polovinu ukupnih troškova, nadmašujući sudske troškove koji iznose oko 45 %. U privredi, najzastupljeniji su sudski troškovi (29 %) i advokatski troškovi (27 %), dok troškovi putovanja imaju znatno veći udio nego kod građana (21 % u odnosu na 6 %). Raspodjela troškova varira u zavisnosti od tipa predmeta: u prekršajnim predmetima, sudski troškovi dominiraju, čineći dvije trećine ukupnih izdataka, što predstavlja značajan porast u odnosu na 2020. godinu. U krivičnim predmetima, advokatski troškovi sada čine više od polovine ukupnih troškova. U parničnim predmetima, oni dostižu gotovo tri četvrtine ukupnih izdataka.

Kritično nizak nivo svijesti o besplatnoj pravnoj pomoći

48. Samo 15 % građana navodi da je upoznato s detaljima besplatne pravne pomoći. Približno polovina čula je za nju, ali bez konkretnih informacija, dok više od jedne četvrtine ne zna da li ona uopšte postoji. Ipak, ovaj posljednji pokazatelj poboljšan je u odnosu na 2020. godinu. Sudije djeluju pretjerano optimistično kada je riječ o informisanosti javnosti – gotovo tri četvrtine njih smatra da su građani informisani. Tužiocima su od 2020. godine postali znatno realniji, pa sada znatno veći udio njih priznaje nizak nivo informisanosti javnosti. Advokati, koji su u neposrednom kontaktu s korisnicima usluga, daju najtačniju procjenu – približno polovina njih smatra da građani nijesu informisani. Advokati besplatnu pravnu pomoć ocjenjuju povoljno – oko četiri petine njih pozitivno ocjenjuje njenu efikasnost i kvalitet.

Umjereni informisanost o alternativnim mehanizmima

49. Poznavanje medijacije je na umjerenom nivou. Nešto više od polovine građana i dvije trećine privrednih subjekata navodi da su upoznati s tim postupkom. Većina pravosudnih profesionalaca podržava alternativne mehanizme rješavanja sporova. Odloženo krivično gonjenje posebno je podržano među tužiocima (više od četiri petine), dok sporazumi o priznanju krivice uživaju široku podršku u svim profesionalnim grupama.

Notarske usluge relativno dostupne

50. Notarske usluge dobijaju povoljne ocjene u pogledu dostupnosti. Više od polovine građana smatra da su troškovi notarskih usluga primjereni, dok je među privrednim subjektima taj udio gotovo sedam od deset. Geografska dostupnost i radno vrijeme ocijenjeni su veoma visoko. Više od devet od deset građana i gotovo svi privredni subjekti zadovoljni su sa oba aspekta.

NEZAVISNOST, POVJERENJE, PRAVEDNOST I INTEGRITET

Različiti pogledi na nezavisnost pravosudnog sistema

51. Percepcija nezavisnosti je kompleksnija, sa značajnim razlikama među ključnim akterima. Nešto više od polovine građana (52%) i tri petine privrednih subjekata (58%) ocjenjuje nezavisnost sudova i sudija pozitivno, dok su stavovi o nezavisnosti tužilaštva nešto povoljniji (54% građana, 60% privrede). Percepcija građana ostala je stabilna od 2020. godine, dok su privredni subjekti postali znatno kritičniji: negativni stavovi o nezavisnosti sudova gotovo su se udvostručili, sa 27% na 40%. Oni sa pozitivnim stavovima navode adekvatan status sudija i odsustvo miješanja, dok oni sa negativnim stavovima odgovornost većinom pripisuju uticaju vlade, politike i ekonomskih faktora. Pravosudni profesionalci iskazuju snažno povjerenje u nezavisnost sudskog sistema – 87% sudija i 83% tužilaca smatra sistem nezavisnim, dok advokati imaju umjerenije stavove (58%), pri čemu oko dvije petine njih dovodi u pitanje nezavisnost.

52. Povjerenje građana u pravosudni sistem iznosi 55%, što ga smješta u srednji rang institucionalnog povjerenja – ispod vjerskih institucija i obrazovnog sistema (po 73%) i vojske (72%), ali iznad nevladinih organizacija (48%). Od 2020. godine povjerenje je blago opalo, a nepovjerenje poraslo sa 37% na 43%.

Značajan porast u percepciji prijetnji nezavisnosti sudstva

53. Procjene da je nezavisnost sudstva ugrožena su izraženije među svim profesionalnim grupama u odnosu na 2020. godinu. Advokati najčešće navode političare (71%), medije (67%) i moćne pojedince (63%). Pri tome, 2020. političare je kao prijetnju izdvajalo 42% advokata, da bi danas oni postali primarna prijetnja, dok se negativan uticaj medija gotovo udvostručio (sa 33%).

54. Sudije takođe ističu medije (67%) i političare (61%) kao glavne izvore zabrinutosti. Oba faktora više su nego udvostručena u odnosu na 2020. godinu, dok se centralna vlada pojavljuje kao nova značajna prijetnja (sa 15% na 44%). Tužioci iskazuju sličnu zabrinutost spram medija (50%) i političara (48%), dok vjerske institucije bilježe upečatljiv rast – sa 3% na 25% tužioca koji ih vidi kao prijetnju nezavisnosti sudstva.

55. Prepoznavanje negativnih fenomena ocenjenih da utiču na integritet pravosuđa znatno se povećalo u svim grupama od 2020. godine. Građani bilježe značajan porast u deset oblasti, posebno kada je riječ o produženom trajanju sudskih postupaka, različitim odlukama u sličnim slučajevima i selektivnim istražnim procedurama. Privredni subjekti naročito primjećuju pogoršanje u pogledu političkog uticaja i percepcije korupcije. Sudije pokazuju najizraženije promjene, pri čemu su percepcije korupcije i političkog uticaja više nego udvostručene, a tužioci bilježe slične obrasce. Najveći nesklad među ključnim akterima odnosi se na korupciju – dvije trećine građana navodi ovaj problem, dok ga samo jedna četvrtina sudija prepoznaje. Širi konsenzus postoji oko senzacionalističkih medijskih izvještaja i nedosljednih sudskih odluka. Među onima koji prepoznaju negativne fenomene, velika većina potvrđuje da oni narušavaju povjerenje javnosti u pravosudni sistem.

56. Ukupna percepcija uticaja pravosudnih institucija na integritet sudstva oslabila je ili ostala nepromijenjena među profesionalnim grupama od 2020. godine, pri čemu advokati bilježe najoštrije negativne pomake. Pri ocjeni uticaja svojih profesionalnih udruženja na integritet struke, advokati, sudije i tužioci u najvećoj mjeri imaju pozitivno mišljenje. Ipak, dok su stavovi sudija ostali relativno stabilni u odnosu na 2020. godinu, advokati, a posebno tužioci, postali su skeptičniji.

Široko rasprostranjena percepcija neformalnog uticaja uz ograničeno neposredno iskustvo

57. Percepcije neformalnih praksi i dalje su složene. Velika većina građana (87%) i advokata (83%) smatra da u sudstvu postoji „korišćenje veza“, pri čemu je ta percepcija znatno izraženija nego 2020. godine. Manji broj građana smatra da su novčane naknade ili pokloni česte prakse. Ipak, direktno iskustvo ostaje rijetko: 83% građana i 94% privrednih subjekata sa nedavnim predmetima izvještava da im niko nije sugerisao korišćenje neformalnih pristupa – što predstavlja poboljšanje među građanima u odnosu na 2020. godinu. Zaposleni u sudovima gotovo jednoglasno navode da u njihovim organizacijama korupcije nema (88%) i da je direktno iskustvo sa neformalnim pristupima minimalno. Među advokatima koji prepoznaju korupciju, većina je ocjenjuje kao zasnovanu na pojedinačnim slučajevima, a ne kao sistemski problem.

Percepcija pravičnosti je umjereno pozitivna i poboljšava se sa neposrednim iskustvom

58. Percepcija pravičnosti je umjereno pozitivna, a kod građana se poboljšava sa neposrednim iskustvom. Većina građana (56%) i privrednih subjekata (60%) smatra da je sistem generalno pravedan. Značajno je da ovaj procenat raste na 75% među građanima kada ocjenjuju sopstvene predmete. Međutim, privredni subjekti su od 2020. godine postali znatno kritičniji, pri čemu su negativne ocjene kako opšte pravičnosti, tako i pravičnosti u pojedinačnim slučajevima, znatno porasle. Među pravosudnim profesionalcima, sudije (57%) i tužioci (45%) ne uočavaju manjak pravičnosti. Advokati su kritičniji – više od polovine (57%) prepoznaje probleme u pogledu pravičnosti.

Korisnici sve češće prijavljuju diskriminaciju u odnosu na 2020.

59. Zabrinutost oko diskriminacije značajno se razlikuje među različitim populacijama. Građani najčešće navode pripadnost političkoj stranci i ekonomski status (po 56%) kao problematične, dok privredni subjekti ističu strukturu vlasništva, veličinu kompanije i političke veze. Važno je napomenuti da su negativne percepcije značajno porasle od 2020. godine u obje korisničke grupe, bez obzira na razlog diskriminacije. Pravosudni profesionalci imaju drugačije stavove: sudije i tužioci prijavljuju minimalnu diskriminaciju, dok advokati zauzimaju srednji položaj između korisnika i ostalih profesionalaca. Među onima koji uočavaju nejednako postupanje, advokati navode politizaciju i korupciju kao glavne uzroke, dok sudije ukazuju na preopterećenost poslom i lošu organizaciju. Percepcija rodne ravnopravnosti otkriva razlike među profesionalkama: advokatice i tužiteljke češće od muških kolega smatraju da muškarci imaju prednost u prihodima i napredovanju.

UMJERENO I STABILNO POVJERENJE U APELACIONI SISTEM

60. Nešto više od polovine građana sa nedavnim predmetima (55%) i skoro dvije trećine privrednih subjekata (62%) imaju povjerenje u postupak žalbi.

61. Privredni subjekti češće podnose žalbe (36%) nego građani (20%). Prekršajni predmeti rijetko se iznose na žalbu – 93% njih nije razmatrano, u poređenju sa 78% građanskih i 70% krivičnih. Kada do žalbi dođe, viši sudovi potvrđuju oko 60%, dok ih u približno četvrtini predmeta preinače ili ponište. Nakon žalbenih postupaka, korisnici navode da se oko dvije trećine presuda u potpunosti izvrši, a oko jedna trećina djelimično.

PERCEPCIJA UTICAJA MEDIJA NA PRAVOSUĐE – RASTUĆA RAZLIKA IZMEĐU PROFESIONALACA I GRAĐANA

62. Pravosudni profesionalci sve češće ocjenjuju medijsko izvještavanje o sudovima kao negativnije nego što ono zapravo jeste. Nasuprot tome, građani imaju uravnoteženiji pogled. Trenutno devet od deset sudija smatra da mediji prikazuju sudove lošije nego što to jeste, što predstavlja značajan porast u odnosu na 79% iz 2020. godine. Sedam od deset tužilaca dijeli ovaj stav, kao i 62% advokata.

Građani su generalno skloniji da medijsko izvještavanje smatraju objektivnim ili čak povoljnijim od stvarnosti. Međutim, procenat onih koji smatraju da je izvještavanje objektivno smanjen je od 2020. godine, sa 48% na 42%, dok je broj onih koji ga doživljavaju kao povoljnije porastao sa 30% na 35%. Sličan obrazac primjećuje se i kod prikaza tužilaštva: sudije i advokati češće vide izvještavanje kao negativnije nego što jeste, pri čemu 60% sudija i 54% advokata dijeli ovaj stav. Ipak, trend je manje izražen nego kod percepcije sudova. Tužioci takođe prepoznaju negativan tretman medija prema sudovima i tužilaštvu, pri čemu oko 70% njih navodi ovakav tretman. Percepcija građana o izvještavanju o tužilaštvu ostala je gotovo nepromijenjena u odnosu na 2020. godinu, sa 43% koji smatraju da je izvještavanje objektivno i 36% koji ga doživljavaju povoljnijim od stvarnosti.

REFORME PRAVOSUĐA

Percepcija prethodnih pravosudnih reformi: rastuće povjerenje građana, opadanje povjerenja privrede od 2020.

63. Među korisnicima, oko dvije petine ima povoljan stav o uticaju reformi u protekloj deceniji, ali primijećene su značajne promjene. Pozitivni stavovi građana porasli su sa 26% na 42%, uz istovremeni pad odgovora „bez uticaja“. Suprotno tome, pozitivni stavovi privrednih subjekata znatno su opali – sa 66% na 40% – dok sve veći broj sada uočava ili odsustvo uticaja, ili negativan uticaj. Nešto veći procenat korisnika dijeli povoljnu percepciju budućeg pravca pravosudnih reformi (51% građana i 54% privrede). Među pozitivnim efektima reformi građani ističu smanjenje korupcije, dok preduzeća naglašavaju pravičnost i nezavisnost.

Stavovi pravosudnih profesionalaca o prošlim i sadašnjim reformama: tužioci najviše podržavaju, advokati sve skeptičniji

64. Procjena uticaja reformi u protekloj deceniji među pravosudnim profesionalcima znatno je oslabila. Iako su tužioci i dalje najpozitivnija grupa, njihov povoljan stav pao je sa 93% u 2020. na 73% u 2025. Sudije pokazuju sličan trend, sa padom pozitivnih ocjena sa 82% na 57%. Upadljive padove bilježe i advokati (sa 59% na 38%) i sudsko osoblje (sa 67% na 45%). Što se tiče prirode prepoznatih poboljšanja, sudije, tužioci i sudsko osoblje najčešće ističu unaprjeđenje kvaliteta, dok advokati najčešće ukazuju na poboljšanja u pravičnosti i nezavisnosti pravosudnog sistema.

65. Gledajući unaprijed, tužioci su najviše uvjereni da trenutne reforme idu u pravom pravcu – oko tri četvrtine tako smatra. Sudije i sudsko osoblje su opreznije, sa oko polovine pozitivnih stavova i mnogima koji su neodlučni. Advokati su jedina grupa sa nešto negativnijim stavom o pravcu reformi.

Kanali informisanja o pravosudnim reformama: Građani i privreda slabo koriste zvanične izvore

66. Građani najčešće saznaju o reformama putem televizije i neformalnih izvora, uz sve češću upotrebu digitalnih izvora, dok zvanični sajtovi i dalje ostaju nedovoljno korišćeni. Privredni subjekti više se oslanjaju na neformalne izvore nego na televiziju, ali znatno češće koriste zvanične institucionalne izvore nego građani. Profesionalci, naročito sudije i tužioci, pretežno koriste zvanične kanale (sajtove, formalne komunikacije, profesionalna udruženja i događaje), dok advokati kombinuju javne medije i neformalne mreže.

LIČNO ISKUSTVO KORISNIKA I RADNO ISKUSTVO PROFESIONALACA U PRAVOSUDNOM SISTEMU: PREGLED

- U proteklih pet godina učešće građana u sudskim postupcima smanjilo se sa 25% na 21%, dok je pad među privrednim subjektima bio izraženiji, sa 31% na 19%. Tokom posljednje tri godine, oko 10% i građana i privrede učestvovalo je u sudskim postupcima, pri čemu je 5% građana i 4% privrednih subjekata dobilo prvostepenu presudu.
- Građani održavaju stabilno angažovanje u drugim pravosudnim uslugama, uključujući notare, sudsku administraciju i izvršitelje (33% u odnosu na 31% u 2020), pri čemu prednjače notarske usluge sa 28%. Angažovanje privrede u pravosudnim uslugama znatno je opalo, sa 64% na 40%, što je posebno vidljivo kod izvršitelja (31% na 10%) i sudske administracije (19% na 7%).
- Objе grupe sve češće koriste plaćeno pravno zastupanje: građani sa 54% na 68%, privreda sa 50% na 66% koriste usluge eksternih advokata. Samostalno zastupanje proporcionalno je smanjeno kod građana (36% na 26%) i vlasnika preduzeća (59% na 42%).
- Građani se uglavnom suočavaju sa građanskim (38%) i prekršajnim (36%) predmetima, fokusirajući se na radne sporove, imovinska pitanja i saobraćajne prekršaje. Privreda je zabilježila drastičan prelazak sa komercijalnih predmeta (44% na 14%) na građanske predmete (21% na 57%), uglavnom u vezi sa naplatom potraživanja i imovinskim sporovima.
- Iskustvo pravosudnih profesionalaca varira: advokati prosječno 13 godina (najiskusniji), sudije 8 godina, tužioc 7 godina, a sudsko osoblje 14 godina.
- Podršku profesionalcima pružaju 58 notara (prosječno 9 godina iskustva) i 27 izvršitelja (prosječno 8 godina iskustva).

Lično iskustvo građana i predstavnika privrede sa sudovima i drugim pravosudnim uslugama

67. Istraživanje pokazuje pad neposrednog angažmana građana u sudskim postupcima. Između 2020. i 2025. godine, udio građana sa bilo kojim iskustvom u sudskim predmetima (bilo kroz lično iskustvo u posljednjih nekoliko godina, prethodne lične slučajeve ili indirektno kroz članove porodice) smanjen je sa 25% na 21%. Pad je bio izraženiji među privrednim subjektima, sa 31% na 19% ukupnog iskustva sa sudovima.

68. Polovina građana koji su učestvovali u sudskim postupcima tokom posljednje tri godine dobila je prvostepenu presudu (5%). Slično tome, od 10% privrede sa nedavnim iskustvom u sudskim postupcima, 4% navodi da je prvostepena presuda donijeta od početka 2022. godine do trenutka intervjua.

69. Za razliku od učešća u sudskim predmetima, podaci pokazuju da je interakcija građana sa drugim pravosudnim službama prilično stabilna – trećina ih je koristila usluge notara, izvršitelja ili sudske administracije (33% u odnosu na 31% u 2020). Konkretno, tokom prošle godine 28% građana koristilo je notarske usluge (u poređenju sa 25% u 2020), što pokazuje konzistentnu upotrebu i sugeriše da su notari glavni pristupni punkt za rutinske pravne potrebe. Istovremeno, 10% građana imalo je interakciju sa sudskom administracijom, što odražava stalne administrativne potrebe (9% u 2020), dok je 6% koristilo usluge izvršitelja (7% u 2020).

70. Preduzeća pokazuju veći nivo ukupnog korištenja pravosudnih usluga u poređenju s građanima, pri čemu ih koristi 40% preduzeća, iako to predstavlja značajan pad u odnosu na 64% u 2020. godini. Notarske usluge i dalje ostaju ključna pravosudna usluga za preduzeća, pri čemu ih koristi 35% firmi, u

poređenju sa 55% u 2020. godini. Uprkos ovom padu, notari očigledno i dalje obavljaju važne funkcije za poslovanje. Usluge izvršitelja koristi 10% preduzeća, što predstavlja značajan pad u odnosu na 31% iz 2020. godine. Usluge sudske administracije koristi 7% preduzeća, što je takođe pad u odnosu na 19% iz 2020. godine.

71. Uočava se značajan trend u preferencijama u vezi s pravnim zastupanjem. Građani se sve češće odlučuju za angažovanje privatnih advokata uz naknadu – njihov udio je porastao sa 54% u 2020. na 68% u 2025. godini, dok je samostalno zastupanje opalo sa 36% na 26%. Sličan obrazac vidljiv je i kod preduzeća: angažovanje eksternih advokata poraslo je sa 50% na 66%, dok je samostalno zastupanje od strane vlasnika ili direktora opalo sa 59% na 42%. Ovo ukazuje na sve veće prepoznavanje složenosti pravnih pitanja, koja zahtijevaju stručnost pravnih profesionalaca.

72. Kada je riječ o vrsti pravnih sporova, građani se najčešće susreću s građanskim i prekršajnim predmetima (38%, odnosno 36%), dok krivični predmeti čine 26%. U okviru predmeta, u građanskim sporovima dominiraju radni sporovi (42%), zatim sporovi vezani za imovinu (28%) i sporovi iz oblasti ličnih i porodičnih odnosa (18%). Kod prekršajnih predmeta daleko su najzastupljeniji saobraćajni prekršaji (83%), dok su u krivičnim postupcima najčešća imovinska krivična djela (52%), a potom krivična djela protiv braka i porodice (15%) i nelegalna gradnja (10%).

73. Kod preduzeća je zabilježen značajan porast broja građanskih predmeta, sa 21% na 57%, dok je broj privrednih sporova opao sa 44% na 14%. Pored toga, sporovi se najčešće odnose na neizmirena dugovanja (47%), povrede imovinskih prava (35% u sporovima sa fizičkim licima) i finansijska pitanja iz radnih odnosa (35% u sporovima sa fizičkim licima).

Koliko su profesionalci u Crnoj Gori iskusni?

74. Podaci iz istraživanja pokazuju da prosječna starost advokata u Crnoj Gori iznosi 48 godina, što je slično sudijama čija je prosječna starost 47 godina, dok su tužioci nešto mlađi, sa prosjekom od 45 godina. Ipak, advokati su profesionalno iskusniji, sa 13 godina prosječnog radnog iskustva. Ovo iskustvo nadmašuje iskustvo sudija i tužilaca, koji u prosjeku imaju 8, odnosno 7 godina prakse. Zaposleni u sudovima imaju prosječnu starost od 47 godina i u prosjeku 14 godina iskustva, što ukazuje na značajno institucionalno znanje.

75. Istraživanje je postiglo ograničene ali značajne odgovore od podržavajućih profesionalaca. Među 58 notara u Crnoj Gori, učestvovalo je 15 (26% odziva), sa prosječnom starošću od 52 godine i 9 godina notarske prakse. Izvršitelji čine najmanju profesionalnu grupu sa ukupno 27 praktičara, od kojih je 10 učestvovalo u istraživanju (37% odziva). Intervjuisani izvršitelji prosječno imaju 45 godina i 8 godina radnog iskustva.

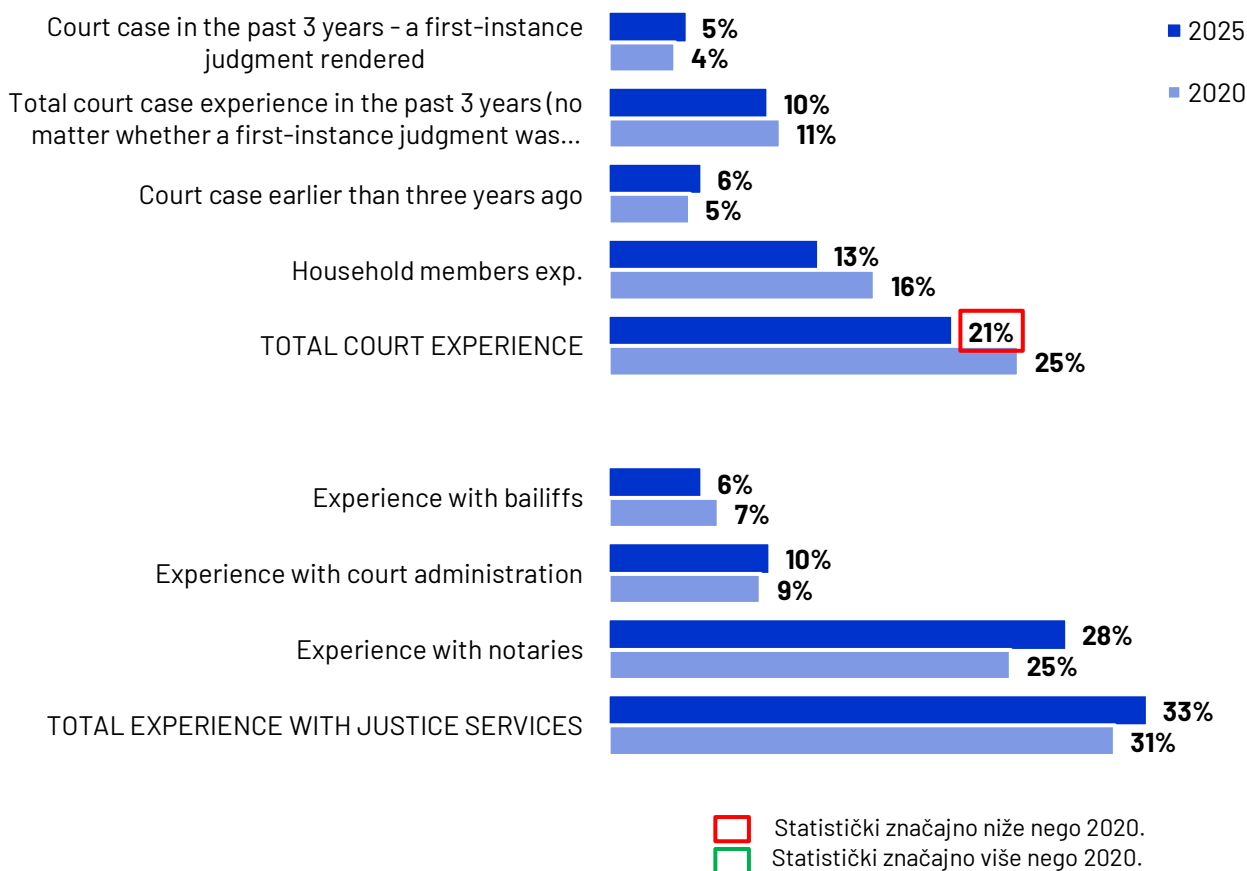
1.1. Iskustvo građana sa sudskim predmetima i pravosudnim uslugama

76. Petina građana (21%) ima iskustvo sa sudskim predmetima u nekom obliku. Među njima, 13% je steklo iskustvo posredno, preko članova porodice, dok je 6% imalo lično iskustvo prije više od tri godine. Takođe, u protekle tri godine 10% je bilo uključeno u sudske postupke, iako pritom nijesu nužno dobili presudu prvog stepena, dok je 5% u tom periodu dobilo takvu presudu (Grafikon 5).

77. Pored toga, trećina građana (33%) koristila je službe pravosudnih službi, poput notara, izvršitelja i sudske administracije. Konkretno, u prethodnih 12 mjeseci nešto više od četvrtine građana posjetilo je notare (28%), dok je svaki deseti imao kontakt sa sudskim osobljem. Usluge izvršitelja koristilo je 6% građana u posljednje tri godine (Grafikon 5).

78. U poređenju sa 2020. godinom, zabilježen je pad građana sa bilo kakvim iskustvom u sudskim predmetima, sa 25% na 21% (Grafikon 5)

Grafikon 5 - GRAĐANI: ISKUSTVO GRAĐANA U SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA

(Da li ste imali iskustvo sa...?) Baza: Opšta populacija (2025, n = 1003; 2020, n = 1008)²

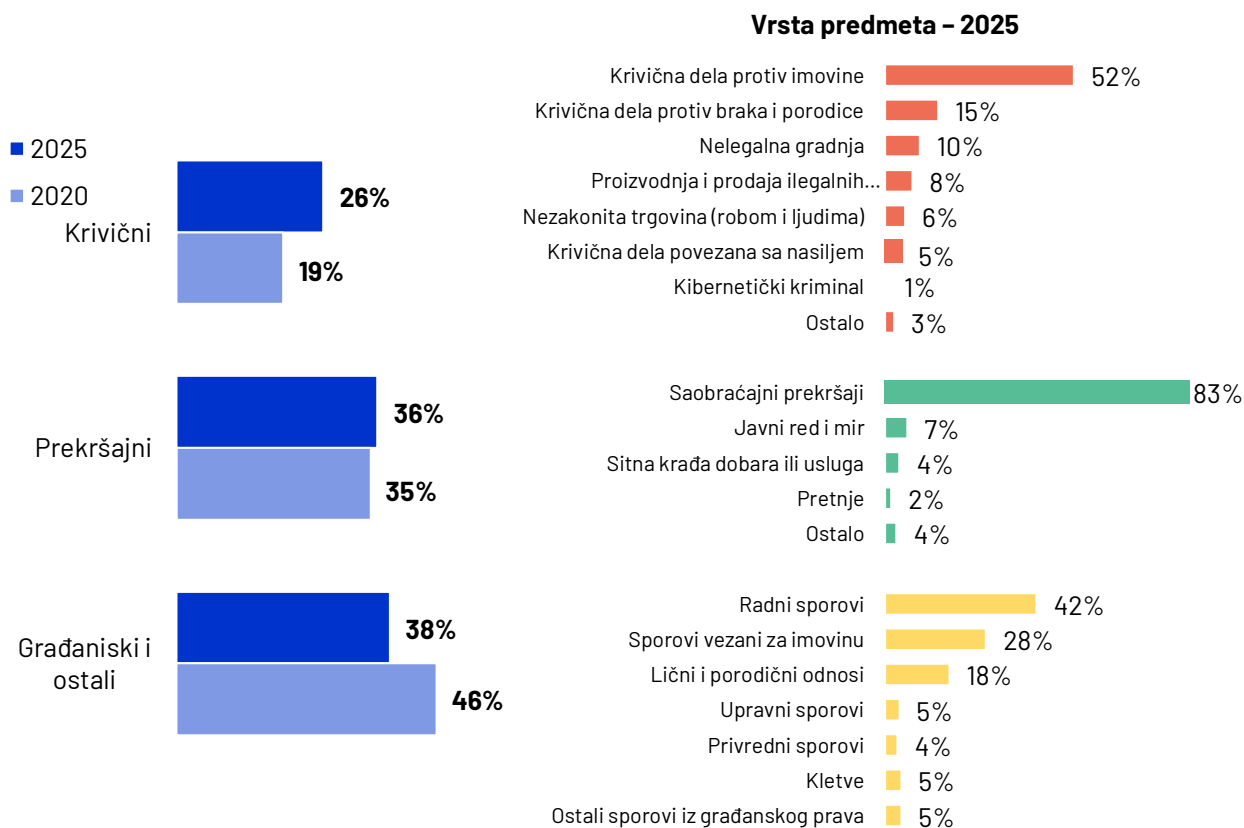
79. U protekle tri godine građani su se najčešće susretali sa građanskim i prekršajnim predmetima (38%, odnosno 36%), dok je u krivičnim predmetima učestvovala četvrtina ispitanika (26%)(Grafikon 6).

80. Među građanskim predmetima, najčešći su bili radni sporovi, na koje je ukazalo 42% ispitanika. Prekršajni predmeti su, pak, uglavnom obuhvatali saobraćajne prekršaje (83%). U okviru krivičnih predmeta najzastupljenija su bila krivična djela protiv imovine, koja čine 52% prijavljenih slučajeva (Grafikon 6).

81. U poređenju sa 2020. godinom, raspodjela vrsta predmeta izgleda uravnoteženije, što je rezultat smanjenja broja građanskih predmeta i povećanja krivičnih predmeta (Grafikon 6).

² Da li ste lično učestvovali u sudskom postupku u posljednje tri godine (od početka 2022. do danas)? Da li ste učestvovali u sudskom postupku prije 2022. godine? Da li je neko iz Vašeg domaćinstva učestvovao u sudskom postupku od početka 2022. godine? Da li je neko iz Vašeg domaćinstva učestvovao u sudskom postupku prije 2022. godine? Da li ste imali kontakt sa izvršiteljima u protekle tri godine (od početka 2022. do danas)? Da li ste imali kontakt sa sudskim osobljem u posljednjih 12 mjeseci? Da li ste u posljednjih 12 mjeseci posjetili javnog notara radi obavljanja nekog zadatka?

Grafikon 6 - GRAĐANI: VRSTE I SADRŽAJ SUDSKIH PREDMETA SA KOJIMA SU GRAĐANI IMALI ISKUSTVA

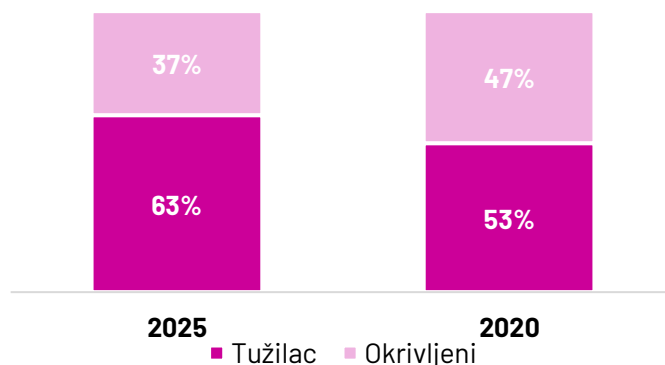

(Pitanje: „Koja je bila vrsta predmeta?“ / „Pogledajte listu i navedite o čemu se radilo u predmetu.“) Baza: Ispitanici koji su u protekle tri godine imali iskustvo sa sudskim predmetom i za koje je donijeta presuda prvog stepena; (2025, n=343; 2020, n=357)

82. Građani su se generalno češće nalazili u ulozi tužioca (63%) nego okrivljenog (37%). Međutim, u građanskim predmetima taj odnos je obrnut – 34% je bilo tužilaca, dok je 66% bilo okrivljenih. Suprotno tome, u prekršajnim predmetima tužioci su bili gotovo šest puta brojniji od okrivljenih (85% naspram 15%). Ovo potvrđuje da uloga u postupku u velikoj mjeri zavisi od vrste predmeta (Grafikon 7.).

83. U poređenju sa 2020. godinom, prije pet godina odnos tužilaca i okrivljenih bio je ravnomjerniji (Grafikon 7).

Grafikon 7 - GRAĐANI: STATUS GRAĐANA U POSTUPKU

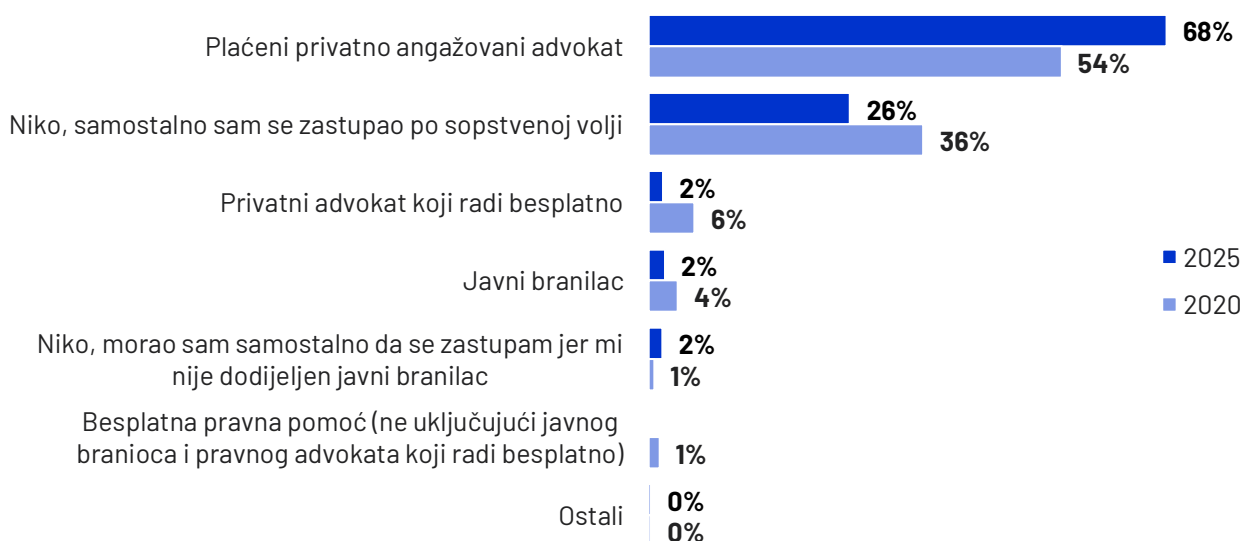
(Kakav je bio Vaš status u postupku?) Baza: Ispitanici koji su imali iskustvo sa sudskim predmetom u posljednje tri godine i za koje je donijeta prvostepena presuda; (2025, n=343; 2020, n=357)

84. U protekle tri godine građani su se najčešće odlučivali da ih u sudu zastupa plaćeni, privatno angažovani advokat (68%). Samostalno zastupanje zauzima drugo mjesto (26%), dok sve ostale opcije ostaju u jednocifrenom procentu (Grafikon 8.).

85. Vrsta predmeta ponovo igra značajnu ulogu, pa se učesnici u prekršajnim predmetima češće pojavljuju pred sudom samostalno (55%) nego učesnici u krivičnim (7%) i građanskim (9%) predmetima.

86. U poređenju sa 2020. godinom, između dvije talasne studije došlo je do određenih promjena u preferencijama za pravno zastupanje. Konkretno, građani su sada spremniji da plate profesionalnu pravnu pomoć nego ranije (68% naspram 54%). Shodno tome, smanjen je broj onih koji vjeruju da mogu adekvatno zastupati sebe (26% naspram 36%) (Grafikon 8).

Grafikon 8 - GRAĐANI: PREDSTAVLJANJE PRED SUDOM

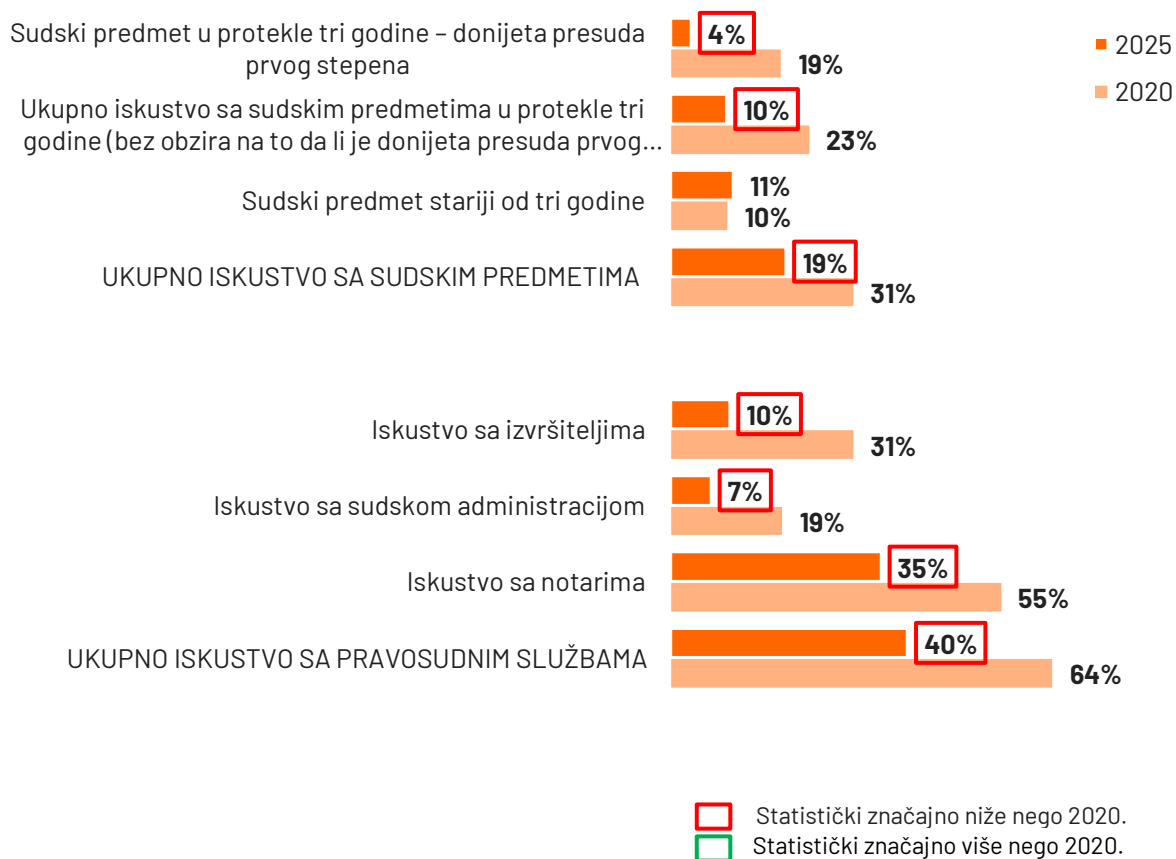
1.2. Iskustvo preduzeća sa sudskim predmetima i pravosudnim uslugama

87. Otprilike petina preduzeća u Crnoj Gori je u nekom trenutku učestvovala u sudskim predmetima (19%). Konkretno, 11% je imalo takva iskustva pre više od tri godine, dok je 10% učestvovalo u sudskim postupcima u protekle tri godine. Pored toga, 4% je u tom periodu dobilo presudu prvog stepena (Grafikon 9).

88. Iskustvo sa pravosudnim službama je šire rasprostranjeno – 40% preduzeća ih koristi. Najčešće korišćene su notarske usluge – 35% preduzeća ih koristi. Usluge izvršitelja koristilo je 10% preduzeća, dok je 7% pristupilo uslugama sudskih administrativnih jedinica (Grafikon 9).

89. U poređenju sa 2020. godinom, učestvovanje u sudskim predmetima i ukupno korišćenje pravosudnih službi značajno je opalo u posljednjih pet godina (Grafikon 9).

Grafikon 9 - PREDUZEĆA: ISKUSTVO PREDUZEĆA SA SUDSKIM PREDMETIMA I PRAVOSUDNIM USLUGAMA

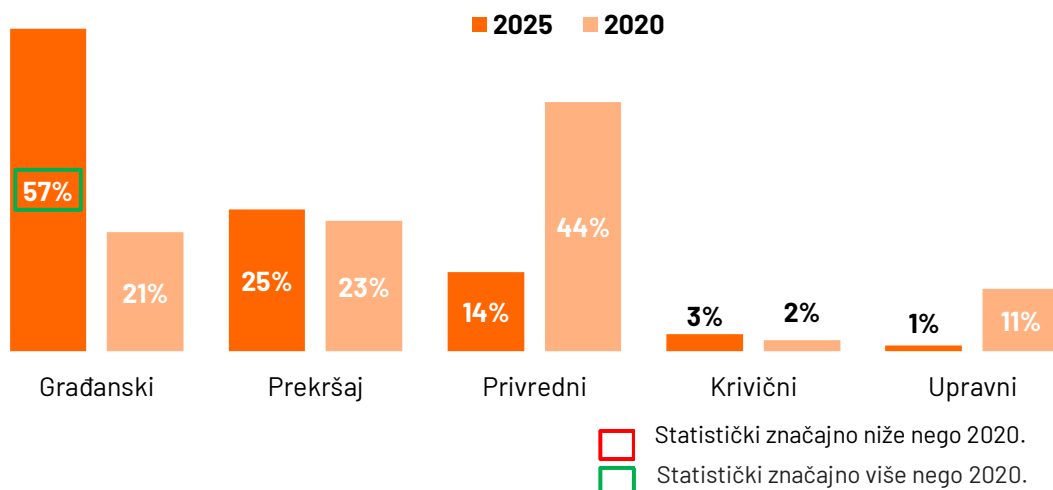
(Da li je Vaše preduzeće imalo iskustvo sa...?) Baza: Glavna populacija (2025, n=202; 2020, n=207)³

90. U posljednje tri godine, među preduzećima koja imaju iskustvo sa sudskim predmetima, gotovo 60% učestvovalo je u građanskim sporovima. Četvrtina ovih preduzeća bila je uključena u prekršajne sporove, 14% u privredne sporove, dok je 3% učestvovalo u krivičnim predmetima (Grafikon 10).

91. U poređenju sa 2020. godinom, primijećen je značajan porast građanskih predmeta među preduzećima (57% naspram 21%), vjerovatno na štetu privrednih sporova, koji se sada rjeđe prijavljuju (14% naspram 44%) (Grafikon 10).

³ Da li je Vaše preduzeće učestvovalo u sudskom postupku u protekle tri godine, od početka 2022. do danas? Da li je Vaše preduzeće učestvovalo u sudskom postupku prije 2022. godine? Da li je u bilo kom od predmeta donijeta presuda prvog stepena u periodu od početka 2022. godine?

Grafikon 10 - PREDUZEĆA: SUDSKI SLUČAJEVI PREDUZEĆA - TIP SLUČAJA

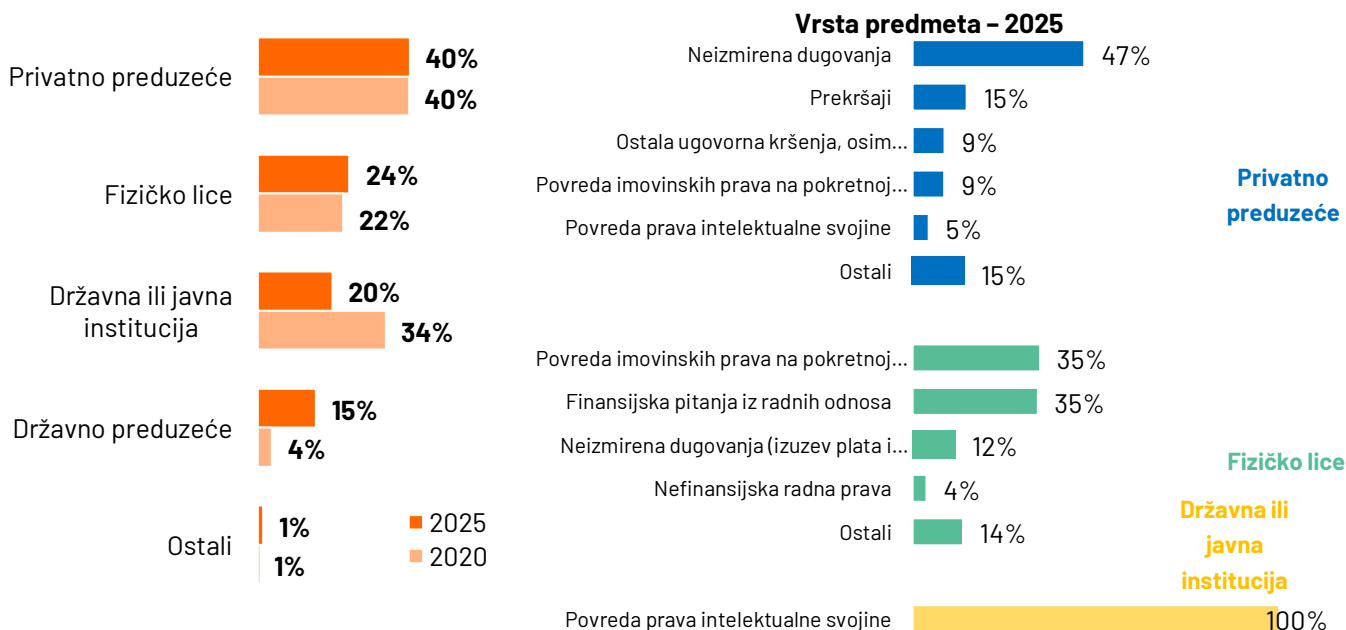

(Koji je tip slučaja bio?) Baza: Ispitanici koji su imali iskustvo sa sudskim predmetom u posljednje tri godine godine i za koje je donijeta prvostepena presuda; (2025, n=79; 2020, n=109)

92. Druga strana u postupku obično je bila druga kompanija (40%), sa sporovima koji su se najčešće vrtjeli oko neplaćanja dospjelih iznosa (47%). Četvrtina preduzeća je bila angažovana u sporovima s fizičkim osobama (24%), obično zbog kršenja povezanih s imovinskim pravima nad pokretnim ili nepokretnim dobrima ili finansijskim pitanjima radne snage (oba 35%). U 20% slučajeva, država ili javna ustanova bila je suprotna strana, a svi su proizašli iz povreda intelektualne svojine (Grafikon 11).

93. U poređenju sa 2020 – U posljednje tri godine, preduzeća su rjeđe ulazila u sporove s javnim ili državnim institucijama (34% naspram 20%) (Grafikon 11).

Grafikon 11 - PREDUZEĆA: PREDUZEĆA - PREDMET SUDSKIH PREDMETA

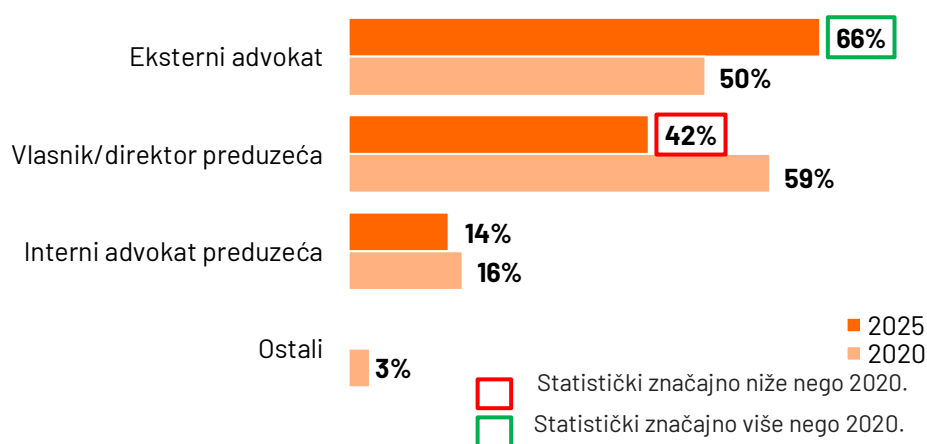

(Ko je bio druga strana u postupku? / Molimo pogledajte ovu listu i navedite predmet TOG ZADNJEJ SLUČAJA gdje je izrečena presuda prvog stepena?) Baza: Oni koji su imali iskustvo sa sudskim predmetom u posljednje tri godine i za koji je donijeta presuda prvog stepena; (2025, n=79; 2020, n=109)

94. U protekle tri godine, preduzeća su uglavnom birala da ih u sudu zastupa eksterni advokat (66%). Suprotno tome, vlasnici ili direktori preduzeća preuzimali su ovu ulogu u 42% slučajeva, dok su interni advokati učestvovali u 14% sporova (Grafikon 12).

95. U poređenju sa 2020. godinom, primijećen je značajan porast u preferenciji za profesionalno pravno zastupanje, što potvrđuje veće angažovanje eksternih advokata (66% naspram ranijih 50%). Istovremeno, broj slučajeva u kojima su vlasnici ili direktori zastupali svoja preduzeća pred sudom značajno je pao (42% u odnosu na 59%) (Grafikon 12).

Grafikon 12 - PREDUZEĆA: ZASTUPANJE PRED SUDOM

(Ko je predstavljao Vašu kompaniju u posljednjem predmetu u kojem je izrečena presuda prvog stepena od početka 2022. godine?) Baza: Preduzeća koja su u protekle tri godine imala iskustvo sa sudskim predmetom i za koje je donijeta presuda prvog stepena; (2025, n=79; 2020, n=109)

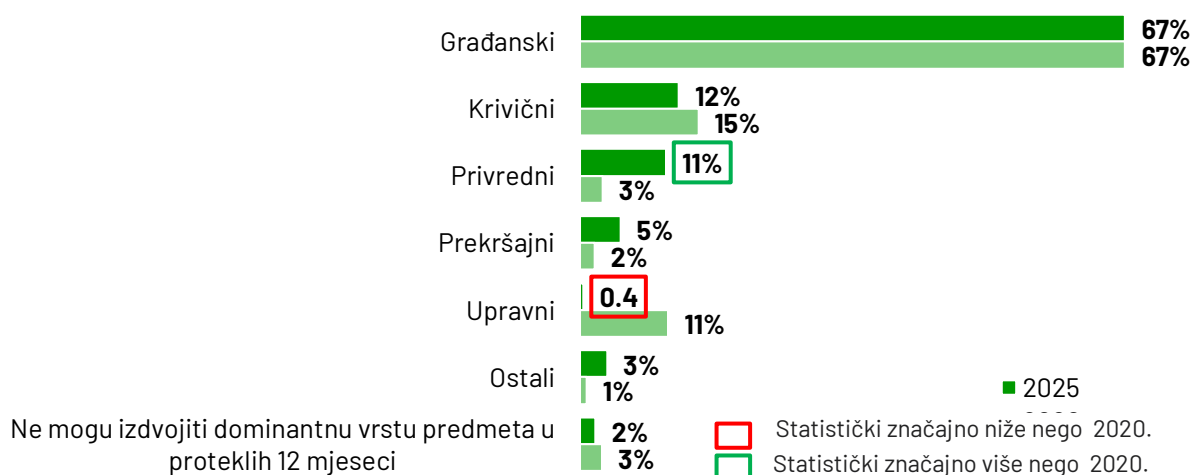
1.3. Pregled advokata

96. Prema podacima istraživanja, prosječna starost advokata u Crnoj Gori iznosi 48 godina, sa prosječnim radnim iskustvom od 13 godina. U poređenju sa ostalim profesionalcima u pravosudnom sistemu, advokati su po starosti slični sudijama (prosječno 47 godina) i nešto stariji od tužilaca (prosječno 45 godina). Ipak, advokati imaju znatno više iskustva u svom radu u odnosu na sudije i tužioce, koji u prosjeku imaju 8, odnosno 7 godina iskustva na trenutnim pozicijama.

97. Najčešći tip predmeta kojim se advokati bave jesu građanski predmeti (67%). Pored toga, 12% advokata se specijalizuje za krivične predmete, dok 11% advokata uglavnom zastupa privredne sporove. Ostali tipovi predmeta rjeđe predstavljaju glavni fokus advokata: 5% se bavi pretežno prekršajnim predmetima, 3% se fokusira na druge različite tipove predmeta, dok 2% advokata navodi da nemaju dominantnu vrstu predmeta (Grafikon 13).

98. U poređenju sa 2020. godinom, primijećen je značajan pomak u fokusu ka privrednim sporovima, koje sada navodi 11% advokata, u odnosu na 3% ranije. Suprotno tome, zabilježen je drastičan pad broja advokata koji se bave upravnim predmetima – njihov udio pao je na manje od 1%, sa 11% u 2020. godini.

Grafikon 13 - ADVOKATI: DOMINANTNA VRSTA PREDMETA KOJIMA ADVOKATI BAVE

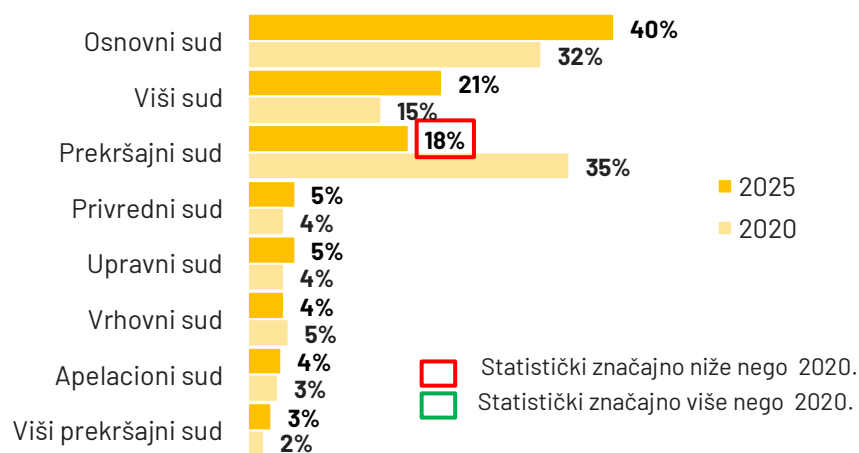
(Na kojim vrstama predmeta ste radili u proteklih 12 mjeseci?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (2025, n=150; 2020, n=151)

1.4. Pregled sudija

99. Prema podacima istraživanja, prosječna starost sudija u Crnoj Gori iznosi 47 godina, sa prosječno 8 godina profesionalnog iskustva na poziciji sudije. Većina ispitanih sudija radi u osnovnim sudovima (40%), petina u višim sudovima, dok je nešto manji broj zaposlen u prekršajnim sudovima (18%)(vidi Grafikon 14).

100. U poređenju sa 2020. godinom, odziv iz prekršajnih sudova bio je ovog puta niži (18% naspram 35%). Što se tiče demografije, sudije koje su učestvovalе u aktuelnom talasu istraživanja su nešto mlađe (prosječno 47 godina naspram 51 godine) i imaju manje iskustva, sa prosječno 8 godina iskustva, u odnosu na 12 godina u 2020. (Grafikon 14).

Grafikon 14 - SUDIJE: INSTITUCIJA U KOJOJ SUDIJE RADE

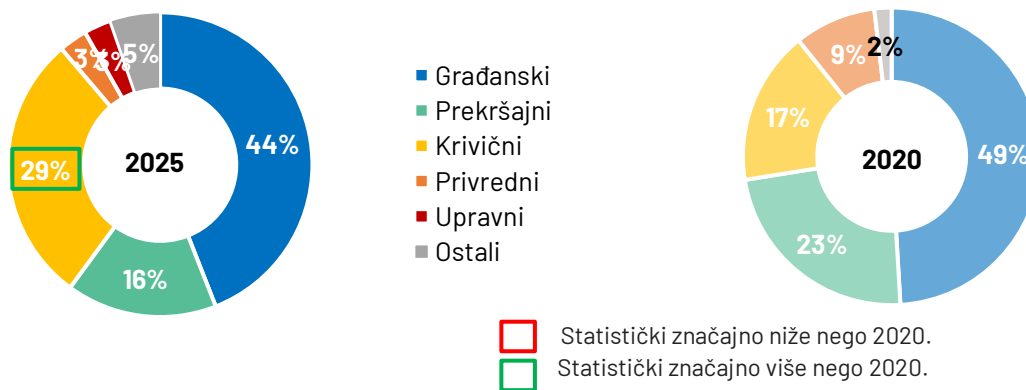

(U kojoj instituciji radite?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (2025, n=155; 2020, n=192)

101. U sudovima opšte nadležnosti sudije su raspoređene na sljedeći način: 44% radi u građanskom odjeljenju, 29% u krivičnom odjeljenju, a 16% u prekršajnom odjeljenju. Ostala odjeljenja zapošljavaju manji broj sudija (Grafikon 15).

102. U poređenju sa 2020. godinom – Prema podacima istraživanja, zabilježen je porast broja sudija zaposlenih u krivičnom odjeljenju sudova opšte nadležnosti (Grafikon 15).

Grafikon 15 - SUDIJE: ODJELJENJE SUDA OPŠTE NADLEŽNOSTI U KOJEM SUDIJE RADE

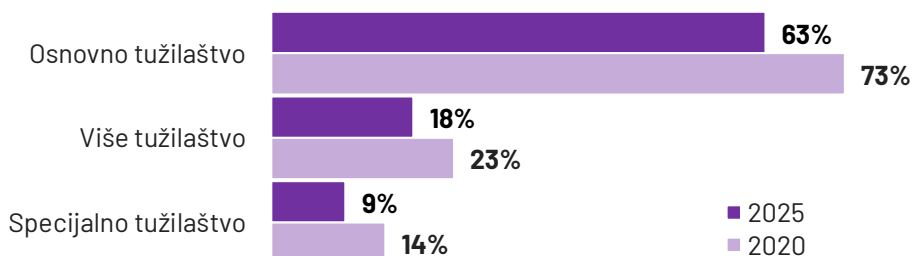
(Ako radite u sudu opšte nadležnosti, molimo Vas da navedete odjeljenje u kojem radite.) Baza: Ukupna ciljana populacija (preračunato da prikaže samo važeće odgovore); (2025, n=129; 2020, n=153)

1.5. Pregled tužilaca

103. Rezultati istraživanja pokazuju da prosječna starost tužilaca iznosi 45 godina, sa prosječno 7 godina profesionalnog iskustva na trenutnoj poziciji. Većina tužilaca radi u osnovnim tužilaštvima (63%), skoro petina u višim tužilaštvima (18%), dok je 9% zaposleno u Specijalnom tužilaštvu (Grafikon 16).

104. U poređenju sa 2020. godinom, tužioci su mlađi, sa prosječnom starošću od 45 godina u odnosu na 48 godina u 2020. a imaju i nešto manje iskustva – prosječno 7 godina, naspram prethodnih 10 godina (Grafikon 16).

Grafikon 16 - TUŽIOCI: INSTITUCIJA U KOJOJ TUŽIOCI RADE

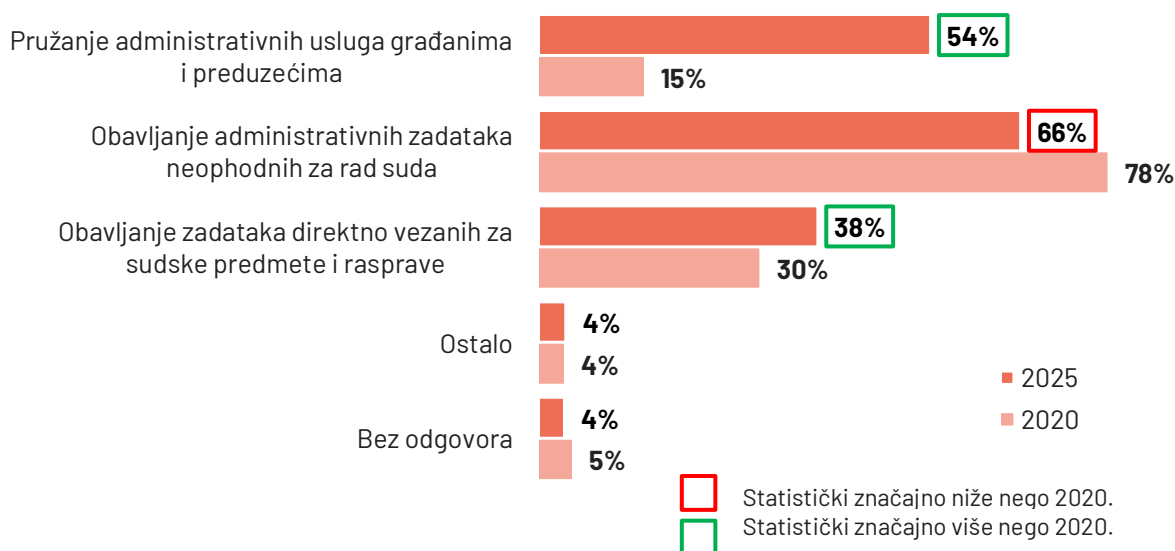
(U kojoj instituciji radite?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (2025, n=71; 2020, n=83)

1.6. Pregled osoblja sudova

105. Prema podacima istraživanja, prosječna starost sudskog osoblja iznosi 47 godina, sa prosječnim radnim stažom od 14 godina. Većina je zaposlena u osnovnim sudovima (50%), zatim 18% u prekršajnim sudovima, a 14% u višim sudovima, dok manji broj radi u drugim nadležnostima. Što se tiče uloga, dvije trećine administrativnog osoblja sudova fokusira se na osnovne operativne zadatke suda, dok je više od polovine angažovano na pružanju usluga građanima i preduzećima (54%). Pored toga, 38% osoblja upravlja zadacima vezanim direktno za sudske rasprave i predmete. Mlađe osoblje, starosti ispod 35 godina, češće preuzima odgovornosti povezane sa direktnom komunikacijom sa klijentima (70% u poređenju sa 29% među kolegama starijim od 50 godina).

106. U poređenju sa 2020. godinom, primijećen je značajan porast broja zaposlenih koji pružaju usluge građanima i preduzećima (54% naspram 15%) i koji se bave zadacima vezanim za sudske predmete (38% naspram 30%). Nasuprot tome, smanjen je broj onih koji su angažovani na administrativnim poslovima važnim za samu organizaciju i rad suda (66% naspram 78%).

Grafikon 17 - OSOBLJE SUDA: OPIS POSLOVA ČLANOVA SUDSKOG OSOBLJA U INSTITUCIJI U KOJOJ RADE

(Molimo označite sve izjave koje bi odgovarale opisu Vaših radnih aktivnosti.) Baza: Ukupna ciljana populacija; (2025, n=687; 2020, n=662)

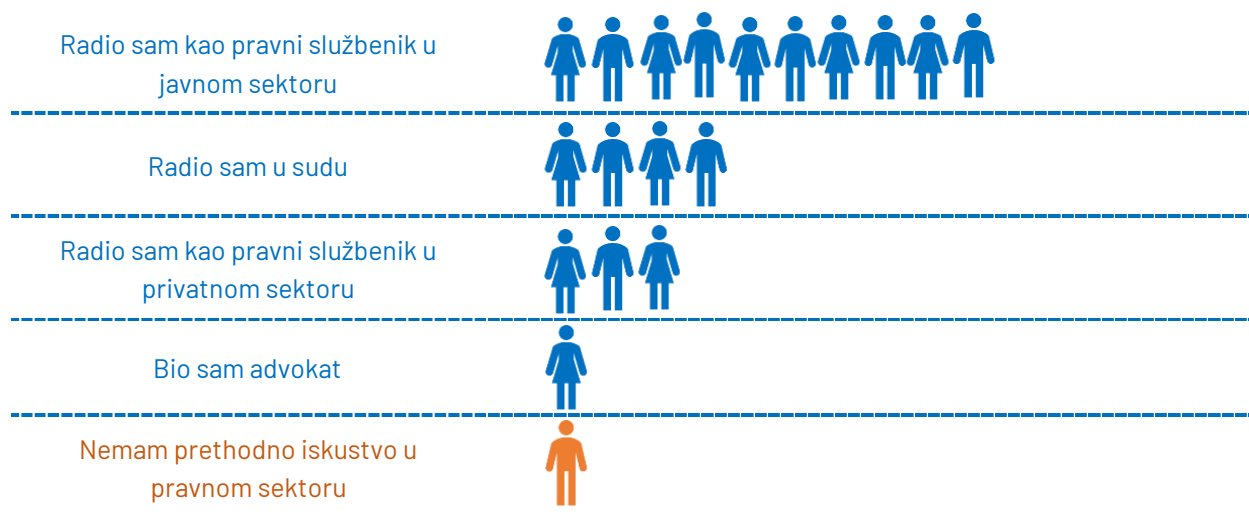
1.7. Pregled notara

107. Prema najnovijim zvaničnim podacima, u Crnoj Gori ima 58 notara. Međutim, samo 15 njih je učestvovalo u ovom istraživanju, što čini 26% ukupne populacije notara. Zbog toga se rezultati ne mogu generalizovati niti smatrati u potpunosti reprezentativnim za sve notare u Crnoj Gori, već predstavljaju tendencije zasnovane na odgovorima učesnika.

108. Ispitani notari u Crnoj Gori prosječno imaju 52 godine i u prosjeku 9 godina rade na poziciji notara. Gotovo svi imaju prethodno pravno iskustvo (14 od 15 ispitanika), a neki su tokom karijere

obavljali više pravnih funkcija. Najveći broj njih radio je kao pravni službenici u javnom sektoru (Grafikon 18).

Grafikon 18 - NOTARI: PRETHODNO ISKUSTVO

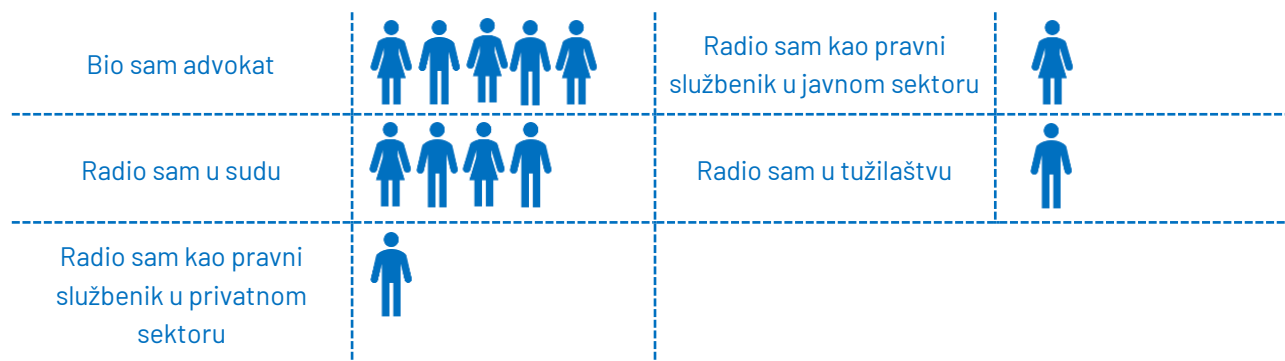
(Koje je Vaše prethodno radno iskustvo u pravnom sektoru, prije rada u notarskoj praksi?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (2025, n=15)

1.8. Pregled izvršitelja

109. Ukupan broj izvršitelja u Crnoj Gori iznosi 27, od kojih je 10 (37% ukupne populacije) učestvovalo u ovom istraživanju. Zbog toga se svi rezultati koji se odnose na izvršitelje u ovom izvještaju smatraju pokazateljima opštih trendova, a ne definitivnim zaključcima za cijelu populaciju izvršitelja u Crnoj Gori.

110. Ispitani izvršitelji u Crnoj Gori prosječno imaju 45 godina sa prosječno 8 godina iskustva na toj poziciji. Svi imaju prethodno pravno iskustvo prije preuzimanja trenutne funkcije. Većina je prethodno radila kao advokati ili u sudovima (Grafikon 19).

Grafikon 19 - IZVRŠITELJI: PRETHODNO ISKUSTVO

(Koje je Vaše prethodno radno iskustvo u pravnom sektoru, prije nego što ste radili u izvršiteljskoj kancelariji?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (2025, n=10)

2. EFIKASNOST

- Opšta percepcija efikasnosti među svim ciljnim grupama je uglavnom pozitivna, ali u opadanju. Zadovoljstvo je značajno smanjeno u odnosu na 2020. godinu kod svih grupa, pri čemu je najdrastičniji pad zabilježen kod advokata i tužilaca.
- Stavovi ključnih aktera pokazuju da građani i preduzeća uglavnom imaju pozitivno mišljenje o efikasnosti pravosuđa, pri čemu oko 56–58% ocjenjuje sudove i tužilaštva povoljno. Među profesionalcima, advokati su kritičniji i bliži su korisnicima usluga nego samim pružiocima, sa ocjenama sudova od 49% pozitivnih. Istovremeno, sudije i tužioci pokazuju institucionalnu lojalnost i povjerenje (83% sudija je zadovoljno radom sudova, a 91% je zadovoljno efikasnošću svog suda; 93% tužilaca je zadovoljno sopstvenim radom, dok 95% pozitivno ocjenjuje svoje tužilaštvo). Slično mišljenje dijele i članovi sudskog osoblja.
- Iako izražavaju zadovoljstvo sopstvenim sudom ili kancelarijom, sudije, tužioci i administrativno osoblje ističu značajne probleme u opterećenju i kapacitetima. Sudije godišnje vode 150% više predmeta od optimalnog nivoa, tužioci 67%, dok sudsko osoblje svakodnevno obrađuje 74% više predmeta od optimalnog.
- Indeks efikasnosti pokazuje da 36%–61% ročišta značajno doprinosi rješavanju predmeta, pri čemu su advokati najpesimističniji (36%), dok su građani, preduzeća i sudije najpozitivniji (procjena da je 60% ročišta efikasno). Prema mišljenju sudija i tužilaca, produžavanje trajanja predmeta najčešće je posljedica opstruktivnog ponašanja stranaka, neadekvatnih svjedoka i vještaka, kao i manjka kadrova u sudovima i tužilaštvima.
- Što se tiče promjena u efikasnosti u posljednje tri godine, primijećena su pomiješana mišljenja. Najveća poboljšanja uočena su kod tužilaca, od kojih 68% navodi pozitivne promjene. Sudije slijede sa 51% koji dijele slično mišljenje, dok 45% građana takođe primjećuje poboljšanja. Suprotno tome, advokati imaju podijeljeno mišljenje o trendovima u pravosuđu – samo 37% prepoznaje pozitivne promjene, dok isti procenat prijavljuje negativne trendove. Preduzeća, s druge strane, situaciju ocjenjuju nešto povoljnije, sa 39% koji primjećuju pozitivne promjene.

Percepcija građana i predstavnika preduzeća o efikasnosti pravosudnog sistema

111. Mišljenje građana i predstavnika preduzeća o učesnicima u pravosudnom sistemu, odnosno o pružiocima usluga i advokaima, je uglavnom pozitivno. Tako gotovo 60% ovih grupa ima povoljan stav o efikasnosti sudova i tužilaštava (56% građana i preduzeća prema sudovima, 58% prema tužilaštvima), dok nešto više od trećine građana ima negativno mišljenje (32% prema sudovima i 37% prema tužilaštvima; među preduzećima 42% prema sudovima i 36% prema tužilaštvima). Zanimljivo je da se administrativne sudske službe doživljavaju slično kao i sami sudovi – više od polovine građana i preduzeća ima pozitivan stav (55% građana i 57% preduzeća), dok negativno mišljenje izražava 37% građana i 43% preduzeća.

112. U poređenju sa institucijama kao što su sudovi i tužilaštva, notari i advokati, koji pružaju direktne profesionalne usluge, bilježe znatno veće ocjene zadovoljstva. Tako 70% građana i 73% preduzeća ocjenjuje advokate pozitivno, dok notari bilježe još veći nivo odobravanja – 76% među građanima i 87% među preduzećima. Izvršitelji se takođe opažaju uglavnom pozitivno, ali više od strane preduzeća nego građana (62% naspram 47%). Ipak, mišljenja o izvršiteljima imaju značajan udio neodlučnih ispitanika („ne znam“) – 20% građana i 13% preduzeća, vjerovatno zato što nemaju dovoljno informacija o njihovom radu.

113. Podaci među građanima pokazuju podjelu po etničkoj, regionalnoj i političkoj osnovi. Građani crnogorskog etničkog porijekla i pristalice opozicije dosljedno su kritičniji prema svim učesnicima u pravosuđu, dok su građani srpske nacionalnosti, uglavnom sa sjevera zemlje, i pristalice vladajuće partije pozitivniji. Ovo sugerše da percepcija efikasnosti pravosuđa nije određena samo stvarnim učincima, već i širim društvenim i političkim podjelama u Crnoj Gori.

114. Iako korisnici uglavnom pozitivno ocjenjuju pružaoce pravosudnih usluga, opšte zadovoljstvo efikasnošću sudova opada kod svih grupa u odnosu na 2020. godinu, pri čemu su preduzeća postala nešto kritičnija tokom vremena. Najveći pad bilježi stav preduzeća prema sudovima (-18 PPD poena). Jedini izuzetak su usluge notara iz perspektive građana, sa blagim rastom od +2 PPD između dva talasa istraživanja.

Uticaj ličnog iskustva na percepciju efikasnosti sudova

115. Pružaoци директних услуга – notari, судско особље, посебно извршитељи – као и адвокати који посредују између њих, профитирају од личног искуства корисника. S druge strane, institucionalni akteri, poput sudova i tužilaštava, ovakvu korist ne bilježe. Lična iskustva građana i predstavnika preduzeća često dovode do povoljnijeg mišljenja o efikasnosti direktnih pružalaca usluga. Suprotno tome, ova pozitivna tendencija se ne odnosi na sudove i tužilaštva, jer pojedinci koji imaju iskustva u tim oblastima su skeptičniji prema njihovoj efikasnosti. Tako, interakcija sa pružaoцима директних услуга (notarima, izvršiteljima i advokatima) često „humanizuje“ i poboljšava percepciju korisnika. Nasuprot tome, iskustvo sa institucionalnim procesima (sudstvo, tužilaštvo) može otkriti sistemske neefikasnosti. Pored toga, preduzeća sa iskustvom sa sudovima ocjenjuju institucionalne aktere pozitivnije nego građani.

116. Među građanima koji su koristili usluge izvršitelja, 67% ih ocjenjuje kao efikasne, u poređenju sa prosjekom populacije od 47%. Sličan trend se primjećuje kod notara, gdje 87% građana korisnika pozitivno ocjenjuje njihovu efikasnost, naspram prosjeka populacije od 76%. Za advokate, 84% građana korisnika smatra ih efikasnim, u poređenju sa prosjekom od 70%. Iako je razlika manja, administracija sudova prati isti obrazac; 63% građana sa iskustvom ocjenjuje njenu efikasnost pozitivno, naspram 57% u ukupnoj populaciji.

117. Poređenje perioda 2020–2025 pokazuje da su građani sa iskustvom u radu sa sudovima postali kritičniji prema efikasnosti sudova i tužilaštava (PPD: -16 za sudove i -18 za tužilaštva), što sugerše da promijene vjerovatno ne ispunjavaju njihova očekivanja. Tako su građani sa iskustvom u sudskim postupcima kritičniji od prosjeka ukupne populacije (56% naspram 52% sa pozitivnim stavom). S druge strane, preduzeća pokazuju suprotan trend (67% preduzeća sa iskustvom u sudskim postupcima u poređenju sa 56% ukupnih kompanija izražava pozitivan stav). Privatni izvršitelji su jedini akteri čije su ocjene među iskusnim korisnicima poboljšane od 2020. godine (PPD: +13 kod građana i +16 kod preduzeća), što ukazuje na uspješne promjene u pružanju usluga.

Percepcija efikasnosti profesionalaca pravosudnog sistema

118. Među profesionalcima, advokati su najkritičnija grupa, bliža korisnicima usluga nego samim pružaoцима. Oni dosljedno niže ocjenjuju sudove (49% pozitivno) i tužilaštva (57% pozitivno) u poređenju sa drugim profesionalnim grupama. Sudije pokazuju snažnu institucionalnu lojalnost, izražavajući najviše zadovoljstvo radom sudova (83%), a zatim i tužilaštva (73%). Kao sudije, tužioci su takođe sigurniji u sopstveni rad nego u rad sudija – 93% izražava zadovoljstvo sopstvenim učinkom, dok 71% pozitivno ocjenjuje rad sudija. Ogromna većina sudija, advokata i tužilaca ima pozitivno mišljenje o efikasnosti administrativnog sudskog osoblja – 78% advokata, 76% sudija i 73% tužilaca ocjenjuju ih povoljno.

119. Sudije i tužioci ocjenjuju efikasnost svojih institucija podjednako pozitivno kao i opštu efikasnost pravosudnog sistema. Ipak, većina se osjeća preopterećeno obimom predmeta. Ovo je

naročito izraženo kod sudija, prema kojima je stvarni broj predmeta, u prosjeku, 150% veći od optimalnog. Prema tužiocima, stvarni broj predmeta premašuje optimalan za 67% u prosjeku. Dvije od tri sudije vjeruju da bi povećanje broja sudskog osoblja pozitivno uticalo na ovu disproporciju (64%), dok tužioci smatraju da bi veći broj tužilaca i istražilaca doprinio efikasnosti njihove institucije. Advokati imaju slično mišljenje: povećanje broja sudija i tužilaca poboljšalo bi efikasnost sudova i tužilaštava.

120. Tužioci su optimističniji od sudija kada je riječ o tome da li se efikasnost u posljednje tri godine poboljšala ili pogoršala, pri čemu većina smatra da je došlo do poboljšanja (68% naspram 53%). S druge strane, advokati su kritičniji u procjeni efikasnosti pravosudnog sistema tokom vremena, pri čemu oko 38% njih smatra da je došlo do poboljšanja.

Indeks efikasnosti

121. Indeks efikasnosti izračunat je tako što je od ukupnog broja zakazanih ročišta oduzet broj ročišta koja nijesu održana, kao i ona koja su održana, ali nijesu doprinijela rješavanju predmeta. Pravosudni sistem Crne Gore prikazuje složenu sliku operativne efikasnosti, pri čemu različiti akteri bilježe različite rezultate u vođenju sudskih postupaka.

122. Građani i preduzeća generalno imaju pozitivno iskustvo sa sudskim ročištima, procjenjujući da je u prosjeku 61% ročišta bilo efikasno za rješavanje predmeta. Sudije imaju sličan stav, ocjenjujući da 60% ročišta doprinosi ishodu predmeta. Međutim, advokati i tužioci imaju drugačiju perspektivu. Advokati su najkritičniji, smatrajući da samo 36% ročišta zaista doprinosi rješavanju predmeta, dok prema tužiocima taj efekat ima 44% ročišta.

123. Više od polovine građana (59%) i preduzeća (57%) sa iskustvom u sudskim predmetima smatra da je njihov predmet trajao duže nego što je trebalo.

124. Profesionalci u pravosuđu dugo trajanje sudskih postupaka uglavnom pripisuju opstruktivnom ponašanju strana u postupku. Konkretno, 77% advokata, 71% sudija i 94% tužilaca smatraju da je ovo glavni razlog produženih rokova. Pored toga, značajan broj profesionalaca ističe da svjedoci i vještaci takođe doprinose dužem trajanju predmeta, sa čim se slaže 74% advokata, 73% sudija i 84% tužilaca. Advokati dodatno ukazuju da greške sudskog osoblja utiču na dužinu predmeta (64%), dok sudije izražavaju zabrinutost zbog neaktivnosti drugih državnih organa da deluju po zahtjevima suda (68%).

125. Indeks efikasnosti, odnosno percepcija operativne efikasnosti, opao je u svim ciljanim populacijama u poređenju sa 2020. godine. Najdrastičniji pad zabilježen je kod advokata (sa 58% ročišta koja su 2020. smatrana efikasnim na samo 36% u 2025.), zatim kod tužilaca (sa 65% u 2020. na 44% u 2025.).

Efikasnost administrativnih usluga suda

126. Percepcija efikasnosti administrativnih sudskih službi među profesionalcima je veoma pozitivna, sa preko 70% izraženih povoljnih stavova u svim grupama. Takođe, administrativno osoblje u velikoj mjeri ocjenjuje efikasnost svoje jedinice pozitivno, pri čemu 86% smatra da je rad zadovoljavajući ili veoma zadovoljavajući. Ipak, po njihovom mišljenju, viša primanja, veća posvećenost i motivisanost članova sudskog osoblja dodatno bi povećali njihovu efikasnost.

127. Tokom protekle godine, sudski službenici su u prosjeku obavljali 33 administrativne zadatke dnevno, što je 74% više od njihove percepcije optimalnog opterećenja od 19 zadataka. Zanimljivo je da su između dva talasa anketiranja očekivanja osoblja za optimalnim dnevnim opterećenjem opala sa 39 zadataka u 2020. na 19 zadataka u 2025. godini. Trenutno opterećenje je 76% iznad onoga što osoblje smatra optimalnim u 2025, što predstavlja značajan porast u odnosu na 18% iznad optimalnog nivoa procijenjenog 2020. Ipak, većina zadataka se završava na vrijeme ili ranije od roka – 37% je završeno u

propisanim rokovima, a 36% čak i prije vremena. U 2025. znatno veći procenat sudskog osoblja (77%) je prijavio povećanje opterećenja u prethodnoj godini u poređenju sa 2020. (57%). Suprotno tome, udio zaposlenih koji su prijavili da im je opterećenje ostalo nepromijenjeno znatno je smanjen, sa 34% u 2020. na 17% u 2025.

Uticaj notara i sudskih izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema

128. Svi profesionalci se slažu da notari imaju značajnu ulogu u povećanju efikasnosti pravosudnog sistema u Crnoj Gori. Najubjedljiviji su advokati, od kojih 89% potvrđuje pozitivan stav. Sudije slijede sa 86%, a tužioci sa 84% koji dijele slično mišljenje. Takođe, administrativno osoblje sudova uglavnom ima pozitivan stav o notarima – 60% (pri čemu 33% nije dalo odgovor, a samo 7% smatra da je njihov uticaj negativan).

129. Slično kao i kod notara, pravni profesionalci u širokoj mjeri prepoznaju pozitivan uticaj izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema. Značajna većina dijeli ovaj povoljan stav: 90% advokata, 80% sudija, skoro 70% tužilaca i više od 50% administrativnog osoblja sudova.

2.1. Opšta percepcija efikasnosti pravosuđa

2.1.1. Opšta percepcija efikasnosti sudova

130. Korisnici sudskih usluga, pružaoci usluga i advokati, koji djeluju kao posrednici između njih, uglavnom imaju pozitivno mišljenje o efikasnosti crnogorskih sudova (Grafikon 20). Ipak, nivo zadovoljstva varira među različitim grupama.

131. Građani, preduzeća i advokati imaju podijeljena mišljenja o efikasnosti sudova. Sa druge strane, sudije iskazuju najviši nivo zadovoljstva, dok tužioci, u poređenju s njima, pokazuju nešto niži nivo zadovoljstva. Najveća grupa „veoma zadovoljnih“ je među sudijama, dok su advokati najkritičniji u svojim ocjenama.

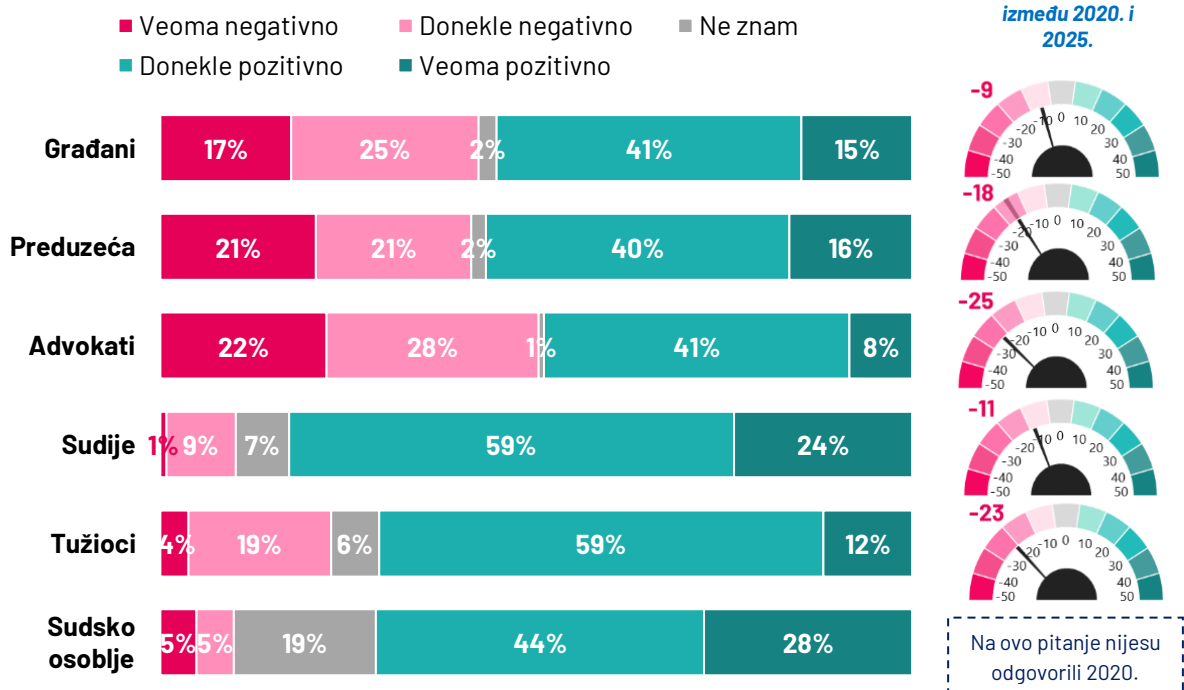
132. Među građanima postoje značajne razlike u zavisnosti od etničke pripadnosti, regiona, političke orijentacije, pa čak i pola. Građani srpske nacionalnosti iskazuju znatno pozitivniji stav o efikasnosti sudova (72%), kao i oni koji su bliži vladajućoj partiji (71%), u poređenju s ostalim etničkim grupama i građanima s različitim političkim stavovima. Nezadovoljstvo je u posljednjih nekoliko godina rašireno među građanima crnogorske nacionalnosti (53%) i među osobama drugih nacionalnosti (44%). Slično je kod građana koji su naklonjeni opozicionim partijama (63%) i politički neutralnih (41%).

133. Takođe, građani iz centralnog i južnog regiona češće ocjenjuju efikasnost sudova negativno (47%, odnosno 44%). Nasuprot tome, građani sjevernog regiona imaju pozitivniji stav o efikasnosti sudova u poređenju s ostalim regionima (64% ocjena je povoljno). Kada je riječ o polu, muškarci su kritičniji od žena (46% naspram 39%).

134. Zanimljivo je da iskustvo sa određenim pravnim uslugama pozitivno utiče na percepciju efikasnosti sudova. Oni koji su imali kontakt s administrativnim uslugama suda ili notarskim službama, pozitivnije ocjenjuju ovaj aspekt sudova (65% naspram 54% korisnika administrativnih usluga i 62% naspram 53% korisnika notarskih usluga).

135. Među poslovnim korisnicima, geografski faktori daju sličnu sliku. Preduzeća na sjeveru i u centralnom regionu (55% i 47%) imaju negativniji pogled na efikasnost sudova nego ona na jugu (30%).

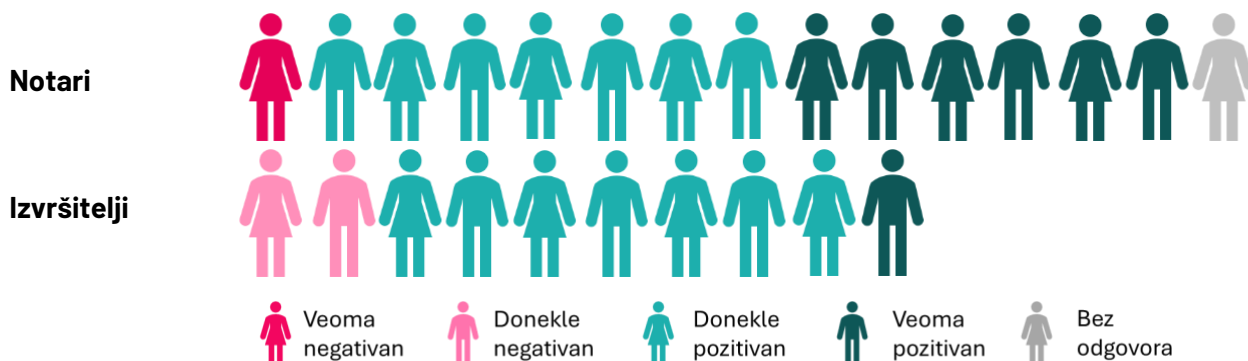
Grafikon 20 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti sudova u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljana populacija (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužiocima n=71; Sudsko osoblje n=687)

136. Zbog ograničenog broja notara i izvršitelja koji su odgovorili na upitnik, ne možemo izvući definitivni zaključak; možemo jedino identifikovati tendencije među njima. Ipak, ove informacije su i dalje vrijedne, naročito pri radu sa malim ciljanim populacijama. Notari i izvršitelji u Crnoj Gori pretežno imaju pozitivan stav o efikasnosti sudova. Konkretno, trinaest od petnaest notara i osam od deset izvršitelja ocjenjuju efikasnost sudova više ili manje povoljno.

Grafikon 21 - PERCEPCIJA NOTARA I SUDSKIH IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI SUDOVA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti sudova u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljana populacija (Notari n=15; Sudski izvršitelji n=10)

137. U poređenju sa 2020. – Opšta percepcija efikasnosti sudova pogoršala se kod svih grupa u odnosu na prethodnu rundu evaluacija. Najznačajnija promjena primijećena je među tužiocima: dok

niko prije pet godina nije imao negativan stav o sudovima, do 2025. gotovo jedan od četiri (23%) ima takvo mišljenje.

138. Građani su takođe postali kritičniji prema efikasnosti sudova, pri čemu je udio negativnih mišljenja porastao sa 31% u 2020. na 42% u 2025. Slično tome, preduzeća i advokati su zabilježili dvostruki porast negativnih stavova: kod preduzeća je porastao sa 20% u 2020. na 41% u 2025, a kod advokata sa 26% na 50%. Čak i same sudije smatraju da su sudovi bili efikasniji 2020. godine. Tada je samo 1% iskazalo negativno mišljenje o efikasnosti sudova, dok je sada taj broj porastao na 10%. PPD rezultat između dvije evaluacione runde pokazuje najveći pad među advokatima i tužiocima.

139. Sudije su, dodatno, bile upitane da ocjenjuju efikasnost sudova u kojima rade. Povratne informacije su bile izuzetno pozitivne, pri čemu je 91% sudija izrazilo zadovoljstvo efikasnošću rada svog suda. Oni koji nijesu bili potpuno zadovoljni naveli su šta bi, po njihovom mišljenju, moglo poboljšati efikasnost sudova. U ovom kontekstu, 60% sudija iz ove grupe smatra da bi povećanje broja sudija bilo najefikasniji način za unaprjeđenje rada. Pored toga, 47% je istaklo da bi zapošljavanje više službenika takođe pomoglo u povećanju efikasnosti. Advokati se slažu sa tri najznačajnija faktora koja bi mogla poboljšati efikasnost sudova, navodeći povećanje broja sudija (78%), unaprjeđenje infrastrukture (40%) i bolju saradnju i koordinaciju sa drugim institucijama (25%) kao najuticajnije.

2.1.2. Opšta percepcija efikasnosti javnih tužilaca

140. Utisak o efikasnosti tužilaštva je uglavnom pozitivan, pri čemu sve grupe daju više povoljnih nego negativnih ocjena. Najpozitivnija mišljenja dolaze od samih tužilaca, što ostavlja malo prostora za unaprjeđenje njihove radne efikasnosti – 93% njih izražava pozitivan stav, dok samo 2% ima negativno mišljenje. Mišljenja drugih profesionalaca u pravosudnom sistemu i korisnika usluga takođe su pretežno pozitivna, iako u manjoj mjeri (vidi Grafikon 22).

141. Sudije uglavnom pozitivno ocjenjuju efikasnost tužilaštva, pri čemu 73% njih iznosi povoljan stav. Sličan pogled dijeli gotovo 60% preduzeća, građana i advokata. Međutim, negativna mišljenja najčešće su među građanima (37%) i preduzećima (36%), a potom kod advokata (30%). Zanimljivo je da 15% sudija ne daje mišljenje o ovom pitanju.

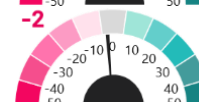
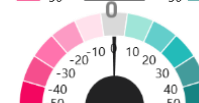
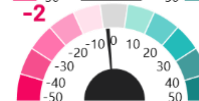
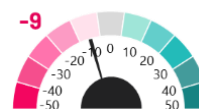
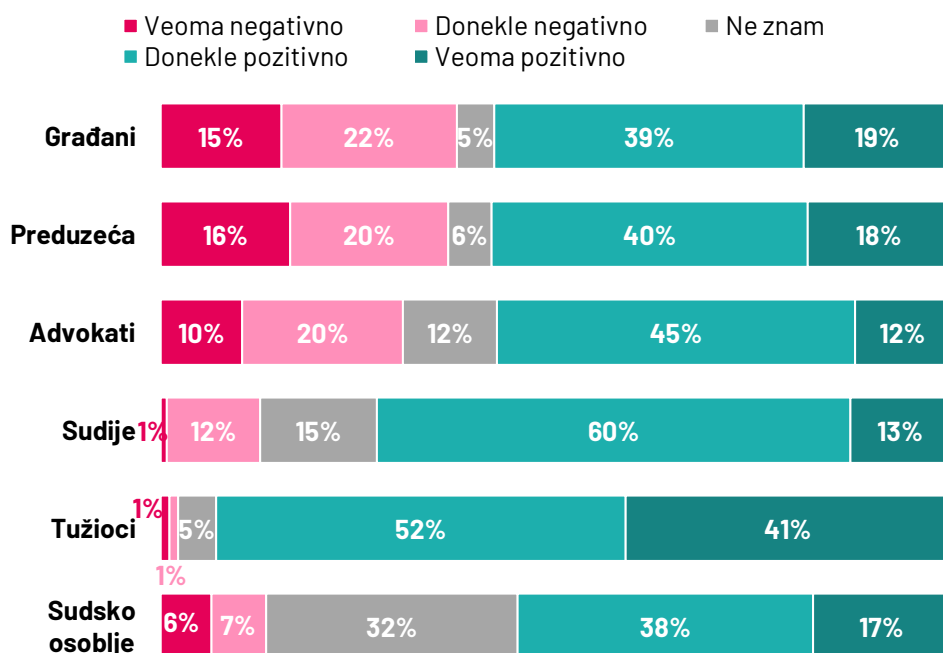
142. Slično percepciji efikasnosti sudova, među građanima muškarci češće iskazuju negativan stav prema efikasnosti tužilaca nego žene (41% naspram 34%). Takođe, 43% stanovnika centralnog regiona Crne Gore i 39% onih sa juga ocjenjuju efikasnost tužilaštva kao veoma ili donekle negativnu, dok su građani sjevernog regiona znatno manje kritični (25% ima negativan stav, a 65% pozitivan).

143. U skladu sa zadovoljstvom efikasnošću sudova, pozitivan stav o efikasnosti tužilaca češći je među građanima srpske nacionalnosti (73%) i onima naklonjenim vladajućim partijama (77%). Suprotno tome, negativna mišljenja češća su među građanima crnogorske nacionalnosti (49%) i drugih nacionalnosti (38%), kao i među onima koji pripadaju opozicionim partijama (57%) ili su politički neutralni (39%).

144. Mlađi advokati (mlađi od 49 godina) su skloniji povoljnijem mišljenju u poređenju sa starijim kolegama, pri čemu 66% mlađih advokata izražava pozitivan stav, dok je kod starijih taj procenat 40%. Štaviše, iako je broj advokata koji rade na različitim vrstama predmeta premali za konačne zaključke, primjećuje se tendencija da oni koji se bave krivičnim predmetima i blisko saraduju sa tužilaštvom uglavnom imaju pozitivniju percepciju efikasnosti tužilaštva u poređenju sa onima sa više iskustva u građanskim ili prekršajnim predmetima.

Grafikon 22 - GRAĐANI, PREDUZEĆA I I PROFESIONALCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI TUŽILAŠTVA

Slično kao i kod

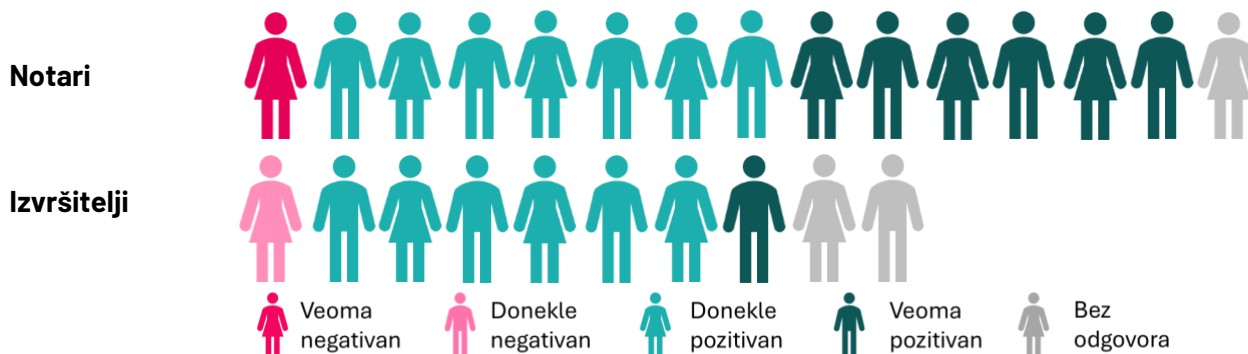

Na ovo pitanje nijesu odgovorili 2020.

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti tužilaštva u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?): Ukupna ciljna populacija (Građani n=1305; Poslovni subjekti n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71; Osoblje suda n=687)

efikasnosti sudova, primjećuje se izražena tendencija pozitivnog mišljenja kod notara i izvršitelja. Oni ocjenjuju rad tužilaštva u Crnoj Gori povoljno. Konkretno, većina ispitanih notara (13 od 15) i izvršitelja (7 od 10) ocjenjuje efikasnost tužilaštava povoljno.

Grafikon 23 - . PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI TUŽILACA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti tužilaštva u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

145. U poređenju sa 2020. - Iako se efikasnost tužilaca 2025. godine dominantno ocjenjuje povoljno u svim grupama, negativna percepcija je porasla u odnosu na prije pet godina. Korisnici

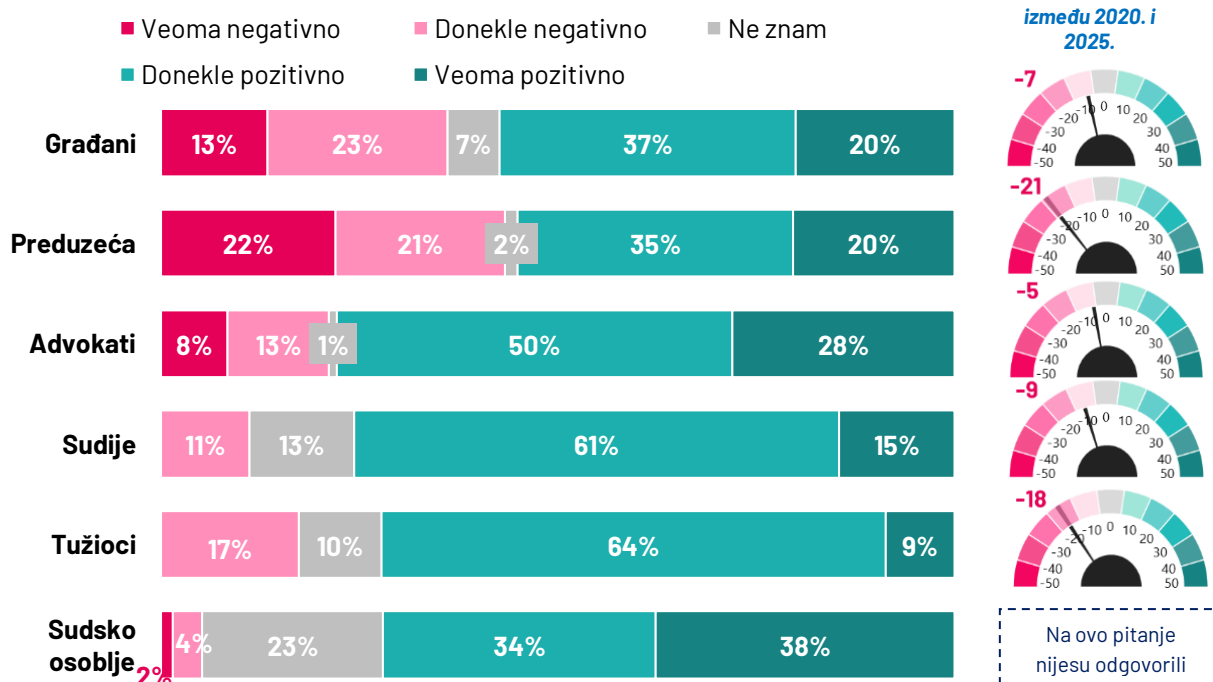
usluga pokazuju izraženije negativne stavove nego profesionalci. Preduzeća sada iskazuju znatno jači negativni sentiment nego 2020. godine (36% negativnih ocjena u 2025. naspram 23% u 2020.). Slična situacija bilježi se među građanima, gdje su negativni stavovi porasli sa 32% u 2020. na 38% u 2025.

146. Procjena efikasnosti tužilaštava u kojima rade među samim tužiocima je veoma pozitivna (95% tužilaca izražava zadovoljstvo). Nedostatak kadra predstavlja najveću prepreku efikasnosti – oko 70% tužilaca čvrsto vjeruje da bi povećanje broja tužilaca i administrativnog osoblja unaprijedilo efikasnost njihove institucije. Advokati se takođe slažu da je potrebno više tužilaca, a kao najvažniji faktor za unaprjeđenje efikasnosti ističu poboljšanje infrastrukture.

2.1.3. Opšta percepcija efikasnosti administrativnih službi u sudovima

147. Kada je riječ o efikasnosti administrativnih službi u sudovima u posljednjih nekoliko godina, građani i preduzeća, kao korisnici sudskih usluga, imaju slično mišljenje, pri čemu su preduzeća nešto kritičnija (Grafikon 24). Negativni stavovi češći su među građanima crnogorske nacionalnosti u odnosu na druge grupe, pri čemu 43% izražava nezadovoljstvo. Takođe, građani koji su bliži opozicionim partijama pokazuju viši nivo kritike (58%), a negativno mišljenje dijeli i 46% onih koji pripadaju ranjivim grupama⁴. Svi pružaoci usluga imaju pozitivniji stav prema radu sudske administracije nego građani i preduzeća, pri čemu tri od četiri ispitanika procjenjuju njenu efikasnost pozitivno. Zanimljivo je da svi pravosudni profesionalci imaju povoljnije mišljenje o efikasnosti sudske administracije nego sami službenici sudova.

Grafikon 24 - GRAĐANI, PREDUZEĆA I PROFESIONALCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADMINISTRATIVNIH SLUŽBI U SUDOVIMA

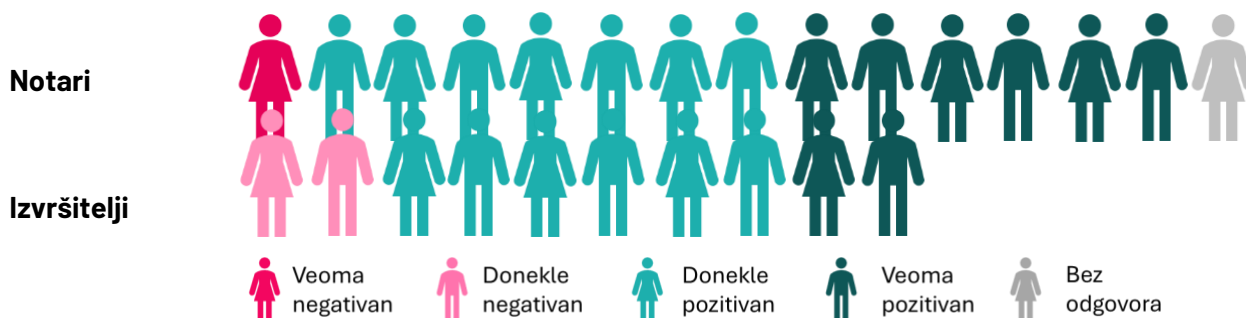

⁴ Ranjive grupe predstavljaju one koje su pozitivno odgovorili na pitanje: Da li se na Vas odnosi neka od sljedećih tvrdnji? 1. Pripadam etničkoj, nacionalnoj ili vjerskoj manjini, 2. Moja porodica je u veoma teškoj finansijskoj situaciji, 3. Jedan član moje porodice je osoba sa invaliditetom/mentalnim oboljenjem, 4. Pripadam grupi izbeglica/unutrašnje raseljenih lica.

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti administrativnih službi u sudovima u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71; Osoblje suda n=687)

148. Administrativne službe u sudovima, slično kao i sami sudovi i tužilaštva, pokazuju tendenciju da budu pozitivno ocijenjene od strane notara i izvršitelja. Konkretno, trinaest od petnaest notara i osam od deset izvršitelja ocjenjuje efikasnost sudske administracije povoljno.

Grafikon 25 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O EFIKASNOSTI SUDSKOG OSOBLJA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o efikasnosti sudske administracije u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

149. U poređenju sa 2020. – Opšte zadovoljstvo efikasnošću administrativnog osoblja u sudovima opalo je kod svih grupa u odnosu na 2020. godinu, pri čemu su tužioci pokazali najveću promjenu u stavovima.

150. Negativni stavovi među preduzećima značajno su porasli u proteklih pet godina, sa 21% u 2020. na 43% u 2025. Sličan trend primijećen je i među građanima, kod kojih je udio negativnih mišljenja porastao sa 27% u 2020. na 36% u 2025. Najznačajnija promjena zabilježena je među tužiocima. Dok je 2020. godine samo 1% imalo negativan stav, sada je taj procenat porastao na 17%.

2.1.4. Opšta percepcija efikasnosti advokata

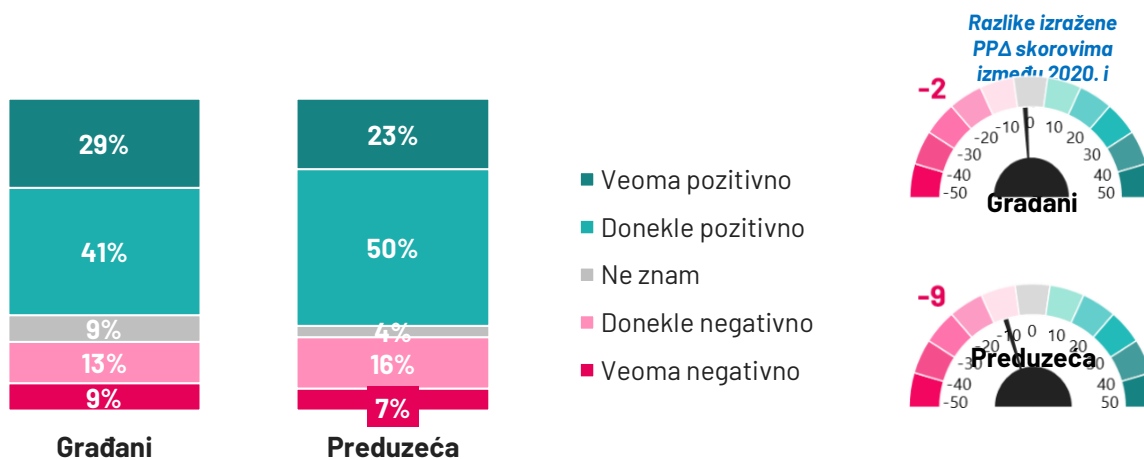
151. Kao i kod većine profesionalnih usluga, građani i preduzeća imaju slično mišljenje i o advokatima. Naime, 70% građana i 73% preduzeća smatra da su advokati u Crnoj Gori efikasni, dok 22% građana i 23% preduzeća ima suprotno mišljenje (Grafikon 26).

152. Među opštom populacijom, građani sjevernog dijela zemlje, kao i pripadnici srpske nacionalnosti, ponovo su najpozitivniji kada je riječ o efikasnosti advokata (77% stanovnika sjevera u poređenju sa 65% stanovnika centralnog dijela zemlje; 81% Srba u poređenju sa 63% Crnogoraca i 64% pripadnika drugih nacionalnosti ima pozitivan stav). Pozitivnije mišljenje o efikasnosti advokata imaju i građani koji su politički naklonjeni vladajućoj partiji (81%, naspram 62% pristalica opozicije i 65% politički neutralnih građana). Suprotno tome, kritičniji stav imaju pristalice opozicije i osobe iz ranjivih grupa (32% pristalica opozicije, 25% politički neutralnih i 11% građana bližih vladajućoj partiji izražava negativan stav). Među preduzećima, male firme (10–49 zaposlenih) češće ocjenjuju efikasnost advokata pozitivno, pri čemu samo 7% ima negativno mišljenje.

153. U poređenju sa 2020. – Dok je percepcija efikasnosti advokata među građanima ostala relativno stabilna od 2020. godine, preduzeća sada pokazuju znatno kritičniji stav (porast sa 9%

negativnih ocjena u 2020. na 23% u 2025.), pri čemu je PPA rezultat između dva talasa istraživanja - 9.

Grafikon 26 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADVOKATA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o efikasnosti advokata u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

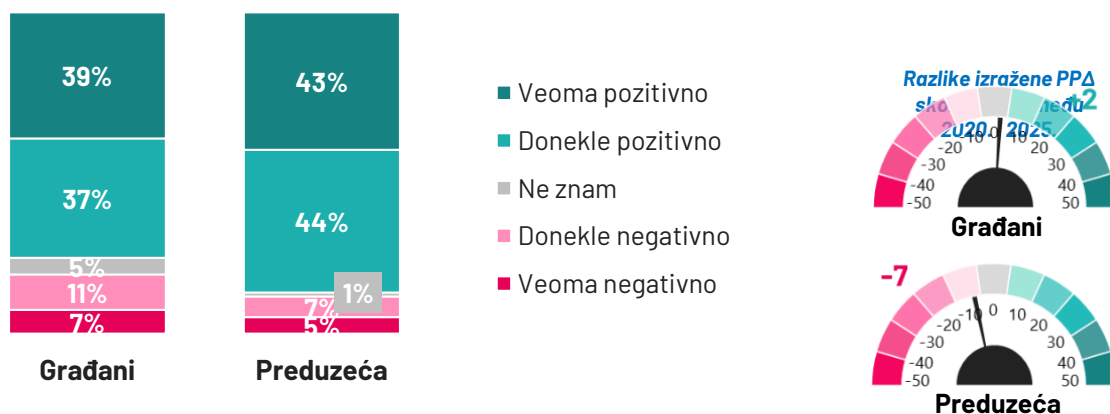
2.1.5. Opšta percepcija efikasnosti notara

154. Usluge koju pružaju notari najpozitivnije su ocijenjene među pravosudnim uslugama kada je riječ o efikasnosti. Konkretno, tri od četiri građanina i gotovo 90% preduzeća u Crnoj Gori smatra da su notari efikasni. Nasuprot tome, 18% građana i 12% preduzeća ima negativno mišljenje o efikasnosti notara (vidi Grafikon 27). Negativni stavovi češći su među građanima sa nižim prihodima (31%), osobama iz ranjivih grupa (33%), građanima crnogorske nacionalnosti (23%) i onima koji su politički naklonjeni opozicionim partijama. Suprotno tome, devet od deset građana srpske nacionalnosti i pristalica vladajućih partija smatra da su notari efikasni.

155. Notari takođe visoko ocjenjuju sopstvenu efikasnost – 14 od 15 smatra da su notari efikasni.

156. U poređenju sa 2020. – Opšte pozitivno mišljenje korisnika o efikasnosti notara ostalo je uglavnom konzistentno, iako je kod preduzeća zabilježen blagi pad (dio sa negativnim stavom porastao je sa 5% na 12%), dok su pozitivna mišljenja među građanima blago porasla).

Grafikon 27 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI NOTARA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti notara u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

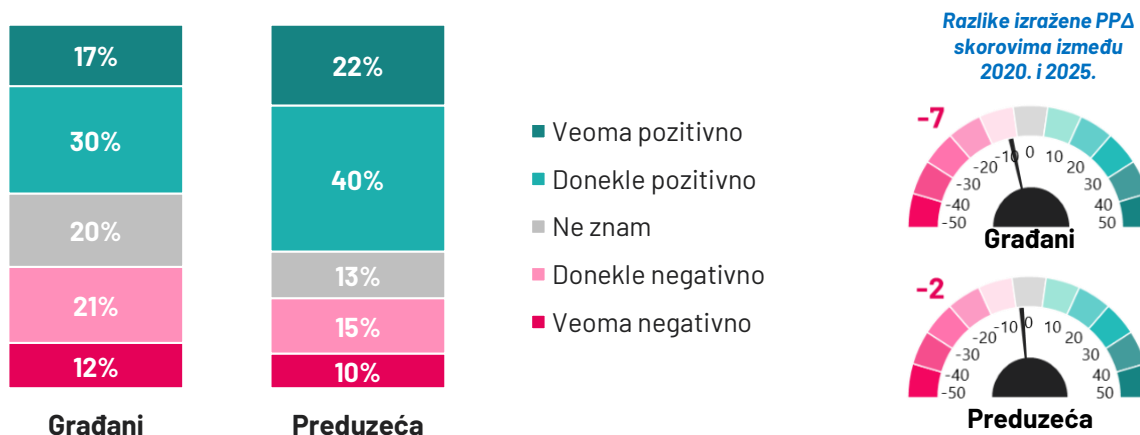
2.1.6. Opšta percepcija efikasnosti izvršitelja

157. Za razliku od notara i advokata, koji uglavnom dobijaju veoma povoljne ocjene efikasnosti od korisnika pravosudnih usluga, oko trećine građana i četvrtina preduzeća kritikuje efikasnost rada izvršitelja. Ipak, većina preduzeća ima pozitivan stav o njihovoj efikasnosti (52%), dok isti stav dijeli 47% građana. Važno je napomenuti da 21% građana i 13% preduzeća nije dalo odgovor, što predstavlja veći udio neodgovorenih u poređenju sa drugim pravosudnim službama (Grafikon 28). Slično kao i notari, svih deset ispitanih izvršitelja veoma pozitivno ocjenjuje sopstvenu efikasnost.

158. Prema mišljenju građana crnogorske nacionalnosti (39%) i onih bližih opoziciji (46%), izvršitelji se doživljavaju kao manje efikasni. Najveći udio neodgovorenih zabilježen je među građanima koji žive u ruralnim područjima (27%). Među preduzećima, najkritičnija su ona iz sjevernog dijela Crne Gore, gdje 42% ocjenjuje efikasnost izvršitelja kao negativnu.

159. U poređenju sa 2020. – Pozitivna percepcija efikasnosti izvršitelja među građanima značajno je opala od 2020. godine (sa 53% na 46%), dok su negativna mišljenja porasla (sa 27% u 2020. na 33% u 2025.). Preduzeća su manje kritična i u njihovim stavovima nije zabilježena značajnija promjena u odnosu na 2020. godinu.

Grafikon 28 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI PRIVATNIH IZVRŠITELJA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti privatnih izvršitelja u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

2.2. Uticaj iskustva na opštu percepciju efikasnosti sudskih i pravosudnih usluga

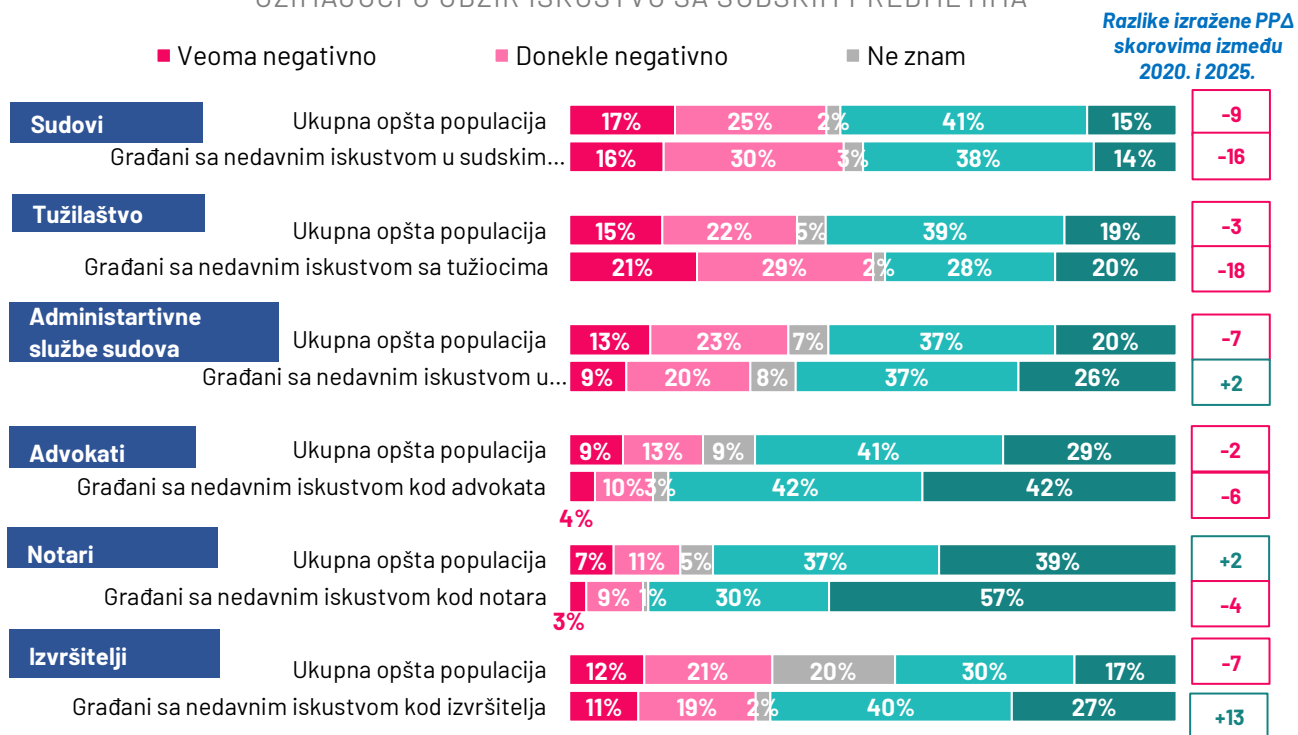
160. Lično iskustvo uglavnom poboljšava percepciju efikasnosti notara, advokata, sudskog osoblja, a posebno privatnih izvršitelja. Suprotno tome, ova tendencija se ne može primijeniti na sudove i tužilaštva, jer su osobe koje imaju iskustvo sa njima skeptičnije prema njihovoj efikasnosti u poređenju sa opštom populacijom (Grafikon 29).

161. Najizraženija razlika između građana sa iskustvom i ukupne populacije ogleda se u njihovoj percepciji efikasnosti izvršitelja. Među korisnicima usluga izvršitelja, 67% smatra da su izvršitelji efikasni, dok je prosječna ocjena u ukupnoj populaciji iznosi 47%. Slična tendencija primjećuje se i kod notara (87% naspram 76% pozitivnih ocjena) i advokata (84% naspram 70%). Iako je razlika manja, isti obrazac važi i za sudske administracije – 63% građana sa iskustvom ocjenjuje njihovu efikasnost pozitivno, naspram 57% u ukupnoj populaciji (Grafikon 29).

162. S druge strane, iskustvo sa sudovima, a posebno sa tužilaštvom, negativno utiče na percepciju građana. Dok skoro 60% opšte populacije smatra tužilaštvo efikasnim, mišljenja onih koji su imali kontakt sa tužilaštvom su podijeljena (48% ga smatra efikasnim, 50% neefikasnim). U pogledu stavova prema efikasnosti sudova, oni se pod uticajem ličnog iskustva nisu značajno promijenili, ali građani koji su učestvovali u sudskim predmetima ipak izražavaju nešto kritičniji stav – 52% građana sa iskustvom i 56% ukupne populacije ocjenjuje efikasnost sudova pozitivno, dok 46%, odnosno 42%, ocjenjuje efikasnost sudova negativno. (Grafikon 29).

163. U poređenju sa 2020. godinom – PPA skorovi pokazuju opadanje pozitivne percepcije efikasnosti svih aktera pravosudnog sistema među opštom populacijom u različitoj mjeri. Ovaj pad je posebno izražen kod sudova (-9) i njihove administracije (-7), kao i kod izvršitelja (-7). Još zabrinjavajući je značajan pad pozitivnih ocjena efikasnosti sudova i tužilaštva sa stanovišta osoba koje su nedavno imale iskustvo sa njima, sa smanjenjem od -32, odnosno -18 poena. Jedina pozitivna promjena između dva talasa istraživanja zabilježena je kod privatnih izvršitelja – oni koji su u posljednje tri godine saradivali sa njima ocjenjivali su njihovu efikasnost bolje, sa PPA rezultatom od +13 poena (Grafikon 29).

Grafikon 29 - GRAĐANI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDSKIH I PRAVOSUDNIH USLUGA UZIMAJUĆI U OBZIR ISKUSTVO SA SUDSKIM PREDMETIMA

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti ... u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija / Građani koji su u posljednje tri godine imali iskustvo sa sudskim predmetima ili drugim pravosudnim uslugama; (Građani ukupno n=1305, Građani sa iskustvom u sudskim predmetima u posljednje tri godine n=350, Građani sa iskustvom u krivičnim predmetima n=100, Građani sa iskustvom u administrativnim službama sudova n=235, Građani sa iskustvom sa advokatima n=239, Građani sa iskustvom sa notarima n=436, Građani sa iskustvom sa privatnim izvršiteljima n=153)

164. Većina preduzeća smatra da su sve pravosudne usluge efikasne, bez obzira na lično iskustvo.

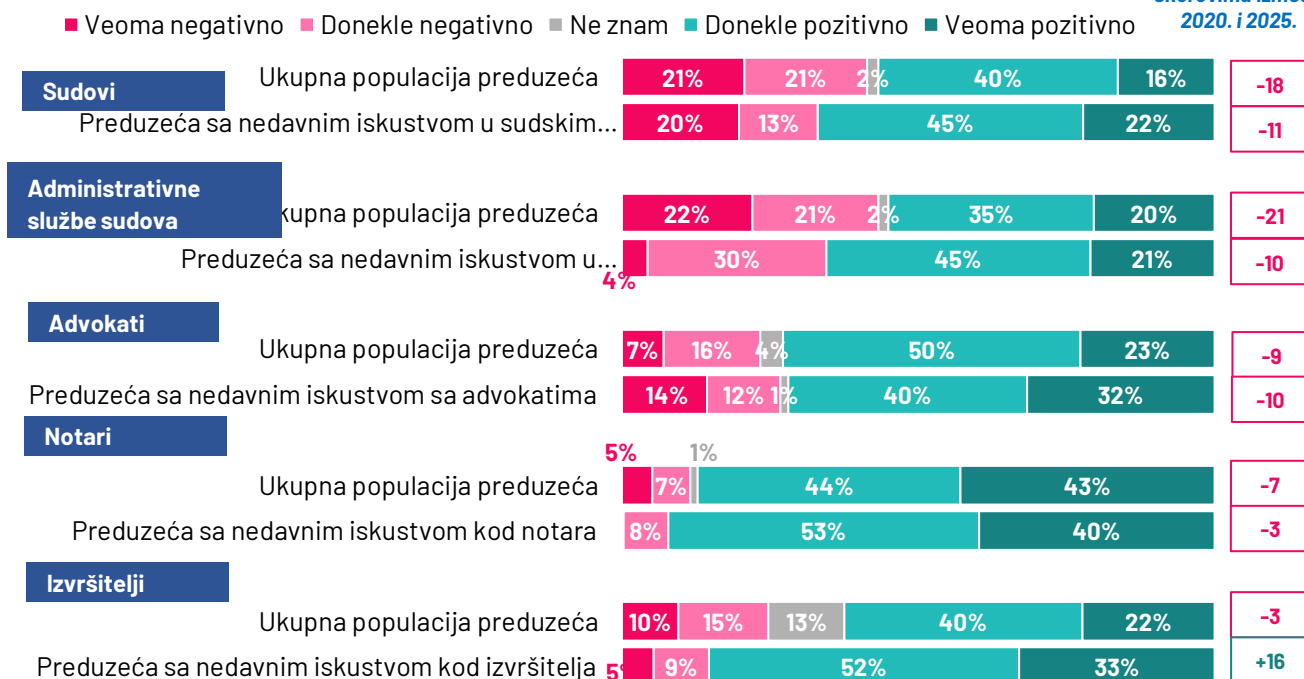
Ipak, oni koji imaju direktno iskustvo obično imaju još povoljnije stavove, osim kada su u pitanju advokati. Naime, dok opšti negativni stav o efikasnosti advokata iznosi 23%, on raste na 31% među onima koji su nedavno koristili njihove usluge (Grafikon 30). Slično kao i kod građana, privatni izvršitelji se nalaze na suprotnom kraju spektra – iskustvo korisnika ovih usluga najviše pozitivno utiče na percepciju njihove efikasnosti, sa prosječnih 62% na čak 85% među korisnicima. Za razliku od građana, preduzeća koja su bila uključena u sudske postupke pokazuju veću sigurnost u efikasnost sudova, sa 67% pozitivnih ocjena naspram 56% uopšteno. Slično je i u ocjeni administrativnih službi sudova, gdje korisnici sa iskustvom daju 66% pozitivnih ocjena naspram 55% opšte populacije (Grafikon 30). Notari prednjače po percepciji efikasnosti, sa 87% preduzeća koja ih ocjenjuju kao efikasne, pri čemu ovaj procenat raste na 93% kod firmi koje su u posljednjih godinu dana koristile notarske usluge (Grafikon 30).

165. U poređenju sa 2020. – Ono što su nagovještavali građani, potvrđuju i preduzeća – mišljenje korisnika o efikasnosti pravosudnih usluga znatno je manje povoljno nego prije pet godina.

Kada se posmatra ukupna populacija preduzeća, najveći pad zabilježen je kod efikasnosti sudova i administrativnih službi sudova (PPAΔ: -18, odnosno -11). Korisnici koji su imali kontakt sa akterima pravosudnog sistema takođe su manje zadovoljni efikasnošću sudova, njihovog administrativnog osoblja i advokata (PPAΔ: -11, -10). Još jednom, privatni izvršitelji se izdvajaju kao jedini izuzetak – korisnici prijavljuju pozitivnu promjenu u percepciji njihove efikasnosti (PPAΔ: +16)(Grafikon 30).

Grafikon 30 - PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O EFIKASNOSTI RADA SUDOVA UZIMAJUĆI U OBZIR ISKUSTVO

Razlike izražene PPA
skorovima između
2020. i 2025.

(Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada ... u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljana populacija/ Oni koji su imali sudski spor ili drugo iskustvo sa pravosudnim sistemom u posljednje tri godine; (Ukupno preduzeća n=272; Preduzeća iskusna sa sudskim sporovima n=93; Preduzeća iskusna sa sudskim administrativnim uslugama n=40, Preduzeća iskusna sa advokatima n=50, Preduzeća iskusna sa notarima n=124, Preduzeća iskusna sa privatnim izvršiteljima n=67)

2.3. Opšta percepcija efikasnosti sudskih i pravosudnih usluga u odnosu na efikasnost u konkretnih predmetima

2.3.1. Opšta percepcija efikasnosti sudova u odnosu na efikasnost u konkretnih predmetima

166. Građani koji su učestvovali u sudskim postupcima pre 2022. godine pokazuju najviši nivo zadovoljstva efikasnošću sudova, sa 68% pozitivnih ocjena. Slijede oni koji nikada nijesu bili uključeni u sudske postupke (55%), dok su građani koji su učestvovali u sudskim predmetima u posljednje tri godine najskeptičniji i najviše podijeljeni po pitanju efikasnosti (52% pozitivnih i 46% negativnih ocjena). Ipak, kada razmišljaju o konkretnom predmetu, oni su odlučniji u procjeni da je nadležni sud bio efikasan (58% pozitivnih i 38% negativnih ocjena) (Grafikon 31).

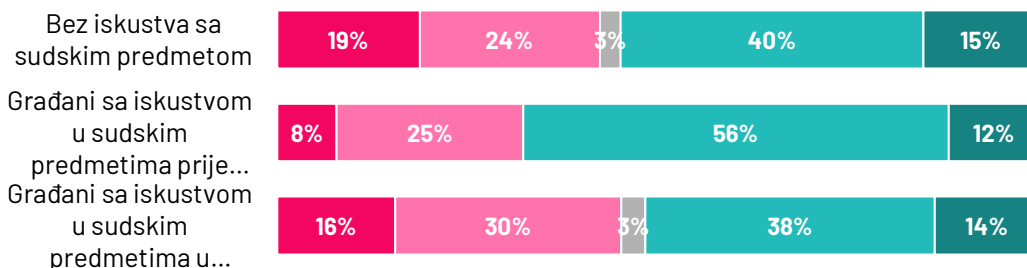
167. Ishod i vrsta predmeta nemaju uticaja na percepciju efikasnosti sudova, jer nema razlike u ocjeni efikasnosti između povoljnih i nepovoljnih presuda ili različitih tipova predmeta.

168. U poređenju sa 2020.godinom, u odnosu na prethodni talas istraživanja percepcija efikasnosti među građanima bez iskustva i onima koji su nedavno učestvovali u sudskim predmetima opala je, naročito u pogledu ukupne efikasnosti sudova, sa stanovišta korisnika koji su nedavno imali sudski predmet (PPA: -16). S druge strane, građani sa ranijim iskustvom u sudskim postupcima sada su znatno zadovoljniji nego u prethodnom talasu istraživanja (PPA: +24). (Grafikon 31).

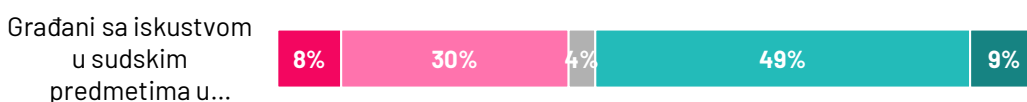
Grafikon 31 - GRAĐANI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA U POREĐENJU SA OCJENOM EFIKASNOSTI U KONKRETNOM PREDMETU

■ Veoma niska efikasnost ■ Donekle niska efikasnost ■ Ne znam
 ■ Donekle visoka efikasnost ■ Veoma visoka efikasnost

Opšta percepcija efikasnosti sudova

Efikasnost u konkretnom

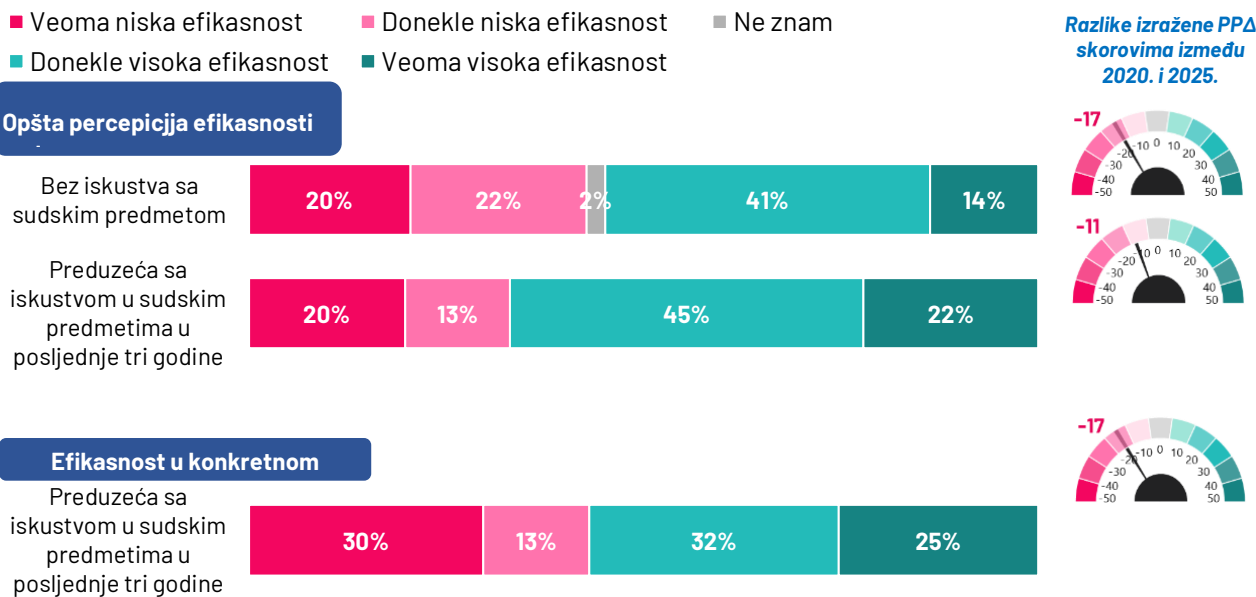
(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o efikasnosti sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?/ Uzimajući sve u obzir, kako biste ocijenili efikasnost suda u ovom konkretnom predmetu?); Baza: Ukupna ciljna populacija; Građani sa iskustvom u sudskim predmetima u posljednje tri godine; Građani sa iskustvom u sudskim predmetima prije više od tri godine; Građani bez iskustva u sudskim predmetima (Građani ukupno n=1305; Građani sa iskustvom u sudskim predmetima n=350; Građani sa ranijim iskustvom u sudskim predmetima n=51; Građani bez iskustva u sudskim predmetima n=806)

169. Za razliku od građana, preduzeća sa nedavnim iskustvom u sudskim postupcima pokazuju veće zadovoljstvo opštom efikasnošću sudova nego u konkretnim predmetima. Preciznije, 67% ovih preduzeća ocjenjuje opštu efikasnost sudova pozitivno, dok 57% izražava slično zadovoljstvo u vezi sa svojim predmetima, što pokazuje razliku od 10%.

170. Među preduzećima bez direktnog sudskog iskustva, mišljenja su podijeljena, ali pozitivne ocjene i dalje prevladavaju – 55% ocjenjuje efikasnost sudova povoljno, naspram 43% sa negativnim stavom (Grafikon 32).

171. U poređenju sa 2020. – I pored generalno pozitivnih ocjena, zadovoljstvo efikasnošću sudova značajno je opalo u odnosu na prethodni talas istraživanja, bez obzira na to da li su korisnici imali iskustvo sa sudom. Posebno zabrinjava pad od 17 poena u percepciji efikasnosti u konkretnom predmetu (Grafikon 32).

Grafikon 32 - PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI SUDOVA U POREĐENJU SA OCJENOM EFIKASNOSTI U KONKRETNOM PREDMETU

(Kakvo je Vaše generalno mišljenje o efikasnosti sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?/ Uzimajući sve u obzir, kako biste ocijenili efikasnost suda u ovom konkretnom predmetu?); Baza: Ukupna ciljna populacija; Preduzeća sa iskustvom u sudskim predmetima u posljednje tri godine; Preduzeća bez iskustva u sudskim predmetima (Preduzeća ukupno n=272; Preduzeća sa iskustvom u sudskim predmetima n=93; Preduzeća bez iskustva u sudskim predmetima n=161)⁵

2.3.2. Opšta percepcija efikasnosti notarskih usluga u odnosu na efikasnost u konkretnim predmetima

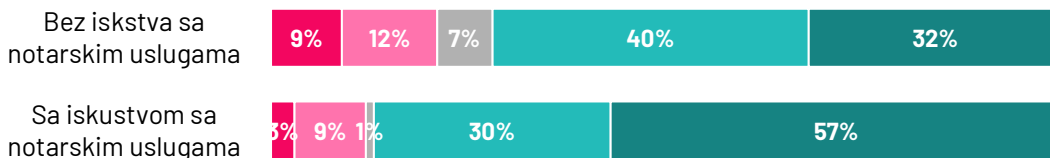
172. Efikasnost rada notara visoko je ocijenjena, kako od strane građana koji su koristili njihove usluge u prethodnoj godini (87%), tako i od onih koji nijesu imali iskustvo sa notarima (72%). Kada je riječ o efikasnosti u konkretnim predmetima, čak 91% korisnika notarskih usluga smatra da je ona barem umjereno povoljna (Grafikon 33).

173. U poređenju sa 2020. godinom, iako je percepcija efikasnosti notara veoma pozitivna kod obje grupe građana – između dva talasa istraživanja uočene su manje promjene. Korisnici notarskih usluga postali su blago kritičniji, sa padom od 6 poena u ocjeni opšte efikasnosti i 6 poena u ocjeni efikasnosti u konkretnim predmetima, dok građani koji nijesu koristili njihove usluge imaju nešto povoljniji stav, sa porastom od 4 poena (Grafikon 33).

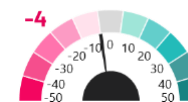
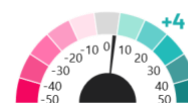
⁵ Broj preduzeća sa iskustvom u sudskim predmetima starijim od tri godine je premali da bi se mogli izvesti pouzdani zaključci.

Grafikon 33 - GRAĐANI: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI USLUGA NOTARA U KONKRETNOM PREDMETU

Opšta percepcija efikasnosti notara

Razlike izražene PPA skorovima između 2020. i 2025.

Efikasnost u konkretnom postupku kod notara

(Kakav je Vaš opšti utisak o efikasnosti notara u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Koliko ste bili zadovoljni efikasnošću rada ovog notara?) Baza: Ukupna ciljana populacija; Građani sa iskustvom sa notarima; Građani bez iskustva sa notarima (Ukupno građani n=1305; Iskusni građani n=436; Neiskusni građani n=869)

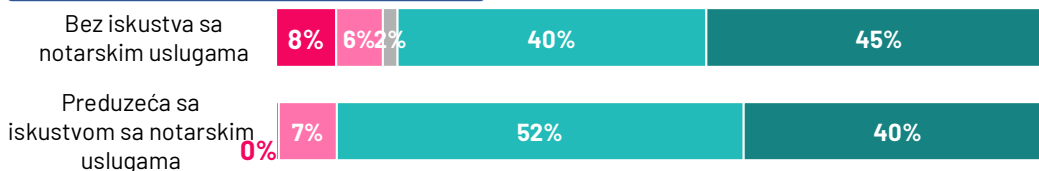
174. Za razliku od građana, preduzeća su još zadovoljnija efikasnošću rada notara. Ovo zadovoljstvo je posebno izraženo kod onih koji su nedavno koristili notarske usluge, pri čemu 92% izražava pozitivno mišljenje, a kada se posmatra konkretan notarski predmet, nivo zadovoljstva raste na 95%. Preduzeća koja nijesu nedavno imala iskustvo sa notarima takođe prijavljuju visok stepen zadovoljstva od 82% (Grafikon 34).

175. U poređenju sa 2020. godinom, zapažen je ipak blagi pad u percepciji efikasnosti notara. Ovaj pad je izraženiji kod građana koji nijesu koristili notarske usluge, sa smanjenjem od 8 poena u PPA rezultatu. Iako su korisnici postali nešto kritičniji nego ranije, njihove ocjene i dalje ostaju povoljnije, sa padom od 3 poena u opštoj percepciji efikasnosti i smanjenjem od 5 poena kada se posmatra efikasnost u konkretnim slučajevima (Grafikon 34).

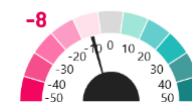
Grafikon 34 - . PREDUZEĆA: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI USLUGA NOTARA U KONKRETNOM PREDMETU

■ Veoma niska efikasnost ■ Donekle niska efikasnost ■ Ne znam
■ Donekle visoka efikasnost ■ Veoma visoka efikasnost

Opšti utisak o efikasnosti notara

Razlike izražene PPA skorovima između 2020. i 2025.

Efikasnost u konkretnim uslugama notara

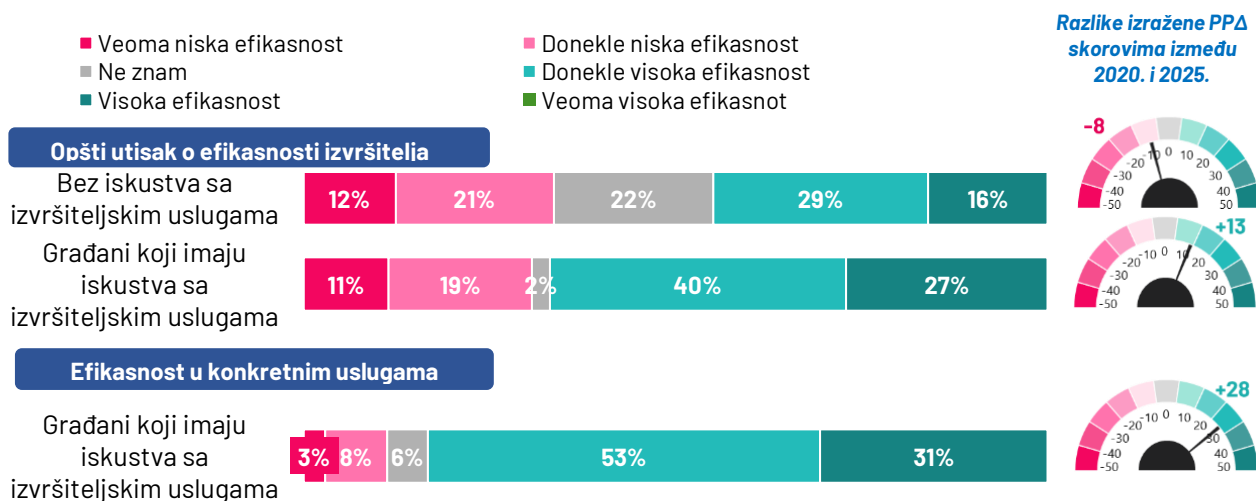
(Kakav je Vaš opšti utisak o efikasnosti notara u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Koliko ste bili zadovoljni efikasnošću rada ovog notara?) Baza: Ukupna ciljana populacija; Preduzeća sa iskustvom sa notarima; Preduzeća bez iskustva sa notarima (Ukupno preduzeća n=272; Iskusna preduzeća n=124; Neiskusna preduzeća n=148)

2.3.3. Opšta percepcija efikasnosti privatnih izvršitelja u odnosu na efikasnost u konkretnim predmetima

176. Bez obzira na to da li su imali direktno iskustvo sa izvršiteljima, građani uglavnom izražavaju pozitivno mišljenje o efikasnosti njihovog rada. Kao što se može očekivati, korisnici njihovih usluga češće ocjenjuju njihovu efikasnost kao dobru (67%) u poređenju sa građanima koji nemaju iskustvo sa njima (45%). Pored toga, više od 80% korisnika ocjenjuje efikasnost u konkretnom predmetu kao visoku (84%) (Grafikon 35).

177. U poređenju sa 2020. godinom – kao što je već navedeno, izvršitelji su jedini akteri pravosudnog sistema čiju efikasnost građani – barem oni koji su imali iskustvo sa njima – ocjenjuju znatno bolje nego prije pet godina, što se ogleda u razlici od +13 poena u PPA rezultatima između talasa istraživanja. Razlika je još izraženija kada se posmatra efikasnost u konkretnom predmetu kod izvršitelja, gdje PPA dostiže +28 poena. S druge strane, građani bez direktnog iskustva imaju manje povoljno mišljenje o efikasnosti, sa PPA rezultatom od -8 poena (Grafikon 35).

Grafikon 35 - GRAĐANI: OCJENA EFIKASNOSTI USLUGA IZVRŠITELJA U KONKRETNOM PREDMETU

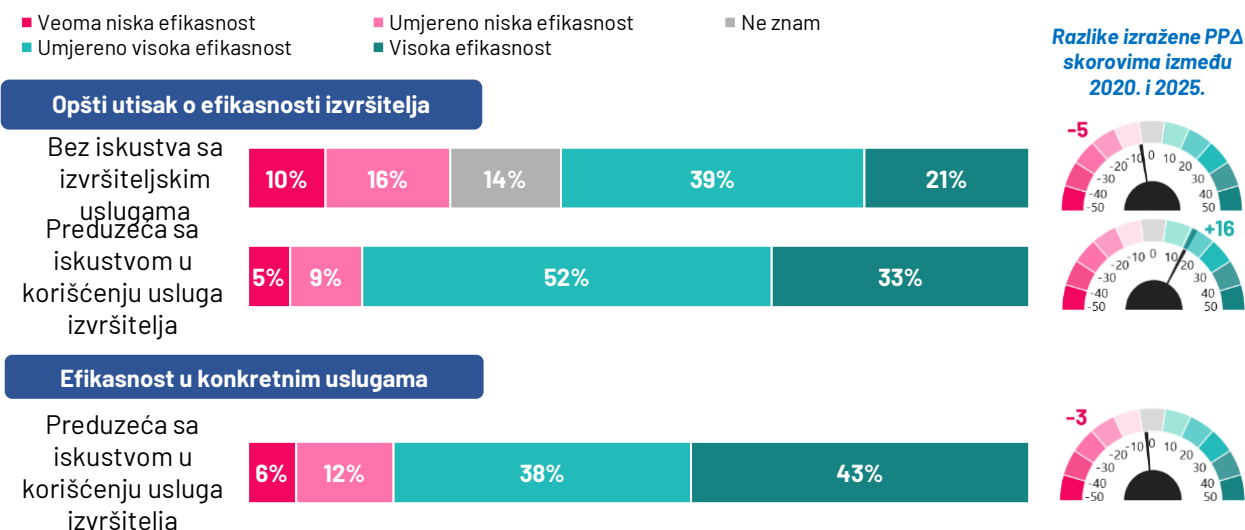

(Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada javnih izvršitelja u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Kakav je Vaše mišljenje o sljedećem, u vezi sa izvršiteljem koji je bio zadužen za ovaj konkretan predmet? Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustvo s izvršiteljima u posljednje tri godine; Ukupno građani n=1305; Iskusni građani n=153; Neiskusni građani n=1152)

178. Kompanije pokazuju visok nivo zadovoljstva efikasnošću rada izvršitelja, bez obzira na to da li imaju iskustva sa njihovim uslugama. Konkretno, 60% preduzeća koja ranije nijesu saradivala sa izvršiteljima smatra da su oni efikasni, dok se taj procenat povećava na 85% među onima koji su koristili njihove usluge. Slično tome, 81% kompanija navodi da je zadovoljno efikasnošću izvršitelja u konkretnim predmetima. (Grafikon 36).

179. U poređenju sa 2020. godinom – Tokom posljednjih godina, percepcija ukupne efikasnosti izvršitelja među predstavnicima privrede koji su imali direktan kontakt sa kancelarijama izvršitelja se poboljšala, što se ogleda u povećanju PPA skora za 16 poena. Kada je riječ o onima koji nijesu koristili njihove usluge, kao i o procjeni efikasnosti u rješavanju konkretnih predmeta, mišljenje se blago pogoršalo (-5, odnosno -3 poena). (Grafikon 36).

Grafikon 36 - PREDUZEĆA: OCJENA EFIKASNOSTI USLUGA IZVRŠITELJA U KONKRETNOM PREDMETU

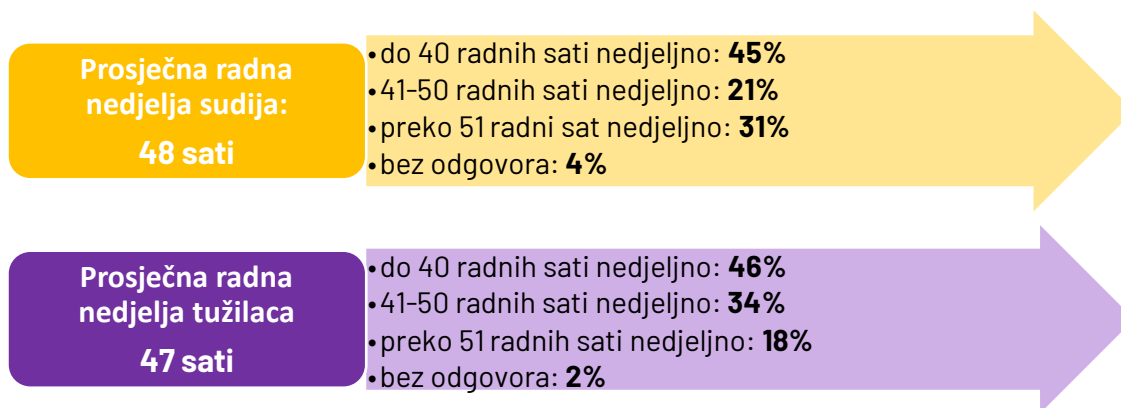
(Kakav je Vaš opšti utisak o efikasnosti rada javnih izvršitelja u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Kakvo je Vaše mišljenje o sljedećem, povezano s izvršiteljem koji je bio zadužen za taj konkretan predmet?) Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustvo s izvršiteljima u posljednje tri godine; (Ukupno preduzeća n=272; Iskusna preduzeća n=67; Neiskusna preduzeća n=205)

2.4. Percepcija sudija i tužilaca o ličnom opterećenju poslom

2.4.1. Radni sati i zadaci

180. Manje od polovine sudija i tužilaca uspijeva da završi sve svoje zadatke u prosječnoj radnoj nedjelji od 40 sati. Konkretno, 45% sudija i 46% tužilaca navodi da završava svoj posao u ovom vremenskom okviru. Međutim, više od polovine njih radi van prosječne radne nedjelje, što može biti zabrinjavajuće. U prosjeku, sudije rade 48 sati nedjeljno, dok tužioc i rade nešto manje, sa prosjekom od 47 sati nedjeljno. (Grafikon 37)

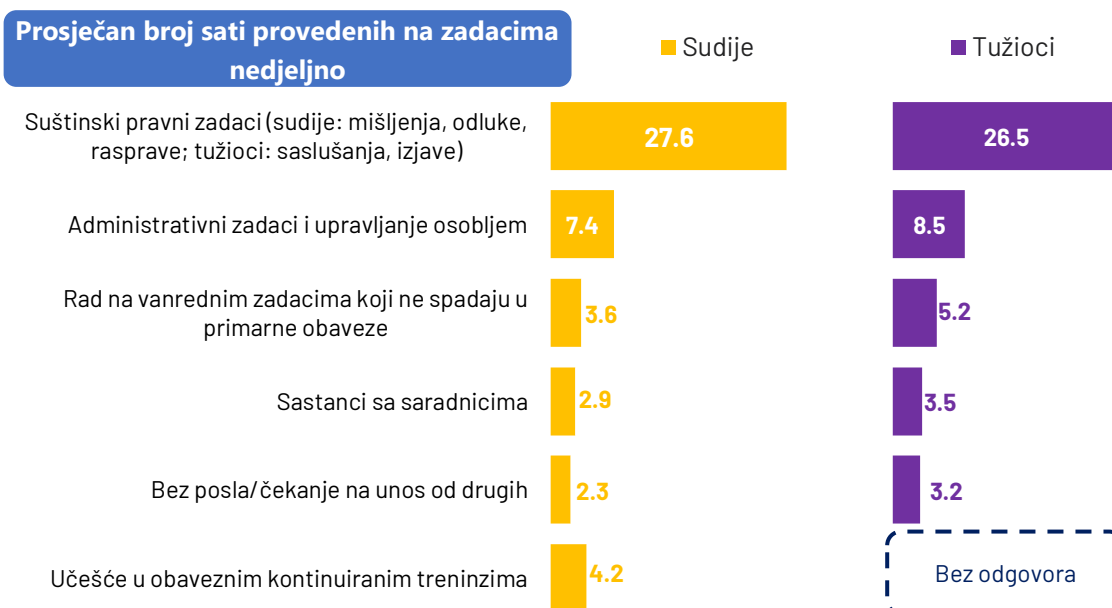
Grafikon 37 - SUDIJE I TUŽIOCI: RADNI SATI

(Koliko prosječno sati radite u nedjelji?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (Sudije n=155; Tužioc i n=71)

181. U prosjeku, sudije i tužioc i najviše vremena posvećuju suštinskim pravnim zadacima: sudije oko 28 sati nedjeljno, a tužioc i 27 sati nedjeljno.

Grafikon 38 - SUDIJE I TUŽIOCI: RASPODJELA RADNIH SATI NA RAZLIČITE ZADATKE

(Koliko prosječno sati radite u nedjelji?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (Sudije n=155; Tužiocima n=71)

2.4.2. Obim posla i broj slučajeva

182. Sudije i tužiocima smatraju da se svake godine suočavaju sa znatno većim brojem predmeta nego što smatraju optimalnim. Sudije navode da u prosjeku rješavaju 795 predmeta godišnje, što je za 150% više od njihovog optimalnog opterećenja od 318 predmeta. Tužiocima u prosjeku rade na 214 predmeta godišnje, što je za 67% više od njihovog optimalnog broja od 128 predmeta. Ovi podaci ukazuju na to da i sudije i tužiocima smatraju da su im radna opterećenja prevelika, ali sudije svoj obim posla doživljavaju kao znatno opterećujući nego tužiocima. (Grafikon 39).

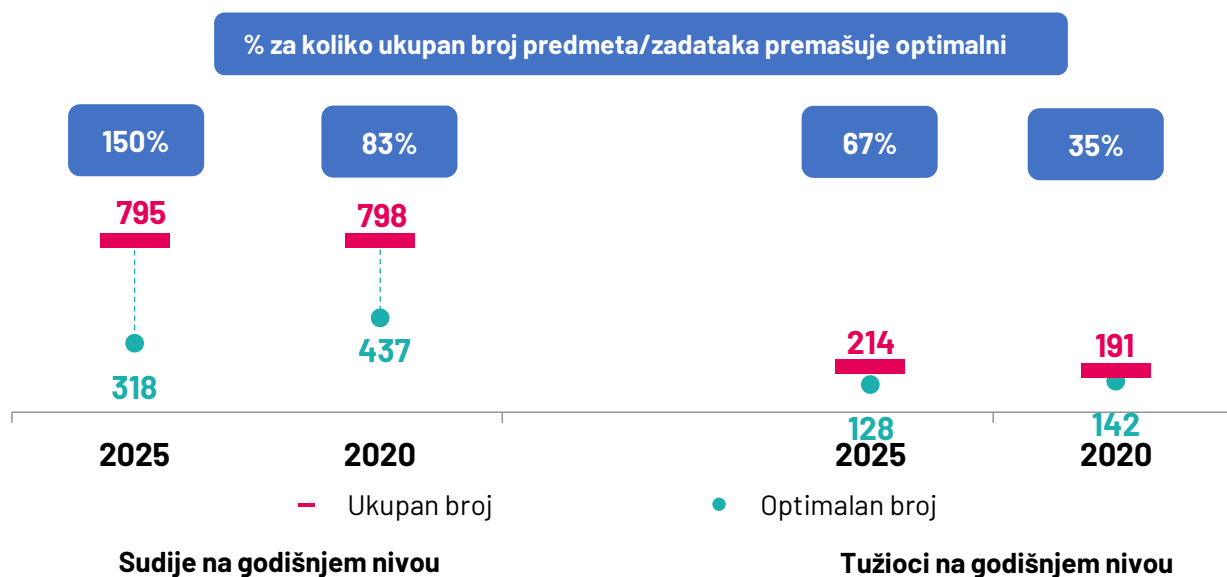
183. Poređenje medijana između stvarnog broja predmeta (483) i optimalnog broja predmeta među sudijama (200) također ukazuje na preopterećenost poslom: „prosječan“ (prema medijani) sudija rješava 141% više predmeta nego što je optimalno (ili 283 dodatna predmeta). Prema njihovim navodima, „tipičan“ sudija obrađuje 2,4 puta veći obim posla od optimalnog, što ukazuje na to da ovo nije problem koji pogađa samo nekoliko preopterećenih sudova, već većinu pravosuđa. Raylika u medijanama od 283 predmeta potvrđuje da je višak u opterećenju pravilo, a ne izuzetak. Relativno slične proporcionalne razlike između aritmetičke sredine i medijana (150% naspram 141%) ukazuju na to da je radno opterećenje prilično ujednačeno među sudijama, uz manji broj ekstremnih odstupanja nego što bi se moglo očekivati.

184. Isto važi i za tužiocima. Poređenje medijana (150 za stvarni i 100 za optimalni obim posla) pokazuje da „prosječan“ (prema medijani) tužilac radi na 50% više predmeta nego što je optimalno (odnosno na 50 dodatnih predmeta). Ovaj medijanski jaz od 50 predmeta ukazuje da pritisak u pogledu radnog opterećenja ne pogađa samo nekoliko ekstremnih slučajeva, već predstavlja rasprostranjen obrazac među tužiocima. Činjenica da čak i „srednji“ tužilac ima višak od 50 predmeta sugerira da je problem radnog opterećenja široko prisutan u cijeloj populaciji tužilaca. Tužiocima, u poređenju sa sudijama, pokazuju veće odstupanje između aritmetičke sredine i medijana (86 naspram 50). To ukazuje na to da se pojedini tužiocima suočavaju sa izuzetno velikim brojem predmeta, što podiže ukupni prosjek.

185. Postoje značajne varijacije u broju prijavljenih predmeta od strane sudija i tužilaca, u zavisnosti od vrste suda i specifičnih predmeta kojima se bave. Na primjer, sudije koje rade u sudovima za prekršaje prijavljuju da se bave čak i sa 1.579 predmeta godišnje, dok sudije u opštim

sudovima upravljaju prosjekom od 473 predmeta. Takođe, tužioci u osnovnim kancelarijama obrađuju, u prosjeku, 266 predmeta, što je znatno iznad prosjeka populacije.

Grafikon 39 - SUDIJE, TUŽIOCI: UKUPAN BROJ / OPTIMALAN BROJ PREDMETA⁶

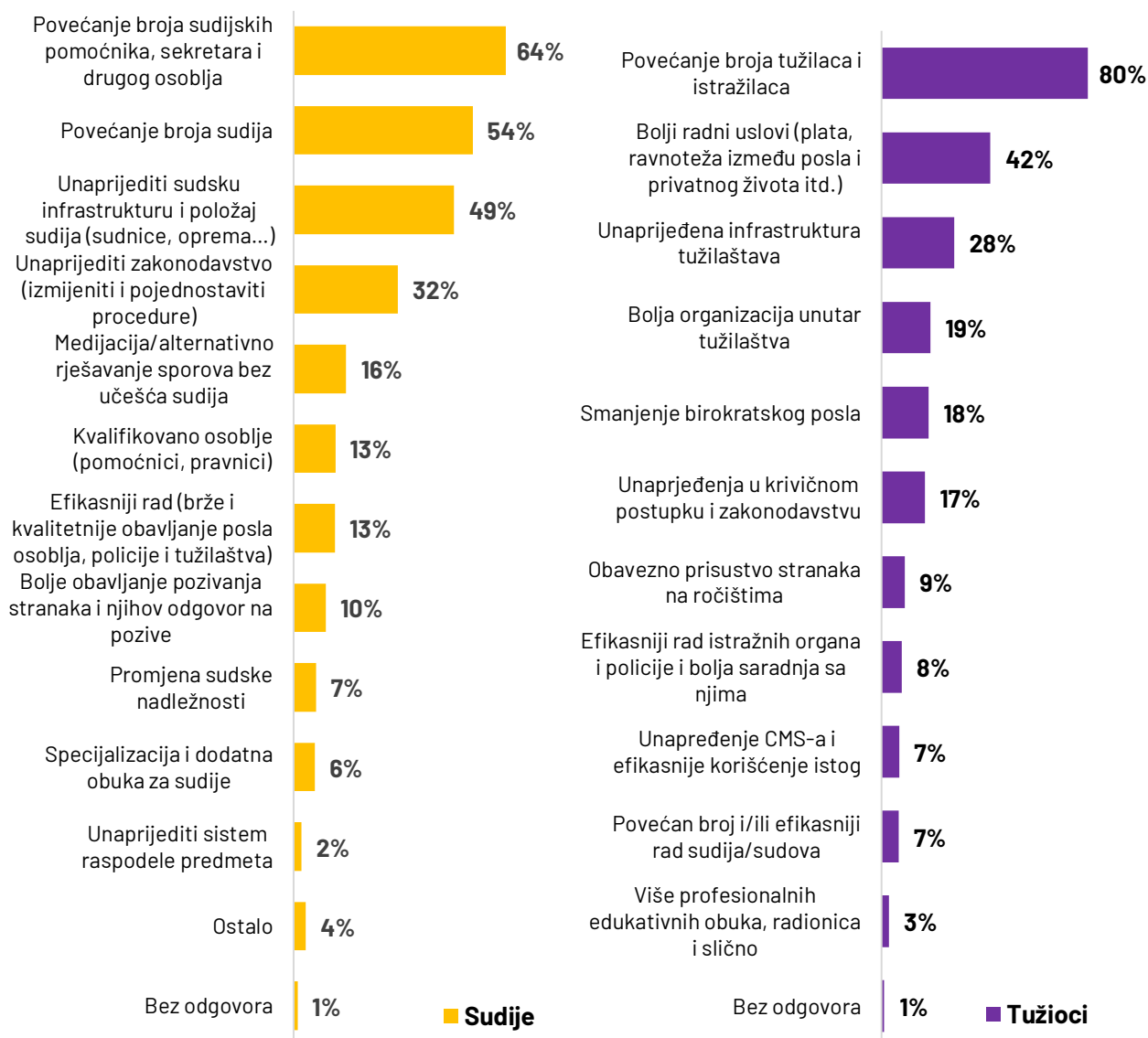
Baza: Ukupna ciljna populacija (Sudije: 2025, n=155; 2020, n=192; Tužioci: 2025, n=71; 2020, n=83)

186. Mnoge sudije smatraju da bi se razlika između stvarnog i optimalnog broja predmeta mogla prevazići povećanjem broja zaposlenih, angažovanjem dodatnih sudija i unaprjeđenjem sudske infrastrukture. Konkretno, dvije trećine sudija (64%) zalažu se za veći broj pomoćnog sudskog osoblja, uključujući sekretare i druge saradnike. Više od polovine sudija (54%) ističe potrebu za dodatnim sudijama, dok 49% smatra da bi poboljšanje sudske infrastrukture pomoglo u smanjenju radnog opterećenja. Oko jedne trećine sudija smatra da bi i unaprjeđenja u zakonodavstvu mogla doprinijeti smanjenju zaostalih predmeta. (Grafikon 40).

187. Tužioci imaju sličan stav; značajna većina – 80% smatra da bi povećanje broja tužilaca i istražilaca efikasno smanjilo broj predmeta koje svaki tužilac obrađuje. Pored toga, 42% tužilaca smatra da bi poboljšanje radnih uslova, poput plata i ravnoteže između posla i privatnog života, pozitivno uticalo na njihovo radno opterećenje, dok 28% misli da bi bolja infrastruktura mogla dovesti do smanjenja obima posla. (Grafikon 40)

⁶Molimo Vas da navedete ukupan broj predmeta na kojima ste radili tokom posljednjih 12 mjeseci. Navedite što je moguće precizniju procjenu i uzmite u obzir sve predmete – one koje ste pokrenuli, na kojima ste radili ili koje ste završili tokom posljednjih 12 mjeseci, a koji su imali najmanje jedno zakazano ročište. / Molimo Vas da navedete UKUPAN BROJ predmeta/postupaka na kojima ste radili tokom posljednjih 12 mjeseci. Navedite što je moguće precizniju procjenu i uzmite u obzir sve predmete/postupke – one koje ste pokrenuli, na kojima ste radili ili koje ste završili tokom posljednjih 12 mjeseci. / Po Vašem mišljenju, koliki bi bio optimalan godišnji obim predmeta (sa najmanje jednim ročištem), imajući u vidu USLOVE U KOJIMA STE RADILI tokom posljednjih 12 mjeseci i PROSJEČNU varijaciju u složenosti predmeta koje ste u prosjeku imali tokom posljednje 2–3 godine?

Grafikon 40 - UNAPRJEĐENJA ZA POSTIZANJE OPTIMALNOG BROJA PREDMETA

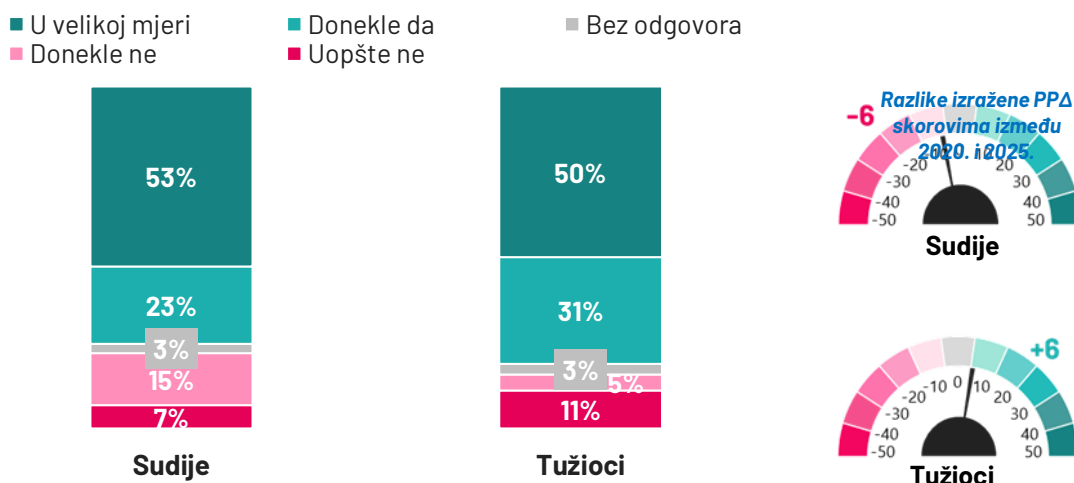

(Po Vašem mišljenju, koji radni uslovi bi trebalo da se promijene da bi se povećao broj predmeta/postupaka koje ste naveli kao optimalan?? Sudije n=155; Tužioci n=71)

188. Prema navodima 72% sudija i 70% tužilaca, njihove institucije imaju sistem ravnomjerne raspodjele predmeta. Većina sudija i tužilaca smatra da je opterećenje predmetima ravnomjerno raspoređeno među njihovim kolegama. Osam od deset tužilaca smatra da su predmeti u njihovoj instituciji jednako raspodijeljeni, dok isto mišljenje dijeli i tri četvrtine sudija (vidjeti Grafikon 41).

189. Većina sudija i tužilaca podržava nasumičnu dodjelu predmeta. Konkretno, 80% sudija i 58% tužilaca smatra da ovaj sistem pomaže u sprječavanju manipulacija prilikom raspodjele predmeta. Važno je napomenuti da je nasumična dodjela predmeta znatno zastupljenija u sudovima nego u tužilaštvima. Pet odsto sudija i 24% tužilaca navodi da takav sistem ne postoji u njihovim institucijama.

Grafikon 41 - SUDIJE I TUŽIOCI: RAVNOMJERNA RASPODJELA PREDMETA

(Da li smatrate da je opterećenje predmetima u Vašoj instituciji ravnomjerno raspodijeljeno?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (Sudije n=155; Tužiocima n=71)

190. U poređenju sa 2020. godinom, opterećenje sudija i tužilaca u posljednjih pet godina je povećano. Zanimljivo je da se procijenjeni optimalni broj predmeta za sudije i tužioce smanjio od 2020. godine; izgleda da su obje profesionalne grupe prije pet godina bile spremnije da na godišnjem nivou rješavaju veći broj predmeta. Kada je riječ o praksi raspodjele predmeta, sudije pokazuju nešto niži nivo zadovoljstva, dok su tužiocima sada zadovoljniji nego 2020. godine.

191. Rezultati iz 2025. godine ukazuju na značajan porast broja sudija i tužilaca koji ističu potrebu za većim brojem zaposlenih u sudovima i tužilaštvima u poređenju sa situacijom od prije pet godina. Udio sudija sa takvim stavom porastao je sa 26% na 64%, dok je kod tužilaca zabilježen rast sa 20% na 70%.

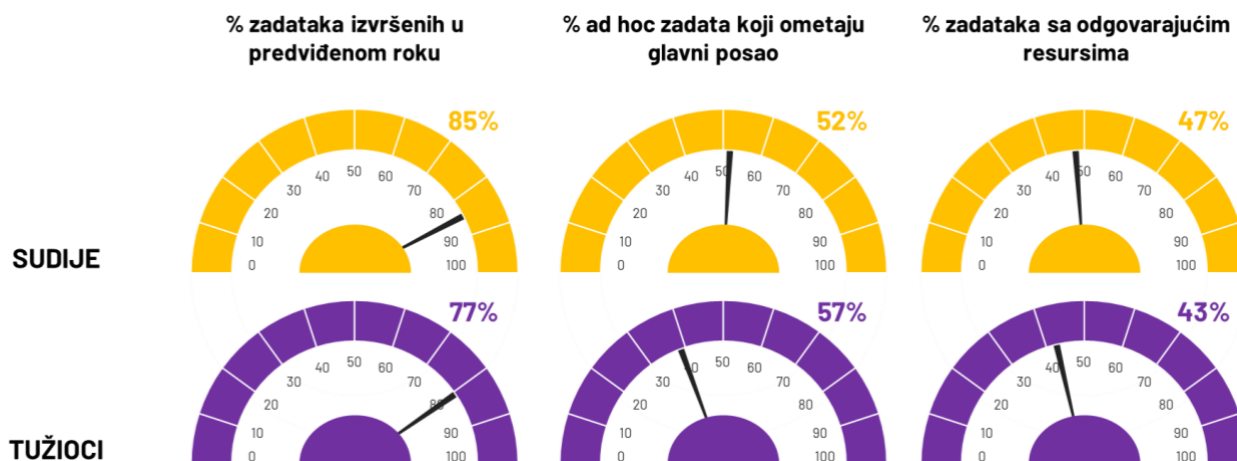
192. Pored toga, sistem ravnomjerne raspodjele predmeta postao je rasprostranjeniji nego 2020. godine. Tada je 20% sudija i 46% tužilaca navodilo da takav sistem nije bio uspostavljen u njihovim sudovima ili tužilaštvima. Do 2025. godine ti procenti značajno su se smanjili, pa sada samo 5% sudova i 24% tužilaštava nije uspostavilo takav sistem.

2.4.3. Resursi, ometanja i izvršavanje zadataka

193. Efikasnost rada generalno zavisi od uspješnog izvršavanja pojedinačnih zadataka, ali i od uticaja ometanja i dostupnosti resursa. Sudije navode da u prosjeku izvrše 85% svojih obaveza u predviđenom roku. S druge strane, sudije su znatno kritičnije kada je riječ o faktorima van njihove neposredne kontrole. Konkretno, smatraju da zadaci koji nijesu dio njihove osnovne nadležnosti ometaju njihov rad u približno 52% slučajeva. Takođe, prosječno ocjenjuju da imaju dovoljno resursa za 47% svojih zadataka.

194. U poređenju sa sudijama, tužiocima su umjereniji u procjeni svoje sposobnosti da izvrše zadatke u predviđenim rokovima, navodeći da to važi za oko 77% ukupnog opterećenja. Kada je riječ o ometanjima osnovnih odgovornosti, tužiocima ističu da ad hoc zadaci ometaju njihove primarne dužnosti u približno 57% slučajeva. Pored toga, navode da prosječno imaju dovoljno resursa za samo 43% svojih zadataka.

Grafikon 42 - SUDIJE I TUŽIOCI: EFIKASNOST U IZVRŠAVANJU PRAVNIH ZADATAKA

(U kom procentu Vaših osnovnih pravnih zadataka smatrate da sljedeće tvrdnje važe? Odgovori od 0 do 100% (odgovori između 0 i 100%))⁷ Baza: Ukupna ciljana populacija (Sudije n=155; Tužiocima n=71)

2.5. Motivacija, napredovanje u karijeri i mogućnosti za obuku među profesionalcima u sudovima i tužilaštvima

2.5.1. Procesi digitalizacije u sudovima i tužilaštvima

195. Digitalni alati mogu u velikoj mjeri olakšati rad profesionalaca u pravosuđu i značajno povećati efikasnost i brzinu njihovih procesa. Percepcija digitalizacije među sudijama, tužiocima i osobljem sudova može se sagledati kroz dva aspekta: lična iskustva i stavovi pojedinaca, i trenutno stanje digitalizacije u njihovim jedinicama i kancelarijama.

196. Oko 80% sudija i tužilaca smatra da bi veća upotreba digitalnih tehnologija unaprijedila produktivnost njihovih jedinica ili kancelarija. Ovaj napredak su već primijetili 75% sudija i 60% tužilaca. Pored toga, sudije su pozitivnije u pogledu uticaja digitalizacije na kvalitet usluga koje se pružaju javnosti, pri čemu 71% sudija dijeli ovo mišljenje, u poređenju sa 55% tužilaca (vidjeti Grafikon 43).

197. Kada je riječ o uslovima nakon uvođenja digitalnih alata, sudije i tužiocima navode da je situacija u sudovima generalno bolja nego u tužilaštvima. Šest od deset sudija ističe da su dobili odgovarajuću obuku za korišćenje novih digitalnih alata. Nasuprot tome, samo 42% tužilaca prijavljuje da je dobilo sličnu obuku, dok 44% navodi da nijesu dobili adekvatnu obuku u svojim kancelarijama.

198. Sličan trend primjećuje se i kada je riječ o neophodnom hardveru za nove digitalne alate. 60% sudija smatra da su sudovi dovoljno opremljeni da podrže rad digitalnih alata, dok su tužilaštva u nepovoljnijem položaju: 46% tužilaca navodi da imaju adekvatnu računarsku opremu, dok 44% smatra da njihov hardver ne ispunjava zahtjeve za rad sa digitalnim alatima (vidjeti Grafikon 43).

199. Zaposleni u sudskoj administraciji su manje pozitivni, ali i dalje pretežno naklonjeni, prema procesima digitalizacije u svojim jedinicama, pri čemu ih najmanje 62% ocjenjuje povoljno.

200. Iako većina sudija (63%) i tužilaca (65%) navodi da su digitalne tehnologije dobro prihvaćene među zaposlenima, skoro trećina obje grupe (32%) smatra da digitalizacija predstavlja ozbiljnu

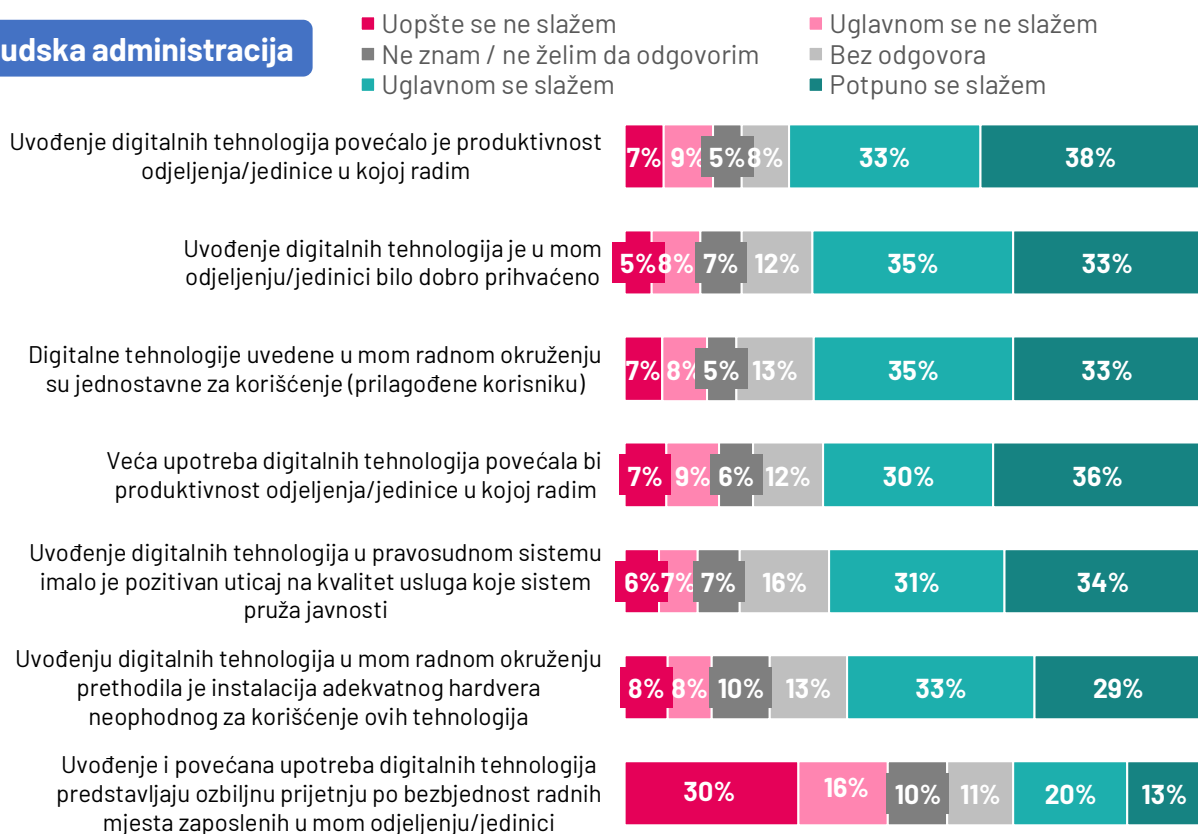
⁷ Radi lakšeg tumačenja i bolje preglednosti, rezultati su prikazani i analizirani koristeći prosječne vrijednosti.

prijetnju po bezbjednost radnih mjesta u njihovim jedinicama i kancelarijama. Pored toga, 46% zaposlenih u sudskoj administraciji takođe smatra da digitalizacija ugrožava sigurnost njihovih poslova.

Grafikon 43 - PROCESI DIGITALIZACIJE U SUDOVIMA I TUŽILAŠTVIMA

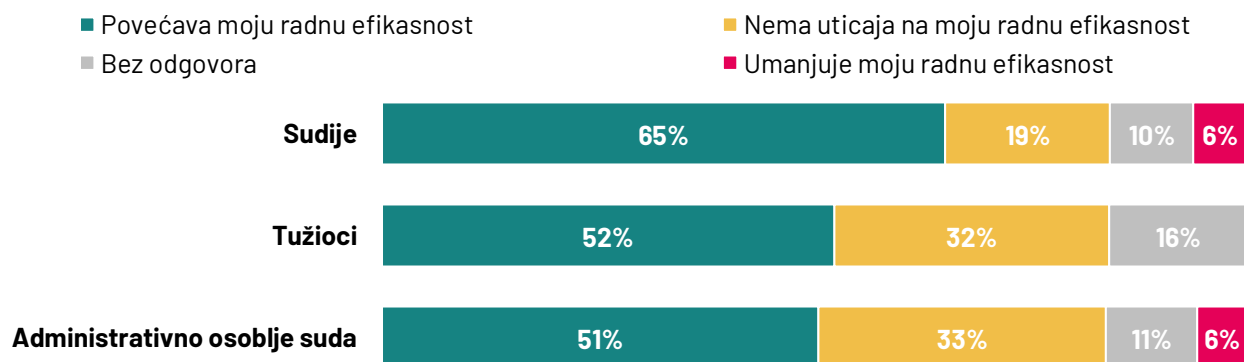
Sudska administracija

(Digitalno radno okruženje predstavlja skup različitih digitalnih alata (upotreba informacionih tehnologija) osmišljenih da olakšaju rad zaposlenih u pravosudnom sistemu, kao i da povećaju kvalitet, efikasnost i transparentnost rada. U tom smislu, u kojoj mjeri se slažete sa sljedećim tvrdnjama?) Baza: Ukupna ciljna populacija (sudije n=155; tužioci n=71; zaposleni u sudskoj administraciji n=687).

201. Ova uglavnom pozitivna percepcija uvođenja digitalnih tehnologija u radne procese potvrđuje se dokazima da su digitalni alati generalno unaprijedili efikasnost u sudovima, kancelarijama i jedinicama.

Grafikon 44 - UTICAJ PROCESA DIGITALIZACIJE NA EFIKASNOST

(Kako biste ocijenili uticaj korišćenja digitalnih tehnologija na efikasnost Vašeg rada? Da li biste rekli da...) Baza: Ukupna ciljna populacija (Sudije n=155; Tužioci n=71; Sudsko osoblje, n=687)

2.5.2. Motivacija za rad u pravnom sektoru

202. Uvidi u motivaciju obuhvataju dva aspekta: faktore koji su privukli pravne profesionalce da započnu karijeru u pravnom sektoru i, drugo, faktore koji su i dalje relevantni za njihovo profesionalno angažovanje u sadašnjem vremenu.

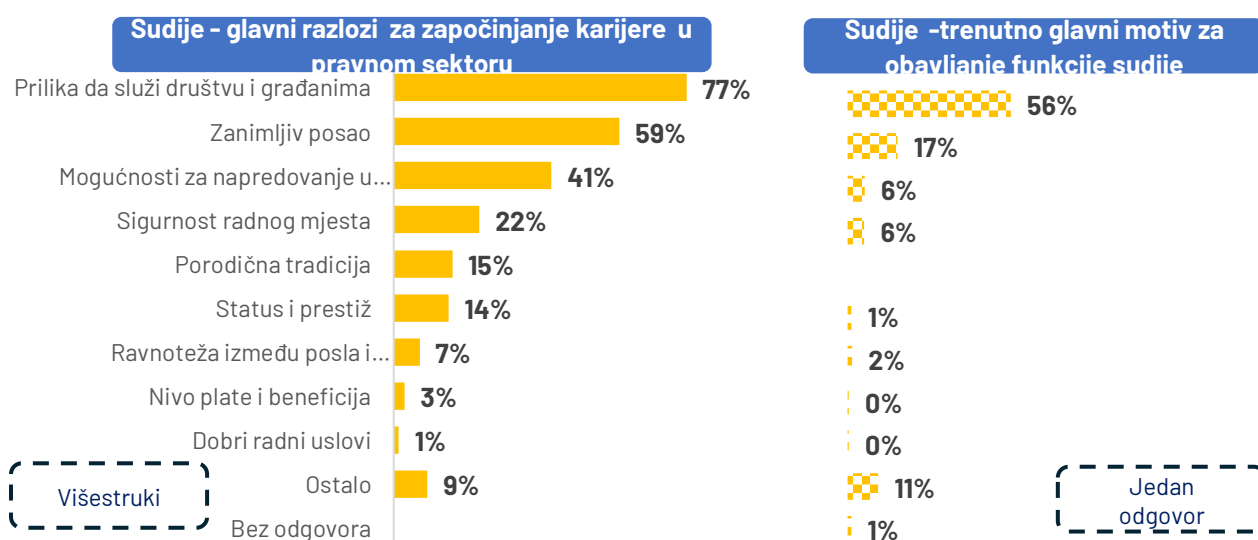
203. Tri od četiri sudije doživljavaju svoj rad kao priliku da služe društvu, što je bio jedan od glavnih faktora zbog kojih su odlučili da započnu karijeru u pravnom sektoru. Ovaj razlog i dalje je relevantan u više od polovine slučajeva, naročito među sudijama viših sudova (kao što su viši, apelacioni i vrhovni sudovi), gdje se navodi u 69% slučajeva. Suprotno tome, u sudovima prvog stepena ovaj razlog se navodi rjeđe, u 48% slučajeva. Drugi po važnosti razlog je što šest od deset sudija smatra profesiju sudije zanimljivom. Najmanje sudija izabralo je karijeru zbog radnih uslova i plate (samo 1%), dok mnogi prepoznaju mogućnosti za profesionalni razvoj (41%).

204. Postoje značajne razlike među sudijama kada je riječ o motivima za započinjanje profesionalnog rada u pravnom sektoru. Profesionalno mlađe sudije češće su motivisane prilikom služenja društvu i građanima (84% sudija sa iskustvom do 5 godina i 66% sudija sa dužim stažom navodi ovo kao motiv). Mlađe sudije (do 49 godina) više privlači mogućnost profesionalnog napredovanja (51% mlađih sudija naspram 27% sudija starijih od 50 godina). Status i prestiž su motivaciono značajniji za muškarce nego za žene (21% naspram 8%).

205. Sudije su takođe navodile i druge razloge za izbor karijere (odgovor „ostalo, šta?“). Većina njih je istakla strast prema poslu i posvećenost očuvanju pravde i pravičnosti, kao i značaj nezavisnosti. S druge strane, nekoliko sudija je u otvorenom odgovoru izrazilo da trenutno osjeća pad motivacije za svoj posao.

206. Sudije su takođe identifikovale nekoliko dodatnih motivacija za izbor svoje karijere kroz opciju odgovora otvorenog tipa ('Drugo, šta?'), kao što su strast prema poslu i posvećenost očuvanju pravde i pravičnosti. Nasuprot tome, nekoliko sudija je iskoristilo mogućnost odgovora otvorenog tipa da izrazi da trenutno doživljavaju pad motivacije za svoj posao.

Grafikon 45 - PRIMARNI MOTIVI ZA RAD KAO SUDIJA

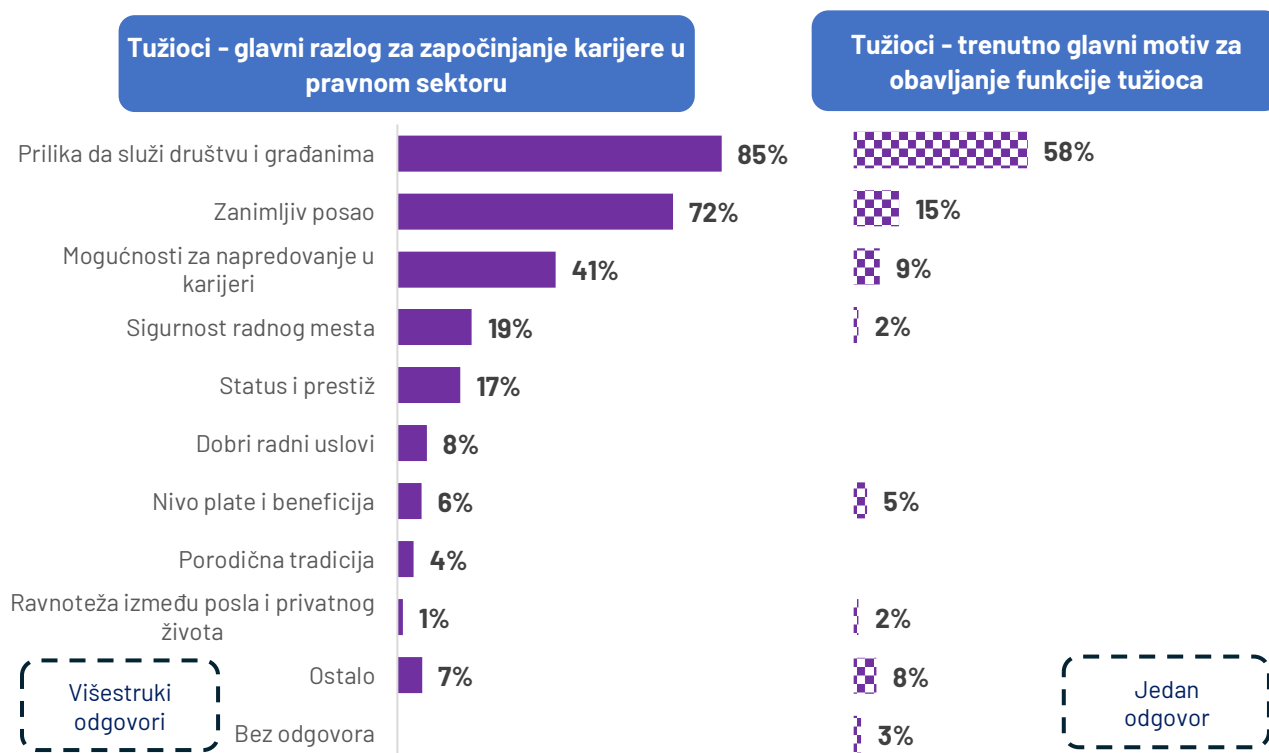
(Koji faktor Vas je najviše privukao da započnete karijeru u pravnom sektoru? Koji bi bio drugi po važnosti? A treći?; I koji faktor Vas trenutno najviše motiviše?) Baza: Ukupna ciljna populacija (sudije, n=155).

207. Kao i njihove kolege u sudovima, i tužioce je za započinjanje karijere u pravnom sektoru najviše motivisala prilika da služe društvu – ovaj razlog navodi 85% tužilaca. Drugi po važnosti faktor koji je privukao tužioce ka pravnom sektoru je zanimljivost posla (sedam od deset ispitanika navelo je ovaj motiv). Slično sudijama, i tužioce je privukla mogućnost profesionalnog razvoja (44%) i sigurnost radnog mjesta (20%). Prilika da služe društvu i građanima, kao i zanimljivost posla, i dalje ostaju glavni razlozi za izbor pravne karijere (58% tužilaca ističe priliku da služi, a 15% navodi zanimljivost posla kao glavni razlog u trenutnom periodu).

208. Najmanje tužilaca očekivalo je da će u pravnom sektoru postići ravnotežu između posla i privatnog života kada su započinjali karijeru (samo 1%). Porodična tradicija kao faktor za izbor karijere među tužiocima navodi se znatno rjeđe nego među sudijama (4% naspram 15%).

209. Pojedini tužioci naveli su i nekoliko dodatnih motivacionih faktora za izbor karijere, kao što su strast prema poslu, dinamičnost rada, vjera u pravdu ili slučajni okolnosti.

Grafikon 46 - GLAVNA MOTIVACIJA ZA RAD KAO TUŽILAC

(Koji Vas je faktor najviše privukao da započnete karijeru u pravnom sektoru? Koji bi bio drugi najvažniji faktor? A treći? I koji Vas faktor trenutno najviše motiviše?) Baza: Ukupna ciljana populacija (Tužioci, n=71)

210. Za razliku od sudija i tužilaca, osoblje sudova navodi sigurnost zaposlenja kao glavni razlog za rad u pravnom sektoru (64%), i taj faktor ostaje najvažniji i u njihovim karijerama danas (43% navodi ovo kao glavni motiv u ovom trenutku). Svaki treći zaposleni ističe da im je rad u sudu djelovao zanimljivo (36%) i da takođe podržava ravnotežu između posla i privatnog života (34%). Najmanji procenat zaposlenih u sudskoj administraciji bio je motivisan visinom plate i porodičnom tradicijom (po 4% u oba slučaja). Prva tri razloga za ulazak u pravni sektor i započinjanje karijere u sudovima i dalje važe za gotovo 60% članova sudskog osoblja.

211. Sigurnost zaposlenja, zanimljivost posla i ravnoteža između posla i privatnog života značajno su češći razlozi za započinjanje karijere u pravnom sektoru kod žena nego kod muškaraca (67% žena

naspram 56% muškaraca navodi sigurnost zaposlenja; 40% žena naspram 27% muškaraca navodi zanimljivost posla; 37% žena naspram 28% muškaraca navodi ravnotežu između posla i privatnog života). Status i prestiž češće navode muškarci (8% naspram 4%).

212. Starost zaposlenih u sudskoj administraciji i njihovo iskustvo takođe utiču na odluku o radu u sudovima. Tako, starije generacije (36+) češće navode sigurnost zaposlenja kao faktor u poređenju sa mlađim kolegama (65% među onima od 36 do 49 godina; 68% među onima od 50+, i 47% među onima do 35 godina). S druge strane, za mlađe generacije, zanimljiv posao, mogućnosti za profesionalni razvoj i porodična tradicija igraju značajniju ulogu u izboru karijere nego kod starijih kolega (52% onih do 35 godina, 37% onih od 36 do 49, i 30% onih od 50+ navode zanimljiv posao; 50% onih do 35 godina, 22% onih od 36 do 49, i samo 6% onih od 50+ navode mogućnost profesionalnog razvoja; 10% onih do 35 godina, 4% onih od 36 do 49, i 2% onih od 50+ navode porodičnu tradiciju). Štaviše, profesionalno iskustvo takođe značajno utiče na izbor karijere – oni koji rade do 5 godina u sudskoj administraciji češće ističu zanimljiv posao, mogućnosti profesionalnog razvoja i status i prestiž nego oni sa više iskustva (49% naspram 32% za zanimljiv posao, 39% prema 10% za mogućnosti profesionalnog razvoja, i 9% prema 4% za status i prestiž).

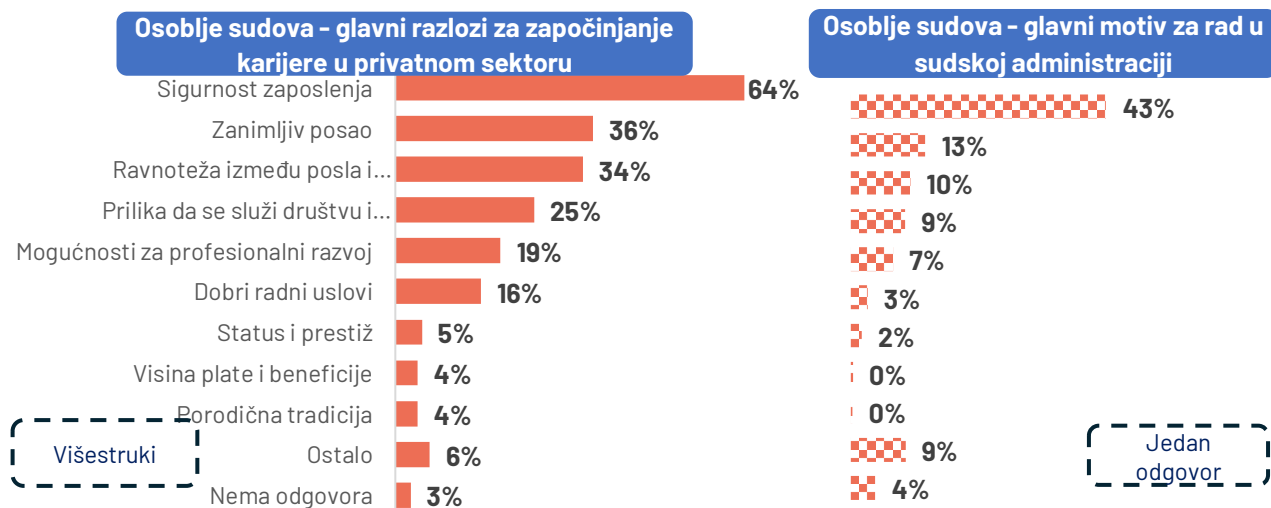
213. Pored toga, priroda profesionalnih aktivnosti utiče na izbor karijere. Zaposleni koji obavljaju zadatke direktno povezane sa sudskim predmetima i ročištima češće su motivisani zanimljivim radnim aktivnostima i mogućnostima za profesionalni razvoj nego oni koji rade sa korisnicima ili obavljaju administrativne poslove. Kada je riječ o zanimljivom poslu, ovaj faktor navodi 46% zaposlenih na predmetima, 36% onih koji rade administrativne poslove i 34% onih koji rade sa korisnicima. Što se tiče mogućnosti za profesionalni razvoj, ovaj faktor ističe 33% zaposlenih na predmetima, 13% onih koji rade administrativne poslove i 14% onih koji rade sa korisnicima.

214. Na kraju, tip suda takođe utiče na pravac karijere. Zaposleni u višim ili apelacionim sudovima, kao i u Vrhovnom sudu, češće navode zanimljiv posao kao glavni razlog za ulazak u pravni sektor nego oni u sudovima prvog stepena (46% naspram 33%). Suprotno tome, zaposleni u sudovima prvog stepena češće navode sigurnost zaposlenja u poređenju sa onima u višim sudovima (69% naspram 48%).

215. Zanimljivo je da zaposleni u sudovima u sjevernom dijelu zemlje češće ističu dobre radne uslove nego oni u centralnom dijelu zemlje (22% naspram 12%). Isto važi i za isticanje statusa i prestiža kao jednog od motiva (9% naspram 4%).

216. Razmišljajući o svojim trenutnim motivima za rad, zaposleni prate redosljed opštih razloga za bavljenje karijerom u pravnom sektoru.

Grafikon 47 - PRIMARNA MOTIVACIJA ZA RAD U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI

2.5.3. Faktori za napredovanje na bolje pozicije u okviru pravosudnog sektora

217. Sudije, tužioc i članovi sudskog osoblja slažu se da su najvažniji faktori za napredovanje u karijeri trajanje i kvalitet profesionalnog angažmana, kao i obrazovni profil. Nasuprot tome, faktori povezani s neformalnim vezama ili društvenim atributima smatraju se manje značajnim. (Grafikon 48)

218. Najvažniji faktor za napredovanje u pravosudnom sistemu za sve tri grupe je profesionalno iskustvo, a odmah iza njega slijedi radni učinak, osim kod administrativnih radnika, za koje je obrazovanje nešto važnije od učinka. Pol se smatra najmanje značajnim faktorom. Međutim, iako lične veze nijesu visoko na listi faktora, čini se da one značajno utiču na napredovanje u karijeri, pri čemu otprilike jedna trećina profesionalaca iz sudova i tužilaštava, kao i članova sudskog osoblja, navodi da je ovaj faktor donekle ili veoma važan za napredak. Dodatno, jedan od četiri ili pet profesionalaca i zaposlenih u sudskoj administraciji ističe značaj političkih veza u svom napredovanju.

219. Primijećene su neke značajne razlike između sudija i sudskog osoblja. Zanimljivo je da, prema mišljenju sudija, radni učinak je znatno manje zastupljen u napredovanju profesionalaca u prekršajnim sudovima nego u drugim sudovima – 66% sudija prekršajnih sudova ističe važnost ovog faktora, dok 29% naglašava da nije važan, u poređenju sa 95% sudija generalno, odnosno 96% sudija u drugim sudovima koji pozitivno ocjenjuju njegov značaj. Dodatno, mlađe sudije (starosti 49 godina ili manje) češće naglašavaju važnost radnog učinka za napredovanje u karijeri od svojih starijih kolega (96% prema 74%), kao i značaj obrazovnog profila (82% prema 67%).

220. Značaj neformalnih veza izraženiji je među sudijama koji rade u prekršajnim i prvostepenim sudovima u poređenju sa onima u višim sudovima. Na primjer, dvije trećine sudija uopšte i u drugim sudovima smatra da lične veze nijesu značajne, dok samo 35% sudija prekršajnih sudova dijeli to mišljenje. Pored toga, 70% sudija u sudovima višeg nivoa smatra da lični društveni krugovi ne igraju ulogu u napredovanju, dok 52% sudija prvostepenih sudova ima slično mišljenje.

221. Kada je riječ o političkim vezama, sudije žene mnogo više naglašavaju njihov značaj i uticaj na napredovanje u karijeri nego sudije muškarci; 60% žena i 76% muškaraca navodi da političke veze nijesu važne. Sudije koje rade u prekršajnim sudovima podijeljene su po pitanju uticaja politike (44% smatra da politika nije važna, a 45% da jeste). U poređenju sa njima, sudije u opštim sudovima znatno su uvjerenije da napredovanja nijesu značajno pod uticajem politike (75% navodi da političke veze nijesu važne). Štaviše, sudije u višim sudovima, apelacionim sudovima ili u Vrhovnom sudu mnogo su uvjerenije da političke veze ne igraju značajnu ulogu u napredovanju u karijeri nego sudije prvostepenih sudova (87% prema 56%). Slično tome, sudije u višim sudovima, u većoj mjeri nego njihove kolege u prvostepenim sudovima, smatraju da pol i etnička pripadnost ne utiču na odluke o unaprjeđenju (91% prema 78% kada je riječ o uticaju pola, i 91% prema 70% kada je riječ o etničkoj pripadnosti).

222. Među sudskim osobljem, mlađe generacije češće naglašavaju značaj profesionalnog iskustva za napredovanje u pravosudnom sistemu: 89% onih do 35 godina, 76% onih od 36 do 49 i 63% onih od 50+ godina. Slično, 85%, 76% i 63% navode značaj radnog učinka, dok 86%, 79% i 60% ističu značaj obrazovanja.

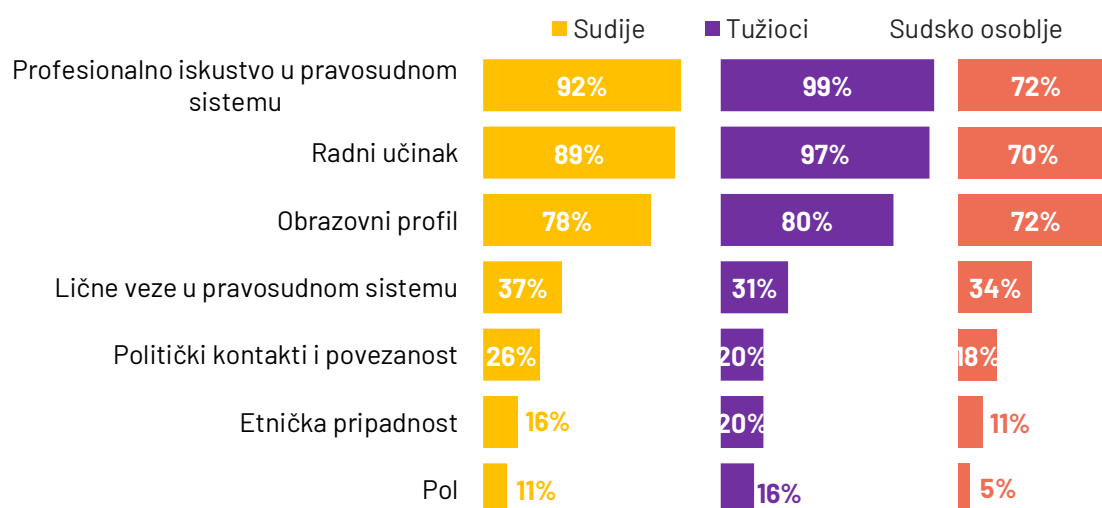
223. Suprotno tome, mlađi zaposleni češće navode da političke veze, etnička pripadnost i pol nemaju uticaj na unaprjeđenja nego stariji. Za političke veze, procenat je 78% kod onih do 35 godina, 69% kod onih od 36 do 49 i 52% kod onih od 50+ godina.

224. Slično kao i starost, godine radnog iskustva utiču na percepciju napredovanja u karijeri – oni sa manje iskustva više naglašavaju značaj profesionalnog iskustva, radnog učinka i obrazovanja

nego kolege sa dužim stažom (profesionalno iskustvo: 86% prema 67%; radni učinak: 84% prema 64%; obrazovni profil: 86% prema 66%). Manje iskusni su takođe optimističniji kada je riječ o uticaju neformalnih ili političkih veza, kao i demografskih karakteristika, u poređenju sa svojim iskusnijim kolegama (61% prema 42% vjeruje da lične veze ne igraju značajnu ulogu u napredovanju u karijeri; 79% manje iskusnih i 57% onih sa više od pet godina iskustva smatra isto za političke veze; 84% prema 63% vjeruje da etnička pripadnost ne utiče na unaprjeđenja na poslu, a 88% prema 70% smatra isto kada je riječ o polu).

225. Pored toga, žene češće nego njihove muške kolege smatraju da profesionalno iskustvo utiče na napredovanje u karijeri (75% prema 65%). Lične veze kao faktor koji utiče na napredovanje u karijeri izraženije su među onima koji rade u centralnom dijelu zemlje (39%) nego među zaposlenima u sudskoj administraciji na sjeveru (24%), kao i među zaposlenima u sudovima višeg nivoa u pravosudnom sistemu u poređenju sa sudovima prvog stepena (40% prema 32%).

Grafikon 48 - UTICAJ RAZLIČITIH FAKTORA NA NAPREDOVANJE U KARIJERI

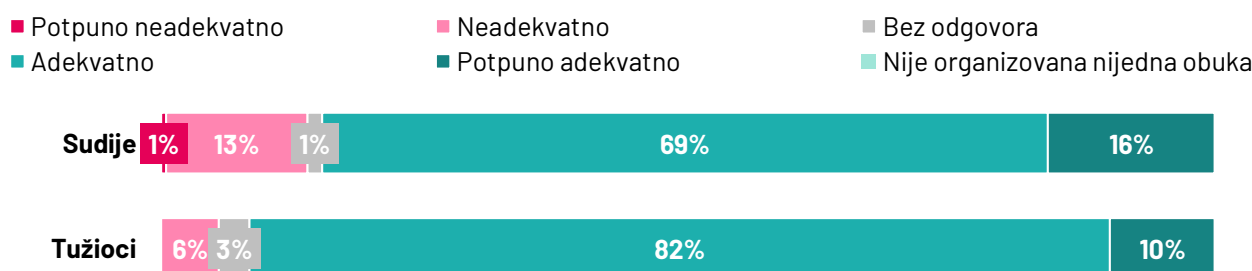

(Razmišljajući o ljudima zaposlenim u pravosudnom sistemu, koliko su, po vašem mišljenju, sljedeći faktori važni za napredovanje na bolje pozicije u okviru pravosudnog sektora?) Baza: Ukupna ciljna populacija (sudije, n=155; tužioci, n=71; sudsko osoblje, n=687)

2.5.4. Mogućnosti obuke u okviru pravosudnog sektora

226. Prema odgovorima, sudije i tužioci u Crnoj Gori imaju velike mogućnosti za profesionalni razvoj. Nijedan sudija ili tužilac nije prijavio da nema pristup programima obuke. Sveukupno, svi učesnici smatraju da su mogućnosti za obuku adekvatne. Nijedan tužilac nije ocijenio da su mogućnosti za obuku potpuno neadekvatne, pri čemu devet od deset smatra da su korisne. Pored toga, 85% sudija ima pozitivnu percepciju mogućnosti za obuku, dok samo 14% smatra da su nedovoljne. Sudije u opštim sudovima iskazuju najviši nivo zadovoljstva mogućnostima za obuku (91% ih smatra adekvatnim, u poređenju sa 81% sudija prekršajnih sudova i 66% sudija u ostalim sudovima).

Grafikon 49 - MOGUĆNOSTI ZA OBUKU

(Kako biste ocijenili mogućnosti za obuku koje su Vama i ostalim zaposlenima u vašoj jedinici obezbjeđene?) Baza: Ukupna ciljna populacija (sudije, n=155; tužioci, n=71)

2.6. Efikasnost ročišta

2.6.1. Broj zakazanih ročišta

227. U prosjeku, građani koji su imali iskustvo sa sudskim predmetima imali su ukupno oko tri zakazana ročišta u sudu prvog stepena, uključujući i ona koja su bila zakazana, ali nijesu održana. Konkretno, 12% građana je prijavilo jedno ročište, 22% je imalo dva ročišta, dok je 41% imalo više od dva ročišta tokom svog predmeta. Važno je napomenuti da je presuda u prvom stepenu vrlo rijetko donijeta bez ijednog zakazanog ročišta, što se dogodilo u samo 6% slučajeva. Pored toga, skoro polovina građana (46%) je navela da je barem jedno ročište otkazano.

228. Kada se posmatra tip predmeta, građani uključeni u prekršajne postupke imali su manji broj ročišta (prosječno 2,1) u poređenju sa onima u krivičnim (4,1) ili parničnim predmetima (3,6).

229. Slično tome, preduzeća su prijavila prosječno tri do četiri ročišta (3,5). Većina kompanija (41%) imala je jedno ili dva ročišta, oko 21% tri ili četiri, dok je 18% imalo više od četiri ročišta. Za razliku od građana, presude u prvom stepenu češće su bile donijete bez zakazanih ročišta, što se desilo u 9% slučajeva. Jedna od tri kompanije iskusila je otkazivanje ročišta.

2.6.2. Indeks efikasnosti

230. U kontekstu ročišta koja doprinose rješavanju predmeta, advokati i tužioci obično su kritičkiji nego korisnici pravosudnih usluga i sudije. Konkretno, advokati smatraju da samo jedna trećina ročišta zaista doprinosi rješavanju predmeta, dok tužioci vjeruju da je to slučaj kod 44% ročišta (Grafikon 50).

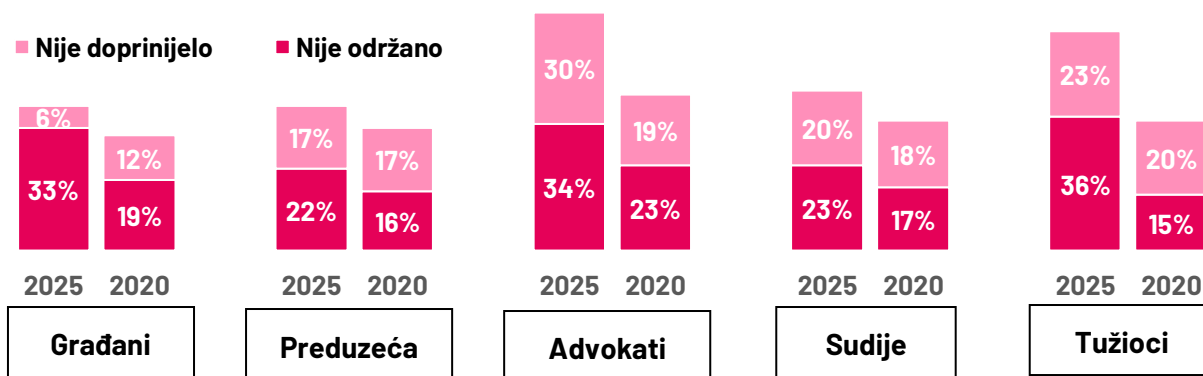
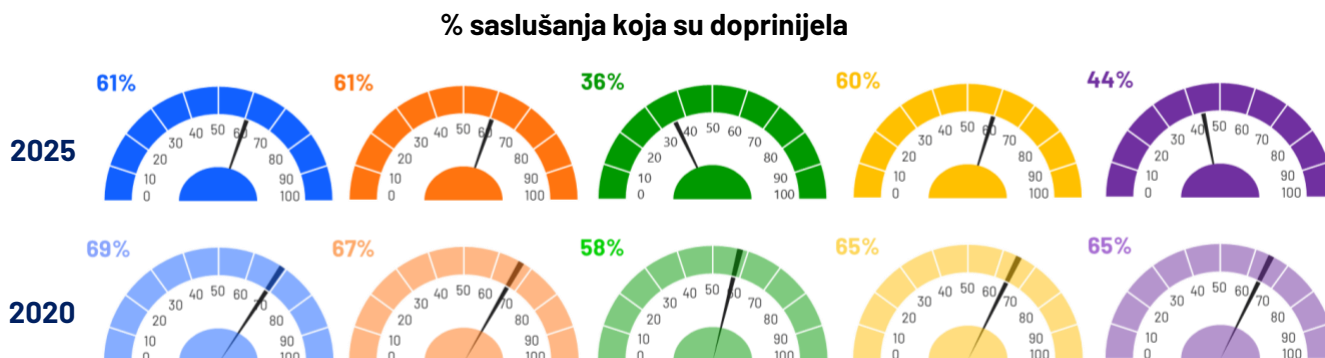
231. Na osnovu ličnog iskustva sa sudskim predmetima tokom posljednje tri godine, građani i preduzeća procjenjuju da je prosječno 61% zakazanih ročišta doprinosilo rješavanju njihovih predmeta. Sudije dijele slično mišljenje, naglašavajući da je 60% ročišta bilo korisno i doprinosilo rješavanju predmeta.

232. Prema ocjenama građana, advokata i tužilaca, oko trećine ročišta nije održano, dok je ovaj scenario rjeđi kod preduzeća (22%) i sudija (23%).

233. Sudije sa više od pet godina iskustva prijavljuju veći procenat otkazanih ili neefikasnih ročišta u poređenju sa „mlađim“ kolegama (28% naspram 20%).

234. U poređenju sa 2020. godinom – Kako korisnici pravosudnih usluga, tako i pružaoci usluga izvijestili su o smanjenju efikasnosti ročišta u odnosu na prije pet godina. Ovaj pad je naročito izražen među advokatima i tužiocima, pri čemu indeks efikasnosti opada za više od 20 poena (Grafikon 50).

Grafikon 50 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: INDEKS EFIKASNOSTI

(Koliko je ukupno ročišta zakazano u prvom stepenu, uključujući i ona koja su bila zakazana, ali nijesu održana? / Koliko od zakazanih ročišta nije održano, tj. otkazano? / Pored ročišta koja nijesu održana, koliko ročišta biste ocijenili kao ona koja nijesu značajno doprinijela napretku u rješavanju predmeta? / Od ukupnog broja ročišta na kojima ste radili u posljednjih 12 mjeseci, koji su bili udio zakazanih ročišta koja nijesu održana, koja su održana, ali nijesu mnogo doprinijela rješavanju predmeta, i koja su održana i značajno doprinijela rješavanju predmeta?) Baza: Oni koji su učestvovali u sudskom postupku u posljednje tri godine i kojima je donijeta presuda u prvom stepenu kao fizičko lice, tuženi, tužilac ili stranka u postupku (Građani 2025, n=343; 2020, n=357; Preduzeća: 2025, n=79; 2020, n=109); Ukupna ciljna populacija (Advokati 2025, n=150; 2020, n=151; Sudije: 2025, n=155; 2020, n=192; Tužiocima 2025, n=71; 2020, n=83)

2.6.3. Percepcije razloga za otkazana i neefikasna ročišta

235. S obzirom na to da su baze podataka za preduzeća i opštu populaciju generalno premale za izvlačenje pouzdanih zaključaka, možemo govoriti samo o tendencijama u percepciji glavnih razloga za otkazivanje ili neefikasnost ročišta.

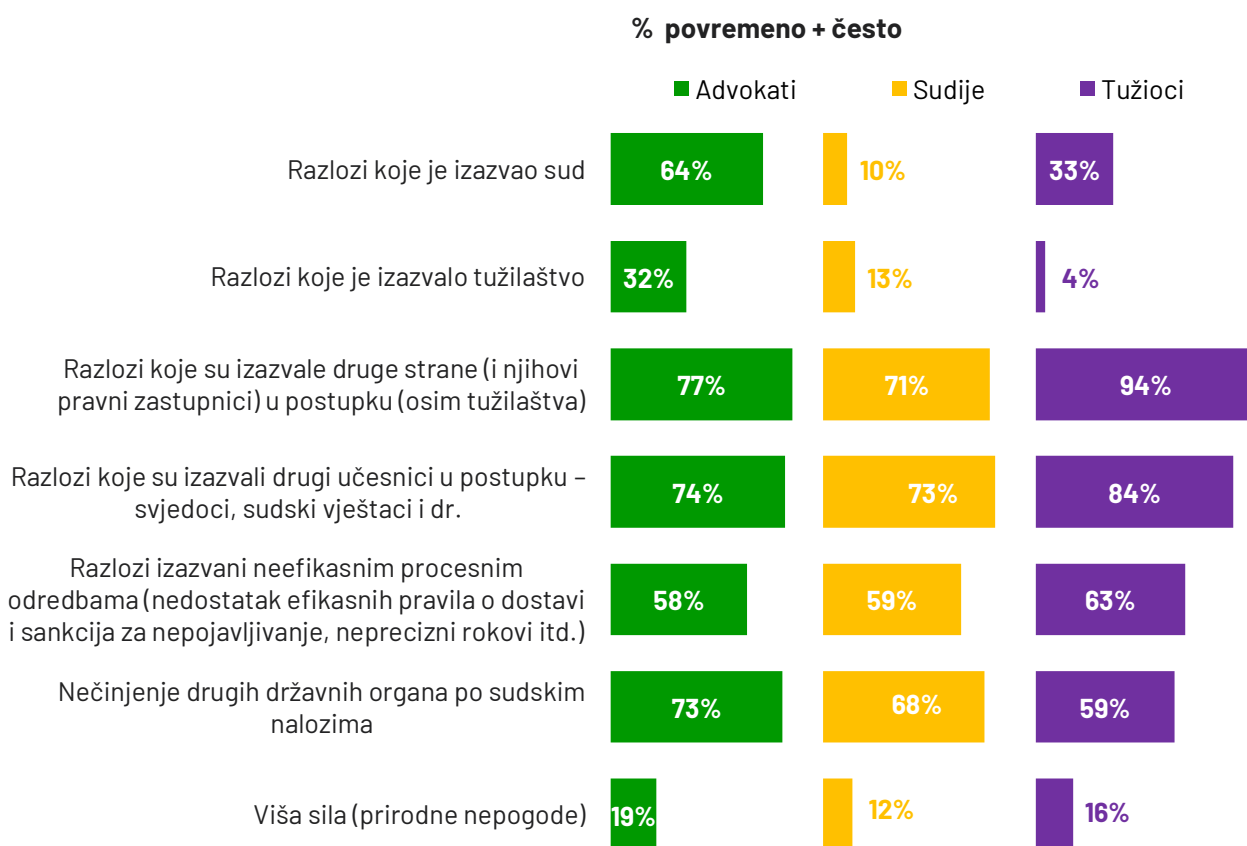
236. Izgleda da građani u većini slučajeva smatraju da je odgovorna druga strana u postupku za to što ročišta nijesu održana (48%) ili što nijesu bila efikasna u rješavanju predmeta (47%). Sa druge strane, preduzeća uglavnom misle da je najodgovornija strana za otkazana ročišta sud (31%). Kada je riječ o ročištima koja nijesu doprinijela rješavanju predmeta, preduzeća uglavnom ukazuju da su za to najodgovorniji neadekvatni svjedoci, sudski vještaci i drugi učesnici u postupku (34%), a zatim sudovi (31%).

237. Za profesionalce u pravosudnom sistemu postoji nekoliko važnih razloga zbog kojih ročišta nijesu održana ili nijesu doprinijela rješavanju predmeta (Grafikon 51).

238. Glavni faktori koji doprinose odlaganju ili neefikasnosti sudskih ročišta za tužioce, advokate i sudije uglavnom su povezani sa postupcima drugih strana u predmetu, kao i sa svjedocima, sudskim vještacima i ostalim učesnicima. Konkretno, 94% tužilaca, 77% advokata i 71% sudija smatra da su problemi izazvani djelovanjem suprotne strane. Pored toga, 84% tužilaca, kao i gotovo tri četvrtine advokata i sudija, navodi faktore povezane sa svjedocima, sudskim vještacima i drugim učesnicima kao značajan doprinos problemima.

239. Većina pravnih profesionalaca smatra da nepoštovanje sudskih naloga od strane državnih organa doprinosi neuspjelim ročištima. Konkretno, 73% advokata, 68% sudija i 58% tužilaca dijeli ovo mišljenje. Dodatno, dvije trećine advokata i jedna trećina tužilaca smatraju da sudovi sami mogu izazvati otkazivanje ili neefikasnost ročišta. Zanimljivo je da su advokati kritičniji od sudija i tužilaca kada je riječ o ulozi sudova i tužilaštava u neuspjehu ročišta.

Grafikon 51 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: RAZLOZI ZBOG KOJIH ROČIŠTA NIJE BILO ODRŽANO / ODRŽANO, ALI NIJE DOPRINIJELO

(Razmišljajući o ročištima koja nijesu održana ili koja nijesu značajno doprinijela rješavanju predmeta, koji su, po Vašem mišljenju, bili glavni razlozi za to?); Baza: Oni koji su imali ročišta koja nijesu održana / održana, ali nijesu doprinijela; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioc n=69)

2.6.4. Trajanje sudskih postupaka

240. U Crnoj Gori, trajanje sudskih predmeta je kraće nego što se smatra razumnim. U prosjeku, sudski postupci traju oko 13 mjeseci, kako za građane, tako i za preduzeća. Građani u prosjeku čekaju 4,3 mjeseca na svoje prvo ročište, pri čemu je prisutna bar jedna strana u postupku. Preduzeća, s druge strane, prolaze kroz ovu fazu nešto brže, sa prosječnim čekanjem od 3,1 mjeseca. Ipak, vrijeme od prvog ročišta do izricanja prvostepenog rješenja je duže za preduzeća, u prosjeku 10,1 mjesec, u poređenju sa 8,8 mjeseci za građane, što dovodi do sličnog ukupnog trajanja predmeta (Tabela 52).⁸

241. Međutim, medijske vrijednosti, koje su manje podložne uticaju ekstremnih slučajeva, ukazuju na kraće ukupno trajanje predmeta za obe grupe korisnika sudskih usluga. Ovo je naročito značajno za predmete preduzeća, gdje je prosječno trajanje više nego dvostruko veće od medijane (13,2 mjeseca prema 6,1 mjesec). Ova razlika sugerise da je prosječno trajanje predmeta preduzeća iskrivljeno zbog malog broja izuzetno dugotrajnih slučajeva i stoga ne treba ga smatrati reprezentativnim za opšti trend (Tabela 2.6.4.1). Vrsta predmeta utiče na ukupno trajanje građanskih predmeta. Predmeti za prekršaje rješavaju se najbrže, sa prosjekom od 8,8 mjeseci. Nasuprot tome, krivični predmeti obično traju 15,5 mjeseci, dok se civilni predmeti prosječno protežu do 16,3 mjeseca. Najduži prijavljeni periodi iznose 34 mjeseca za prekršaje, 39 mjeseci za krivične i 48 mjeseci za civilne predmete. Zanimljivo je da su preduzeća prijavila i slučajeve koji su trajali i do 96 mjeseci (Tabela 52).

242. Vrijeme čekanja od podnošenja tužbe do prvog ročišta je generalno duže kod civilnih predmeta, sa prosječnim čekanjem od 5,5 mjeseci za građane. Za krivične i prekršajne predmete, prosječno čekanje iznosi 3,8 mjeseci (Grafikon 52).

Grafikon 52 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: TRAJANJE SUDSKIH POSTUPAKA

		Ukupno trajanje predmeta	Od prvog zakazanog ročišta do donošenja presude	Od podnošenja predmeta do donošenja presude
Predmeti građana	Prosječan broj mjeseci (aritmetička sredina)	4.3	8.8	13.1
	Prosječan broj mjeseci (medijana) ⁹	3.1	7.1	11.2
	Maksimalan broj mjeseci	31	36	48
Krivični slučajevi	Prosječan broj mjeseci (aritmetička sredina)	3.8	11.7	15.5
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	3	9.7	16.2
	Maksimalni broj mjeseci	30	35	39
Prekršajni predmeti	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	3.8	5	8.8
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	3	3.1	6.6

⁸U izvještaju „Trajanje sudskih postupaka u državama članicama Saveta Evrope na osnovu prakse Evropskog suda za ljudska prava“, Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) analizirala je veliki broj odluka koje su stigle pred Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) kako bi se dobio uvid u to šta Sud smatra nerazumnim trajanjem postupka. Prema rezultatima, dvije godine se smatraju razumnim trajanjem uobičajenog (nekompleksnog) predmeta. U prioritarnim predmetima, Sud može odstupiti od opšteg pristupa i utvrditi povredu prava čak i ako predmet traje kraće od dvije godine. U kompleksnim slučajevima, Sud može dozvoliti duže trajanje, ali posebno obraća pažnju na periode neaktivnosti koji su očigledno predugi. Ipak, produženo vrijeme rijetko prelazi pet godina i gotovo nikada osam godina ukupnog trajanja. Jedini slučajevi u kojima Sud nije utvrdio povredu prava uprkos jasno predugom trajanju postupka su oni u kojima je ponašanje podnosioca žalbe doprinijelo kašnjenju. Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ). *Trajanje sudskih postupaka u državama članicama Savjeta Evrope na osnovu prakse Evropskog suda za ljudska prava.* (2006.) Dostupno na: <https://rm.coe.int/1680747c36>

⁹Medijana je manje osjetljiva na ekstremne vrijednosti, zbog čega se može registrovati razlika u odnosu na prosječnu vrijednost.

	Maksimalni broj mjeseci	16	23	34
Predmeti građana	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	5.5	10.7	16.3
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	4.1	9.1	13.7
	Maksimalan broj mjeseci	31	35	48
Predmeti preduzeća	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	3.1	10.1	13.2
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	2	4	6.1
	Maksimalan broj mjeseci	17	95	96

(Kada je predmet podnjet?; Kada je zakazano prvo ročište na kojem se pojavila najmanje jedna strana?; Kada je donijeta presuda u prvom stepenu?): Oni koji su imali iskustvo sa sudskim postupkom u posljednje tri godine i kojima je donijeta presuda u prvom stepenu (Građani n=335; Preduzeća n=79);

243. U poređenju sa 2020. – U odnosu na prije pet godina, prosječno trajanje svih tipova predmeta sada je duže. Građani u prosjeku čekaju oko tri mjeseca duže da im se postupci završe. Kod preduzeća situacija je još izazovnija – ono što su ranije završavali za prosječno osam mjeseci, sada im u prosjeku traje više od 13 mjeseci. Ipak, medijanske vrijednosti zaslužuju dodatnu pažnju. Za građane, medijana potvrđuje da sudski postupci generalno traju duže nego prije pet godina (11,2 mjeseca u 2025. naspram 6 mjeseci u 2020.). Kod preduzeća, medijana ostaje praktično nepromijenjena između dvije talasne mjere (6,1 mjesec u 2025. naspram 6 mjeseci u 2020.), što ukazuje da razlike u prosječnim vrijednostima potiču od ograničenog broja izuzetno dugih predmeta, a ne od sistemske promjene (Grafikon 53).

244. Pregled po tipu predmeta potvrđuje slične trendove – krivični i prekršajni postupci su u prosjeku produženi za oko dva mjeseca, dok su građanski postupci duži za gotovo pet mjeseci (Grafikon 53).

Ukupno trajanje postupka (od podnošenja predmeta do donošenja presude)		2025	2020
Predmeti građana	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	13.1	10.2
	Prosječan broj mjeseci (medijana) ¹⁰	11.2	6
	Maksimalan broj mjeseci	48	78
Krivični predmeti	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	15.5	13.3
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	16.2	8.8
	Maksimalan broj mjeseci	39	57
Prekršajni slučajevi	Prosječan broj mjeseci (srednja vrijednost)	8.8	6.9
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	6.6	3
	Maksimalan broj mjeseci	34	28
Građanski slučajevi	Prosječan broj mjeseci (sredina)	16.3	11.4
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	13.7	6
	Maksimalan broj mjeseci	48	78
Predmeti preduzeća	Prosječan broj mjeseci (sredina)	13.2	7.7
	Prosječan broj mjeseci (medijana)	6.1	6
	Maksimalni broj mjeseci	96	55

(Kada je predmet podnjet?; Kada je zakazano prvo ročište, pri čemu je bar jedna strana prisustvovala?; Kada je donijeta presuda prvog stepena?); Baza: Oni koji su imali sudski predmet u posljednje tri godine i kojima je donijeta presuda prvog stepena (2025. Građani n=335; Preduzeća n=79; 2020. Građani n=357; Preduzeća n=109).

2.6.5. Sudski predmeti / istrage ocijenjeni kao duži od neophodnog

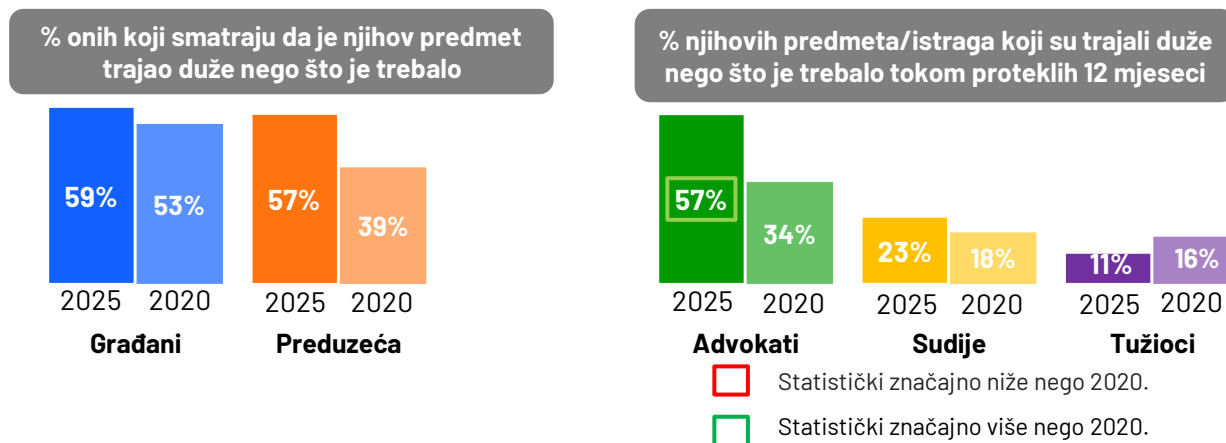
245. Značajan broj korisnika sudskih usluga smatra da su njihovi predmeti trajali duže nego što je bilo neophodno. Konkretno, 59% građana i 57% preduzeća smatra da su njihovi predmeti trajali duže nego što bi trebalo. Suprotno tome, trećina građana i 37% preduzeća smatra da su njihovi predmeti riješeni u razumnom roku (Grafikon 54).

246. Među pravnim profesionalcima, advokati smatraju da bi mnogi predmeti mogli biti riješeni u kraćem roku. U prosjeku procjenjuju da više od polovine njihovih predmeta (57%) traje duže nego što je potrebno. S druge strane, sudije i tužiocima imaju drugačiji pogled na ovu problematiku; sudije navode da samo 23% predmeta premašuje optimalnu dužinu, dok tužiocima smatraju da je taj procenat još niži, svega 11%.

247. Sudije u osnovnim sudovima češće prijavljuju predmete koji traju duže nego što bi trebalo, sa 26% predmeta koji premašuju optimalno trajanje (prosječna vrijednost za populaciju je 23%). Na sličan način, tužiocima u osnovnim tužilaštvima takođe prijavljuju veći procenat predmeta koji su trajali duže od prosjeka populacije (14% naspram prosječnih 11%).

¹⁰ Medijana je manje osjetljiva na ekstremne vrijednosti, zbog čega se može registrovati razlika u odnosu na prosječnu vrijednost.

Grafikon 54 - GRAĐANI I PREDUZEĆA; ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI

(Kako biste ocijenili trajanje ovog predmeta u fazi prvostepenog postupka? Uzimajući u obzir sve okolnosti, da li smatrate da je predmet trajao... / Molimo procijenite procenat predmeta/postupaka na kojima ste radili u posljednjih 12 mjeseci (gdje je bar prvostepena presuda donijeta u tom periodu) koji su trajali duže nego što je trebalo iz bilo kog razloga); Baza: Oni koji su u posljednje tri godine imali iskustvo u sudskom predmetu i za koje je donijeta prvostepena presuda (Građani 2025, n=343; 2020, n=357; Preduzeća: 2025, n=79; 2020, n=109); Ukupna ciljna populacija (Advokati 2025, n=150; 2020, n=151; Sudije: 2025, n=155; 2020, n=192; Tužioci 2025, n=71; 2020, n=83)

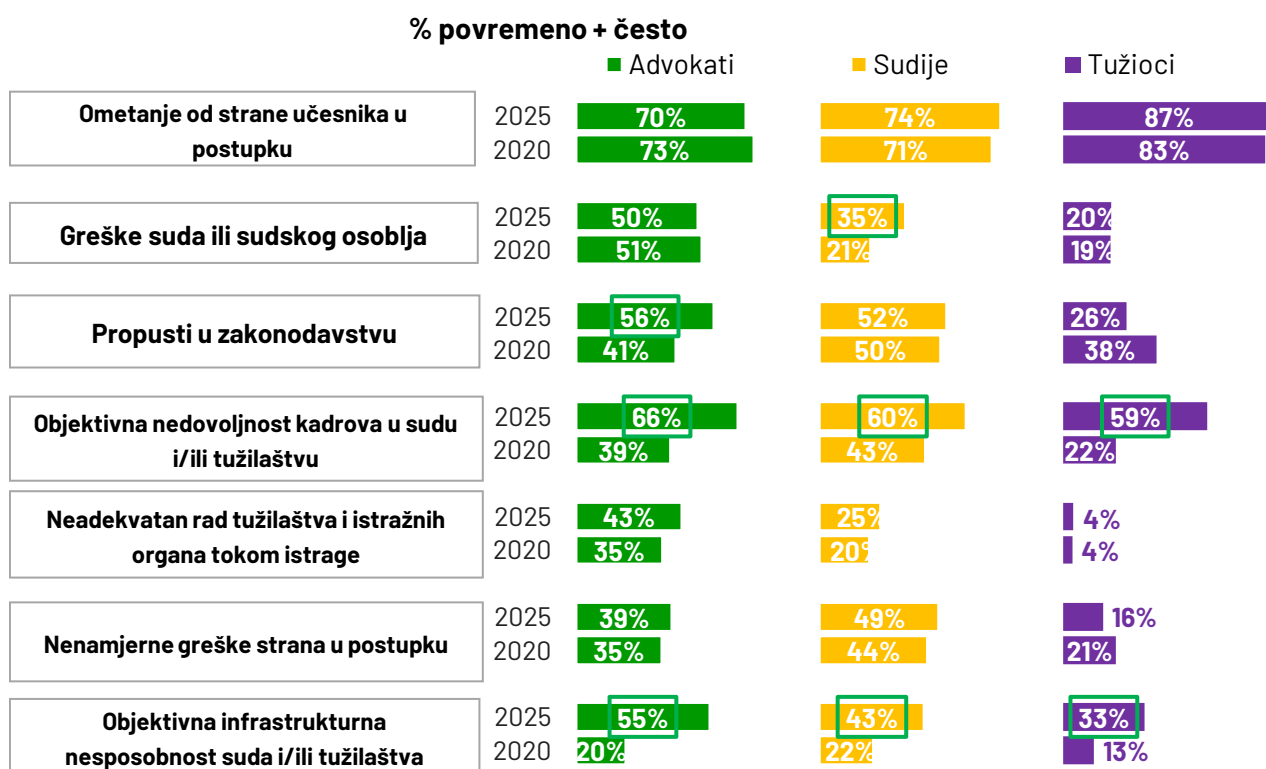
248. U poređenju sa 2020, u 2025. godini advokati prijavljuju značajan porast broja predmeta koji su trajali duže nego što je potrebno. Slična razlika primijećena je i kod preduzeća, ali nije toliko izražena kao kod advokata.

2.6.6. Percepcija razloga za produženo trajanje predmeta

249. Profesionalci u pravosudnom sistemu smatraju da je glavni razlog za produženo trajanje predmeta ometanje koje stvaraju strane u postupku. Konkretno, 74% sudija, 70% advokata i 87% tužilaca smatra da su strane odgovorne za to što predmeti traju duže nego što je potrebno.

250. Značajan dio pravnih profesionalaca smatra da nedostatak osoblja u sudovima i tužilaštvima doprinosi produžetku trajanja predmeta. Tačnije, dvije trećine advokata, zajedno sa 60% sudija i tužilaca, dijeli ovo mišljenje. Pored toga, značajan procenat advokata (56%) i sudija (52%) ističe da praznine u zakonodavstvu povremeno ili često dovode do dužeg trajanja predmeta. Nasuprot tome, samo 25% tužilaca dijeli ovo mišljenje. Zanimljivo je da advokati češće navode da greške sudova i njihovog osoblja utiču na trajanje predmeta, pri čemu 50% advokata izražava ovu zabrinutost, u poređenju sa 35% sudija i 20% tužilaca.

Grafikon 55 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PERCEPCIJA RAZLOGA PRODUŽENOG TRAJANJA PREDMETA 2020, n=60).

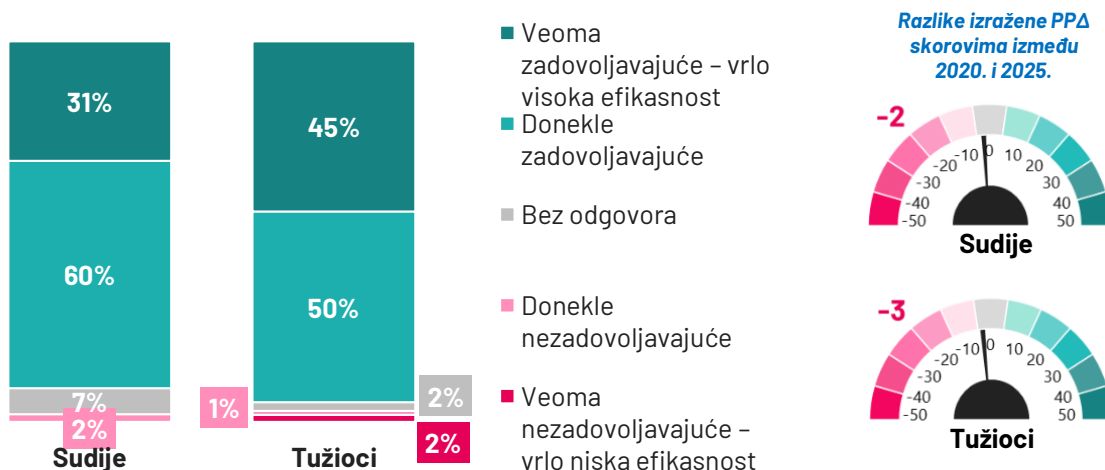
(Misleći na predmete koji su trajali duže nego što je trebalo, koji su po Vašem mišljenju glavni razlozi za to?) Baza: Ispitanici koji su imali predmete koji su trajali duže nego što je trebalo
(Advokati: 2025, n=143; 2020, n=117; Sudije: 2025, n=145; 2020, n=171; Tužioc: 2025, n=71;

2.7. Procjena efikasnosti odgovarajućih institucija pravosudnog sistema

251. Sudije i tužioc pokazuju visok stepen zadovoljstva efikasnošću svojih institucija. Impresivnih devet od deset sudija (91%) ocjenjuje efikasnost svoje institucije pozitivno, dok gotovo svi tužioc (95%) dijele isto mišljenje (Grafikon 56). Više od polovine sudija (60%) opisuje efikasnost svoje institucije kao uglavnom zadovoljavajuću, dok skoro jedna trećina (31%) smatra da je vrlo zadovoljavajuća. Slično tome, polovina tužilaca (50%) ocjenjuje efikasnost svoje institucije kao uglavnom zadovoljavajuću, dok značajan broj (45%) smatra da je ona vrlo zadovoljavajuća.

252. U poređenju sa 2020. godinom, sudije i tužioc ostaju dosljedni u svojim ocjenama efikasnosti suda ili tužilaštva u kojem rade. Više od 90% ispitanika u oba talasa ocjenjuje ovu stranu rada kao zadovoljavajuću.

Grafikon 56 - . SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA EFIKASNOSTI NJIHOVIH INSTITUCIJA

(Uzimajući u obzir proteklih 12 mjeseci, kako biste ocijenili ukupnu efikasnost suda ili tužilaštva u kojem radite?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Sudije n=155; Tužioci n=71)

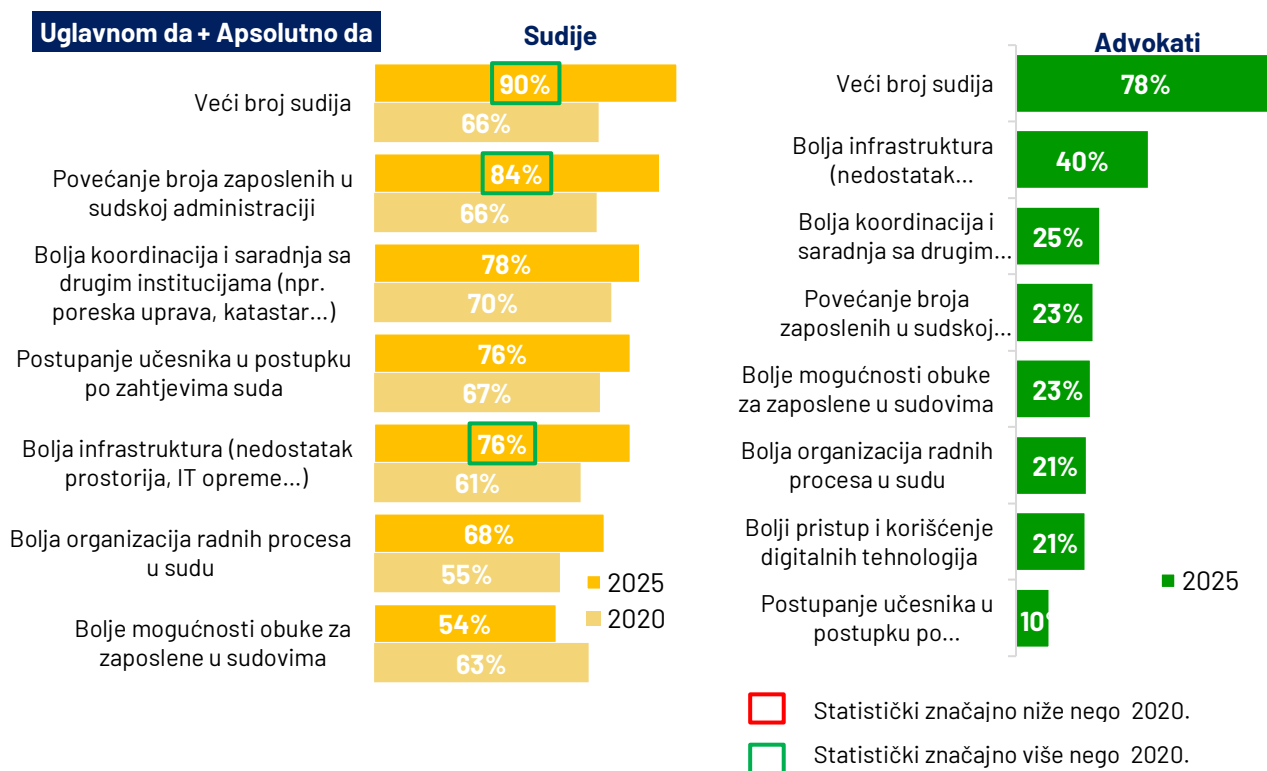
2.7.1. Mjere za poboljšanje efikasnosti sudova i tužilaštava

253. Kada je riječ o mjerama za poboljšanje efikasnosti sudova, izuzetno veliki broj sudija, 90%, smatra da bi povećanje broja sudija bilo korisno. Pored toga, 84% sudija vjeruje da bi proširenje broja zaposlenih u sudskoj administraciji doprinijelo unaprjeđenju rada. Treća po važnosti mjera, sa kojom se slaže 78% sudija, jeste unaprjeđenje koordinacije i saradnje sa drugim institucijama, poput poreskih organa i katastra (Grafikon 57).

254. Kada se rangiraju faktori za unaprjeđenje efikasnosti sudova, 78% advokata, slično kao i sudije, navodi povećanje broja sudija kao najvažniji faktor. Drugi po značaju faktor, koji je istaklo 40% advokata, jeste poboljšanje infrastrukture, što obuhvata rješavanje problema kao što su nedostatak kancelarijskog prostora i opreme. Treći po važnosti faktor je unaprjeđenje koordinacije i saradnje sa drugim institucijama, poput poreskih organa i katastra, sa 25% advokata koji se slažu sa ovim (Grafikon 57).

255. U poređenju sa 2020. – U odnosu na 2020. godinu, značajno veći procenat sudija sada smatra da bi povećanje broja sudija doprinijelo efikasnosti suda u kojem rade, pri čemu je 90% izrazilo ovaj stav u 2025. godini, naspram 66% u 2020. Sličan rast uočava se i kod mišljenja o povećanju broja zaposlenih u sudskoj administraciji, sa 84% u korist ove mjere u 2025. u odnosu na 66% u 2020. Pored toga, 76% sudija u 2025. smatra da bolje infrastrukturne uslove – poput dostupnosti prostorija i IT opreme – treba uzeti kao ključni faktor za unaprjeđenje, u poređenju sa 61% u 2020. Nasuprot tome, raste skepticizam prema vrijednosti boljih mogućnosti obuke, pri čemu 28% sudija 2025. ne smatra da obuka značajno doprinosi poboljšanju, naspram 14% u 2020.

Grafikon 57 - SUDIJE I ADVOKATI: NAČINI ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI SUDOVA

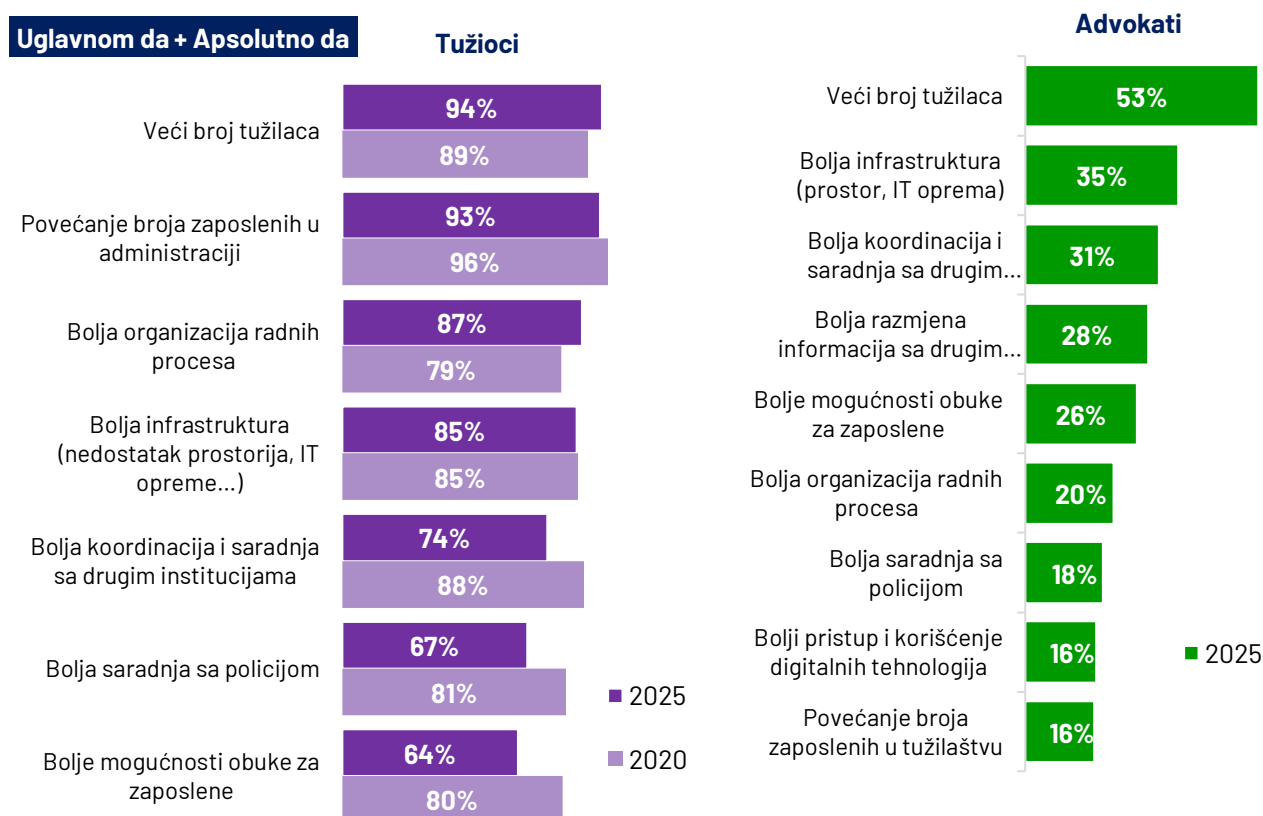
(Sudije: Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaka od navedenih mjera unaprijedila efikasnost suda u kojem radite?; Advokati: Po Vašem mišljenju, koji su tri najvažnija faktora za poboljšanje efikasnosti sudova, počevši od najvažnijeg? (Rang 1 + Rang 2 + Rang 3) Baza: Ispitanici koji nijesu zadovoljni ukupnom efikasnošću sudova u posljednjih nekoliko godina (Sudije: 2025, n=107; 2020, n=92; Advokati: 2025, n=137)

256. U cilju unaprjeđenja efikasnosti tužilaštava, apsolutna većina tužilaca – 94% – smatra da bi povećanje broja tužilaca bilo korisna mjera. Pored toga, 93% tužilaca se slaže da je proširenje broja zaposlenih u administraciji tužilaštva od ključnog značaja. Treća po važnosti strategija, koju podržava 87% tužilaca, jeste unaprjeđenje organizacije radnih procesa unutar tužilaštva (Grafikon 58).

257. Kada je riječ o rangiranju najvažnijih faktora za povećanje efikasnosti tužilaštava, 53% advokata smatra da je najvažnija mjera povećanje broja tužilaca. Drugi po važnosti faktor, koji podržava 35% advokata, jeste unaprjeđenje infrastrukture, što uključuje rješavanje problema poput nedostatka kancelarijskog prostora i IT opreme. Bolja koordinacija i saradnja sa drugim institucijama, poput poreskih organa i katastra, rangirana je kao treći faktor po važnosti, i to od strane 31% advokata (Grafikon 58).

258. U poređenju sa 2020. – U odnosu na 2020. godinu, primijećen je značajan porast procenta tužilaca koji ne smatraju da bolja koordinacija i saradnja sa drugim institucijama, poput poreske uprave i katastra, može unaprijediti efikasnost tužilaštva – taj procenat je porastao na 19% u 2025, sa samo 1% u 2020. Sličan trend primijećen je i kada je riječ o boljim mogućnostima obuke zaposlenih u tužilaštvima: sada 24% izražava neslaganje, u poređenju sa 5% u 2020.

Grafikon 58 - TUŽIOCI I ADVOKATI: NAČINI ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI I KVALITETA RADA TUŽILAŠTVA

(Tužioci: Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaka od navedenih mjera unaprijedila efikasnost rada tužilaštva u kojem radite?; Advokati: Po Vašem mišljenju, koja su tri najvažnija faktora za poboljšanje efikasnosti tužilaštava, počevši od najvažnijeg? (Rang 1 + Rang 2 + Rang 3); Baza: Ispitanici koji nijesu u potpunosti zadovoljni ukupnom efikasnošću tužilaštava u posljednjih nekoliko godina (Tužioci: 2025, n=39; 2020, n=34; Advokati: n=116)

2.8. Percepcija efikasnosti administrativnih sudskih usluga

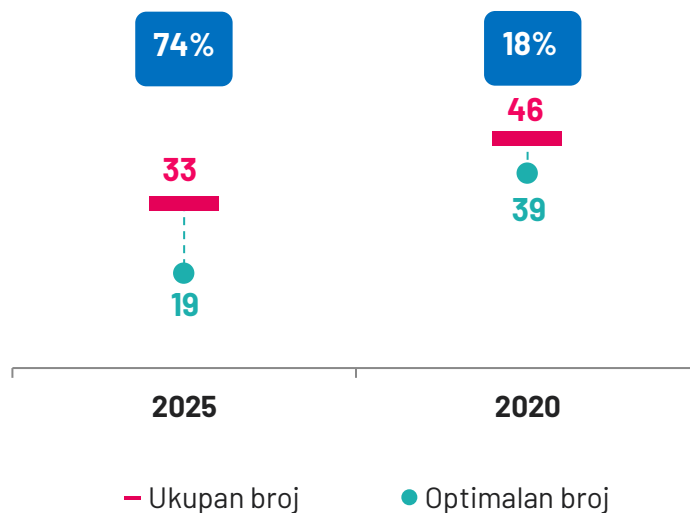
2.8.1. Percepcija efikasnosti administrativnih sudskih usluga iz ugla zaposlenih u sudovima

259. Zaposleni u sudskoj administraciji svakodnevno se suočavaju sa znatno većim opterećenjem nego što smatraju optimalnim. Oni koji pružaju administrativne usluge građanima i preduzećima obavljaju prosječno oko 33 zadatka dnevno, što je 74% više od njihove procjene optimalnog broja zadataka (Grafikon 59). Upoređivanje medijana (20 stvarno obavljenih naspram 10 optimalnih zadataka) pokazuje da prosječan zaposleni u administraciji sudova zapravo obrađuje dvostruko više zadataka od optimalnog, odnosno 100% više nego što bi bilo idealno. U prosjeku, svaki zaposleni obrađuje 10 dodatnih zadataka dnevno iznad onoga što smatra optimalnim. Ova razlika u medijani ukazuje da je pritisak radnog opterećenja raširen i da pogađa većinu administrativnog osoblja sudova, a ne samo pojedince. Fakt da tipični zaposleni svakodnevno obavlja dvostruko više zadataka nego što je optimalno može ukazivati na sistemsko nedovoljno zapošljavanje u sudskoj administraciji. Značajna razlika između prosjeka i medijana (15 naspram 10 zadataka) sugerira da neki zaposleni imaju znatno veće dnevno opterećenje, što povisuje prosječnu vrijednost.

260. U poređenju sa 2020. – U 2025. godini, prosječan broj zadataka koje zaposleni u sudskoj administraciji smatraju optimalnim značajno je smanjen na 19, u odnosu na 39 u 2020. godini. Takođe,

trenutno radno opterećenje je 74% iznad onoga što zaposleni smatraju optimalnim, što predstavlja značajan porast u odnosu na 18% iznad optimalnog nivoa zabilježeno 2020. godine.

Grafikon 59 - ZAPOSLENI U SUDU: UKUPNO / OPTIMALNO RADNO OPTEREĆENJE (DNEVNO)

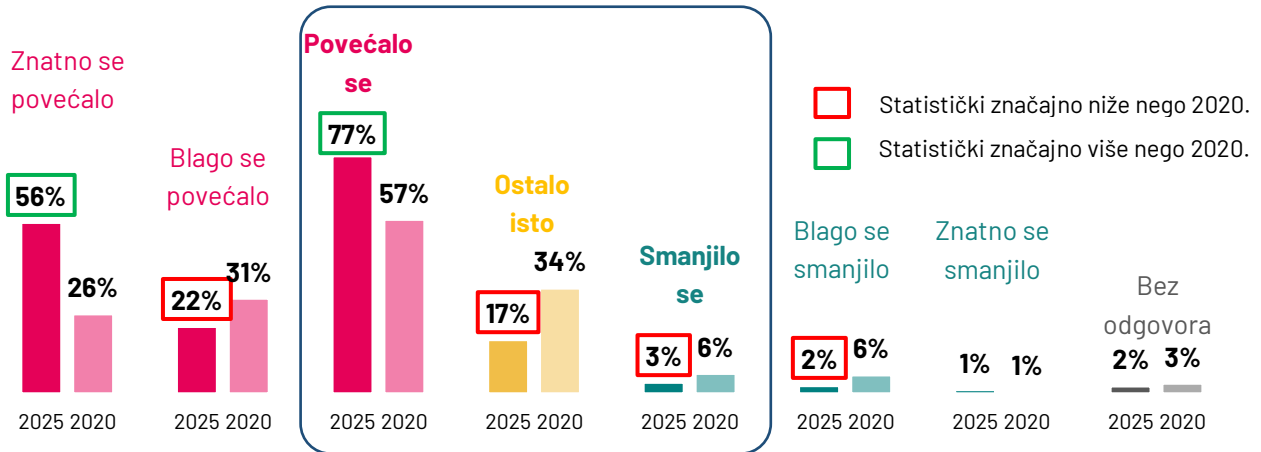
(Koliko administrativnih zadataka ste u prosjeku obavljali dnevno tokom posljednjih 12 mjeseci? / Po Vašem mišljenju, koliki bi bio optimalan dnevni obim posla, uzimajući u obzir USLOVE U KOJIMA STE RADILI tokom posljednjih 12 mjeseci i prosječne varijacije u složenosti administrativnih zadataka koje ste imali tokom te godine?); Baza: Zaposleni u sudskoj administraciji koji pružaju usluge građanima i privredi; (2025,n=371;2020,n=93).

261. Većina zaposlenih u sudskoj administraciji prijavila je povećanje radnog opterećenja u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 60). Tokom posljednjih 12 mjeseci, 77% zaposlenih navodi da im je opterećenje poraslo, dok 17% smatra da se nije promijenilo. Suprotno tome, samo 3% osoblja navodi smanjenje obima posla.

262. Muški zaposleni češće prijavljuju da im je radno opterećenje ostalo nepromijenjeno – 24% njih navodi odsustvo promjene. Sa druge strane, žene su sklonije od svojih muških kolega da prijave povećanje opterećenja (81% prema 67%). Zaposleni stariji od 50 godina češće navode smanjenje radnog opterećenja, u 6% slučajeva. S druge strane, osoblje koje radi u prekršajnim i apelacionim sudovima češće od prosjeka prijavljuje povećanje opterećenja – 85% i 94% njih doživljava porast, u poređenju sa zaposlenima u opštim sudovima (74%).

263. U poređenju sa 2020. – U 2025. znatno veći procenat zaposlenih u sudskoj administraciji, 77%, navodi povećanje radnog opterećenja, dok je u 2020. takav porast prijavilo 57% zaposlenih. Suprotno tome, udio zaposlenih koji smatraju da im se radno opterećenje nije promijenilo značajno je smanjen, sa 34% u 2020. na 17% u 2025.

Grafikon 60 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: RADNO OPTEREĆENJE U POREĐENJU SA PRETHODNOM GODINOM

(Ako uporedite svoje radno opterećenje u posljednjih 12 mjeseci sa prethodnom godinom, kako biste ocijenili da li se opterećenje...) Baza: Ukupna ciljna populacija; (2025, n=687; 2020, n=640)

264. Zaposleni u sudskoj administraciji navode da, u prosjeku, obavljanje jedne administrativne aktivnosti sada traje više od pola sata, tačnije 45 minuta.

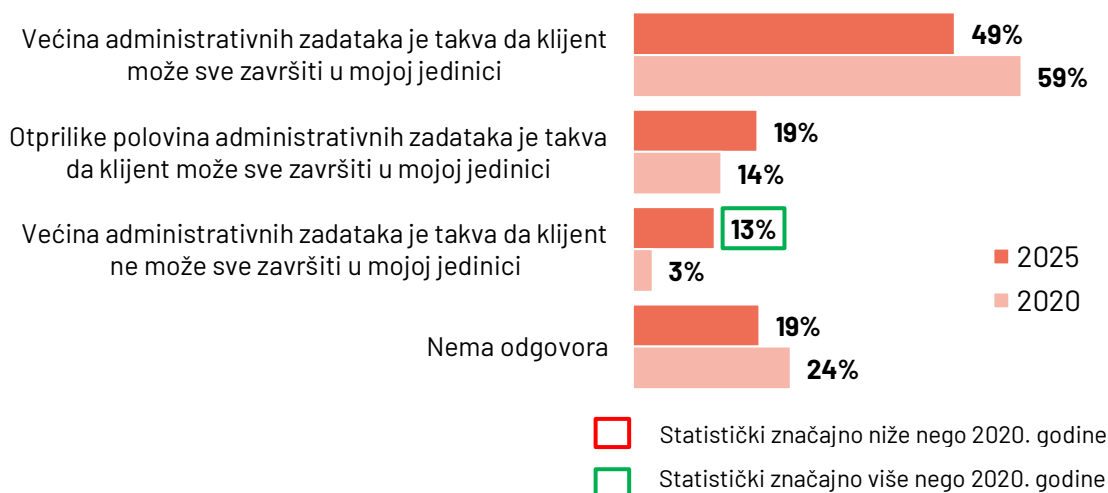
265. U poređenju sa 2020. – Ovo predstavlja značajan porast u vremenu potrebnom za obavljanje ovih zadataka u odnosu na 2020. godinu, kada je prosječno vreme bilo 25 minuta.

266. Takođe, važno je napomenuti da obavljanje svakog administrativnog zadatka obično zahtijeva da klijent kontaktira istog zaposlenog u sudskoj administraciji jedan do dva puta, sa prosjekom od 1,6 kontakata po zadatku.

267. Gotovo polovina zaposlenih (49%) navodi da rade na zadacima koji se obično u potpunosti završavaju unutar njihove administrativne jedinice (Grafikon 61). Istovremeno, 19% navodi da se otprilike polovina zadataka može završiti unutar njihove jedinice, dok 13% smatra da većina zadataka zahtijeva postupke koji se protežu van njihove jedinice. Značajno je i to da gotovo jedan od pet zaposlenih (19%) nije dao odgovor.

268. U poređenju sa 2020. – U 2025. godini primijećen je značajan porast procenta zadataka koji zahtijevaju da klijenti sarađuju sa više administrativnih jedinica, sa 3% u 2020. na 13% u 2025.

Grafikon 61 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: ZAVRŠAVANJE ZADATAKA UNUTAR JEDNE ADMINISTRATIVNE JEDINICE

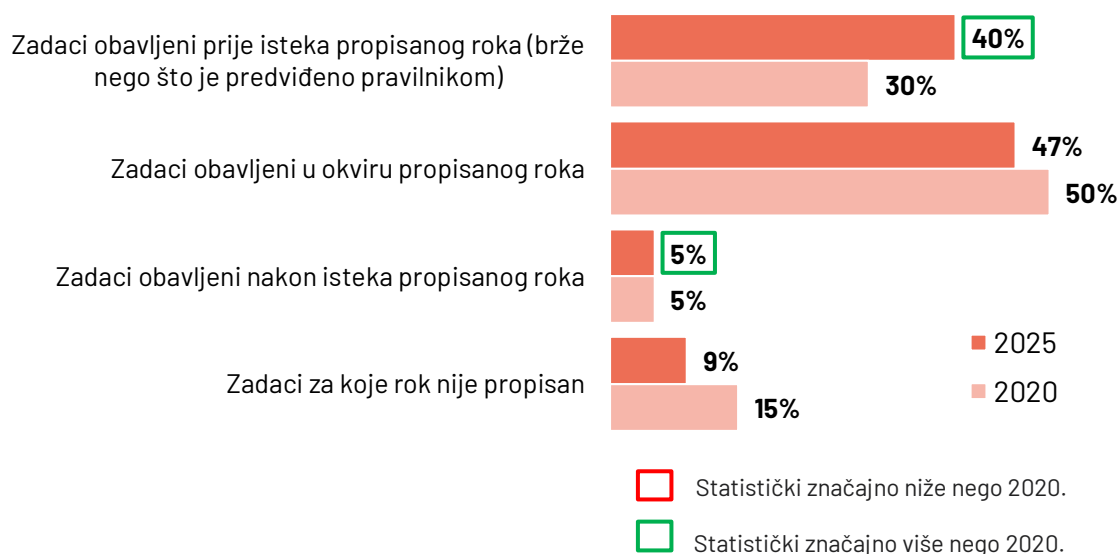

(Otprilike, koji dio administrativnih usluga koje pružate može biti završen isključivo unutar Vaše jedinice, bez potrebe da se upućuje dalje?); Baza: Oni koji su imali direktan kontakt sa klijentima; (2025, n=326; 2020, n=89)

269. Prema izvještajima zaposlenih u sudskoj administraciji, većina zadataka se završava u okviru ili prije propisanih rokova (Grafikon 62). U prosjeku, zaposleni koji pružaju administrativne usluge građanima i preduzećima navode da je u prethodnoj godini 87% zadataka završeno u roku ili ranije. Suprotno tome, oko 5% zadataka je završeno nakon roka, dok za 9% zadataka rok nije bio definisan.

270. U poređenju sa 2020. – Prosječan procenat zadataka završenih nakon propisanog roka značajno je porastao, sa 5% u 2020. na 12% u 2025. godini. Nasuprot tome, primijetan je pad udjela zadataka završenih u okviru roka, sa 50% u 2020. na 37% u 2025.

Grafikon 62 - ZAPOSLENI U SUDOVIMA: ZAVRŠAVANJE ZADATAKA U OKVIRU PROPISANOG ROKA

(Imajući u vidu sve administrativne zadatke koje ste obavili u prethodnih 12 mjeseci, pokušajte da procijenite koji procenat tih zadataka spada u svaku od sljedećih grupa); Baza: Zaposleni koji nijesu imali direktan kontakt sa korisnicima (2025, n=189; 2020, n=58).

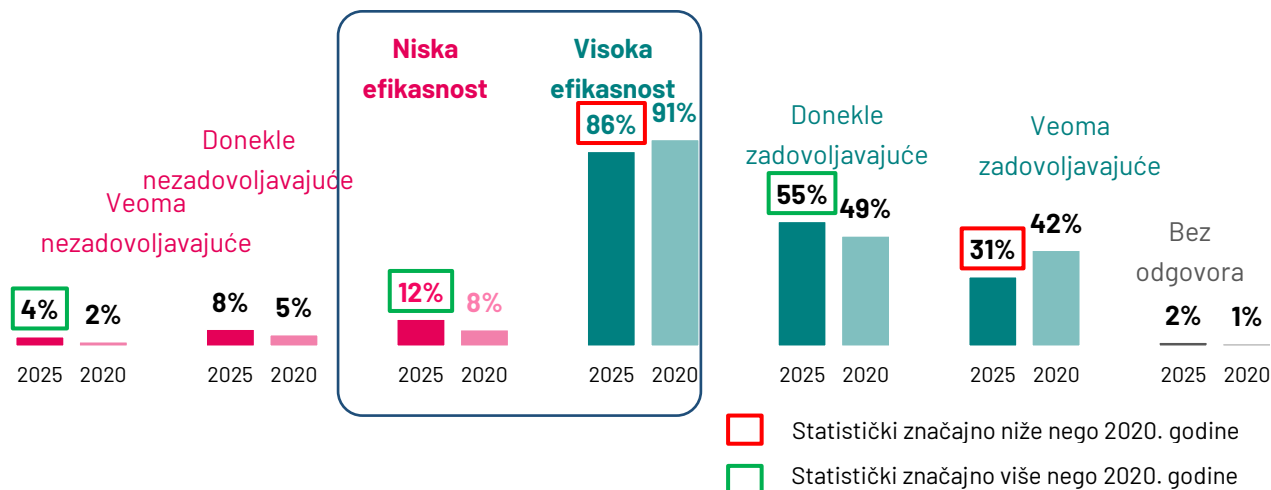
2.8.2. Percepcija efikasnosti administrativne jedinice unutar institucije prema mišljenju zaposlenih u sudovima

271. Zaposleni u administrativnim službama imaju veoma pozitivan stav o efikasnosti svoje jedinice. Više od polovine njih ocjenjuje efikasnost kao uglavnom zadovoljavajuću (55%), dok nešto manje od trećine (31%) smatra da je vrlo zadovoljavajuća, što znači da ukupno 86% administrativnog osoblja doživljava svoje odjeljenje kao efikasno (Grafikon 63).

272. Pored toga, zaposleni u sudovima u sjevernom dijelu zemlje ocjenjuju efikasnost svojih jedinica nešto višom, sa prosječnom ocjenom 3,3 na skali od jedan do četiri, u poređenju sa ukupnim prosjekom od 3,1.

273. U poređenju sa 2020. godinom – Prosječna ocjena efikasnosti je primijetno opala, sa 3,3 na 3,1. Takođe, značajno je smanjen udio administrativnog osoblja koje svoju jedinicu ocjenjuje kao vrlo zadovoljavajuću, sa 42% u 2020. na 31% u 2025.

Grafikon 63 - ZAPOSLENI U SUDU: PERCEPCIJA EFIKASNOSTI ADMINISTRATIVNE JEDINICE U KOJOJ RADI

(Razmišljajući o posljednjih 12 mjeseci, kako biste ocijenili ukupnu efikasnost administrativne jedinice u instituciji u kojoj radite?); Baza: Ukupna ciljna populacija (2025, n=687; 2020, n=640)

2.8.3. Mjere za unaprjeđenje efikasnosti sudova prema mišljenju sudskog osoblja

274. Prema mišljenju sudskog osoblja, poboljšanje efikasnosti njihove upravne jedinice najviše zavisi od unaprjeđenja plata i radnih uslova, uz inicijative samih zaposlenih, poput veće posvećenosti poslu i bolje raspodjele zadataka (Grafikon 64). Značajna većina osoblja, 88%, smatra da je povećanje plata najvažnija mjera za unaprjeđenje efikasnosti sudskih administrativnih jedinica. Drugi po značaju faktor je povećanje angažovanosti i motivacije zaposlenih, što smatra 76% ispitanika. Pored toga, tri od četiri zaposlenih ističu važnost boljih radnih uslova i ravnomjernije raspodjele poslova. Ova tri faktora vjerovatno su povezana – povećanje plata i bolja organizacija rada mogu pozitivno uticati na motivaciju zaposlenih. Zanimljivo je da, uprkos izraženom opterećenju u sudskoj administraciji, zapošljavanje dodatnog osoblja zauzima najnižu poziciju među predloženim mjerama, sa podrškom od 54%.

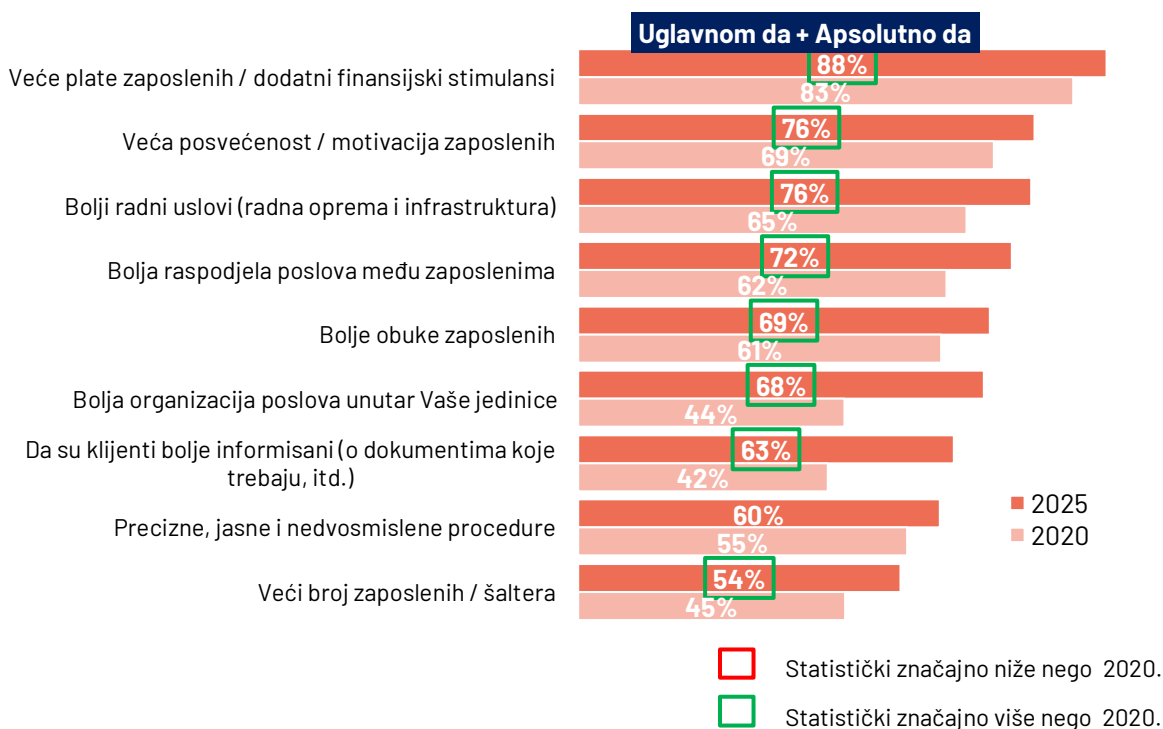
275. Mišljenja sudskog osoblja o mjerama za unaprjeđenje efikasnosti variraju u zavisnosti od demografskih karakteristika i radnog okruženja. Zaposleni na sjeveru zemlje češće ne vide potrebu za većim brojem službenika ili šaltera, sa 44% koji izražavaju takvo mišljenje, naspram prosjeka od 29%. Sličan stav dijele i zaposleni u opštim sudovima (36%), dok zaposleni u prekršajnim sudovima rjeđe izražavaju neslaganje, svega 11%.

276. Kada je riječ o boljoj raspodjeli poslova, muškarci su češće protiv ove potrebe, sa 19% koji se ne slažu, u poređenju sa 7% žena. Što se tiče potrebe za preciznim, jasnim i nedvosmislenim procedurama, mlađi zaposleni (mlađi od 35 godina) češće dovode u pitanje ovu mjeru – 38% zaposlenih u ovoj starosnoj grupi se ne slaže, naspram 19% zaposlenih u kasnim tridesetim i četrdesetim godinama i samo 12% zaposlenih starijih od 50 godina. Važno je napomenuti da najstarija grupa pokazuje visok nivo neodlučnosti po pitanju procedura, budući da gotovo trećina nije dala odgovor. Takođe, zaposleni stariji od 50 godina su skloniji da se uzdrže od odgovora na bilo koju od predstavljenih mjera.

277. Pored toga, zaposleni sa manje od pet godina radnog iskustva češće dovode u pitanje tvrdnju da bolje informisani klijenti unaprjeđuju efikasnost, sa 30% koji se ne slažu, u poređenju sa 14% onih sa dužim radnim stažom.

278. U poređenju sa 2020. – Analiza promjena u odnosu na 2020. pokazuje da su sve mjere za unaprjeđenje efikasnosti dobile veću podršku sudskog osoblja, iako sa vidljivim razlikama po pojedinim mjerama. Najizraženija promjena bilježi se kod pozitivnog stava prema boljoj raspodjeli poslova (44% u 2020; 68% u 2025) i potrebi za bolje informisanim klijentima (42% u 2020; 63% u 2025). U 2025. godini, veće plate se i dalje smatraju najučinkovitijom mjerom za poboljšanje efikasnosti sudske administracije, uz još snažniju podršku zaposlenih – 88% u odnosu na 83% u 2020. Osim toga, zaposleni ističu povećanu motivaciju kao važan faktor. Jedina značajna promjena u odnosu na 2020. je smanjenje podrške unaprjeđenju zakonodavstva, zbog čega ova mjera sada zauzima predposljednje mjesto po prioritetu.

Grafikon 64 - ZAPOSLENI U SUDU: MJERE ZA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI SUDOVA PREMA MIŠLJENJU ZAPOSLENIH U SUDU

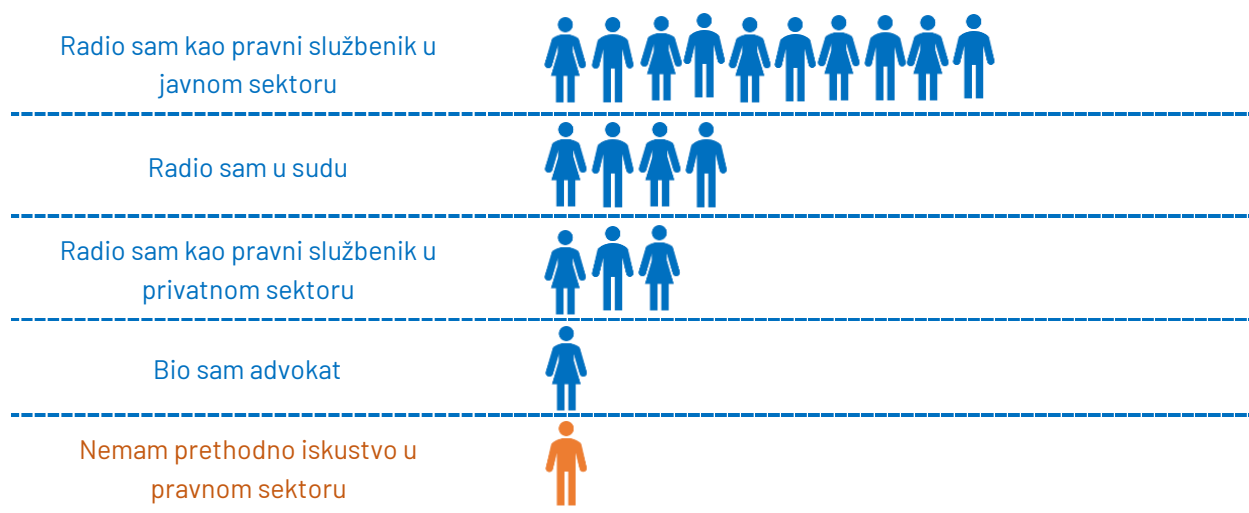
(Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaka od sljedećih mjera unaprijedila efikasnost Vaše jedinice?) Baza: Ispitanici koji nijesu u potpunosti zadovoljni ukupnom efikasnošću jedinice u kojoj rade; (2025, n=462; 2020, n=362)

2.8.4. Percepcija efikasnosti profesije notara

279. Petnaest notara učestvovalo je u istraživanju kako bi dali pregled efikasnosti notarskih kancelarija, pružajući izrazito pozitivnu sliku svog rada. Osnov za zaključke je ograničen (n=15, odnosno 27% populacije), ali njihova mišljenja mogu ukazati na određene tendencije u zadacima i efikasnosti profesije.

280. Notarske kancelarije koje su učestvovalе u istraživanju imaju u prosjeku po četiri zaposlena, a samosvijest o efikasnosti je vrlo pozitivna (14 od 15 smatra da je efikasnost visoka, od čega 12 ocjenjuje kancelarije kao „potpuno efikasne“). Gotovo svi anketirani notari imaju prethodno iskustvo u pravnoj struci (14 od 15), a neki su tokom karijere obavljali više pravnih funkcija. Najveći broj njih je radio kao pravni službenik u javnom sektoru.

Grafikon 65 - PRETHODNO ISKUSTVO NOTARA:

(Koje je Vaše prethodno radno iskustvo u pravnom sektoru (prije rada u notarskoj kancelariji)? Baza: Ukupna ciljna populacija (n=15)

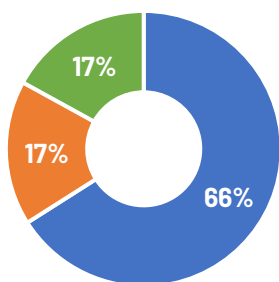
281. Predstavnici notarskih kancelarija navode da u prosjeku obrađuju 180 predmeta mjesečno, od kojih je prosječno 23% usluga vezano za nasljedne predmete. Ipak, medijana od 100 predmeta mjesečno značajno se razlikuje od prosjeka od 180 predmeta. Medijana od 100 predmeta mjesečno može predstavljati tipično opterećenje notara, dok viši prosjek sugerira postojanje sistematskih razlika u karakteristikama notarskih praksi.

282. Većinu klijenata čine fizička lica, dok preduzeća i klijenti iz javnog sektora zauzimaju jednak udio u ukupnom broju predmeta i zadataka.

Grafikon 66 - KLIJENTI NOTARA I VRSTA USLUGA KOJE OBAVLJAJU

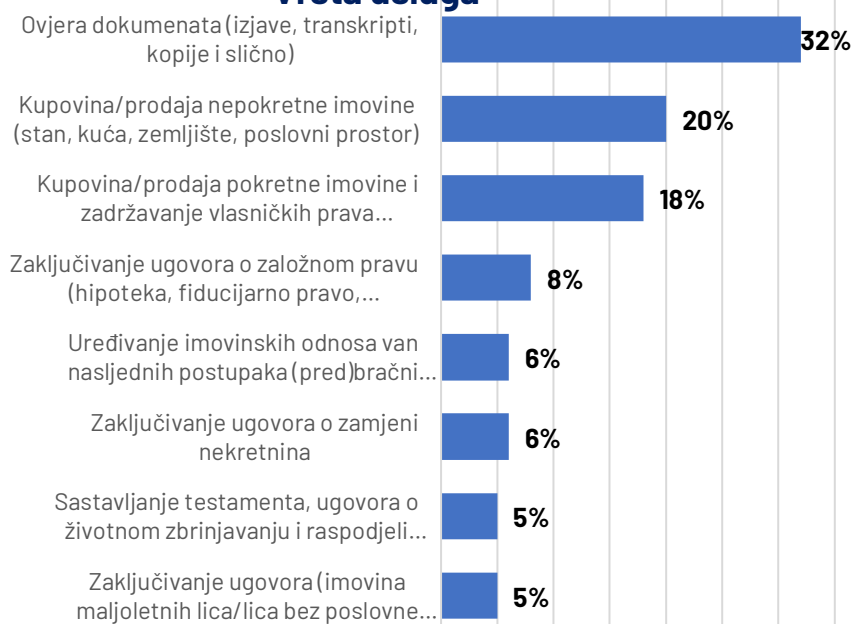

Vrsta klijenata

- Pojedinci
- Poslovni sektor
- Javni sektor

Vrsta usluga

(Koliko predmeta/ usluga Vaša kancelarija u prosjeku obrađuje mjesečno? Koji procenat svih usluga obavljenih u: posljednjih 12 mjeseci je bio za pojedince, poslovni sektor i javni sektor? Koji procenat određenih usluga čini prosječno Vaš rad?) Baza: Ukupna ciljna populacija (n=15)

283. Dvanaest od petnaest notara u potpunosti se slaže da su notari sastavni dio pravosudnog sistema. Istovremeno, trinaest njih smatra da je trenutni broj notarskih kancelarija u Crnoj Gori dovoljan. Uticaj notara na sve ključne aspekte pravosudnog sistema – njegovu efikasnost, kvalitet i dostupnost – generalno se ocjenjuje pozitivno, prema mišljenju 14 notara, dok jedan notar smatra da notari nemaju značajan uticaj na stubove pravosuđa.

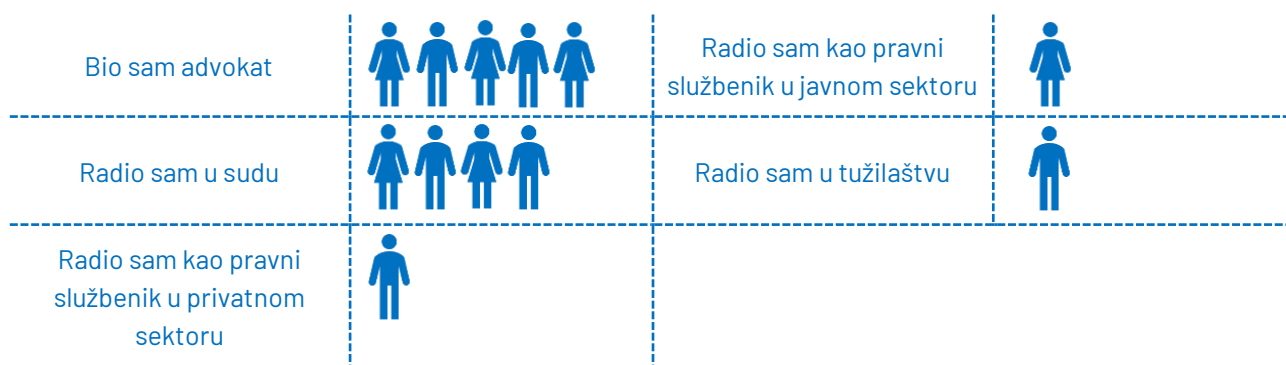
2.8.5. Percepcija efikasnosti profesije izvršitelja

284. Kao i kod notara, baza podataka za izvršitelje je ograničena i ne omogućava donošenje čvrstih zaključaka (n=10, odnosno 37% populacije). Rezultati mogu samo ukazati na određene aspekte efikasnosti njihovog rada.

285. Svi učesnici istraživanja, svih deset izvršitelja, iskazuju zadovoljstvo efikasnošću svojih kancelarija u Crnoj Gori. Štaviše, osam njih smatra da su izvršitelji u Crnoj Gori „potpuno efikasni“. Kancelarije čiji su predstavnici učestvovali u istraživanju u prosjeku imaju po tri zaposlena.

286. Svi izvršitelji uključeni u istraživanje imaju prethodno iskustvo u pravnoj struci, pri čemu je većina ranije radila kao advokati ili u sudovima.

Grafikon 67 - PRETHODNO ISKUSTVO IZVRŠITELJA:

(Koje je Vaše prethodno radno iskustvo u pravnom sektoru prije rada u kancelariji izvršitelja?) Baza: Ukupna ciljna populacija (n=10)

287. Predstavnici kancelarija izvršitelja navode da u prosjeku mjesečno vode 71 postupak izvršenja po osnovu komunalnih dugova i 85 drugih izvršnih postupaka. Naplata potraživanja po osnovu komunalnih dugova u prosjeku traje oko 27 dana, dok ostali izvršni postupci traju, u prosjeku, dan kraće. Dvije trećine izvršnih postupaka pokreće se na osnovu vjerodostojne isprave, dok se preostali dio zasniva na sudskim odlukama.

Grafikon 68 - POSTUPCI IZVRŠITELJA U PRAKSI

Prosječan broj i trajanje izvršnih postupaka			
Broj izvršenih uplata komunalnih dugovanja mjesečno	71	Prosječno trajanje izvršenih uplata komunalnih dugovanja u danima	27
Broj svih ostalih izvršnih postupaka mjesečno	85	Prosječno trajanje drugih izvršnih radnji u danima	26

Pravni osnov izvršnih postupaka

- Izvršni postupci zasnovani na sudskim odlukama
- Izvršni postupci zasnovani na vjerodostojnim ispravama

(Koliko izvršnih postupaka Vaša kancelarija u prosjeku vodi mjesečno?; Koliko u prosjeku traje postupak izvršenja za ove predmete (u danima)?; Koji procenat svih izvršnih postupaka u posljednjih 12 mjeseci ste sproveli na osnovu sljedećeg?; Na osnovu Vašeg iskustva, koliki procenat izvršnih postupaka u CRNOJ GORI pripada svakoj od sljedećih kategorija?) Baza: Ukupna ciljna populacija (n=10)

288. Kada je riječ o efikasnosti kancelarija izvršitelja, ispitanici smatraju da se većina izvršnih postupaka završava u roku propisanom relevantnim pravnim dokumentom.

Završetak izvršnih postupaka

- Izvršni postupci završeni u roku definisanom sudskom odlukom ili vjerodostojnom ispravom
- Izvršni postupci koji nijesu završeni u roku definisanom sudskom odlukom ili vjerodostojnom ispravom zbog nerealnih rokova
- Izvršni postupci koji nijesu završeni u roku definisanom sudskom odlukom ili vjerodostojnom ispravom iz razloga koji nijesu nerealni rokovi

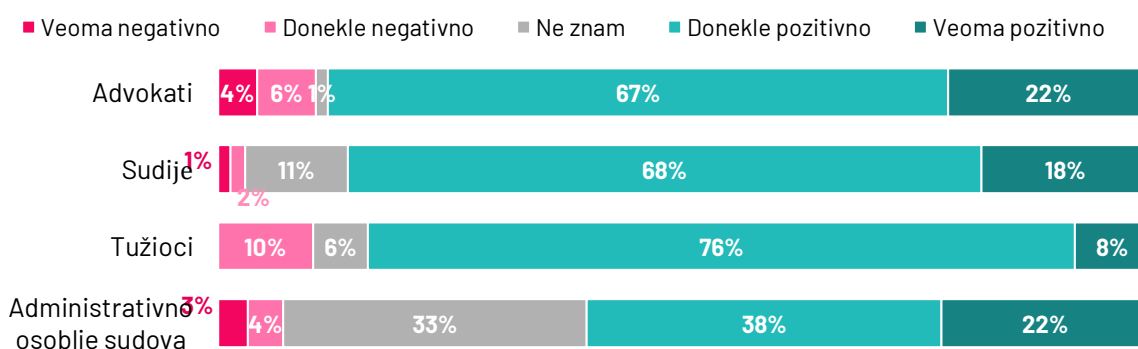
(Na osnovu Vašeg iskustva, koliki procenat izvršnih postupaka u CRNOJ GORI pripada svakoj od sljedećih kategorija?) Baza: Ukupna ciljna populacija (n=10)

289. Svi ispitanici smatraju da njihova profesija pozitivno utiče na efikasnost, kvalitet, pravičnost i dostupnost pravosudnog sistema. Osam od deset smatra da je trenutni broj izvršitelja u Crnoj Gori dovoljan i zadovoljava potrebe, dok dvoje misli da ih ima previše.

2.9. Uticaj notara i izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema

290. Svi pravosudni profesionalci smatraju da notari doprinose efikasnosti pravosudnog sistema u Crnoj Gori. Najviše uvjerenja u to pokazuju advokati, 89% njih se slaže. Slijedi sudijska i tužilačka zajednica, sa 86%, odnosno 84% koji se slažu. Administrativno osoblje sudova koje može da procijeni uticaj notara takođe ga uglavnom ocjenjuje kao pozitivan (60%)(Grafikon 70).

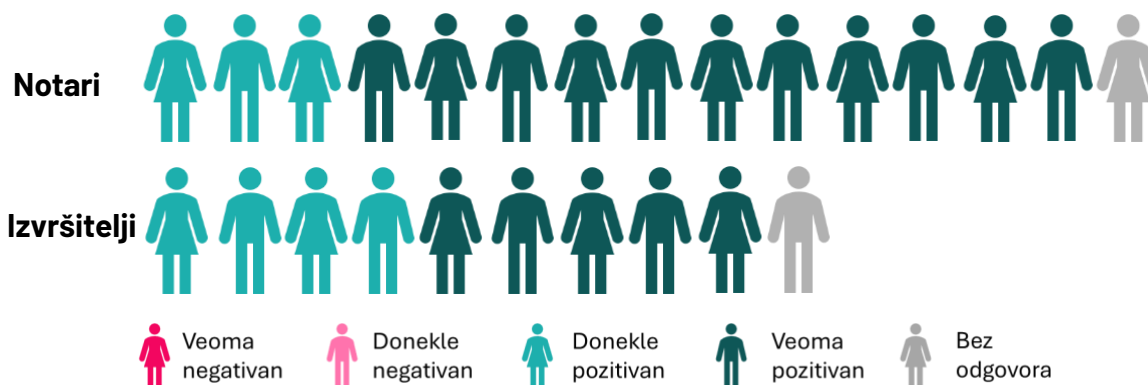
Grafikon 70 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ADMINISTRATIVNO OSOBLJE SUDOVA: PERCEPCIJA UTICAJA NOTARA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA

(Kakav uticaj notari imaju na efikasnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužiocci n=71; Administrativno osoblje sudova n=687)

291. Prema mišljenju 14 od 15 ispitanih notara i 9 od 10 ispitanih izvršitelja, postoji izražena tendencija da se uticaj notara na ukupnu efikasnost pravosudnog sistema smatra pozitivnim (Grafikon 71).

Grafikon 71 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA NOTARA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA

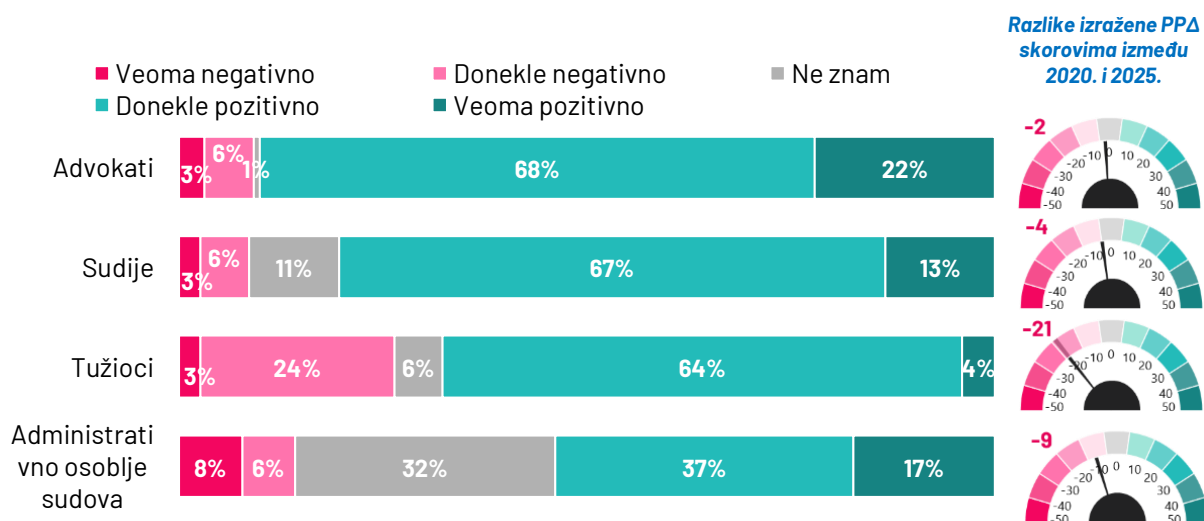

(Kakav uticaj notari imaju na efikasnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

292. Kao i kod notara, stručnjaci iz pravne struke prepoznaju pozitivan uticaj privatnih izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema. Ovo mišljenje dijeli velika većina – 90% advokata, 80% sudija, gotovo 70% tužilaca i preko 50% administrativnog osoblja sudova. Zanimljivo je da trećina administrativnog osoblja nema mišljenje o uticaju izvršitelja na efikasnost pravosuđa (Grafikon 72).

293. U poređenju sa 2020. – Za razliku od prije pet godina, advokati i sudije uglavnom zadržavaju slično mišljenje o uticaju izvršitelja na efikasnost pravosudnog sistema. Za razliku od njih, administrativno osoblje sudova, a naročito tužioc, izražavaju kritičnije stavove nego ranije (Grafikon 72).

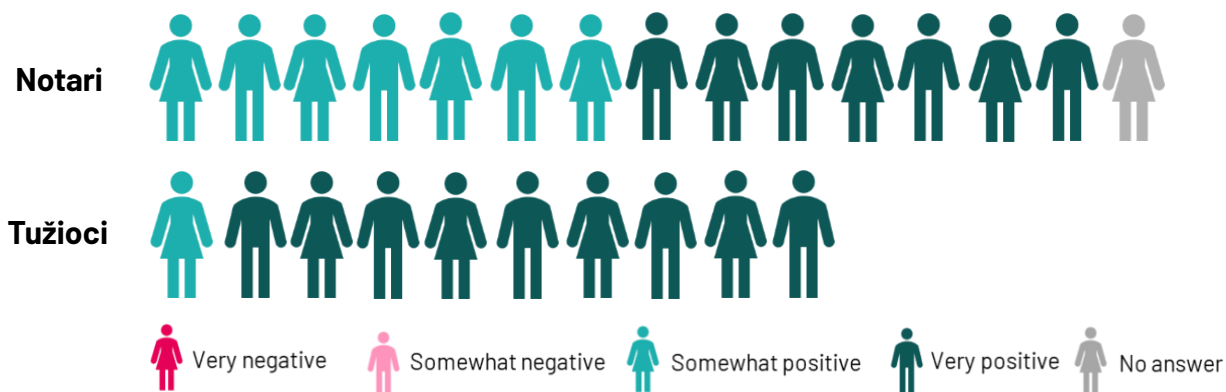
Grafikon 72 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ADMINISTRATIVNO OSOBLJE SUDOVA: PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA

(Kakav uticaj privatni izvršitelji imaju na efikasnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioc n=71; Administrativno osoblje sudova n=687) Podaci za 2020. su preračunati bez opcije „bez uticaja“, jer je taj odgovor uklonjen u tekućem istraživanju.

294. Izvršitelji i notari nemaju nikakve sumnje da privatni izvršitelji pozitivno utiču na efikasnost pravosudnog sistema. Štaviše, devet od deset anketiranih izvršitelja taj uticaj ocjenjuje kao veoma pozitivan (Grafikon 73).

Grafikon 73 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA EFIKASNOST PRAVOSUDNOG SISTEMA

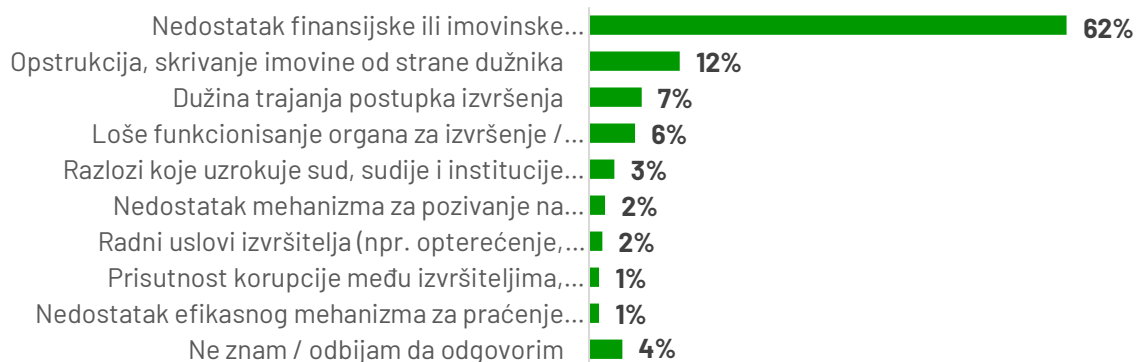
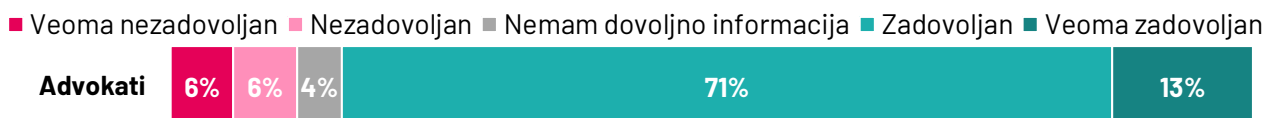
(Kakav uticaj izvršitelji imaju na efikasnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

2.10. Percepcija efikasnosti izvršnog postupka

295. Što se tiče izvršenja sudskih presuda, 84% advokata je zadovoljno procesom izvršenja, dok samo 12% izražava nezadovoljstvo.

296. Advokati navode da je glavni razlog zbog kojeg se većina sudskih odluka ne izvršava nedostatak finansijskih sredstava ili imovine kod dužnika. Ostali razlozi za neizvršenje su znatno rjeđi.

Grafikon 74 - ADVOKATI: NIVO ZADOVOLJSTVA PROCESOM IZVRŠENJA SUDSKIH PRESUDA I RAZLOZI NEIZVRŠENJA PRESUDA

(Koliko ste zadovoljni postupkom izvršenja sudskih presuda u predmetima na kojima ste radili u posljednjih 12 mjeseci?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150)

2.11. Efikasnost tokom vremena

297. Sveukupno, pravosudni sistem se čini efikasnijim u odnosu na prije tri godine, iako mišljenja variraju (Grafikon 75).

298. Najizraženija poboljšanja primijećena su kod tužilaca, sudija i građana. S druge strane, advokati su podijeljeni – podjednak broj njih smatra da je efikasnost napredovala, dok drugi procjenjuju da je opala. Preduzeća uglavnom smatraju da nije došlo do značajnijih promjena u efikasnosti pravosudnog sistema.

299. Tužilaštvo bilježi najveći napredak – 68% tužilaca smatra da je efikasnost unaprijeđena u protekle tri godine.

300. Sudije slijede sa umjerenim pozitivnim ocjenama: nešto više od polovine (51%) primjećuje poboljšanja, dok nešto više od četvrtine (26%) ne vidi promjene u odnosu na prije tri godine.

301. Među građanima, skoro polovina (46%) vjeruje da je došlo do poboljšanja, dok gotovo trećina (31%) smatra da nema promjena.

302. U privrednom sektoru, dva od pet ispitanih (39%) vide poboljšanu efikasnost, ali veći dio (43%) smatra da nije bilo promjena.

303. Advokati su najmanje optimistični u pogledu trendova u pravosuđu. Četvrtina njih (25%) smatra da nije došlo do promjena, dok je udio onih koji primjećuju poboljšanja (37%) jednak udjelu onih koji misle da je sistem sada manje efikasan nego prije tri godine (37%).

304. Analiza po podgrupama pokazuje da određene grupe sudija i građana imaju izraženije polarizovana mišljenja o promjenama u efikasnosti pravosuđa. Građani iz centralnog regiona Crne Gore češće izražavaju negativan stav o tim promjenama, sa 28% nezadovoljnih u poređenju sa nacionalnim prosjekom od 21%. Suprotno tome, samo 10% stanovnika sjevernog regiona dijeli ovu negativnu ocjenu, dok znatno veći broj ljudi primjećuje pozitivne promjene (54%) u poređenju sa

centralnim (43%) i južnim regionom (44%). U južnom regionu, blago veći udio ispitanika nego što je prosječno smatra da nije bilo promjena – 38% naspram prosječnih 31%. Slično tome, 36% muškaraca smatra da nema promjena u poređenju sa 27% žena. Takođe, 44% ispitanika sa prosječnim prihodima smatra da se efikasnost nije promijenila u posljednje tri godine, dok je prosječan rezultat 31%.

305. Što se tiče sudija, oni koji rade u višem, apelacionom i vrhovnom sudu češće ocjenjuju da je efikasnost pravosuđa opala, 27% naspram prosjeka od 16%. Sudije u Prvostepenim sudovima češće navode da efikasnost ostaje nepromijenjena, sa 39% koji to tvrde u poređenju sa prosjekom od 26%.

306. U poređenju sa 2020. godinom – Građani su jedina grupa koja je uočila pozitivan pomak kada je riječ o promjenama u efikasnosti pravosudnog sistema tokom protekle tri godine. Sve češće smatraju da je efikasnost poboljšana, sa 46% građana koji tako misle u 2025, u poređenju sa samo 24% u 2020. godini. Imajući u vidu da je udio građana sa negativnim percepcijama ostao gotovo nepromijenjen (22% u 2020. vs. 21% u 2025.), ovaj rezultat može se objasniti smanjenjem broja onih koji smatraju da nije bilo promjena („nema promjena“), sa 47% u 2020. na 31% u 2025.

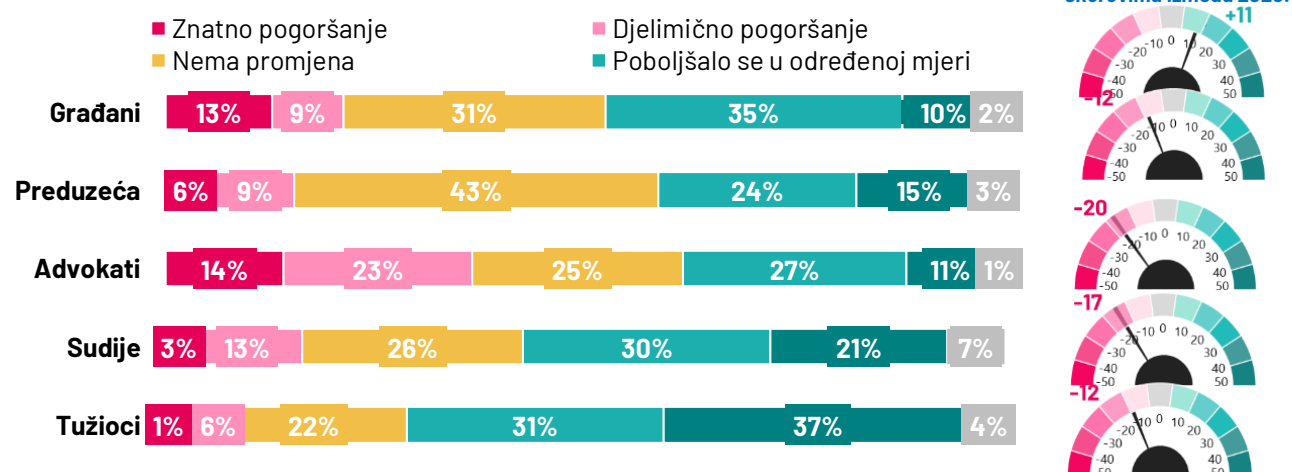
307. Kod privrednih subjekata, povećao se broj onih koji smatraju da je efikasnost pravosudnog sistema opala, sa 8% u 2020. na 15% u 2025. Takođe, udio onih koji smatraju da „nema promjena“ porastao je sa 30% u 2020. na 43% u 2025. S druge strane, smanjen je udio onih koji smatraju da je efikasnost poboljšana, sa 54% u 2020. na 39% u 2025.

308. Među advokatima, primjećuje se značajan porast onih koji smatraju da je situacija pogoršana, sa 15% u 2020. na 37% u 2025. Istovremeno, došlo je i do smanjenja broja onih koji smatraju da je efikasnost poboljšana, sa 55% u 2020. na 37% u 2025.

309. Sudije pokazuju sličan obrazac kao advokati, sa primjetnim padom broja onih koji smatraju da je efikasnost poboljšana, sa 71% u 2020. na 51% u 2025. Nasuprot tome, broj onih koji smatraju da je efikasnost opala povećao se sa 2% u 2020. na 16% u 2025.

310. Tužioci, iako su trenutno najpozitivniji kada je riječ o poboljšanjima u efikasnosti, zabilježili su pad u broju onih koji vjeruju da su poboljšanja postignuta, sa 85% u 2020. na 68% u 2025.

Grafikon 75 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: EFIKASNOST TOKOM VREMENA

(U poređenju sa periodom prije tri godine, kako biste sada ocijenili efikasnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

3. KVALITET RADA

- Ukupan utisak o kvalitetu rada pravosuđa pokazuje umjeren nivo povjerenja javnosti, ali sa zabrinjavajućim trendovima pogoršanja. Građani i privreda prijavljuju stopu zadovoljstva od 57–58% kada su u pitanju sudske usluge i 59–61% kada je u pitanju rad tužilaštava, što predstavlja većinsku podršku, ali i značajan nivo nezadovoljstva. Takođe, ovi podaci pokazuju pad u odnosu na 2020. godinu, kada su nivoi povjerenja bili znatno viši u svim ciljanim grupama. Naime, stope zadovoljstva su značajno opale od 2020. godine u svim grupama, a najdramatičniji pad bilježi se među advokatima i tužiocima.
- Vremenska analiza kvaliteta pravosuđa otkriva posebno zabrinjavajuće pogoršanje među poslovnim korisnicima i profesionalnim akterima. Povjerenje advokata u kvalitet sudova palo je sa 73% na 52%, dok je zadovoljstvo privrede opalo sa 71% na 57%. Ovi trendovi ukazuju da su oni koji imaju najčešći kontakt sa sistemom osjetili stvarno smanjenje kvaliteta usluge u periodu od pet godina.
- Postoji značajna razlika između unutrašnjih profesionalnih ocjena kvaliteta rada i ocjena spoljašnjih aktera. Sudije i dalje imaju visoko povjerenje u svoj institucionalni učinak, sa 88% zadovoljstva, dok tužioci izvještavaju o još višim stopama samoprocjene kvaliteta, od 83%. Ovo profesionalno povjerenje oštro se razlikuje od procjena spoljašnjih aktera, posebno advokata, od kojih samo 53% izražava zadovoljstvo sudskim uslugama, a 59% radom tužilaštava.
- Notarske usluge bilježe najviše ocjene zadovoljstva korisnika, sa 78% među građanima i 85% među privredom, i predstavljaju jedinu kategoriju pravnih usluga koja je pokazala poboljšanje od 2020. godine.
- Analiza stavova građana otkriva društvene podjele koje značajno utiču na percepciju kvaliteta pravosudnih usluga. Građani srpske nacionalnosti i pristalice vladajuće stranke dosljedno ocjenjuju kvalitet pravosudnih usluga višim od crnogorskih građana i pristalica opozicije. Geografski obrasci dodatno potvrđuju razlike: stanovnici sjevernog dijela Crne Gore dosljedno daju pozitivnije ocjene, dok centralni region bilježi veće nezadovoljstvo. Ove geografske razlike mogu odražavati nejednaku raspodjelu resursa, prioritete u sprovođenju reformi, razlike u etničkoj i političkoj strukturi stanovništva ili šire regionalne razvojne obrasce koji utiču na kapacitet pružanja usluga.
- Pravni profesionalci prepoznaju systemske izazove u sprovođenju zakona, ističući nedosljednu interpretaciju prava kao glavni problem koji utiče na kvalitet pravosudnog sistema. Pored toga, 76% advokata primjećuje da se povremeno ili često dešava selektivna primjena zakona.
- Što se tiče promjena u pravosuđu u posljednje tri godine, podaci pokazuju jasnu hijerarhiju: profesionalni akteri unutar sistema izražavaju znatno pozitivnije stavove od spoljašnjih korisnika. Tužioci prednjače u optimizmu, sa 70% koji smatraju da se pravosudni sistem poboljšao u odnosu na prije tri godine, dok sudije slijede sa 51% koji vide pozitivan uticaj reformi. Građani pokazuju jedinstven obrazac – od percepcije „nema promjena“ prešli su na optimističnije poglede na razvoj sistema (47% vidi poboljšanje u 2025, u odnosu na 32% u 2020). Ipak, ovaj optimizam građana kontrastira sa opadajućim ocjenama poboljšanja kod profesionalnih aktera, što sugerise da različiti aspekti funkcionisanja pravosuđa napreduju različitim intenzitetom.

Percepcija građana i predstavnika privrede o kvalitetu rada

311. Građani i predstavnici privrede daju gotovo identične ocjene kvaliteta rada sudova, izražavajući povoljne stavove u sličnom procentu – 57% građana i 58% predstavnika privrede. Ipak, značajan dio ovih pozitivnih ocjena dolazi uz izražene negativne stavove, budući da oko dvije petine ispitanika izražava nezadovoljstvo kvalitetom rada sudova. Ovo predstavlja pad u odnosu na rezultate

istraživanja iz 2020. godine, kada je povjerenje javnosti u kvalitet rada sudova bilo znatno veće, posebno među privrednim akterima. Slično, kvalitet administrativnih usluga sudova dobio je pozitivne ocjene i u ovogodišnjoj anketi, sa 60% građana i 59% privrede koji su ocijenili ove usluge povoljno. Međutim, u poređenju sa 2020, percepcije su se pogoršale, naročito među privrednicima. Rad tužilaštava dobija nešto povoljnije ocjene od sudova i pokazuje veću dosljednost u ocjenjivanju u odnosu na prethodnu anketu. Među građanima, 61% izražava pozitivno mišljenje o kvalitetu rada tužilaštava, dok privreda izražava zadovoljstvo u udelu od 59%. Jedan od tri ispitanika u obje grupe imao je negativno mišljenje, što pokazuje značajan nivo nezadovoljstva kvalitetom rada, uprkos generalno pozitivnom sentimentu i stabilnim rezultatima u poređenju sa prethodnim ciklusom. Notari bilježe najviše ocjene zadovoljstva korisnika u pogledu kvaliteta rada, sa 78% građana i 85% privrede koji imaju pozitivan stav. Nasuprot tome, izvršitelji su dobili najniže ocjene zadovoljstva među građanima, sa samo 46% koji povoljno ocjenjuju njihov rad. Ova niska ocjena može ukazivati na značajan nedostatak znanja kod građana, budući da je 20% ispitanika odabralo odgovor „ne znam“ kada su upitani o radu izvršitelja. Korisnici generalno imaju pozitivan stav o kvalitetu rada advokata. Privreda ih ocjenjuje nešto bolje od građana, 77% u odnosu na 70%. Ipak, pojavljuju se zabrinjavajući trendovi u povjerenju privrede. Dok je zadovoljstvo građana ostalo stabilno od 2020, procenat negativnih ocjena privrede se udvostručio sa 8% na 22%. Ovaj porast ukazuje na potencijalne izazove u pružanju komercijalnih pravnih usluga, uključujući složenost, strukturu troškova ili modele pružanja usluga koji možda nijesu u skladu sa interesima privrede. U cjelini, u poređenju sa 2020, kvalitet rada svih aktera pravosuđa ocijenjen je nešto negativnije od strane privrede, dok građani bilježe samo neznatno bolje ocjene za notarske usluge.

312. Podaci istraživanja takođe pokazuju značajne varijacije u percepciji pravosudnih usluga među građanima na osnovu geografskih, etničkih i političkih faktora. Ove razlike ukazuju na zabrinutost u pogledu pravične raspodjele usluga. Stanovnici sjevernog dijela Crne Gore češće izražavaju pozitivne stavove o kvalitetu pravosudnih usluga, vjerovatno zbog razlika u lokalnoj administraciji i infrastrukturi. Etnička pripadnost takođe je ključni faktor; građani srpske nacionalnosti saopštavaju viši nivo zadovoljstva, sa 72% zadovoljnih kvalitetom rada sudova i 78% zadovoljnih radom tužilaštava, u poređenju sa nacionalnim prosjekom od 57% i 61%. Politička pripadnost dodatno utiče na percepciju. Pristalice vladajućih partija prijavljuju 70% zadovoljstva sudovima i 78% zadovoljstva tužilaštvima, što je značajno iznad prosjeka opšte populacije. Nasuprot tome, pristalice opozicije pokazuju veće nezadovoljstvo, sa 64% za sudove i 54% za tužilaštva. Ovaj trend je uočljiv u svim ocijenjenim pravosudnim uslugama.

Uticaj ličnog iskustva na percepciju kvaliteta rada sudova

313. Kao i u slučaju efikasnosti, direktno iskustvo generalno poboljšava percepciju kvaliteta svih pravosudnih usluga. Notari se izdvajaju kao jasni lideri u ocjeni kvaliteta usluga, postižući najviše stope zadovoljstva među svim ispitivanim pravosudnim uslugama. Povezanost između iskustva i zadovoljstva najizraženija je kod građana koji koriste notarske usluge. Čak 89% građana koji su koristili notarske usluge saopštava zadovoljstva njihovim kvalitetom, što je značajno više od ukupnog prosjeka od 75%. Efekat pozitivnog iskustva postaje još izraženiji kada se posmatraju posljednje krišćene usluge, gdje zadovoljstvo dostiže 94% kod građana i izuzetnih 98% kod privrede.

314. Usluge izvršitelja jedine su koje su ocijenjene pozitivnije po pitanju kvaliteta u 2025. u odnosu na 2020. Rezultat pokazuje da direktno iskustvo generalno poboljšava percepciju kvaliteta u sve tri kategorije usluga. To sugerise da negativna mišljenja često proističu iz nepotpunih informacija ili predrasuda, a ne iz stvarnih problema u kvalitetu usluge. Ovo je posebno evidentno u slučaju izvršitelja, gdje nedostatak znanja djeluje najizraženije.

315. Posebno zanimljiv rezultat odnosi se na odnos između direktnog iskustva i percepcije kvaliteta rada tužilaštava i sudova. Dok direktna interakcija sa većinom pravosudnih usluga obično poboljšava ocjene kvaliteta, kao što je slučaj kod notarskih i izvršiteljskih usluga, sudske i tužilačke usluge pokazuju suprotan obrazac. Građani sa nedavnim iskustvom u radu tužilaštava prijavljuju znatno

nižu stopu zadovoljstva kvalitetom, od 49%, u poređenju sa 61% u ukupnoj populaciji. Ovaj obrt sugerira da direktna interakcija sa tužilaštvima može otkriti nedostatke u kvalitetu koji nijesu vidljivi opštoj populaciji. Takođe, priroda tužilačkog rada, često vezana za krivične ili izvršne postupke, može inherentno rezultirati manje pozitivnim korisničkim iskustvima, bez obzira na kvalitet usluge. Kada je riječ o kvalitetu rada sudova i uticaju iskustva, iako razlika nije značajna, opšta populacija ima blago pozitivnije mišljenje o kvalitetu rada sudova nego oni koji su imali direktan kontakt (57% naspram 54%).

Percepcije profesionalaca pravosudnog sistema o kvalitetu rada

316. Iako svi profesionalci u pravosudnom sistemu generalno imaju pozitivno mišljenje o kvalitetu rada pravosuđa, postoji razlika između sudija i tužilaca, s jedne strane, i advokata, s druge. Više od četiri petine sudija i tužilaca (88% sudija i 83% tužilaca) ocjenjuju kvalitet rada sudova kao visok, a slično mišljenje dijeli 84% tužilaca i 73% sudija. Sudije pokazuju posebno visoku samoprocjenu svog institucionalnog učinka – 90% ocjenjuje ukupan kvalitet rada u svojim sudovima kao visok. Slično mišljenje važi i za tužioce, od kojih 96% ocjenjuje kvalitet rada svojih kancelarija kao visok, a 63% ga opisuje kao „veoma visok”. Sa druge strane, mišljenje advokata o kvalitetu rada sudova bliže je stavovima korisnika usluga – nešto više od polovine advokata (53%) smatra da su sudovi u Crnoj Gori odgovarajućeg kvaliteta, dok 59% misli isto o tužilaštvima. Dok je mišljenje o tužilaštvu ostalo stabilno u poređenju sa prije pet godina, zadovoljstvo advokata kvalitetom sudova palo je sa 73% u 2020. na 52% u 2025. U skladu s tim, stopa nezadovoljstva porasla je sa 26% na 45%. Većina advokata smatra da bi veći broj sudija, tužilaca, njihovih pomoćnika i drugog osoblja u institucijama unaprijedio kvalitet njihovih usluga. Sudije takođe uglavnom ističu veći broj sudija kao sredstvo za poboljšanje kvaliteta, ali pored toga zagovaraju bolje radne uslove, veću pripremljenost i profesionalizam advokata, kao i jasnije zakone. Sudije, tužioc i advokati ocjenjuju kvalitet rada notara i izvršitelja veoma pozitivno. Najmanje osam od deset članova ovih profesionalnih grupa dijeli povoljan stav o kvalitetu rada svojih kolega van institucija.

Percepcija promjena u pravosudnom sistemu u protekle tri godine

317. Podaci ukazuju na jasnu hijerarhiju pozitivnih stavova o unaprjeđenju kvaliteta pravosudnog sistema u protekle tri godine, pri čemu profesionalni akteri unutar sistema izražavaju znatno pozitivnije ocjene od spoljašnjih korisnika. Tužioc prednjače u ovom pogledu – 70% njih smatra da je kvalitet pravosudnog sistema unaprijeđen u odnosu na period od prije tri godine, što predstavlja najviši nivo povjerenja u razvoj sistema među svim anketiranim grupama. Sudije zauzimaju srednju poziciju kada je riječ o procjeni kvaliteta pravosudnog sistema, pri čemu 51% njih smatra da je došlo do poboljšanja, iako ova umjereno pozitivna ocjena prikriva značajne unutrašnje razlike. Među sudijama je vidljiva izražena generacijska podjela: mlađe sudije, ispod 50 godina, znatno češće izražavaju povjerenje u unaprjeđenje kvaliteta u posljednje tri godine (60%) nego njihove starije kolege, među kojima 40% promjene ocjenjuje pozitivno, dok 18% iznosi negativne ocjene. Takođe, sudije u višim sudovima (višim, apelacionim i vrhovnim) sklonije su da prepoznaju promjene u kvalitetu pravosuđa nego njihove kolege u osnovnim sudovima. Tako 67% sudija viših sudova smatra da su promjene pozitivne, dok to mišljenje dijeli 42% sudija osnovnih sudova. Sudije osnovnih sudova najčešće ocjenjuju da promjena u kvalitetu pravosudnog rada nije bilo (43%), dok takav stav dijeli samo 9% sudija viših sudova. Međutim, negativni stavovi o kvalitetu u posljednje tri godine izraženiji su među sudijama na višim pozicijama (21%) nego među sudijama osnovnih sudova (5%). U poređenju sa periodom od prije tri godine, pozitivan stav o promjenama u kvalitetu rada pravosuđa oslabio je u svim grupama, osim u opštoj populaciji. Građani sada u većoj mjeri smatraju da je došlo do poboljšanja (47%), i to znatno više nego 2020. godine, kada je pozitivne promjene uočavalo 32% građana.

Percepcija profesionalaca u pravosuđu o zakonodavnom okviru

318. Velika većina sudija, tužilaca i advokata smatra da su zakoni u Crnoj Gori precizni, jasni i nedvosmisleni (sa ovom tvrdnjom se slaže 69% sudija, 75% tužilaca i 79% advokata). Međutim, percepcija primjene zakona razlikuje advokate, s jedne strane, i sudije i tužioce, s druge. Svi

profesionalci se slažu da je nedosljedno tumačenje zakona glavni problem koji utiče na njihovu primjenu. Kada je riječ o ostalim problemima u sprovođenju zakona, advokati su znatno kritičniji od sudija i tužilaca. Prema mišljenju advokata, drugi najveći problem predstavlja selektivna primjena zakona, za koju 76% njih smatra da se dešava povremeno ili često. Sudije i tužioci, međutim, iznose blaže ocjene. Oko 30% sudija i tužilaca navodi da je ova praksa manje ili više česta u pravosuđu. Najveću zabrinutost za kredibilitet pravnog sistema izazivaju stavovi korisnika pravosudnog sistema. Dvije trećine građana (67%) i polovina predstavnika privrede (51%) smatraju da se zakoni u praksi ne sprovode. Ova percepcija rasprostranjene neprimjene zakona predstavlja ozbiljan izazov za pravni sistem i njegovu efikasnost, jer ukazuje na to da značajan dio populacije pravni okvir doživljava kao neefikasan, bez obzira na njegov teorijski kvalitet.

Uticaj notara i izvršitelja na kvalitet pravosudnog Sistema

319. Najmanje 80% profesionalaca u pravosudnom sistemu – sudija, tužilaca i advokata – smatra da notari imaju pozitivan uticaj na kvalitet rada pravosuđa.

3.1. Opšta percepcija kvaliteta rada pravosuđa

3.1.1. Opšta percepcija kvaliteta rada sudova

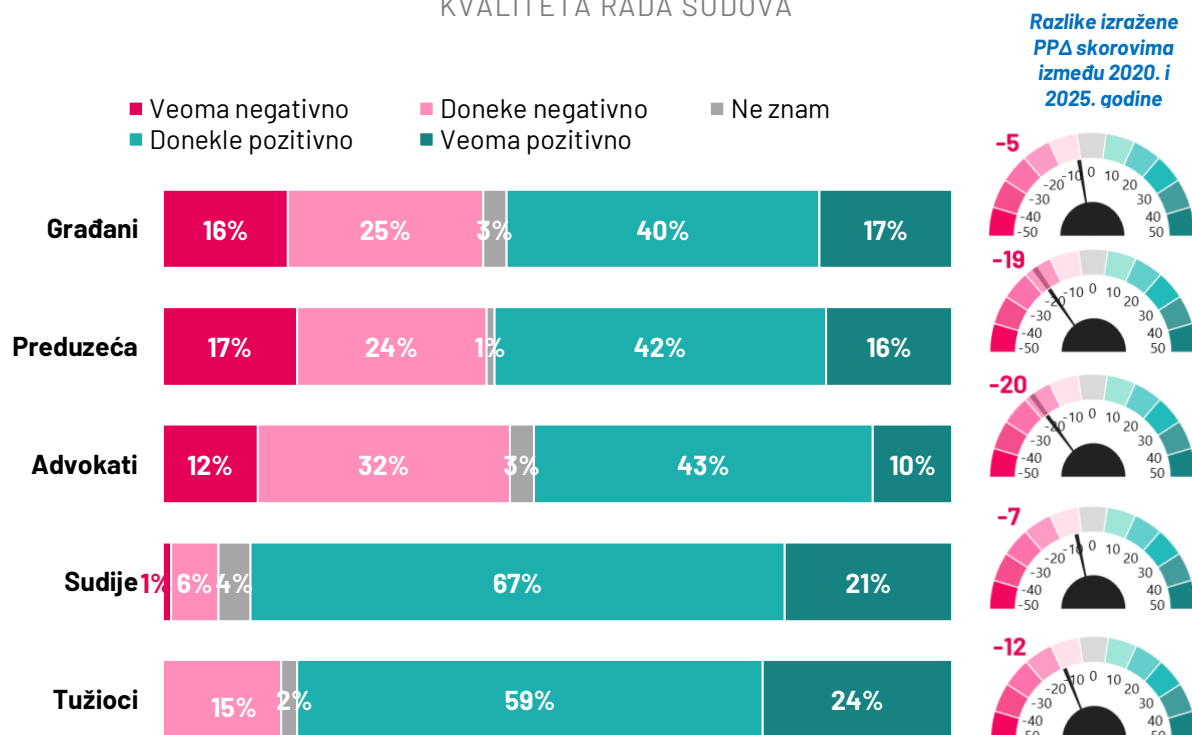
320. Slično evaluacijama efikasnosti, kvalitet sudskog rada se, generalno, pozitivno ocjenjuje od strane svih grupa koje su učestvovala u istraživanju (grafikon 76). Međutim, nivo zadovoljstva varira među različitim grupama ispitanika. Advokati su, po pravilu, najkritičniji i njihovo mišljenje o kvalitetu sudskog rada više se podudara sa stavovima korisnika nego sa stavovima pružalaca usluga.

321. Sudije i tužioci izražavaju visok nivo zadovoljstva, pri čemu 88% sudija i 83% tužilaca izražava povoljno mišljenje o kvalitetu sudskog rada. Nasuprot tome, nešto više od polovine advokata (53%) dijeli ovo pozitivno mišljenje, dok 44% ima negativan stav. Zanimljivo je da i građani i preduzeća imaju slične ocjene o kvalitetu rada sudova: 57% građana i 58% preduzeća ocjenjuje ga pozitivno, dok 41% ispitanika iz obje grupe izražava negativno mišljenje.

322. Analiza podpopulacija pokazuje da građani u sjevernom dijelu zemlje imaju pozitivniji pogled na kvalitet rada sudova, pri čemu 66% njih izražava zadovoljstvo, u poređenju sa prosjekom populacije od 57%. Nasuprot tome, građani u centralnom i južnom dijelu zemlje izražavaju više negativnih stavova: 46% građana u centralnom dijelu i 41% na jugu navodi nezadovoljstvo, u poređenju sa prosjekom od 40%, a naročito u odnosu na građane na sjeveru, među kojima 28% izražava negativno mišljenje.

323. Dodatno, građani srpske nacionalnosti (72%) i oni koji su, prema svojim političkim stavovima, bliži vladajućoj stranci (70%) pokazuju znatno izraženiji pozitivan stav u odnosu na prosjek populacije od 57%. S druge strane, građani crnogorske nacionalnosti i pojedinci sa suprotnim političkim stavovima izražavaju negativniji odnos, sa stopama nezadovoljstva od 52%, odnosno 64%.

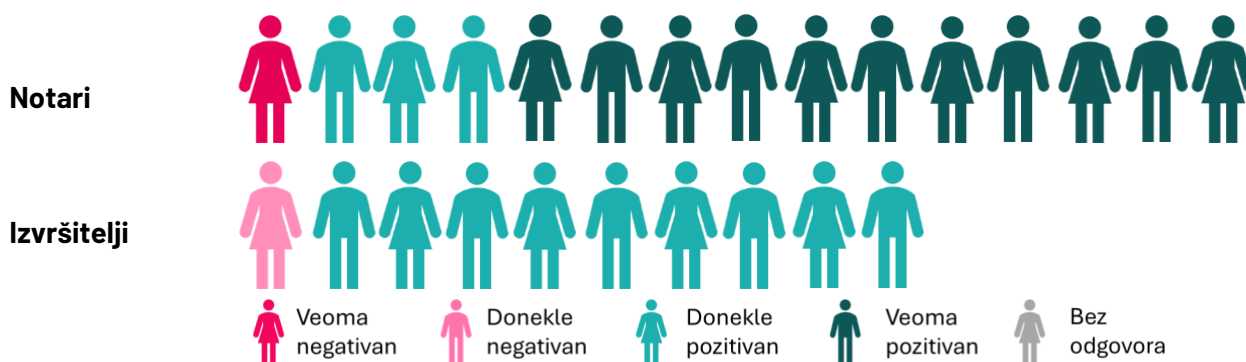
Grafikon 76 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDOVA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

324. Tendencija notara i izvršitelja da pozitivno ocjenjuju efikasnost sudova prati i njihov povoljan stav o kvalitetu sudskog rada. Konkretno, gotovo svi notari i izvršitelji ocjenjuju kvalitet rada sudova pozitivno.

Grafikon 77 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O KVALITETU RADA SUDOVA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

325. U poređenju sa 2020. godinom – iako je percepcija kvaliteta rada sudova i dalje pretežno pozitivna, primjetan je pad u svim posmatranim populacijama u odnosu na prethodni talas evaluacije. Najizraženiji pad zabilježen je među advokatima (PPD: -20) i poslovnim korisnicima,

odnosno preduzećima (PPΔ: -19). Zadovoljstvo advokata opalo je sa 73% u 2020. na 52% u 2025., dok je stopa nezadovoljstva porasla sa 26% na 45%. Slično, negativna mišljenja među preduzećima udvostručila su se (sa 20% na 41%), što je dovelo do pada udjela zadovoljnih sa 71% na 57%. Negativan stav ojačao je i među tužiocima – stopa nezadovoljstva porasla je pet puta, sa 3% u 2020. na 15% u 2025. Pozitivna mišljenja građana ostala su na približno istom nivou (60% u 2020. i 57% u 2025.), iako je stopa nezadovoljstva porasla sa 33% na 40%, ali ne u mjeri zabilježenoj kod advokata i preduzeća.

326. Što se tiče kvaliteta sudova u kojima sudije rade, zadovoljstvo je veoma visoko – devet od deset sudija izražava povoljno mišljenje. Ipak, 87% sudija koji nijesu potpuno zadovoljni smatra da bi unaprijeđenja mogla biti postignuta povećanjem broja sudija i poboljšanjem radnih uslova, uključujući bolju naknadu. Sudije takođe daju kritičke povratne informacije o radu advokata i postojećim zakonima. Konkretno, 86% sudija koji imaju zamjerke na kvalitet rada ističe da veći profesionalizam i bolja pripremljenost pravnih zastupnika mogu poboljšati kvalitet sudskih postupaka. Oni smatraju da bi jasniji zakoni i unaprijeđena izrada propisa, uključujući podzakonske akte, pomogli u izbjegavanju različitih tumačenja i dodatno ojačali kvalitet rada sudova. Pored toga, 84% sudija smatra da bi stvaranje praktične, primjenljive i sveobuhvatne pravosudne baze podataka moglo doprinijeti poboljšanju ukupnog kvaliteta sudske prakse.

327. Iz perspektive advokata, najvažniji faktori za poboljšanje kvaliteta sudskog rada su veći broj sudija (47%), poboljšanje radnih uslova (25%) i specijalizacija sudija (23%).

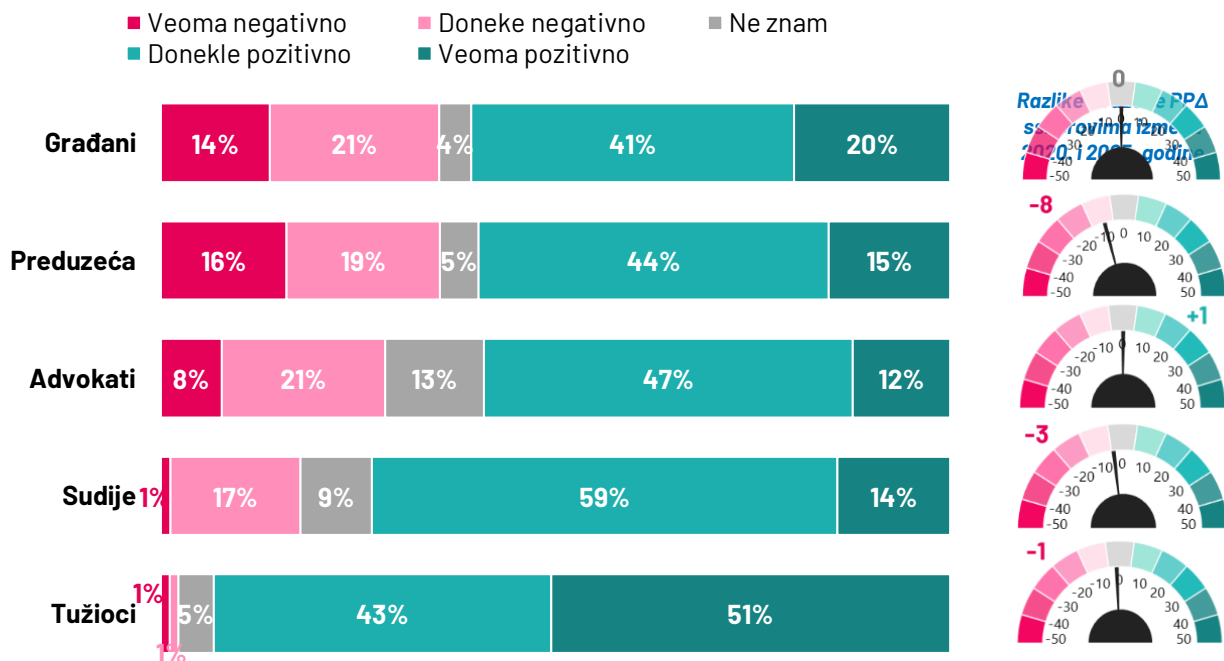
3.1.2. Opšta percepcija kvaliteta rada tužilaštva

328. Korisničke populacije uglavnom gledaju pozitivno na rad tužilaštva, pri čemu oko 60% ispitanika izražava povoljno mišljenje. Među profesionalcima, kao što se očekuje, sami tužioci imaju najpozitivnije stavove – 84% njih ocjenjuje rad povoljno, dok je samo 2% negativno nastrojeno. Sudije su nešto kritičnije prema tužiocima nego što su tužioci prema sudijama, sa 73% pozitivnih i 18% negativnih stavova. Među advokatima, 59% izražava povoljno mišljenje, ali ova grupa pokazuje i najveći udio odgovora „ne znam“ (13%), što može ukazivati na ograničeno iskustvo u radu sa tužilaštvom (Grafikon 78).

329. Slično ocjenjivanju efikasnosti i procjeni kvaliteta rada sudova, javno mnjenje o tužilaštvu varira u zavisnosti od etničke pripadnosti, političkog opredjeljenja i geografskog regiona. Građani u centralnom regionu pokazuju viši nivo nezadovoljstva – 40% izražava nezadovoljstvo, u poređenju sa prosjekom populacije od 35%. Među građanima crnogorske nacionalnosti i onima koji se slažu sa opozicionim partijama, nezadovoljstvo je još izraženije (47% i 54%, respektivno). Suprotno tome, samo 24% građana u sjevernoj Crnoj Gori izražava nezadovoljstvo.

330. Dodatno, građani srpske nacionalnosti i oni koji podržavaju vladajuću stranku generalno imaju znatno pozitivniji stav o kvalitetu rada tužilaštva, sa 78% zadovoljnih, u poređenju sa prosjekom populacije od 61%.

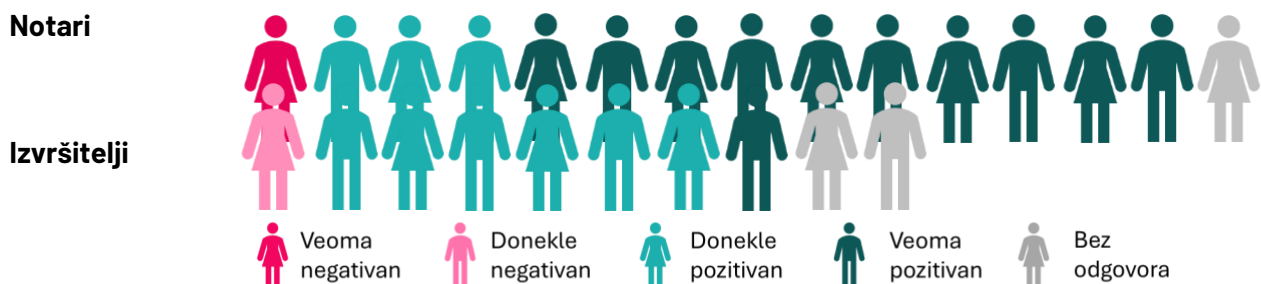
Grafikon 78 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA JAVNOG TUŽILAŠTVA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu tužilaštva u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Ukupna ciljna populacija (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

331. Notari i izvršitelji uglavnom smatraju da tužilaštva obavljaju svoj posao na visokom nivou. Tako, 13 od 15 notara i 7 od 10 izvršitelja ocjenjuje kvalitet rada tužilaštva pozitivno.

Grafikon 79 - PERCEPCIJA NOTARA I IZVRŠITELJA O KVALITETU RADA TUŽILACA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada tužilaštva u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?) Baza: Ukupna ciljna populacija (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

332. U poređenju sa 2020. godinom – Percepcija kvaliteta rada tužilaštva ostala je relativno stabilna u odnosu na prethodnih pet godina. Međutim, preduzeća su postala znatno kritičnija, pri čemu su negativna mišljenja porasla sa 22% u 2020. na 35% u 2025. godini. Uprkos ovom rastu negativnih stavova, procenat onih koji imaju pozitivno mišljenje ostao je sličan – 63%, u poređenju sa 60% u 2020. Ostale populacije nijesu pokazale značajnije promjene u svojim stavovima.

333. Što se tiče kvaliteta rada tužilačke kancelarije u kojoj rade, tužioci su veoma pozitivni – 96% smatra da praksa tužilaštva zadovoljava visoke standarde. Iako je broj tužilaca koji smatraju da postoji prostor za poboljšanje mali (n=26), i dalje je moguće uočiti trendove i potencijalne pravce za unaprjeđenje kvaliteta rada. Gotovo svi tužioci koji vjeruju da kvalitet može biti poboljšan (94%) navode da bi veći broj tužilaca i bolje mogućnosti za dodatnu obuku mogli doprinijeti poboljšanju kvaliteta. Dodatno, 90% ovih tužilaca smatra da bi povećanje broja pomoćnog osoblja u kancelariji i unaprjeđenje radnih uslova takođe bilo korisno. Štaviše, 87% tužilaca koji nijesu u potpunosti zadovoljni kvalitetom rada svoje kancelarije vjeruje da bi funkcionalna, praktična i sveobuhvatna pravosudna baza podataka mogla poboljšati situaciju.

334. Najveći procenat advokata (33%) takođe smatra da je veći broj tužilaca najznačajniji faktor za poboljšanje kvaliteta rada u tužilačkim kancelarijama, a slijede poboljšanje radnih uslova (25%). Treći najčešće pomenuti faktor za unaprjeđenje kvaliteta rada tužilaca jeste bolja koordinacija među pravosudnim tijelima. Stav o potrebi bolje koordinacije sa različitim tijelima dijeli i 77% tužilaca koji nijesu potpuno zadovoljni kvalitetom rada tužilaca, što predstavlja 28% ukupnog broja tužilaca.

3.1.3. Opšta percepcija kvaliteta rada advokata

335. Korisnici pravosudnih usluga imaju slične stavove o advokatima. Kvalitet rada advokata pozitivno ocjenjuje sedam od deset građana i 77% preduzeća (Grafikon 80). Otprilike dva od deset u obje populacije izražava negativno mišljenje.

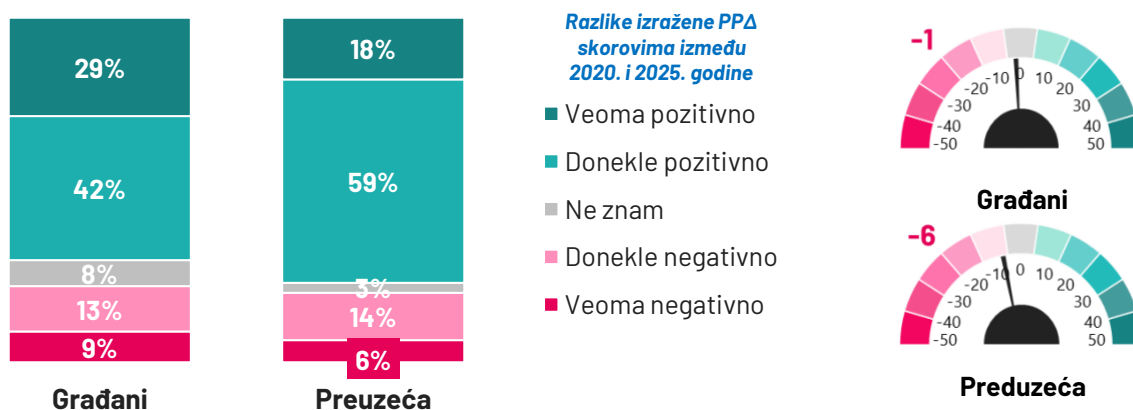
336. Rezultati pokazuju nekoliko značajnih razlika među grupama unutar populacije građana. U skladu sa pozitivnijim opštim stavom o efikasnosti i kvalitetu pravosudnog sistema, ljudi iz sjevernog dijela Crne Gore rjeđe ocjenjuju kvalitet rada advokata negativno – samo 14%, u poređenju sa prosjekom populacije od 22%.

337. Građani srpske nacionalnosti pokazuju znatno pozitivniji stav prema radu advokata u odnosu na druge grupe (82%), dok su prosječne ocjene među Crnogorcima 65%, a među građanima drugih etničkih pripadnosti 63%, uz ukupni prosjek od 70%. Zanimljivo je da pojedinci iz etničkih grupa, osim srpske i crnogorske, imaju najnegativnija mišljenja o radu advokata – 33% izražava nezadovoljstvo, u poređenju sa prosjekom od 22%.

338. Politička opredjeljenja takođe značajno utiču na stavove građana. Oni koji podržavaju vladajuću stranku najpozitivnije ocjenjuju kvalitet rada advokata – 82%, što je iznad prosjeka opšte populacije od 70%. Osjetljive grupe (osim finansijski ugroženih) pokazuju izraženije negativne stavove – 35%.

339. Na kraju, najmlađa demografska grupa (18–29 godina) djeluje manje informisana o advokatima, što se vidi po većem udjelu odgovora „ne znam” – 13%, u poređenju sa prosjekom od 8%.

Grafikon 80 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA ADVOKATA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada advokata u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

340. U poređenju sa 2020. godinom – Opšta percepcija efikasnosti advokata među građanima ostala je uglavnom nepromijenjena. Međutim, preduzeća su postala kritičnija, sa PPA rezultatom od -6. Ova promjena pretežno je posljedica značajnog porasta negativnih mišljenja, koja su porasla sa 8% u 2020. na 22% u 2025. godini.

3.1.4. Opšta percepcija kvaliteta rada administrativnih službi u sudovima

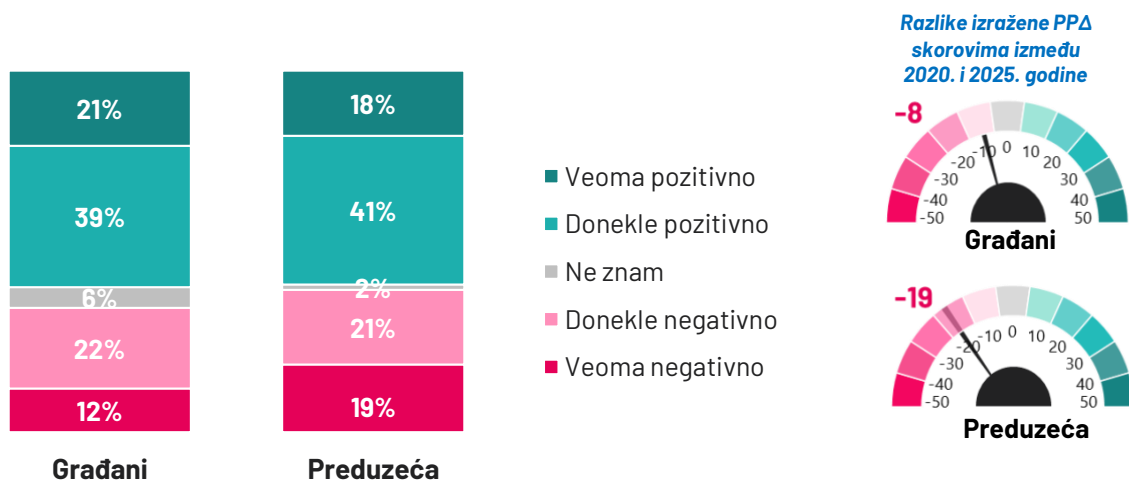
341. Šest od deset građana i preduzeća izražava povoljno mišljenje o kvalitetu rada administrativnih službi u sudovima. Preduzeća su nešto kritičnija od građana, pri čemu 40% kompanija izražava nezadovoljstvo, dok trećina građana dijeli isto mišljenje (Grafikon 81).

342. Slično ocjenjivanju kvaliteta rada sudova, stavovi prema sudskoj administraciji variraju među građanima u zavisnosti od regiona, etničke pripadnosti i političkog opredjeljenja. Građani sa sjevera pokazuju znatno manji nivo nezadovoljstva u odnosu na ostale regione – 24%, u poređenju sa prosjekom populacije od 34%.

343. Građani srpske nacionalnosti najpozitivnije ocjenjuju rad sudske administracije – 75% izražava povoljno mišljenje, dok je prosjek populacije 60%; 19% izražava negativno mišljenje, u poređenju sa prosjekom od 34%. Suprotno tome, građani drugih etničkih grupa pokazuju veće stope nezadovoljstva: 41% među Crnogorcima i 45% među pripadnicima drugih etničkih grupa.

344. Takođe, tri od četiri ispitanika koji se identifikuju sa stavovima vladajuće stranke zadovoljni su kvalitetom rada sudske administracije. S druge strane, samo 39% građana bližih opozicionim partijama dijeli isto mišljenje, dok 57% smatra da postoji prostor za poboljšanje u ovim uslugama.

Grafikon 81 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA ADMINISTRATIVNIH SLUŽBI U SUDOVIMA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada administrativnih sudskih servisa u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

345. U poređenju sa 2020. godinom – Rezultati ukazuju na pad zadovoljstva korisnika sudskom administracijom. Ovaj trend je posebno izražen među preduzećima, gdje je stopa nezadovoljstva porasla sa 18% na 39%, dok je procenat zadovoljnih opao sa 76% na 59%. Građani su takođe prijavili smanjenje zadovoljstva: procenat onih koji su zadovoljni pao je sa 66% na 60%, dok je udio nezadovoljnih porastao sa 24% na 34%.

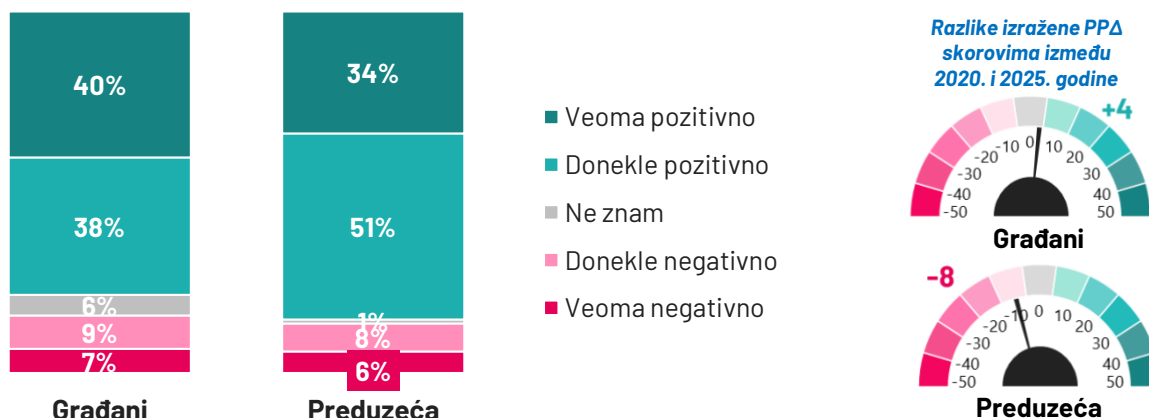
3.1.5. Opšta percepcija kvaliteta rada notara

346. Kvalitet rada notara visoko je ocijenjen među korisnicima pravosudnog sistema (vidi Grafikon 82). Uopšteno, preduzeća su zadovoljnija od građana. Dok 85% preduzeća izražava pozitivno mišljenje o kvalitetu rada notara, isto mišljenje dijeli samo 78% građana.

347. Negativna mišljenja češća su među određenim grupama građana, posebno među osobama sa nižim nivoom obrazovanja (26% daje negativno mišljenje, u poređenju sa prosjekom populacije od 16%), građanima crnogorske i drugih etničkih pripadnosti (20% i 25%, respektivno), kao i među onima koji su naklonjeni opozicionim partijama (23% negativnog mišljenja). Nasuprot tome, podrška radu notara je najjača među građanima srpske nacionalnosti – devet od deset ispitanika ima povoljan stav.

348. Takođe, važno je istaći da veće zadovoljstvo notarskim uslugama korelira sa iskustvom. Pojedinci koji su koristili usluge notara izražavaju visok nivo zadovoljstva: 89% je saopštilo pozitivno iskustvo, dok je samo 10% iskazalo nezadovoljstvo.

Grafikon 82 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA NOTARA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu notara u Crnoj Gori u posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

349. U poređenju sa 2020. godinom, notari su jedini pružaoci usluga koji dobijaju tako pozitivne povratne informacije od građana, prije svega zbog rasta pozitivnih ocjena. Naime, stopa zadovoljstva među građanima porasla je sa 72% na 78%. Kompanije su, međutim, promijenile svoj stav u negativnom pravcu, pri čemu je udio onih koji izražavaju nezadovoljstvo porastao sa 5% u 2020. na 14% u 2025. godini.

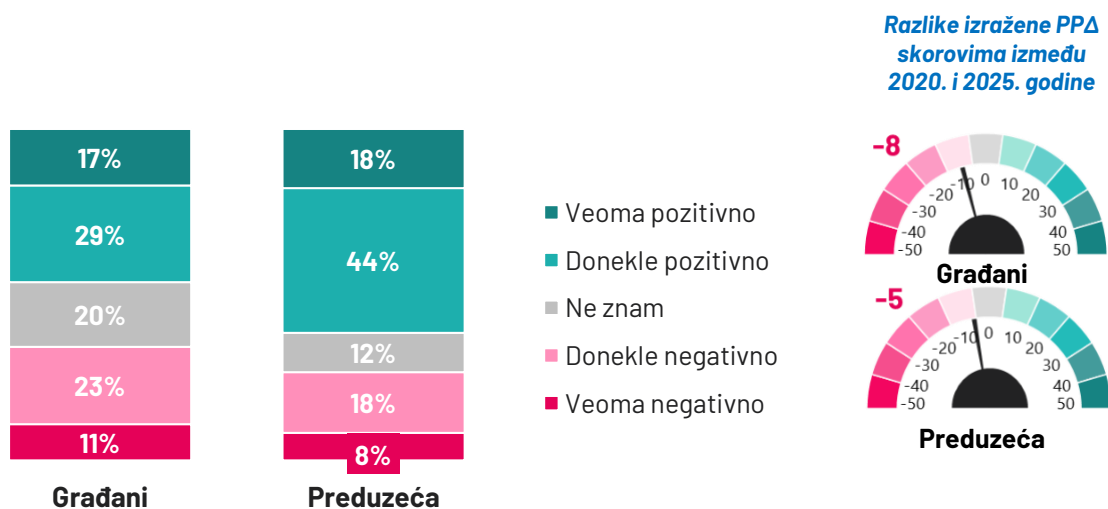
3.1.6. Opšta percepcija kvaliteta rada izvršitelja

350. U poređenju sa drugim uslugama, građani manje pozitivno ocjenjuju kvalitet rada privatnih izvršitelja. Iako većina građana ima povoljno mišljenje, udio pozitivnih ocjena iznosi svega 46%, dok trećina ispitanika izražava negativan stav. Među preduzećima, pozitivne ocjene su češće: šest od deset preduzeća ističe zadovoljstvo (62%), dok jedna od četiri kompanije pokazuje nepovoljno mišljenje (26%) u vezi sa kvalitetom rada izvršitelja (Grafikon 83).

351. Negativno mišljenje među građanima rjeđe je među osobama srpske nacionalnosti (27%), dok je češće među osjetljivim grupama (43%) i među građanima koji su politički bliži opozicionim partijama (49%).

352. Iskustvo ima pozitivan uticaj na percepciju građana o kvalitetu usluga koje pružaju privatni izvršitelji. Među građanima koji su imali iskustvo sa izvršiteljima, dva od tri (66%) izražava pozitivan stav o kvalitetu njihovog rada. Nasuprot tome, samo 45% onih koji nemaju iskustvo dijeli ovo mišljenje.

Grafikon 83 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA KVALITETA RADA PRIVATNIH IZVRŠITELJA

(Kakvo je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu privatnih izvršitelja u Crnoj Gori u posljednjih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

353. U poređenju sa 2020. godinom – PPA pokazuje da su privatni izvršitelji u 2025. godini doživjeli blago povećanje kritika u vezi sa svojim radom u odnosu na 2020. Među građanima, procenat onih sa negativnim mišljenjem porastao je sa 27% na 34%, dok je udio pozitivnih odgovora smanjen sa 54% na 46%. Kada su u pitanju preduzeća, nivo pozitivnih ocjena ostaje stabilan u odnosu na prije pet godina (62% kompanija je zadovoljno). Ipak, sada više preduzeća izražava negativno mišljenje o kvalitetu rada izvršitelja nego 2020. godine (27%, u poređenju sa 17% 2020).

3.2. Uticaj iskustva na opštu percepciju kvaliteta rada sudskih i pravosudnih usluga

354. Građani Crne Gore koji su nedavno koristili pravosudne usluge obično imaju povoljnije mišljenje o kvalitetu rada većine pružalaca tih usluga u odnosu na opšte stavove populacije. Ipak, tužioci predstavljaju izuzetak. Kada su u pitanju institucionalni akteri, sudove ocjenjuju gotovo isto oni koji imaju iskustvo u sudskim predmetima i opšta populacija (54% ispitanika sa iskustvom i 57% ukupne populacije ocjenjuju kvalitet rada sudova povoljno), dok građani koji su imali iskustvo sa tužilaštvom ocjenjuju rad tužilaštava negativnije od opšte populacije (49% naspram 61%).

355. Pored toga, administrativne usluge u sudovima bolje ocjenjuju oni koji su imali direktan kontakt sa njima – 69% daje pozitivnu ocjenu, u poređenju sa prosjekom populacije od 60% (Grafikon 84).

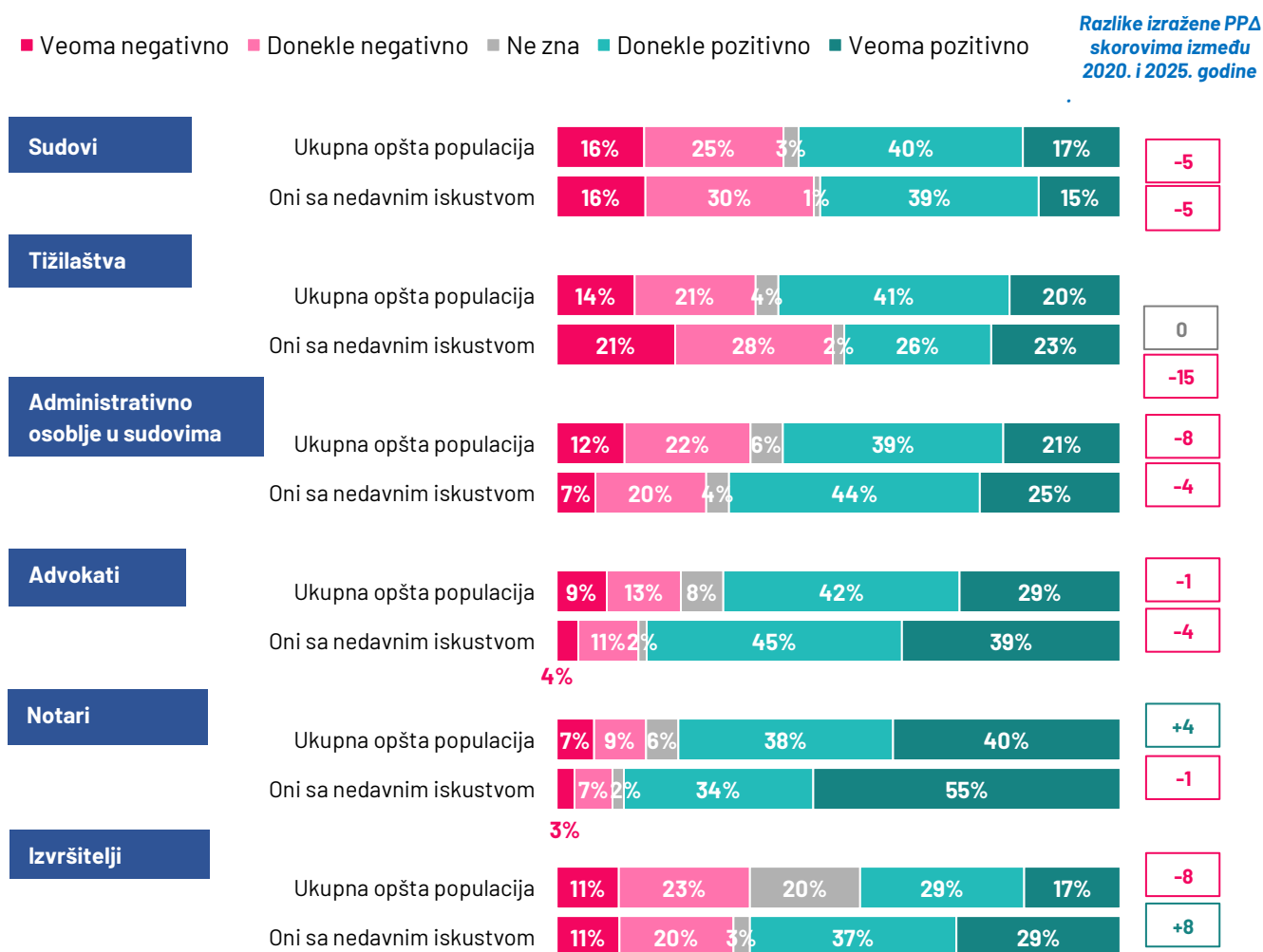
356. Pozitivan uticaj iskustva je najizraženiji kod usluga koje se generalno smatraju najkvalitetnijim. U Crnoj Gori, sedam od deset građana ima povoljan stav o kvalitetu rada advokata (71%), dok još veći broj ima pozitivno mišljenje o notarima (78%). Ovaj sentiment je još izraženiji kod osoba koje su nedavno koristile njihove usluge – 89% je zadovoljno radom notara, a 85% radom advokata.

357. Zanimljivo je da građani koji koriste usluge izvršitelja imaju povoljnije mišljenje o njima, dok opšta populacija donekle pokazuje predrasude prema kvalitetu njihovog rada. Dvije trećine ispitanika sa iskustvom izražava pozitivno mišljenje o radu izvršitelja, dok isto mišljenje dijeli samo 46% ukupne

populacije. Pored toga, svaki peti građanin ne može da izrazi stav o kvalitetu rada izvršitelja i bira odgovor „ne znam“.

358. U poređenju sa 2020. – PPA rezultat između 2020. i 2025. pokazuje da su iskustva građana sa pravosudnim uslugama i profesionalcima tokom posljednjih pet godina dovela do povećanja kritičkog stava prema svim akterima, osim kada je u pitanju kvalitet rada izvršitelja. Zadovoljstvo među građanima sa iskustvom posebno je opalo u pogledu rada tužilaca, sa PPA rezultatom od -15. Percepcija svih ostalih grupa među ispitanicima koji su imali kontakt sa različitim pravosudnim službama takođe se pogoršala, ali u manjoj mjeri. Za razliku od građana sa iskustvom, opšta populacija zadržala je nepromijenjeno mišljenje o kvalitetu rada tužilaštava.

Grafikon 84 - GRAĐANI: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA SUDOVA PREMA ISKUSTVU

(Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada... u Crnoj Gori u posljednjih nekoliko godina?); (Ukupno građana n=1305, Građani s iskustvom sudskih slučajeva u protekle tri godine, n=350, Građani s iskustvom u krivičnim sudskim slučajevima n=100, Građani s iskustvom u administrativnim sudskim uslugama n=235, Građani s iskustvom s advokatima n=239, Građani s iskustvom s notarima n=436, Građani s iskustvom s privatnim izvršiteljima n=153)

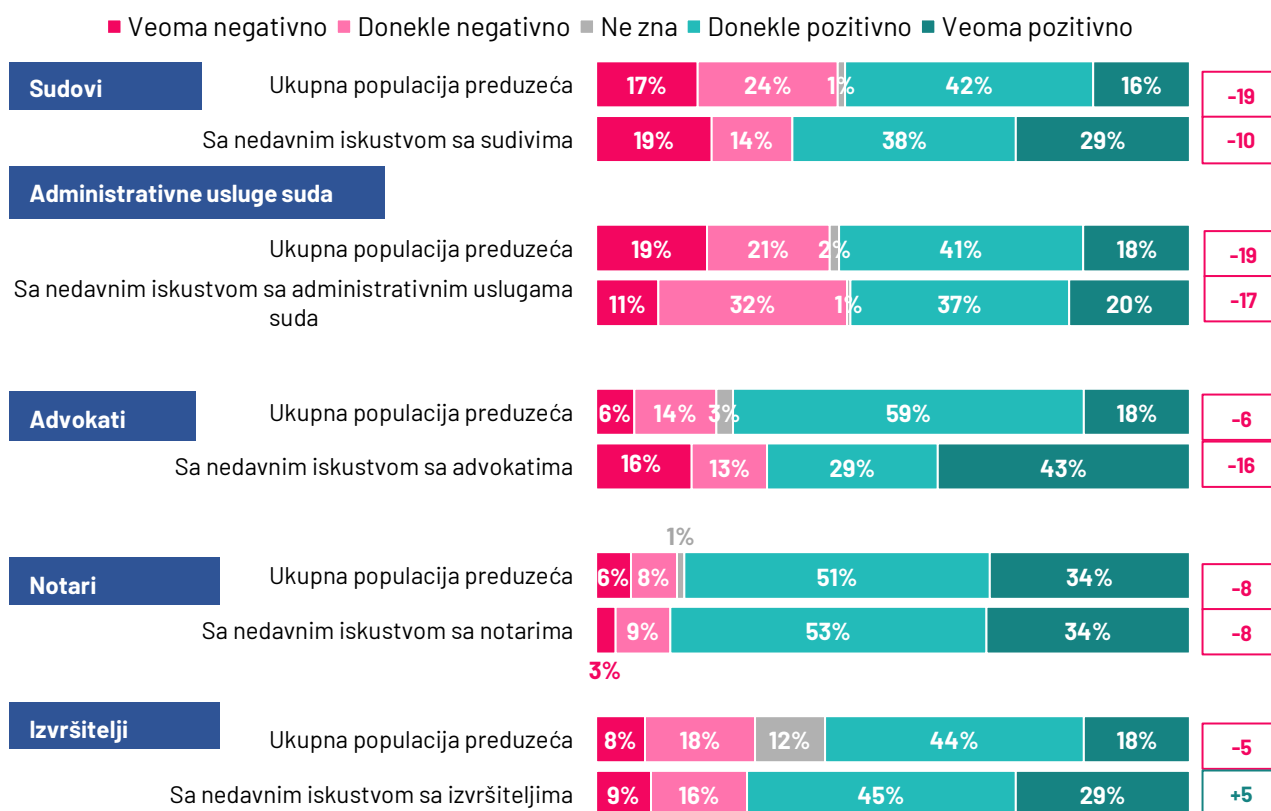
359. Iskustvo sa različitim pravosudnim uslugama značajno utiče na percepciju kvaliteta rada kod poslovnih korisnika. Najizraženiji pozitivan efekat primjećuje se kod rada izvršitelja, kao i kod sudskih aktivnosti. Tako, gotovo tri četvrtine preduzeća koja su imala direktan kontakt sa uslugama izvršitelja ocjenjuju njihov rad pozitivno, u poređenju sa 62% među poslovnom populacijom uopšte. Slično tome, dvije trećine onih koji su prošli kroz sudski proces ocjenjuju kvalitet rada sudova pozitivno, dok isti stav dijeli 58% poslovne populacije u cjelini.

360. Zanimljivo je da kod administrativnih službi sudova direktan kontakt ne utiče na mišljenje predstavnika preduzeća (57% naspram 59% pozitivnih ocena). Pozitivan stav o radu notara takođe nije povezan sa iskustvom (87% naspram 85%). Advokati su jedina grupa kod koje iskustvo blago smanjuje pozitivne ocjene: 72% pozitivnih ocjena među poslovnim korisnicima sa iskustvom, u poređenju sa 77% u ukupnoj poslovnoj populaciji. (Grafikon 85)

361. U poređenju sa 2020. – Iskustvo je značajno uticalo na percepciju kvaliteta rada u pravosuđu kod preduzeća, dovodeći do porasta negativnih stavova u odnosu na 2020. Godine. Oni koji su imali direktnu komunikaciju sa različitim profesionalcima postali su kritičniji. PPD pokazuje da su posebno nezadovoljna preduzeća u pogledu rada sudske administracije (PPΔ: -17) i advokata (PPΔ: -16). Suprotno tome, izvršitelji su jedina grupa čiji je kvalitet rada doživio blago poboljšanje u percepciji nakon saradnje sa preduzećima (PPΔ: +5). Ipak, među ukupnom poslovnom populacijom, negativno mišljenje je poraslo sa 17% na 27%.

Grafikon 85 - PREDUZEĆA: OPŠTI UTISAK O KVALITETU RADA SUDOVA PREMA ISKUSTVU
Preduzeća sa iskustvom sa advokatima n=58, Preduzeća sa iskustvom sa notarima n=124,
Preduzeća sa iskustvom sa privatnim izvršiteljima n=67

Razlike izražene PPD
skorovima između
2020. i 2025. godine

Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada ... u Crnoj Gori u posljednjih nekoliko godina?; Baza: Ukupna ciljna populacija / Oni koji su imali sudski slučaj ili drugo iskustvo sa pravosudnim sistemom u posljednje tri godine.; (Ukupan broj preduzeća n=272; Preduzeća sa iskustvom u sudskim slučajevima n=93; Preduzeća sa iskustvom u sudskoj administraciji n=40,

3.3. Opšta percepcija kvaliteta rada sudova i pravosudnih službi naspram kvaliteta u konkretnim slučajevima

3.3.1. Opšta percepcija kvaliteta rada sudova naspram kvaliteta u konkretnim slučajevima

362. Građani koji su nedavno učestvovali u sudskim postupcima znatno su manje zadovoljni kvalitetom rada sudova u poređenju sa onima koji su bili uključeni u sudske postupke prije 2022. godine. Njihova percepcija kvaliteta rada sudova je takođe nešto lošija u odnosu na osobe koje nikada nijesu učestvovali u sudskim postupcima (vidi Grafikon 86).

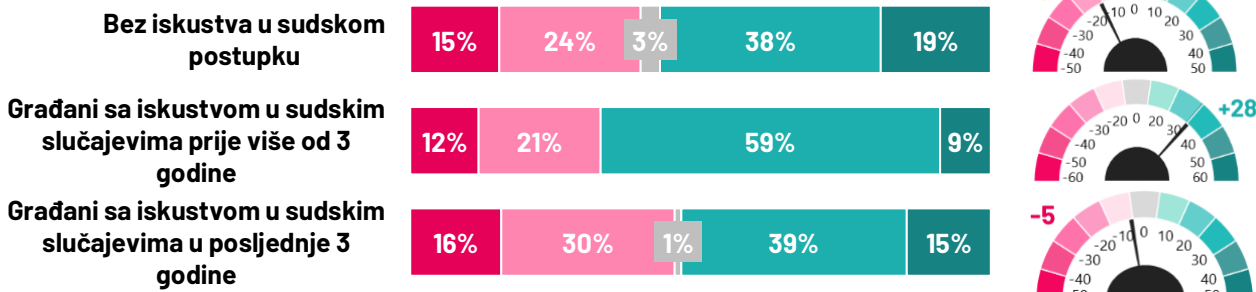
363. Zanimljivo je da građani sa nedavnim iskustvom u sudskim postupcima češće kritikuju opšti kvalitet rada sudova nego u konkretnim slučajevima u kojima su učestvovali. Prilikom ocjenjivanja opšteg kvaliteta pravosudnog sistema, 46% njih daje negativne ocjene, dok samo 38% negativno ocjenjuje svoj pojedinačni sudski postupak.

Grafikon 86 - GRAĐANI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDSKIH USLUGA U KONKRETNOM SLUČAJU

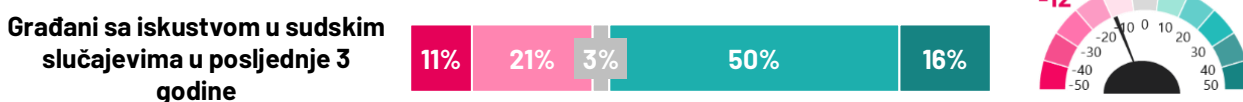
■ Veoma nizak kvalitet ■ Donekle nizak kvalitet ■ Ne znam
 ■ Donekle visok kvalitet ■ Veoma visok kvalitet

Razlike izražene PPA skorovima između 2020. i 2025. godine

Opšta percepcija kvaliteta rada sudova

Kvalitet rada u konkretnom slučaju

(Koji je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Po Vašem mišljenju, kakav je bio kvalitet sudskog rada u tom konkretnom slučaju?)

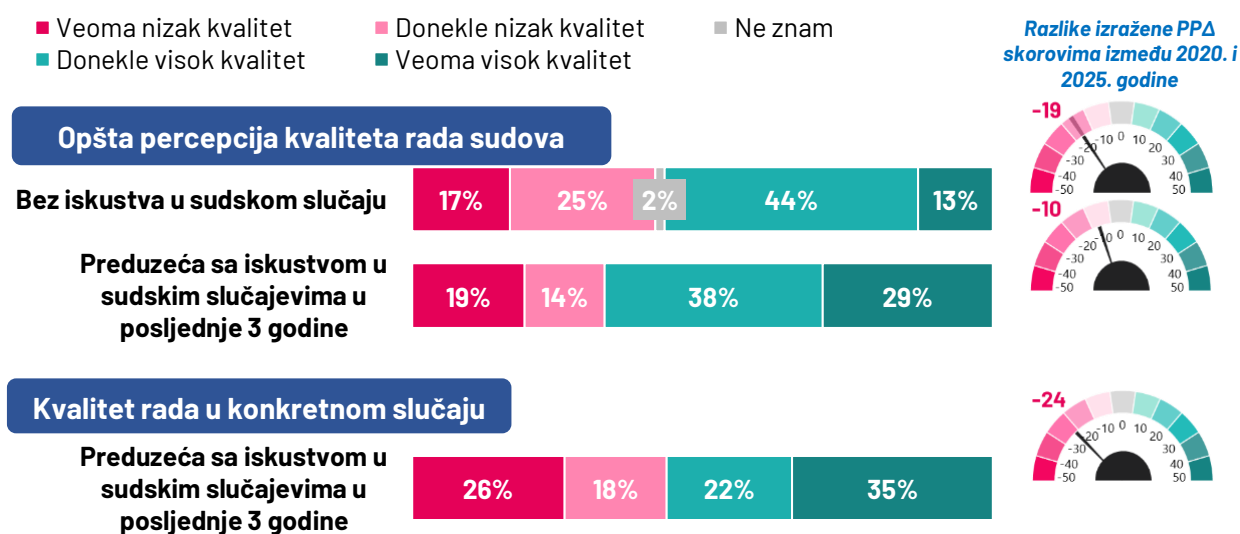
Baza: Ukupna ciljna populacija; Građani sa iskustvom u sudskim postupcima u posljednje tri godine; Građani sa iskustvom u sudskim postupcima prije više od tri godine; Građani bez iskustva u sudskim postupcima. (Građani ukupno n=1305; Građani sa iskustvom u sudskim slučajevima n=350; Građani sa prethodnim iskustvom u sudskim slučajevima n=51; Građani bez iskustva u sudskim slučajevima n=806)

364. U poređenju sa 2020. – Percepcija kvaliteta rada sudova pogoršala se među osobama bez iskustva u sudskim postupcima i onima koji su nedavno učestvovali u sudskim slučajevima, posebno

u pogledu ocjena kvaliteta rada sudova u njihovim konkretnim situacijama (PPΔ: -12). Suprotno tome, građani sa ranijim iskustvom u sudskim postupcima izvještavaju o značajno višem nivou zadovoljstva nego ranije (PPΔ: +28).

365. Preduzeća koja su nedavno učestvovala u sudskim postupcima ocjenjuju kvalitet rada sudova povoljnije u odnosu na ona koja nemaju takvo iskustvo. Međutim, oni imaju nešto manje povoljno mišljenje o kvalitetu rada sudova u svojim konkretnim slučajevima (Grafikon 87). Dok 67% preduzeća koja su bila uključena u sudski postupak u posljednje tri godine pozitivno ocjenjuje opšti kvalitet rada sudova, samo 57% dijeli isto mišljenje kada je riječ o kvalitetu rada u sopstvenim slučajevima.

Grafikon 87 - PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SUDOVA U KONKRETNOM SLUČAJU

(Koje je Vaše opšte mišljenje o kvalitetu rada sudova u Crnoj Gori tokom posljednjih nekoliko godina?; Po Vašem mišljenju, kakav je bio kvalitet sudskog rada u tom konkretnom slučaju?)(Ukupno preduzeća n=272; preduzeća sa iskustvom u sudskim slučajevima n=93; preduzeća bez iskustva u sudskim slučajevima n=161)11

366. U poređenju sa 2020. – lako su uglavnom davala pozitivne ocjene, zadovoljstvo preduzeća kvalitetom rada sudova značajno se pogoršalo u odnosu na prethodni talas, bez obzira na njihovo iskustvo. Pad PPD rezultata od 24 poena posebno je zabrinjavajući kada je riječ o percepciji kvaliteta rada u konkretnom slučaju, posebno imajući u vidu da je nivo efikasnosti na isto pitanje takođe značajno opao između dva talasa (PPΔ: -18; Grafikon 88).

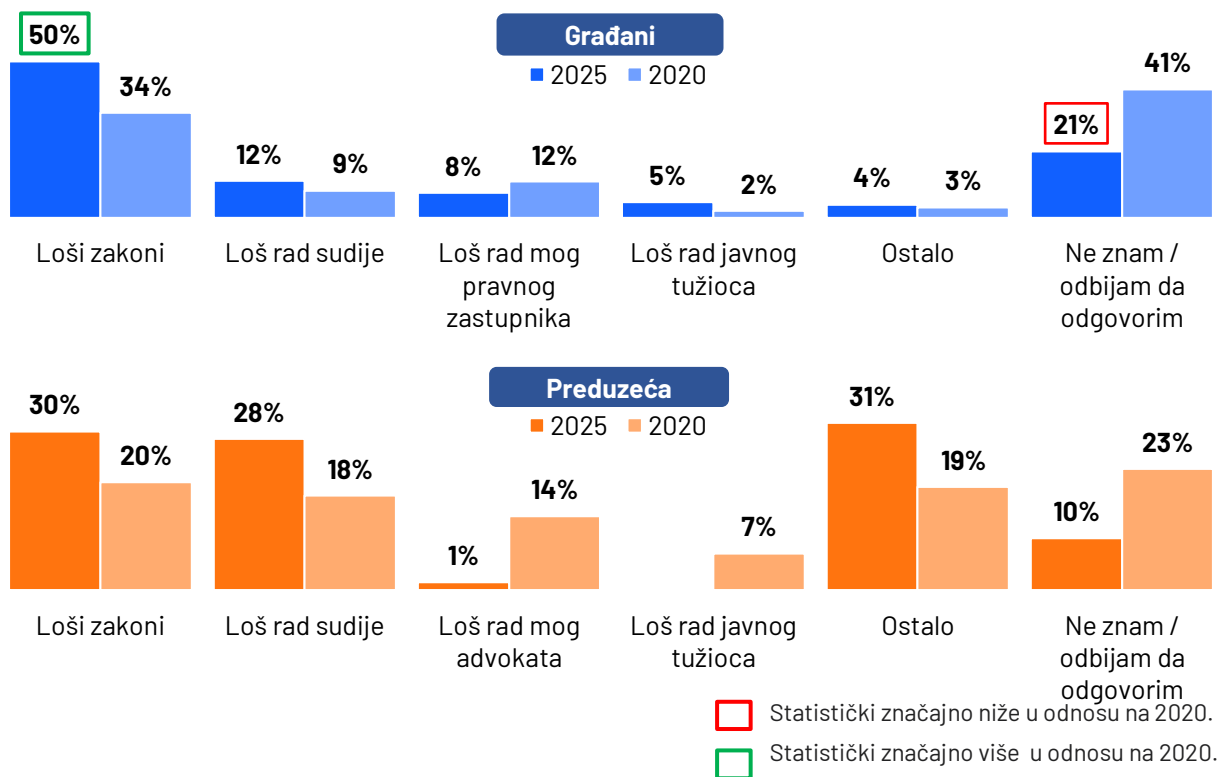
3.3.2. Percipirani razlozi zbog kojih kvalitet rada sudova u konkretnom slučaju nije bio viši

367. Korisnici sudskih usluga koji nijesu zadovoljni kvalitetom rada sudova u svojim konkretnim slučajevima prvenstveno nedostatak kvaliteta pripisuju neadekvatnim zakonima – tako misli 50% građana i 30% preduzeća. Suprotno tome, manji broj građana kao uzrok niskog kvaliteta navodi rad sudija ili njihovih pravnih zastupnika, pri čemu samo 12%, odnosno 9% pripisuje kvalitet tim faktorima. Preduzeća imaju raznovrsnija mišljenja: 28% smatra da je loš rad sudija glavni razlog nedovoljnog kvaliteta sudskog postupka u njihovim slučajevima, dok samo 2% krivi svoje pravne zastupnike za neadekvatan kvalitet tokom postupka (Grafikon 88). Značan broj preduzeća bira opciju „ostalo“, navodeći dodatne razloge za slab kvalitet svojih postupaka: sporo i odloženo vođenje ročišta kao

¹¹ Osnova preduzeća sa iskustvom u sudskim postupcima starijim od tri godine je premala za donošenje validnog zaključka

problem efikasnosti koji utiče na kvalitet, korupciju i predrasude sudija, neadekvatne svjedoke i sudske vještake, i/ili neblagovremena vještačenja.

Grafikon 88 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: Razlozi zbog kojih kvalitet rada sudova u konkretnom slučaju nije ocijenjen višom ocjenom

(Koji je glavni razlog zbog kojeg niste ocijenili kvalitet sudskog rada višom ocjenom?); Baza: Ispitanici sa iskustvom u sudskim slučajevima u posljednje tri godine, koji nijesu potpuno zadovoljni kvalitetom rada sudova u svom konkretnom slučaju; (Građani: 2025, n=277; 2020, n=300; Preduzeća: 2025, n=51; 2020, n=57)

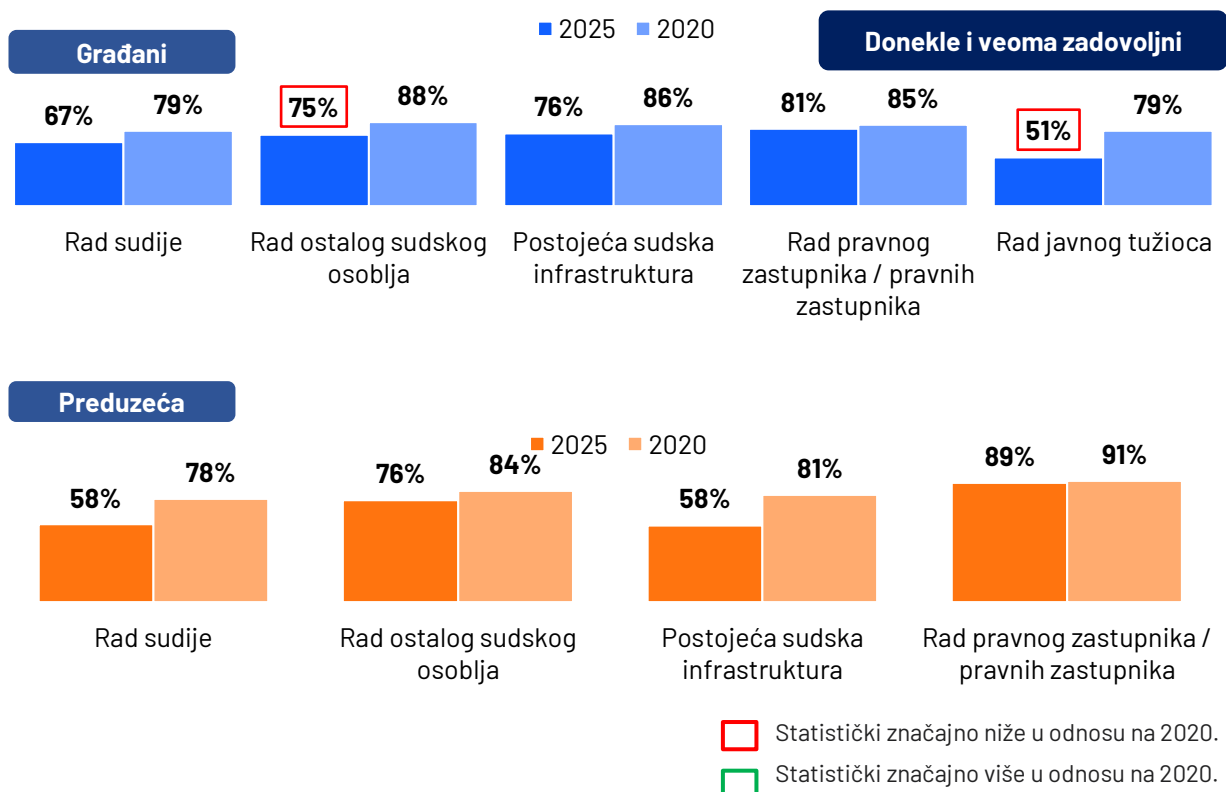
368. U poređenju sa 2020. – Do 2025. razlozi za niži kvalitet vođenja sudskih postupaka postali su izraženiji u odnosu na 2020, uz jednu izuzetak: uloga pravnih zastupnika. Nezadovoljstvo zakonima koji utiču na kvalitet suđenja znatno je poraslo kod obje grupe korisnika. Do 2025. godine, polovina građana pripisuje niži kvalitet suđenja zakonskim propisima, dok gotovo trećina preduzeća dijeli isto mišljenje. U 2020. godini tako je smatralo samo jedna trećina građana i jedna petina kompanija. Preduzeća i dalje čvrsto vjeruju da loš rad sudija doprinosi padu kvaliteta suđenja – 28% ih je tako ocijenilo 2025, u poređenju sa 18% 2020. godine. Zanimljivo je da je rad pravnih zastupnika jedini aspekt koji je dobio nešto niže ocjene u pogledu negativnog uticaja na kvalitet suđenja kod obje grupe korisnika.

3.3.3. Zadovoljstvo korisnika radom profesionalaca pravosudnog sistema i osoblja sudova u konkretnom slučaju

369. Dok određeni broj građana i preduzeća izražava zamjerke na rad sudija, tužilaca i njihovih pravnih zastupnika u konkretnim slučajevima, većina korisnika ostaje zadovoljna (vidi Grafikon 89). Prilikom ocjene različitih aspekata sudskog postupka, značajan procenat građana i preduzeća zadovoljan je radom administrativnog osoblja sudova – 75% građana i 76% preduzeća izražava zadovoljstvo. Što se tiče rada sudija, građani su generalno zadovoljniji od preduzeća. Konkretno, dvije trećine građana ima povoljan stav o sudiji koji je vodio njihov predmet, dok isto mišljenje dijeli samo 58% preduzeća. Takođe, preduzeća su manje zadovoljna sudskom infrastrukturom – 58% ispitanika iz poslovnog sektora izražava zadovoljstvo, u poređenju sa 76% građana. Kada je u pitanju rad tužilaca,

polovina građana prijavljuje zadovoljstvo, dok preduzeća nijesu anketirana o stavovima prema tužiocima. Najpozitivniji stav korisnici iskazuju prema svojim pravnim zastupnicima, pri čemu više od 80% i građana i preduzeća ocjenjuje rad advokata u konkretnom slučaju povoljno.

Grafikon 89 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: NIVOI ZADOVOLJSTVA KORISNIKA RAZLIČITIM ASPEKTIMA U KONKRETNOJ PREDMETU

(Koliko ste bili zadovoljni radom sudije (u prvostepenom sudu)?; Koliko ste bili zadovoljni radom ostalog sudskog osoblja? / Koliko ste bili zadovoljni postojećom sudskom infrastrukturom?; Koliko ste bili zadovoljni radom Vaših pravnih zastupnika?; Koliko ste bili zadovoljni radom javnog tužioca?); Baza: Ispitanici sa iskustvom u sudskim predmetima u posljednje tri godine i kod kojih je donijeta prvostepena presuda; (Građani: 2025, n=343; 2020, n=357; Preduzeća: 2025, n=79; 2020, n=109); Za stavove o radu tužilaca i pravnih zastupnika isključeni su odgovori „Nijesam imao pravnog zastupnika“ i „Ne primjenjuje se/(nema tužioca u predmetu)“.

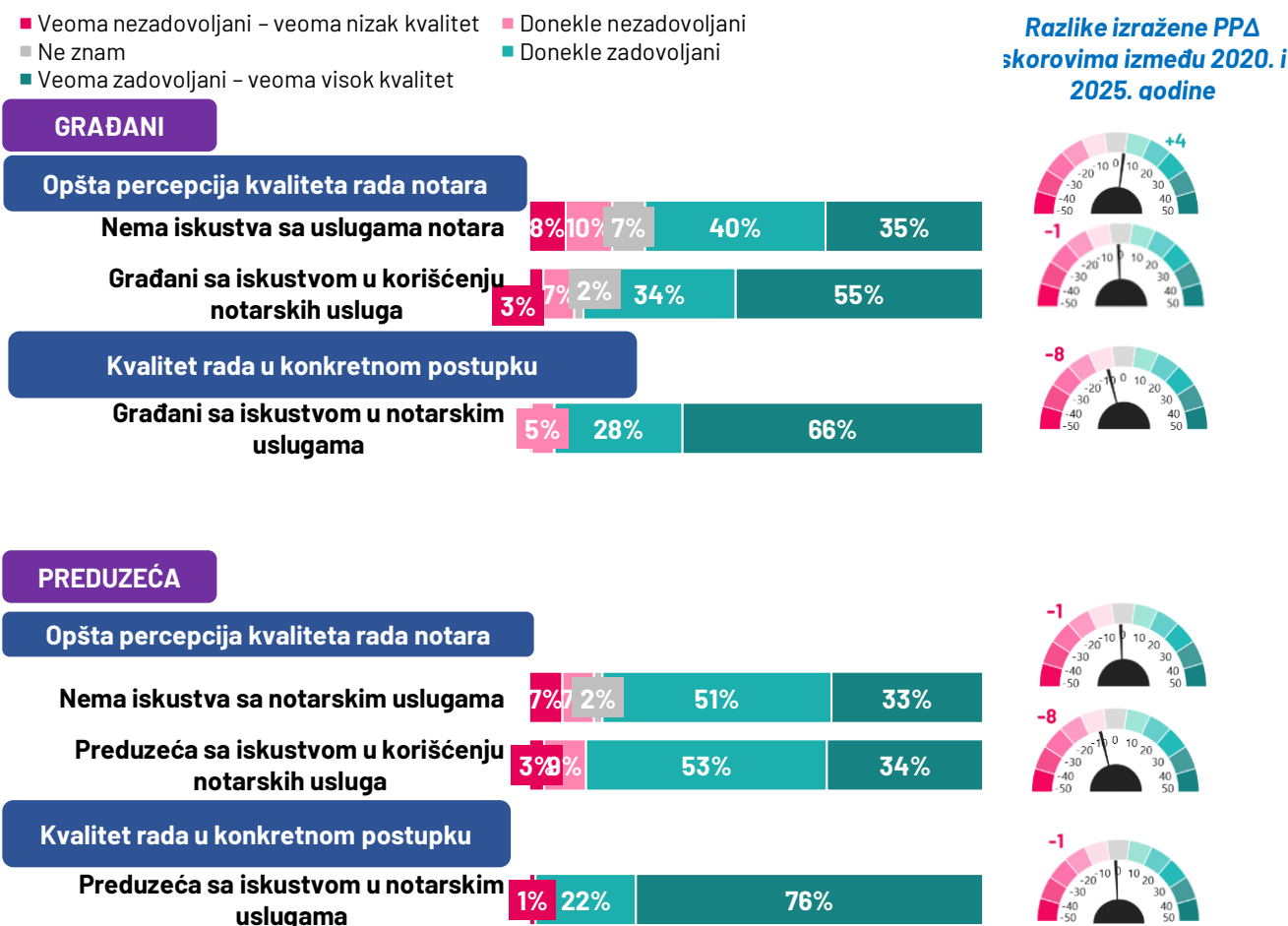
370. U poređenju sa 2020. – U 2025. ukupno zadovoljstvo različitim aspektima sudskog postupka opalo je za sve kategorije, iako percepcija i dalje ostaje pretežno pozitivna. Među građanima zabilježen je značajan pad zadovoljstva radom sudskog osoblja i javnih tužilaca u odnosu na 2020, dok je pad u drugim oblastima bio manje izražen. Preduzeća su prije pet godina bila zadovoljnija radom sudija i sudskom infrastrukturom. Zadovoljstvo radom pravnih zastupnika ostalo je stabilno u obje grupe korisnika, pri čemu je osam do devet od deset klijenata izrazilo zadovoljstvo.

3.3.4. Opšta percepcija kvaliteta notarskih usluga naspram kvaliteta rada u konkretnim slučajevima

371. Opšta percepcija kvaliteta rada notara u Crnoj Gori je prilično pozitivna, bez obzira na to da li su građani lično koristili njihove usluge. Ipak, oni građani i preduzeća koji su imali iskustva sa notarima još češće ističu visok kvalitet pruženih usluga. Tri četvrtine građana koji nijesu koristili notarske usluge (75%) ima povoljan stav o njihovom radu, dok gotovo devet od deset građana sa iskustvom (89%) dijeli isto mišljenje. Zadovoljstvo je još izraženije kada se ocjenjuje rad notara u konkretnom slučaju – 94% građana je zadovoljno, od kojih se 66% može smatrati „veoma zadovoljno“.

372. Predstavnici privrednog sektora pokazuju slične trendove u pogledu kvaliteta rada notara. Zadovoljstvo kvalitetom notarskih usluga u konkretnim slučajevima je čak i izraženije nego opšta percepcija njihovog rada. Zanimljivo je da 86% preduzeća koja u posljednjih 12 mjeseci nijesu koristila notarske usluge smatra da je njihov rad visokog kvaliteta. Ovaj procenat raste na 87% među preduzećima koja su koristila notarske usluge. Nadalje, pozitivna ocjena je još izraženija među preduzećima sa ličnim iskustvom: impresivnih 98% izražava zadovoljstvo kvalitetom rada notara u svojim konkretnim slučajevima (Grafikon 90).

Grafikon 90 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA NOTARA U SPECIFIČNIM SLUČAJEVIMA

(Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada notara u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?; Koliko ste bili zadovoljni kvalitetom rada ovog notara?) Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustva sa notarima u posljednjih 12 mjeseci; (Ukupno građani n=1305; Građani sa iskustvom n=436; Građani koji su koristili notarske usluge u posljednjih 12 mjeseci n=265; Ukupno preduzeća n=272; Preduzeća sa iskustvom n=124; Preduzeća koja su koristila notarske usluge u posljednjih 12 mjeseci n=69)

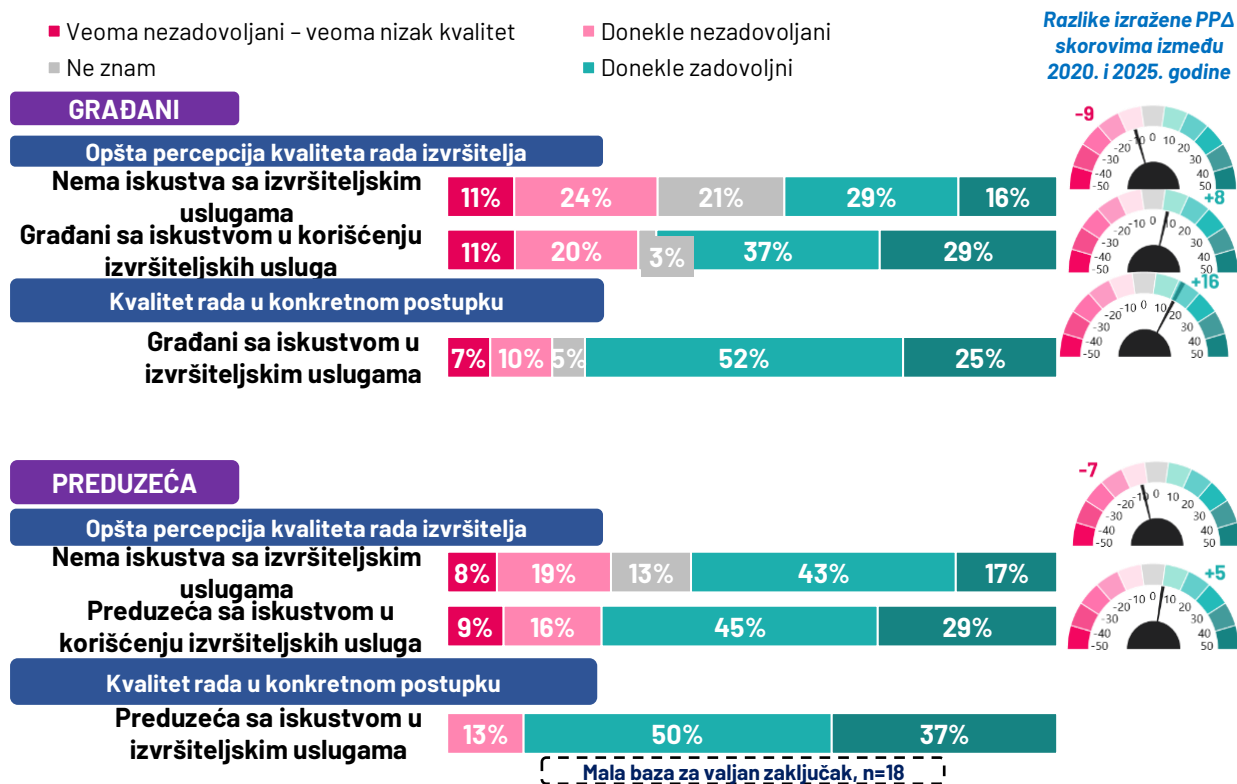
373. U poređenju sa 2020. godinom – zadovoljstvo građana radom notara tokom godina nije se značajno promijenilo. Štaviše, zadovoljstvo građana koji nemaju iskustva sa notarskim uslugama blago je poraslo (PPΔ: +4). Sa druge strane, preduzeća su postala nešto kritičnija (PPΔ: -8), bez obzira na iskustvo, ali uglavnom imaju pozitivan stav (84% onih bez iskustva i 87% onih koji su imali kontakt sa notarom izražava povoljno mišljenje). Stavovi građana i preduzeća slično pokazuju da kontakt sa notarima poboljšava njihovo mišljenje o kvalitetu rada notara na konkretnom zadatku, pri čemu nema značajne razlike u odnosu na prethodni talas istraživanja.

3.3.5. Opšta percepcija kvaliteta rada izvršitelja u poređenju sa kvalitetom rada u konkretnim slučajevima

374. Među korisnicima usluga, u obje populacije prevladava pozitivan stav o kvalitetu rada izvršitelja. Ipak, značajan dio građana nema mišljenje, vjerovatno zbog nedostatka iskustva sa ovom vrstom usluge. Građani koji izražavaju svoj stav pokazuje blagu polarizaciju: 35% ima negativnu, a 45% pozitivnu percepciju kvaliteta rada izvršitelja. S druge strane, percepcija onih koji su bili u direktnom kontaktu sa izvršiteljima je znatno pozitivnija – 66% je zadovoljno kvalitetom njihovog rada. Kada se ocjenjuje rad izvršitelja u konkretnom slučaju, ocjene su još povoljnije (77%)(Grafikon 91).

375. Kao i u slučaju notara, preduzeća imaju nešto bolju percepciju kvaliteta rada izvršitelja u odnosu na građane. Lično iskustvo ponovo doprinosi boljoj ocjeni – 74% zadovoljnih je među onima koji su koristili usluge izvršitelja, dok je među preduzećima koja nijesu imala kontakt sa njima 60% zadovoljnih.

Grafikon 91 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA KVALITETA RADA IZVRŠITELJA U KONKRETNIM SLUČAJEVIMA

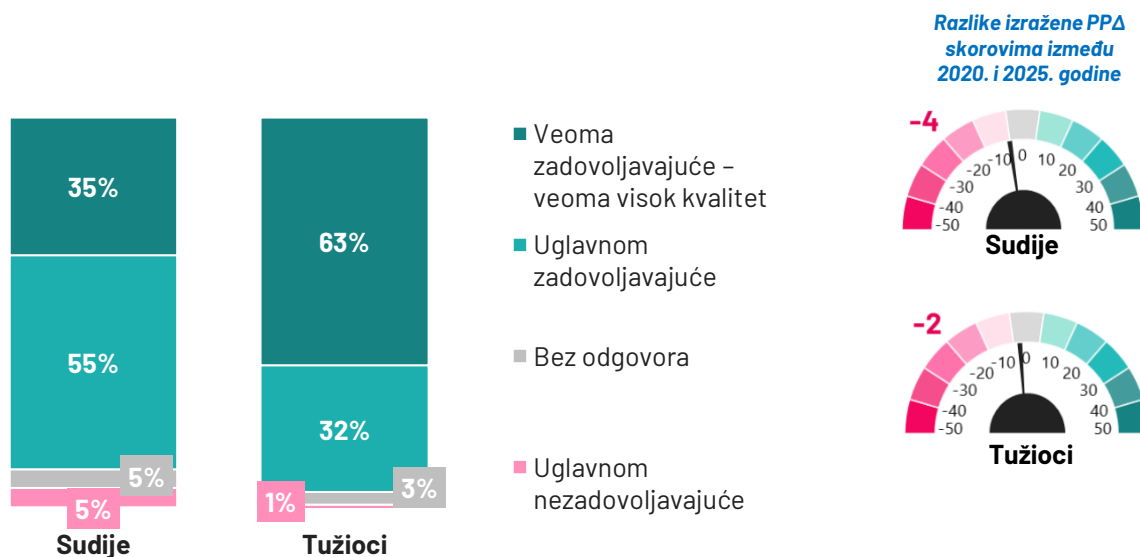
(Kakav je Vaš opšti utisak o kvalitetu rada privatnih izvršitelja u Crnoj Gori tokom proteklih nekoliko godina?; Kakvo je Vaše mišljenje o sljedećem u vezi sa izvršiteljem koji je bio zadužen za taj konkretan slučaj? – kvalitet rada) Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustvo sa izvršiteljem u posljednje 3 godine; (Ukupno građani n=1305; Građani sa iskustvom n=153; Ukupno preduzeća n=272; Preduzeća sa iskustvom n=67)

376. U poređenju sa U poređenju sa 2020. godinom – kod obje populacije korisnika, uticaj ličnog iskustva postao je izraženiji tokom vremena. Tokom posljednjih pet godina, pozitivna percepcija građana koji su imali kontakt sa izvršiteljima blago se poboljšala, sa PPA skorom od +8 kod građana i +5 kod preduzeća. Pored toga, u konkretnim slučajevima, kvalitet rada u 2025. godini ocijenjen je još povoljnije od 2020. godine (PPA: +16).

3.4. Procjena kvaliteta rada svoje institucije

377. Devet od deset sudija (90%) i još veći procenat tužilaca (96%) ocijenili su ukupan kvalitet rada u svojim institucijama kao visok (vidi Grafikon 92). Štaviše, gotovo dvije trećine tužilaca (63%) opisalo je kvalitet rada u svojoj instituciji kao „veoma visok“. Sa druge strane, 5% sudija i 1% tužilaca ocijenilo je kvalitet rada svojih institucija kao nezadovoljavajući.

Grafikon 92 - SUDIJE I TUŽIOCI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA SOPSTVENIH INSTITUCIJA

(Uzimajući u obzir posljednjih 12 mjeseci, kako biste ocijenili ukupni kvalitet rada suda u kojem radite? / Uzimajući u obzir posljednjih 12 mjeseci, kako biste ocijenili ukupni kvalitet rada tužilaštva u kojem radite?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Sudije n=155; Tužioc n=71)

378. U poređenju sa 2020. godinom – Tužioc nijesu značajno promijenili svoj stav o kvalitetu rada između dvije ankete. Sudije, i dalje zadržavajući generalno pozitivan stav, usvojile su nešto kritičkiji pristup u ocjeni kvaliteta rada svojih sudova. Konkretno, procenat sudija koji su se izjasnili kao „veoma zadovoljni“ pao je sa 58% u 2020. na 35% u 2025. godini. Suprotno tome, procenat onih koji su „djelimično zadovoljni“ porastao je sa 38% na 55% između dvije ankete.

3.4.1. Mjere za poboljšanje kvaliteta rada sudova i tužilaštava

379. Iako su gotovo sve sudije i tužioc zadovoljni kvalitetom rada u svojim institucijama, oni koji nijesu potpuno zadovoljni uglavnom podržavaju različite predloge za unaprjeđenje (Grafikon 93).

380. Sudije su identifikovale nekoliko ključnih oblasti za poboljšanje rada sudova u kojima rade. Najznačajnije su: povećanje broja sudija, bolji radni uslovi, unaprijeđena pripremljenost i profesionalnost advokata, kao i jasniji zakoni radi smanjenja različitih tumačenja. Konkretno, gotovo devet od deset sudija koji nijesu potpuno zadovoljni trenutnim radnim okruženjem podržava mjere usmjerene na zapošljavanje većeg broja sudija i poboljšanje radnih uslova (87%). Sličan procenat (86%) naglašava potrebu da pravni zastupnici budu dobro pripremljeni za svoje predmete. Podaci pokazuju da kvalitet sudskih procesa zavisi i od unaprjeđenja propisa; potrebni su ne samo jasniji zakoni (86%), već i bolje izrađeni podzakonski akti (85%).

381. Advokati se slažu da su važni faktori za poboljšanje kvaliteta rada sudova povećanje broja sudija i poboljšanje radnih uslova. Gotovo polovina advokata koji nijesu potpuno zadovoljni kvalitetom rada sudova podržava ideju povećanja broja sudija u pravosudnom sistemu (47%). Dodatno, 25% smatra da je unaprjeđenje radnog okruženja ključno. Zanimljivo je da 23% advokata zagovara specijalizaciju sudija za različite tipove predmeta.

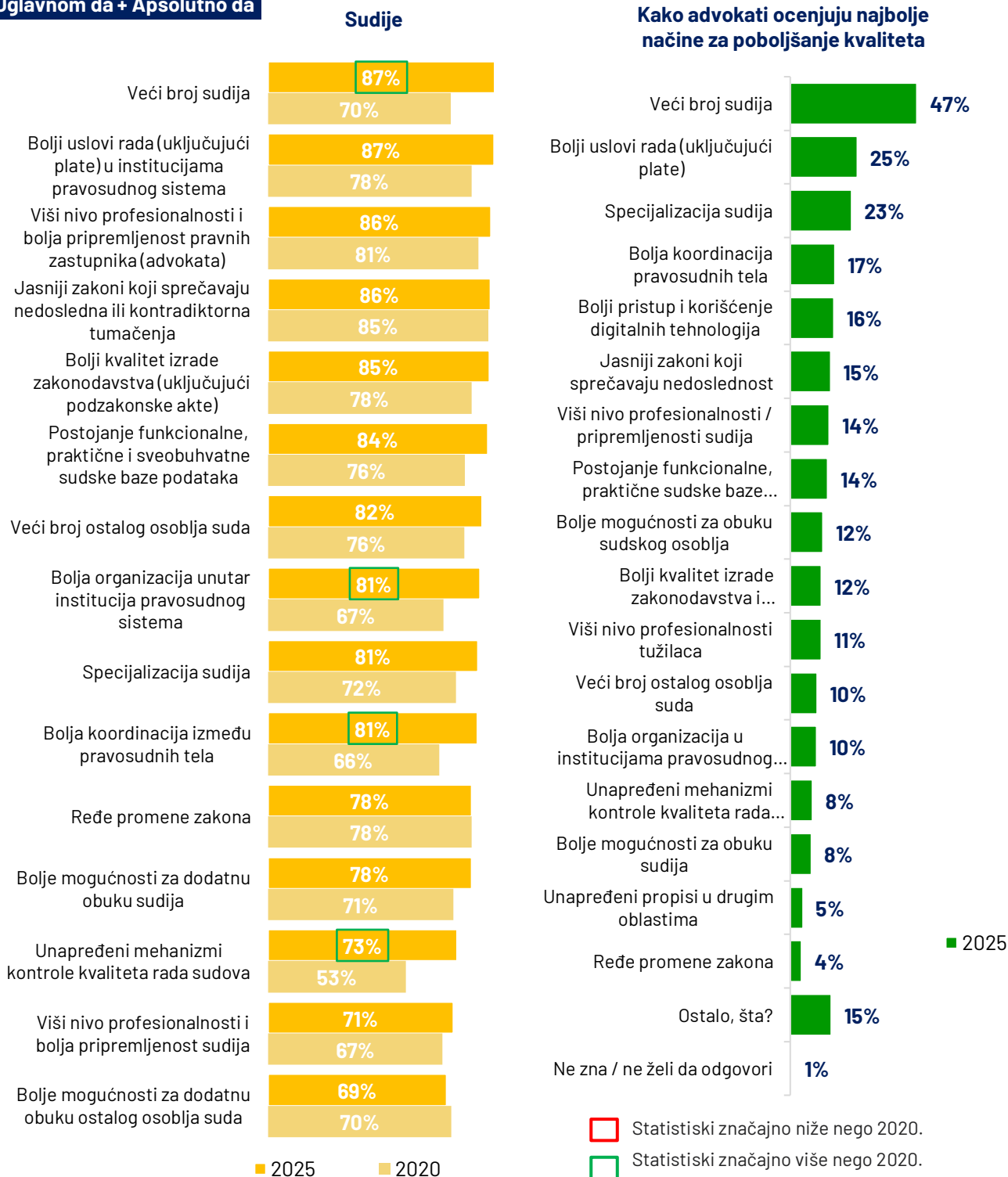
382. U poređenju sa 2020. godinom, prioritete koje sudije ističu u crnogorskom pravosuđu ostaju dosledni, uz još snažniju podršku.

383. Iako je zbog visokog nivoa zadovoljstva radnim okruženjem baza podataka za pouzdane zaključke ograničena, mišljenja tužilaca koji nijesu potpuno zadovoljni ukazuju da se i oni suočavaju sa istim problemom kao i sudije – nedovoljnim brojem tužilaca, barem u nekim kancelarijama. Zanimljivo je da smatraju da dodatna obuka može doprinijeti višem kvalitetu njihovih profesionalnih aktivnosti.

384. Advokati se ponovo slažu da crnogorskom tužilaštvu treba više tužilaca (33%) i poboljšani radni uslovi (25%). Takođe, ističu značaj bolje razmjene informacija sa drugim pravosudnim organima kao treći najvažniji faktor za unaprjeđenje kvaliteta rada tužilaštva (23%). Dodatno, advokati zagovaraju i specijalizaciju tužilaca kao neophodan korak za unaprjeđenje pravosudnog sistema (19%).

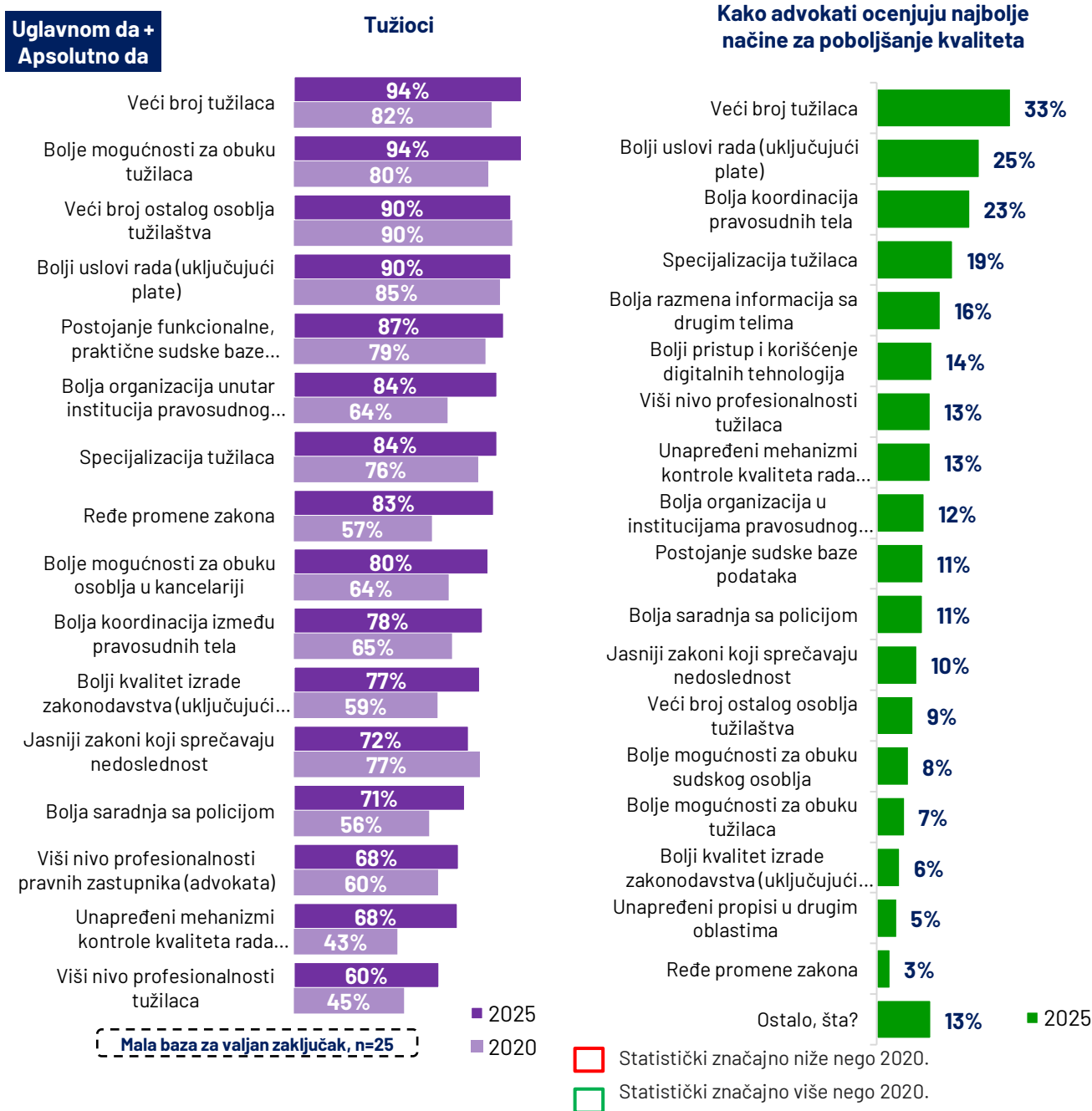
Grafikon 93 - SUDIJE I ADVOKATI: MJERE ZA POBOLJŠANJE KVALITETA RADA SUDOVA I TUŽILAŠTVA

Uglavnom da + Apsolutno da

(Sudija: Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaki od sljedećih faktora unaprijedio kvalitet rada suda u kojem radite?; Advokati: Po Vašem mišljenju, koji su tri glavna faktora koja bi unaprijedila kvalitet sudova, počevši od najvažnijeg?); Baza: Oni koji nijesu vrlo zadovoljni ukupnom efikasnošću sudova u posljednjih nekoliko godina (sudije i advokati koji nijesu 'vrlo zadovoljni' kvalitetom suda: Sudije, 2025, n=100; 2020, n=81; Advokati, 2025, n=132)

Grafikon 94 - TUŽIOCI I ADVOKATI: MJERE ZA UNAPRJEĐENJE KVALITETA RADA TUŽILAŠTVA

(Tužioci: Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaki od sljedećih faktora unaprijedio efikasnost tužilačke kancelarije u kojoj radite?; Advokati: Po Vašem mišljenju, koji su tri glavna faktora koja bi unaprijedila kvalitet tužilaštva, počevši od najvažnijeg?); Baza: Oni koji nijesu vrlo zadovoljni ukupnom efikasnošću sudova u posljednjih nekoliko godina (tužioci i advokati koji nijesu 'vrlo zadovoljni' kvalitetom tužilaštva: Tužioci, 2025, n=25; 2020, n=29; Advokati n=114)

3.4.2. Zadovoljstvo različitim aspektima rada u svojoj instituciji

385. Sudije i tužioci generalno izražavaju visok nivo zadovoljstva radnom atmosferom u svojim institucijama. Osoblje sudske administracije posebno cijeni saradnju sa sudijama, nadređenima i drugim jedinicama. Ipak, nezadovoljstvo među zaposlenima u sudovima uglavnom proizilazi iz pitanja plata, dok su tužioci najnezadovoljniji opremom i uslovima u kancelarijama. Sudije koje rade u osnovnim

sudovima (81%) i sudije iz Centralne regije (82%) znatno su nezadovoljnije svojim platama u poređenju sa ostalima.

386. Konkretno, najmanje osam od deset sudija i tužilaca izjavljuje da su zadovoljni radnim okruženjem, pri čemu 85% sudija i 81% tužilaca izražava zadovoljstvo. Slično tome, 86% osoblja sudske administracije cijeni saradnju sa sudijama, 83% sa nadređenima, i 81% sa kolegama iz drugih jedinica.

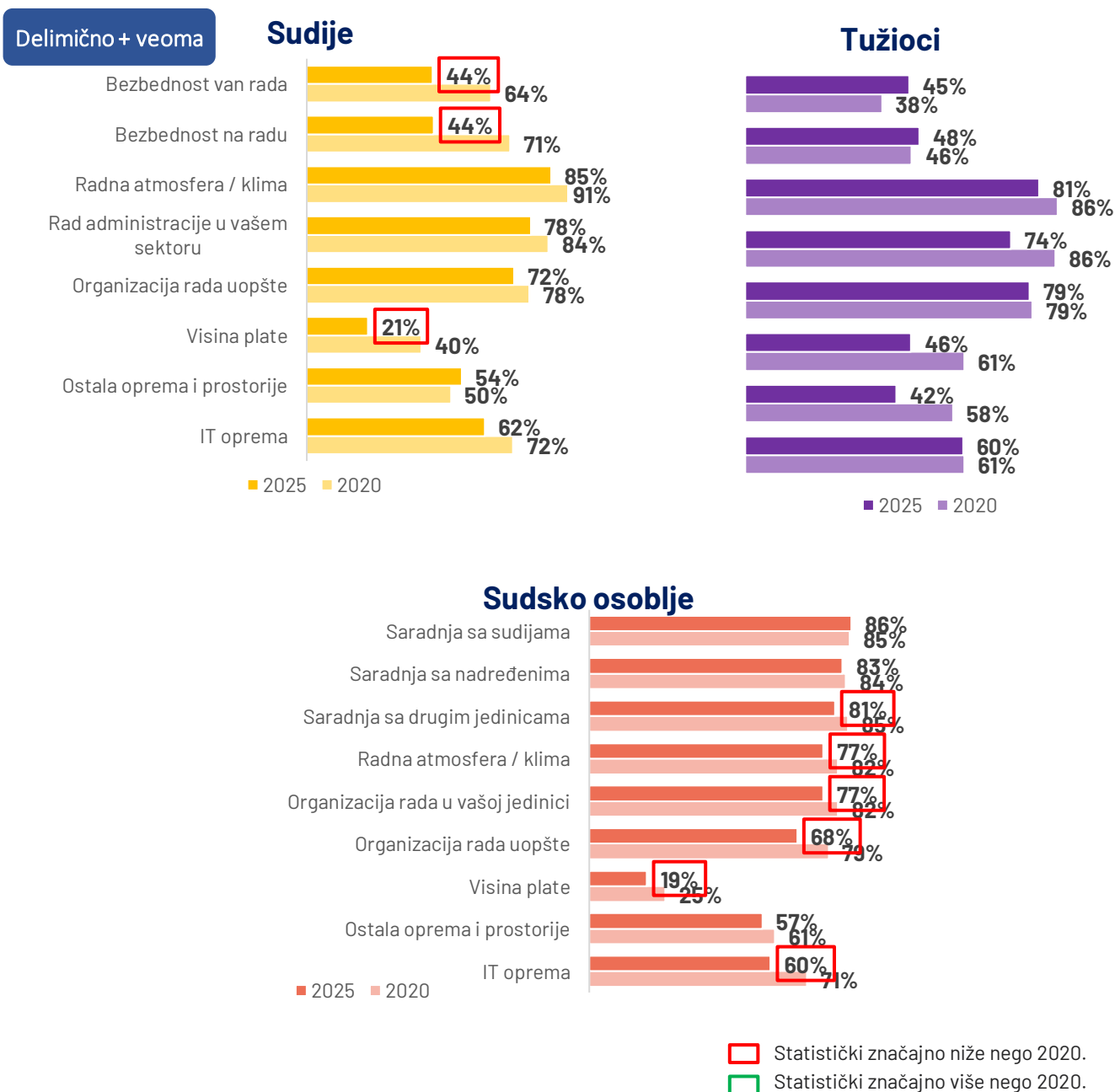
387. Samo oko jedan od pet zaposlenih u sudovima zadovoljan je svojom platom – 21% sudija i 19% administrativnog osoblja izražava zadovoljstvo. Tužioci ocjenjuju plate nešto bolje, sa 46% zadovoljnih u ovoj oblasti. Pored zabrinutosti oko opreme, važan problem predstavlja i bezbjednost van radnog mjesta – 52% tužilaca smatra da uslovi njihove bezbjednosti prilikom napuštanja kancelarije nijesu zadovoljavajući. Takođe, polovina sudija dijeli zabrinutost oko svoje bezbjednosti van radnog mjesta. Ovo ukazuje na širi problem, budući da oko polovina sudija i tužilaca izražava nezadovoljstvo bezbjednošću na svom radnom mjestu (52% sudija i 49% tužilaca). Sudije koje rade u osnovnim sudovima osjećaju se nesigurnije na poslu (60%) u poređenju sa sudijama u višim sudovima (37%).

388. Administrativni sektor je uglavnom ocijenjen pozitivno, pri čemu oko tri četvrtine sudija (78%) i tužilaca (74%) izražava zadovoljstvo radom administracije u svojim sudovima i kancelarijama. Veći stepen nezadovoljstva radom administracije primijećen je kod sudija viših sudova (Viši sud, Apelacioni i Vrhovni sud) u poređenju sa sudijama osnovnih sudova (26% naspram 13%).

389. Sličan procenat dvije profesionalne grupe – tužioci (79%) i sudije (72%) – zadovoljan je organizacijom rada. Osoblje sudske administracije takođe je zadovoljno organizacijom rada u svojim jedinicama, pri čemu je 77% zadovoljno.

390. U poređenju sa 2020. – U 2025. godini došlo je do značajnog povećanja nezadovoljstva zaposlenih u sudovima kada je riječ o platama. Nivo zadovoljstva pao je sa 40% u prethodnoj anketi na svega 21% među sudijama, dok je među osobljem sudske administracije opao sa 25% na 19%. Pored pitanja plata, problem bezbjednosti postao je znatno izraženiji kod sudija u poređenju sa 2020. Godine. Procenat nezadovoljnih sudija u pogledu bezbjednosti na radnom mjestu više je nego udvostručen, sa 22% u 2020. na 52% u 2025. Takođe, nezadovoljstvo bezbjednošću van radnog mjesta takođe je značajno poraslo, sa 27% na 50%. Zanimljivo je da su osjećanja tužilaca u vezi sa bezbjednošću ostala relativno nepromijenjena u odnosu na 2020, pri čemu nešto manje od polovine izražava nezadovoljstvo. Procenat zaposlenih u sudskoj administraciji i sudija koji su nezadovoljni IT opremom u svojim radnim mjestima ukazuje da sudovi ne prate adekvatno procese digitalizacije. Podaci pokazuju povećano nezadovoljstvo sudija, a posebno osoblja sudske administracije, kada je riječ o IT opremi koja se koristi u radu – sa 22% na 34% kod sudija i sa 19% na 30% kod zaposlenih u administraciji sudova.

Grafikon 95 - SUDIJE, TUŽIOCI I OSOBLJE SUDOVA: ZADOVOLJSTVO RAZLIČITIM ASPEKTIMA RADA U SVOJOJ INSTITUCIJI

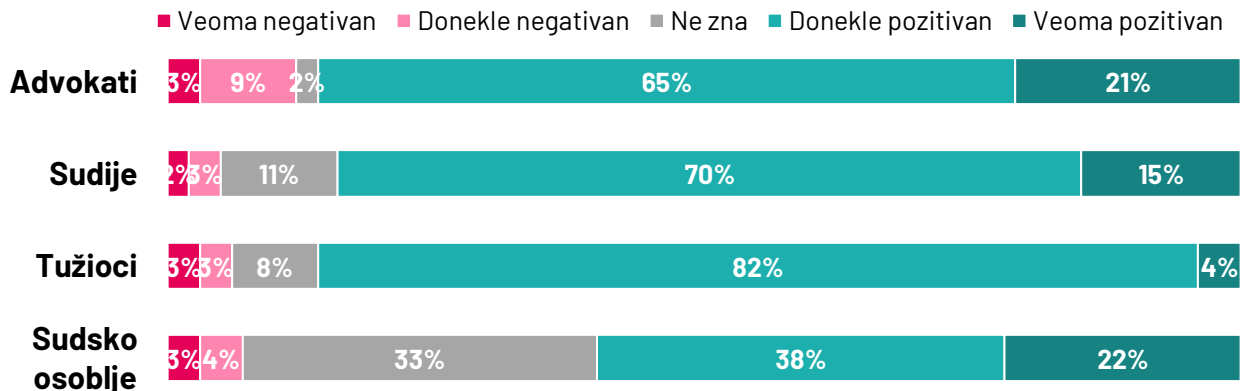

(Koliko ste zadovoljni sljedećim aspektima svog posla u instituciji u kojoj radite u proteklih 12 mjeseci?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Sudije, 2025, n=155; 2020, n=192); Tužioci, 2025, n=71; 2020, n=83; Sudsko osoblje, 2025, n=687; 2020, n=643)

3.5. Uticaj notara i izvršitelja na kvalitet rada pravosudnog sistema

391. Svi profesionalci u pravosudnom sistemu imaju povoljan stav o uticaju notara na kvalitet pravosudnog sistema (vidi Grafikon 96). Otprilike 85% u većini grupa smatra da notari pozitivno utiču na kvalitet sistema. Negativna mišljenja su relativno rijetka – samo 2% sudija i 3% tužilaca izražava zabrinutost. Međutim, 12% advokata smatra da notari imaju donekle ili veoma negativan uticaj, pri čemu je taj stav izraženiji među advokatima starijim od 50 godina (20% u poređenju sa 7% kod mlađe grupe). Osoblje sudova čini izuzetak, imajući u vidu da je trećina njih neodlučna ili nije upoznata sa uticajem notara. Ipak, kada izraze mišljenje, službenici sudova su značajno pozitivniji (60%) nego negativni (7%).

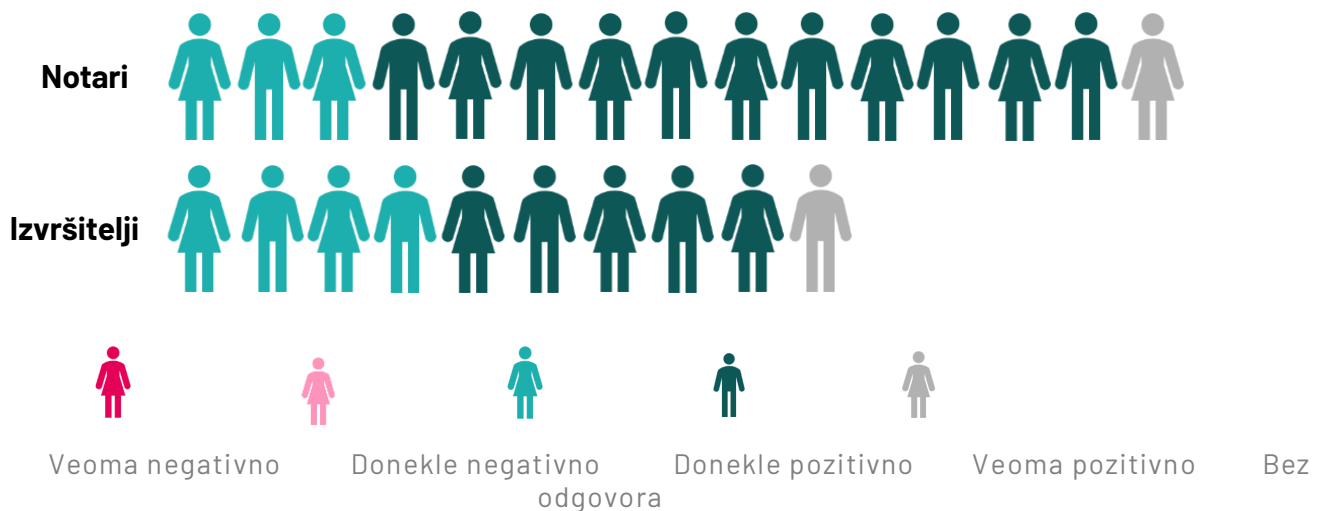
Grafikon 96 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, SUDSKO OSOBLJE: UTICAJ NOTARA NA KVALITET RADA PRAVOSUĐA

(Kakav uticaj sljedeći pravni akteri imaju na kvalitet pravosudnog sistema u Crnoj Gori?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71; Sudsko osoblje n=687);

392. Među 15 intervjuisanih notara, 14 je izrazilo stav da notari imaju pozitivan uticaj na ukupan kvalitet pravosudnog sistema. Slično tome, 9 od 10 ispitanih izvršitelja dijeli isto mišljenje (Grafikon 97).

Grafikon 97 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA KOJI NOTARI IMAJU NA KVALITET PRAVOSUĐA

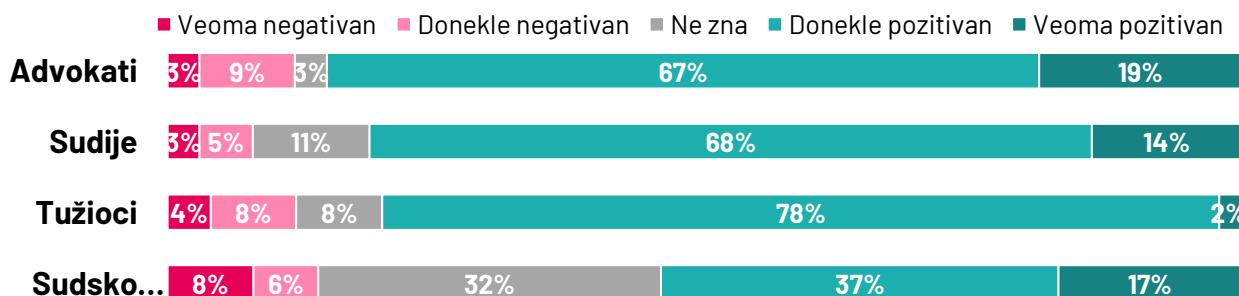

(Kakav uticaj notari imaju na kvalitet pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

393. Uticaj privatnih izvršitelja na kvalitet rada pravosudnog sistema takođe se uglavnom ocjenjuje pozitivno (Grafikon 98). Najpovoljnije ocjene dolaze od advokata, od kojih 86% daje pozitivnu procjenu uloge izvršitelja u unaprjeđenju ukupnog kvaliteta rada sistema. Zanimljivo je da većina negativnih ocjena dolazi od advokata starijih od 49 godina sa više od 10 godina iskustva (22% starijih advokata i 18% onih sa više od decenije prakse ocjenjuje uticaj izvršitelja negativno). Suprotno tome, samo 6% mlađih advokata, mlađih od 50 godina, i 5% onih sa manje od 10 godina prakse dijeli ovo mišljenje. Među mlađim advokatima sa manje iskustva, 95% prepoznaje prednosti izvršitelja u crnogorskom pravosudnom sistemu, što je značajno više u odnosu na 71% advokata starijih od 49 godina i 76% iskusnijih advokata koji dijele isti stav.

394. Pozitivne ocjene su takođe veoma visoke među sudijama i tužiocima, i to 83% i 80% respektivno. Muški sudije imaju tendenciju da ocjenjuju uticaj izvršitelja povoljnije od svojih ženskih koleginica – 90% muškaraca izražava pozitivan stav, u poređenju sa 73% žena. Nasuprot tome, među tužiocima, žene imaju povoljnije mišljenje o uticaju izvršitelja na pravosuđe, pri čemu 98% tužiteljki cijeni njihov uticaj, dok isto mišljenje dijeli samo 50% muških tužilaca.

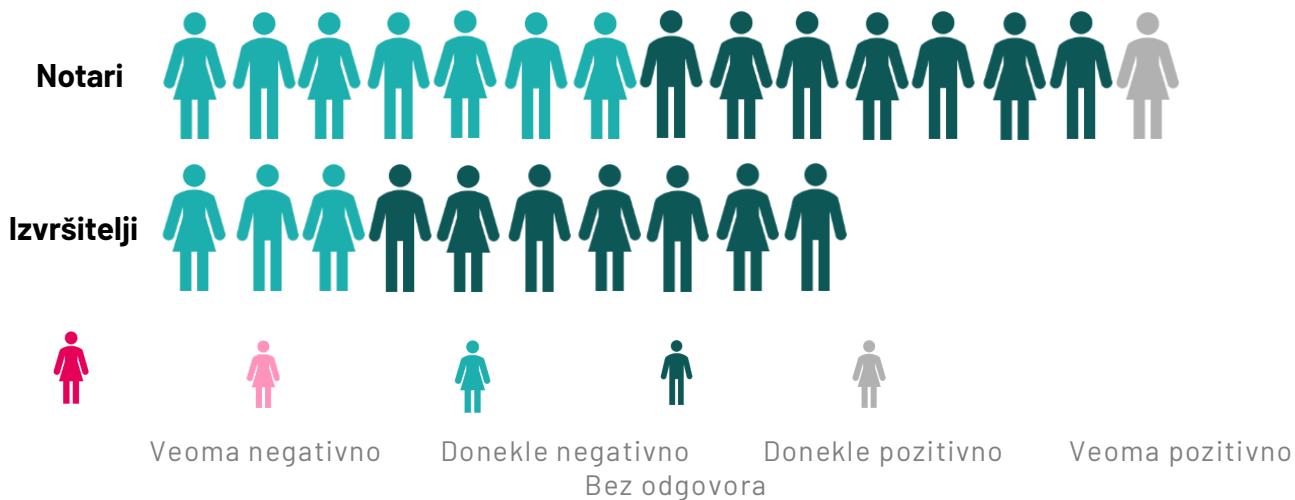
Grafikon 98 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, SUDSKO OSOBLJE: UTICAJ IZVRŠITELJA NA KVALITET RADA PRAVOSUĐA

(Kakav uticaj privatni izvršitelji imaju na kvalitet rada pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71; Sudsko osoblje n=687). Podaci za 2020. su preračunati bez odgovora „nema uticaja“, jer je ovaj odgovor uklonjen u trenutnom talasu.

395. Svi izvršitelji ocjenjuju svoj uticaj na crnogorski pravosudni sistem pozitivno. Među 15 intervjuisanih notara, 14 dijeli isto mišljenje sa izvršiteljima (Grafikon 99).

Grafikon 99 - NOTARI, IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA UTICAJA KOJI IZVRŠITELJI IMAJU NA KVALITET PRAVOSUĐA

(Kakav uticaj izvršitelji imaju na kvalitet pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

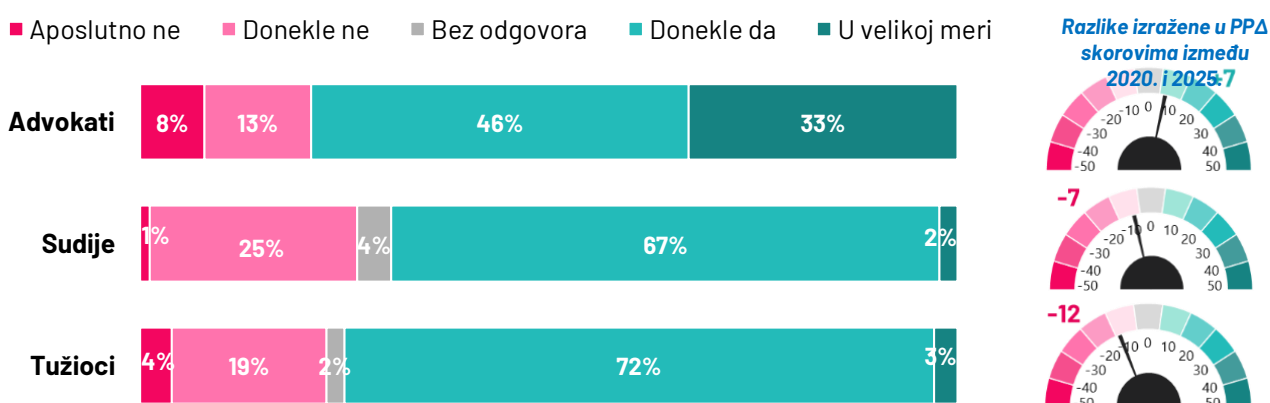
396. U poređenju sa 2020. – Sudije generalno zadržavaju dosljedan stav u vezi sa uticajem notara i izvršitelja na pravosudni sistem. Nasuprot tome, stavovi tužilaca postali su kritičkiji u 2025. u odnosu na prije pet godina, sa smanjenjem od 6 PPD poena kada je riječ o notarima i 11 PPD poena kada je riječ o izvršiteljima. Istovremeno, percepcija advokata poboljšala se u vezi sa uticajem notara na pravosuđe, iako imaju nešto manje povoljan stav prema izvršiteljima. Uprkos ovim promjenama, ukupna pozitivna percepcija uticaja vaninstitucionalnih aktera na pravosudni sistem ostaje nepromijenjena.

3.6. Relevantni zakoni i njihova primjena

3.6.1. Opšta percepcija zakona

397. Većina sudija, tužilaca i advokata smatra da su zakoni u Crnoj Gori precizni, jasni i nedvosmisleni (Grafikon 100). Najmanje tri od četiri advokata i tužioca dijele ovo mišljenje (79% advokata i 75% tužilaca), dok su sudije nešto skeptičnije – 69% ocjenjuje zakone kao solidne. Jedan od četiri sudije smatra da postoji prostor za unaprjeđenje i pojašnjenje zakona. Ovo mišljenje dijeli 23% tužilaca i 21% advokata.

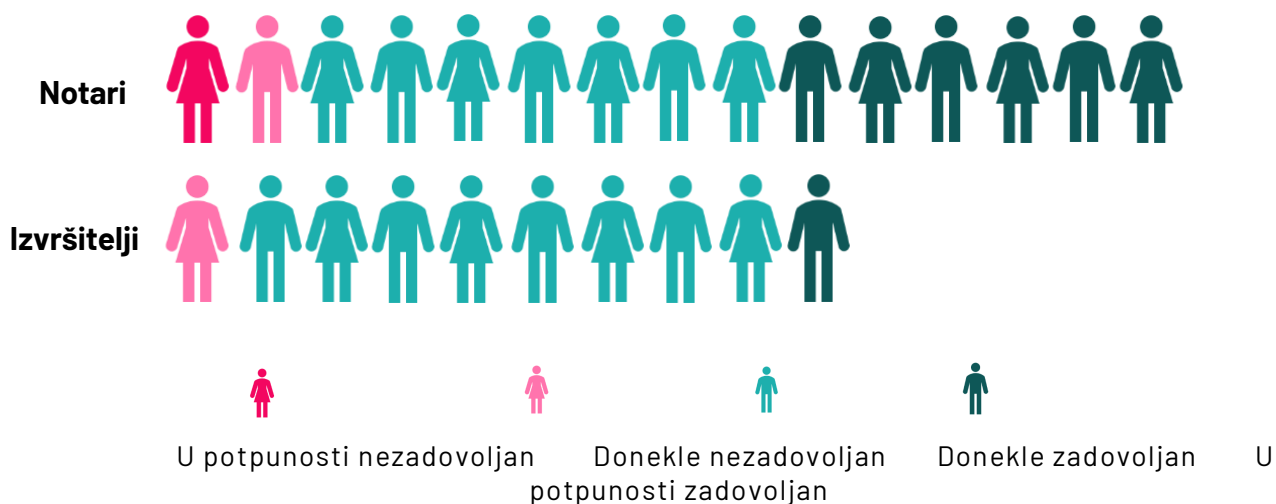
Grafikon 100 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRECIZNOSTI I JASNOSTI ZAKONA

(Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri zakoni u Crnoj Gori su precizni, jasni i nedvosmisleni?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

398. Notari i izvršitelji su anketirani o preciznosti, jasnoći i nedvosmislenosti zakona i propisa koji regulišu njihove profesije. Iako veličina uzorka ne dozvoljava donošenje pouzdanih zaključaka, obje grupe pokazuju visok nivo zadovoljstva pravnim okvirom svoje profesije. Konkretno, 13 od 15 notara i 9 od 10 izvršitelja navodi da su zadovoljni važećim zakonima koji regulišu njihove profesionalne aktivnosti. Pored toga, oni snažno vjeruju da su ti zakoni precizni, jasni i nedvosmisleni, pri čemu se proporcije pozitivnih i negativnih stavova poklapaju sa ocjenama zadovoljstva relevantnim zakonima.

Grafikon 101 - NOTARI I IZVRŠITELJI: PERCEPCIJA PRECIZNOSTI I JASNOSTI ZAKONA KOJI REGULIŠU NJIHOVU PROFESIJU

(Koliko ste zadovoljni postojećim pravnim okvirom koji uređuje rad notara/izvršitelja?; U kojoj mjeri je regulativa koju se odnosi na rad notara/izvršitelja precizna, jasna i nedvosmislena?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

3.6.2. Percepcija profesionalaca o sprovođenju zakona

399. Percepcija stručnjaka u pravosudnom sektoru o sprovođenju zakona razlikuje advokate s jedne strane od sudija i tužilaca s druge. Svi profesionalci se slažu da je nekonzistentna interpretacija zakona primarni problem koji utiče na sprovođenje. Konkretno, osam od deset advokata i sedam od deset sudija i tužilaca identifikuje nedosljednosti u pravnoj interpretaciji, koje se dešavaju ponekad ili često, kao glavnu prepreku za sprovođenje.

400. Što se tiče ostalih problema u sprovođenju zakona, advokati su znatno kritičniji od sudija i tužilaca. Drugi najveći problem prema advokatima predstavlja selektivno sprovođenje zakona, pri čemu 76% vjeruje da se ono dešava povremeno ili često. Nasuprot tome, sudije i tužiocu su blaži u svojoj procjeni – oko 30% njih izvještava da je selektivno sprovođenje zakona manje-više uobičajena praksa u pravosuđu.

401. Kao značajniji problem od selektivnog sprovođenja zakona, sudije navode selektivno izvršenje sudskih odluka, pri čemu 37% vjeruje da se to dešava povremeno ili često. Ovaj stav dijeli 32% tužilaca i 54% advokata.

402. Sudije i tužiocu ukazuju da nesprovođenje zakona nije široko rasprostranjen problem, sa nešto više od 20% koji smatraju da se to dešava redovno ili povremeno. Nasuprot tome, značajna većina advokata (61%) izvještava da se nesprovođenje zakona dešava povremeno ili često.

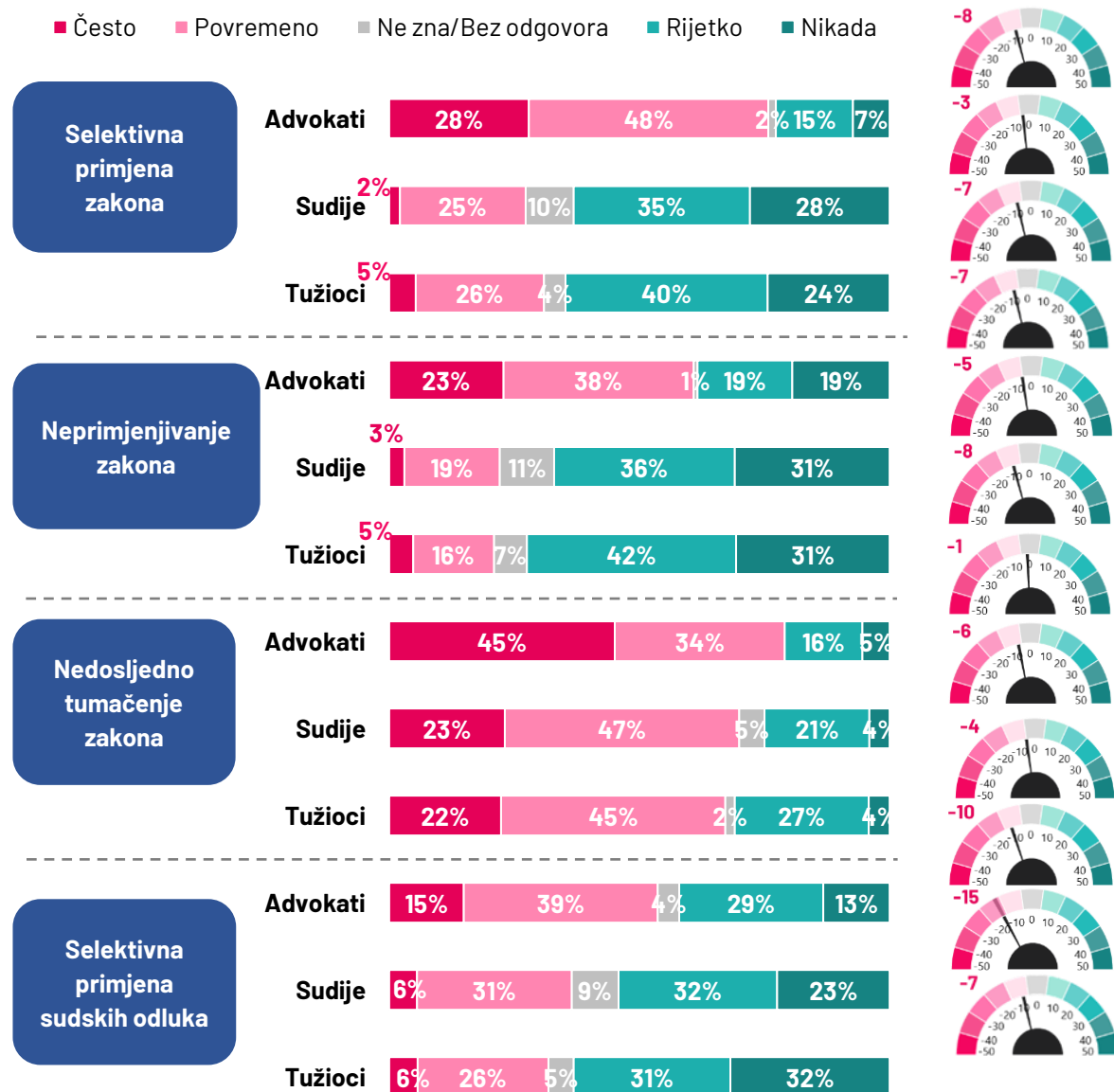
403. U poređenju sa 2020. godinom – sveukupna percepcija različitih problema u sprovođenju zakona blago se pogoršala. Najznačajnija promjena primijećena je kod advokata u pogledu selektivnog sprovođenja sudskih odluka: procenat advokata koji vjeruju da se ovo dešava povremeno ili često porastao je sa 42% u 2020. na 54% u 2025. Pored toga, advokati su značajno promijenili stavove u vezi sa nedosljednostima u pravnim tumačenjima – procenat advokata koji vjeruju da se takve nedosljednosti nikada ne dešavaju opao je sa 12% u prethodnom istraživanju na 5% u 2025. Sličan trend postoji i kod percepcije selektivnog sprovođenja zakona, gdje je procenat onih koji smatraju da se to nikada ne dešava pao sa 16% na 7%.

404. Najznačajnije promjene među sudijama odnose se na selektivno sprovođenje sudskih odluka. Procenat sudija koji su odgovorili sa „nikada“ smanjen je sa 39% na 23% između dva talasa istraživanja. Kao rezultat toga, udio sudija koji vjeruju da je selektivno sprovođenje povremena ili česta pojava gotovo se udvostručio, sa 19% na 37%.

405. Među tužiocima, primijećene su značajne promjene u stavovima prema nesprovođenju zakona i selektivnoj primjeni zakona. Procenat tužilaca koji vjeruju da se nesprovođenje zakona ne dešava pao je sa 56% na 31%. Slično tome, oni koji misle da ne postoji selektivan pristup sprovođenju zakona smanjili su se sa 42% na 24%.

Grafikon 102 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PROBLEMI U SPROVOĐENJU ZAKONA

Razlike izražene u PPA skorovima između 2020. i 2025.

(Koliko često su se sljedeći problemi javljali u sprovođenju zakona?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužiocima n=71)

3.6.3. Percepcija zakona kod korisnika

406. Mišljenje građana i predstavnika privrede o kvalitetu, primjeni i sprovođenju zakona u Crnoj Gori ispituje se kroz tri tvrdnje (Grafikon 103). Građani su, u poređenju sa privredom, kritičniji kada je u pitanju sprovođenje zakona i njegova efikasnost, dok privrednici češće ukazuju na probleme sa jednakom primjenom zakona za sve.

407. Gotovo dvije trećine privrednika (64%) i više od polovine građana (57%) smatra da su zakoni dovoljno dobri. Ova tvrdnja je posebno podržana među građanima sa sjevera Crne Gore (68%), građanima srpske nacionalnosti (76%) i onima koji se identifikuju sa partijama na vlasti (72%). Nasuprot tome, tvrdnju manje podržavaju građani crnogorske (49%) i drugih nacionalnosti (45%), kao i oni koji se slažu sa opozicionim partijama (40%).

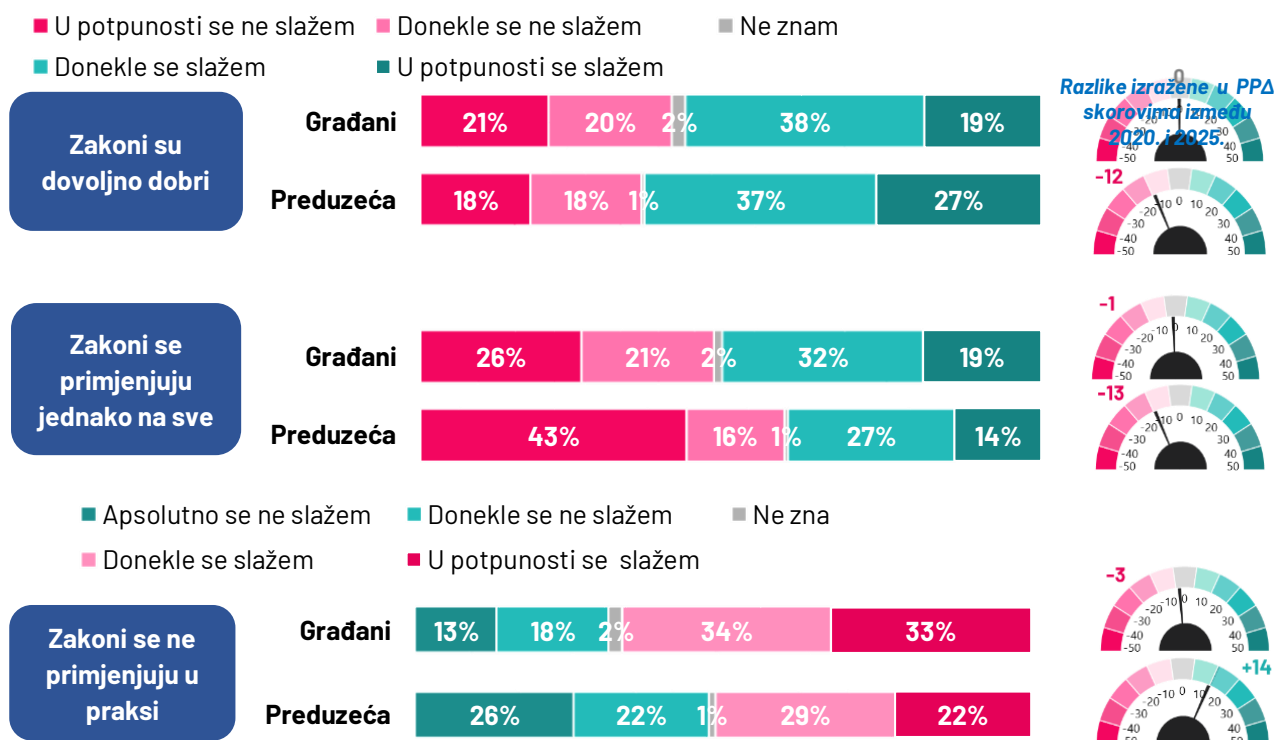
408. Svaki drugi građanin (51%) i 41% privrednika vjeruje da zakoni važe jednako za sve. Ovu tvrdnju više podržavaju građani sa prosječnim prihodima u domaćinstvu (61%), građani srpske nacionalnosti (66%) i oni bliži partijama na vlasti (64%). Manje je podržavaju građani crnogorske nacionalnosti (43%), oni bliži opozicionim partijama (34%) i ranjive grupe, osim finansijski ugroženih (41%). Među privrednicima, najviše nezadovoljstva u pogledu jednakosti zakona izražavaju firme sa sjevera, gdje 93% ne smatra da zakoni važe jednako, dok se u centralnom i južnom regionu neslaganje izražava u 57%, odnosno 50% slučajeva.

409. Dvije trećine građana (67%) i polovina privrednika (51%) smatra da se zakoni u praksi ne sprovode. Najviše protivnika ovog stava čine građani zaposleni u državnom sektoru – 41% se ne slaže, u poređenju sa 28% iz privatnog sektora. Takođe, 36% građana iz centralnog regiona i 39% onih koji podržavaju vladajuću partiju ne slažu se sa ovom tvrdnjom. S druge strane, stanovnici sjevera i građani sa prosječnim prihodima u domaćinstvu najčešće smatraju da zakoni nijesu sprovedeni – 72%, odnosno 75% slaže se sa tvrdnjom. Zanimljivo je da među najvećim nacionalnostima nema značajnih razlika, ali građani drugih nacionalnosti (osim crnogorske i srpske) pokazuju veću kritiku sprovođenja zakona – 73% njih se slaže sa tvrdnjom, u poređenju sa 65% Crnogoraca i 64% Srba.

410. U poređenju sa 2020. – Građani su tokom proteklih pet godina zadržali dosljedan stav o kvalitetu zakona i njihovoj primjeni. Jedina zapažena promjena je blagi porast saglasnosti sa tvrdnjom da se zakoni ne sprovode u praksi, sa 61% na 66%.

411. Nasuprot tome, privreda je izrazila kritičnije stavove o adekvatnosti zakona i njihovoj jednakoj primjeni. Značajno je smanjen procenat privrednika koji se slažu sa ovim tvrdnjama: saglasnost u pogledu kvaliteta zakona pala je sa 75% na 64%, dok je saglasnost u vezi sa jednakom primjenom zakona opala sa 52% na 41%. Istovremeno, procenat onih koji se ne slažu sa ovim tvrdnjama je porastao – oni koji se ne slažu da su zakoni kvalitetni povećali su se sa 22% na 36%, a oni koji se ne slažu da se zakoni jednako primenjuju sa 45% na 59%. Zanimljivo je da, uprkos kritikama, privrednici postaju pozitivniji u pogledu procesa sprovođenja zakona. Podaci pokazuju povećanje broja privrednika koji se ne slažu sa tvrdnjom da se zakoni ne sprovode u praksi, sa 32% u 2020. na 48% u 2025. Paralelno, udio onih koji se slažu sa ovom tvrdnjom smanjio se sa 63% na 51%.

Grafikon 103 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA ZAKONA I NJIHOVOG SPROVOĐENJA KOD KORISNIKA USLUGA

(Sada ću pročitati nekoliko izjava o pravosudnom sistemu. Molimo ocijenite Vaše slaganje sa svakom izjavom); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

3.7. Kvalitet rada tokom vremena

412. U poređenju sa prije tri godine, kvalitet pravosudnog sistema pokazuje poboljšanje, posebno u percepciji tužilaca i sudija (Grafikon 104). Sedam od deset tužilaca (70%) i polovina sudija (51%) smatraju da je trenutni nivo pravosudnog sistema bolji nego prije tri godine. Međutim, ovakvo mišljenje je znatno rjeđe među građanima (47%), privredom (41%) i posebno među advokatima (38%).

413. Većina predstavnika privrede smatra da nije došlo do promjena u kvalitetu pravosudnog sistema – ovu tvrdnju dijeli 42% ispitanika. Sličan stav ima oko 30% advokata, sudija i građana. Štaviše, gotovo svaki četvrti tužilac (23%) dijeli ovo mišljenje.

414. Analiza podpopulacija otkriva značajne razlike među različitim grupama. U okviru opšte populacije, percepcija pogoršanja pravosudnog sistema češća je među starijim građanima, starijim od 60 godina (26%), onima sa nižim prihodima u domaćinstvu (30%), stanovnicima centralnog dijela zemlje (27%), građanima crnogorske nacionalnosti (32%), kao i među onima koji se politički identifikuju sa opozicionim partijama (44%) ili nijesu željeli da navedu političko opredjeljenje (30%). Nasuprot tome, građani koji primjećuju poboljšanja uglavnom dolaze sa sjevera (56%), pripadaju srpskoj nacionalnoj zajednici (66%) ili su bliži vladajućoj partiji (68%).

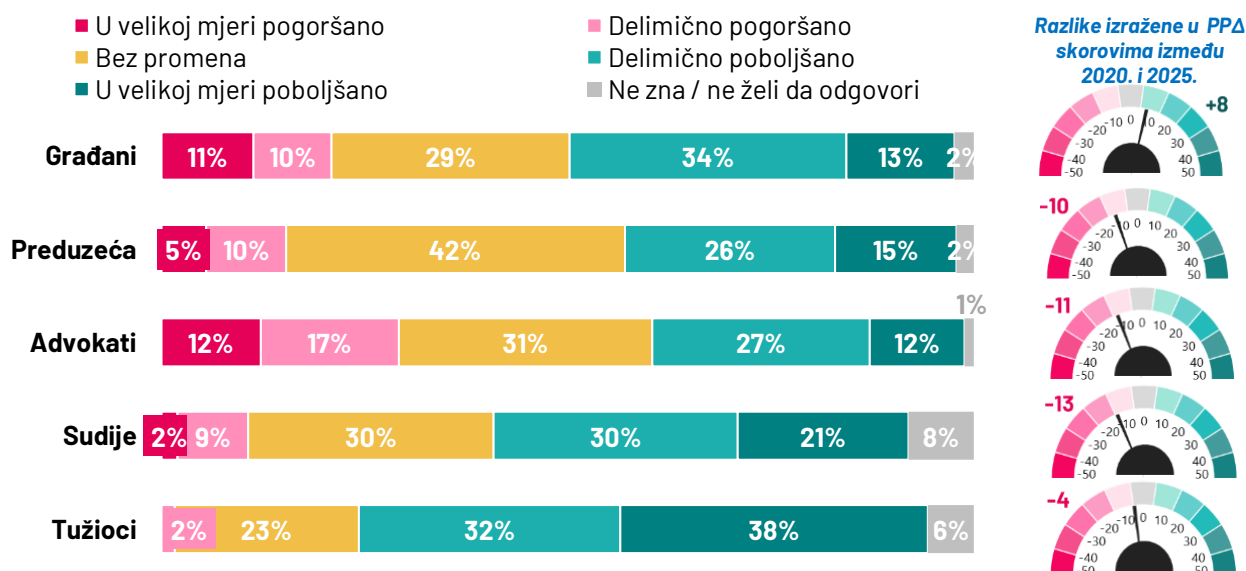
415. Mlađe sudije, odnosno oni ispod 50 godina, imaju pozitivniji pogled na promjene u kvalitetu pravosuđa tokom protekle tri godine, pri čemu 60% njih dijeli ovo mišljenje. Starije sudije pokazuju kritičniji stav – samo 40% njih ocjenjuje promjene pozitivno, dok 18% vidi promjene negativno, u poređenju sa 7% mlađih sudija. Takođe, sudije višeg, apelacionog i vrhovnog suda generalno su

pozitivnije nastrojene prema promjenama u kvalitetu rada u odnosu na svoje kolege u osnovnim sudovima. Dvije trećine (67%) sudija viših sudova ocjenjuje promjene pozitivno, dok je među sudijama osnovnih sudova ovaj procenat 42%. Istovremeno, 21% sudija viših sudova smatra promjene negativnim, dok je ovaj stav prisutan kod samo 5% sudija osnovnih sudova.

416. U poređenju sa 2020. – U 2025. godini percepcija pogoršanja kvaliteta pravosuđa postaje izraženija kod većine ispitanih grupa, sa jednim značajnim izuzetkom – opštom populacijom.

Zanimljivo je da je značajan broj građana promijenio stav sa tvrdnje da nije došlo do promjena, na pozitivniji pogled na promjene u kvalitetu pravosudnog sistema u proteklih pet godina. Tako je procenat građana sa pozitivnim ocjenama porastao sa 32% na 47%, dok je udio onih koji smatraju da "nema promjena" pao sa 41% na 29%. Nasuprot tome, ostale grupe su u 2025. zauzele manje povoljan stav, skloniji negativnijim ocjenama ili mišljenju da nije bilo promjena. Posebnu zabrinutost izazivaju privreda, advokati i sudije, koji su najmanje udvostručili svoje negativne stavove. Konkretno, u poslovnoj zajednici udio negativnih mišljenja povećan je sa 7% na 15%, kod advokata sa 15% na 29%, a kod sudija sa 4% na 11% u poređenju sa prethodnim talasom istraživanja.

Grafikon 104 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: PROCJENA KVALITETA KROZ VRIJEME

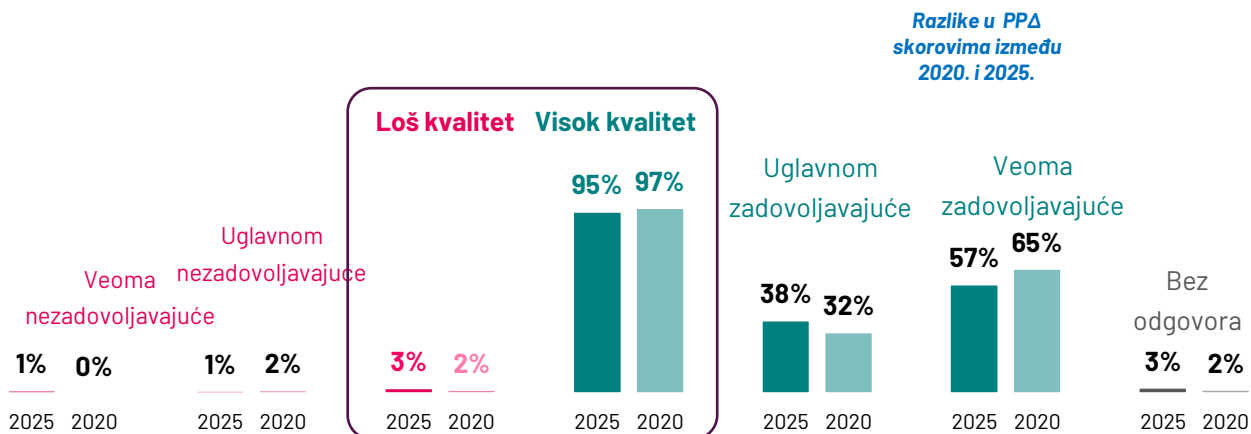

(U poređenju sa vremenom prije tri godine, kako biste sada ocijenili kvalitet pravosudnog sistema?); Baza: Ukupna ciljana populacija.; (Građani, 2025, n=1305; 2020=1333; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

3.8. Kvalitet rada administrativnog osoblja suda

417. U pogledu kvaliteta rada u svojim jedinicama, zaposleni u sudskoj administraciji uglavnom imaju pozitivno mišljenje – 95% ih ocjenjuje rad svoje službe pozitivno, dok 57% smatra da je kvalitet rada njihove jedinice „veoma visok“.

Grafikon 105 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: PERCEPCIJA KVALITETA RADA ADMINISTRATIVNE JEDINICE U KOJOJ RADE

(Uzimajući u obzir proteklih 12 mjeseci, kako biste procijenili kvalitet rada administrativne jedinice u instituciji u kojoj radite?);
Baza: Ukupna ciljana populacija (2025, n=687; 2020, n=640)

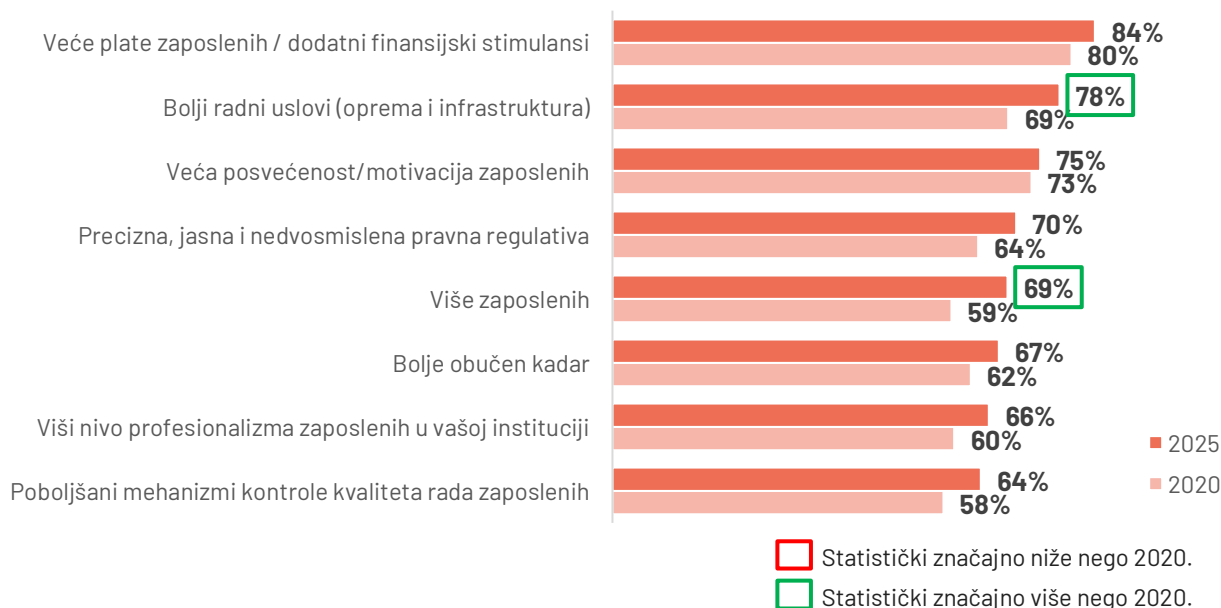
418. U poređenju sa 2020. – Zaposleni u sudskoj administraciji nijesu značajno promijenili svoje mišljenje o kvalitetu rada od 2020. godine. I dalje naglašavaju visok nivo kvaliteta.

419. Međutim, oni koji nijesu potpuno zadovoljni smatraju da bi najznačajniji uticaj na kvalitet rada imali veće plate (84%) i poboljšani uslovi rada (78%). Pored toga, tri od četiri zaposlena vjeruje da bi veća posvećenost njihovih kolega mogla pozitivno uticati na kvalitet rada, dok najmanji procenat, iako i dalje visok, smatra da kontrolni mehanizmi mogu doprinijeti poboljšanju ovog aspekta.

420. U poređenju sa 2020.godinom, svi faktori koji utiču na rad sudske administracije postali su izraženiji. Najznačajniji porast uočava se kod potrebe za većim brojem zaposlenih u jedinicama, koja je porasla sa 59% u 2020. na 69% u 2025. godini. Pored povećanja kadra, primijećene su i značajne promjene u pogledu radnih uslova, gdje je potreba izraženija (sa 69% u 2020. na 78% u 2025.), što ukazuje i na potrebu za unaprjeđenjem radne infrastrukture i opreme.

Grafikon 106 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: MJERE ZA POBOLJŠANJE KVALITETA RADA PREMA ZAPOSLENIMA

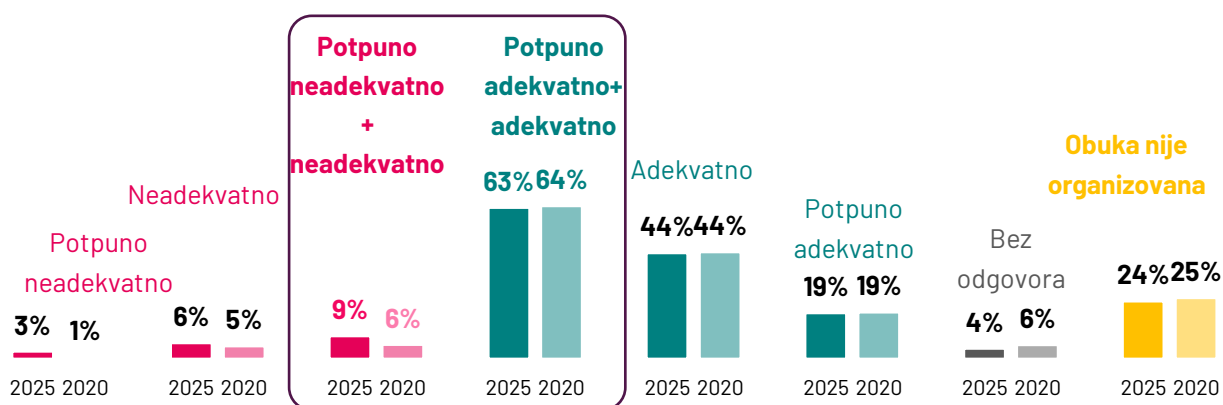
Sudsko osoblje

(Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri bi svaka od navedenih mogle poboljšati efikasnost Vaše jedinice?); Baza: Oni koji nijesu veoma zadovoljni kvalitetom rada jedinice u kojoj rade (n=288)

421. Stručno usavršavanje predstavlja važan dio radnog okruženja. Iako jedan od četiri zaposlene osobe u sudskoj administraciji nije prošao nikakvu obuku (24%), oni koji su učestvovali u nekoj vrsti obuke uglavnom su zadovoljni – 44% smatra da je obuka bila adekvatna, dok 19% ocjenjuje da je bila „potpuno adekvatna“. Drugim riječima, samo 9% zaposlenih smatra da obuka koju su primili nije bila dovoljna. (Grafikon 107)

Grafikon 107 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: OCJENA DOBIJENE OBUKE

(Kako biste ocijenili obuku koju ste Vi i ostali zaposleni Vaše administrativne jedinice dobili?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (n=687)

422. Obuke su češće pohađali muškarci, pri čemu je 88% njih steklo dodatna znanja, u poređenju sa 72% žena koje su učestvovale u nekom kursu. Muškarci su takođe izražavali veće zadovoljstvo obukom, pri čemu je 26% njih ocijenilo da je obuka „potpuno adekvatna“, dok je isti stav imalo 16% žena. Pored toga, zaposleni u sudovima prvog stepena pokazali su veće zadovoljstvo programima obuke u poređenju sa onima u višim sudovima, apelacionim sudovima ili vrhovnom sudu – 66% osoblja u sudovima prvog stepena smatra da je ponuda obuka adekvatna, dok je među zaposlenima u višim sudovima taj procenat 52%.

423. Među onima koji su učestvovali u organizovanoj obuci, trećina (34%) prijavljuje kontinuirano usavršavanje u radu sa kompjuterskim programima u okviru svojih jedinica, pri čemu muškarci češće pokazuju upoznatost sa programom (41% muškaraca naspram 30% žena). Zanimljivo je da devet od deset zaposlenih u sudskoj administraciji smatra da je dobro osposobljeno za rad na kompjuterima. Međutim, znatno veći procenat muškaraca smatra da im nedostaju kompjuterske vještine, pri čemu je 16% izrazilo ovu zabrinutost u poređenju sa samo 5% njihovih koleginica.

424. Prema mišljenju polovine zaposlenih u administraciji (49%), interna kontrola unutar jedinice je sprovedena u posljednjih 12 mjeseci, dok jedna trećina (33%) navodi suprotno. (Grafikon 108) Dodatno, 13% zaposlenih ne zna da li je njihov rad bio kontrolisan, a 5% odbija da odgovori.

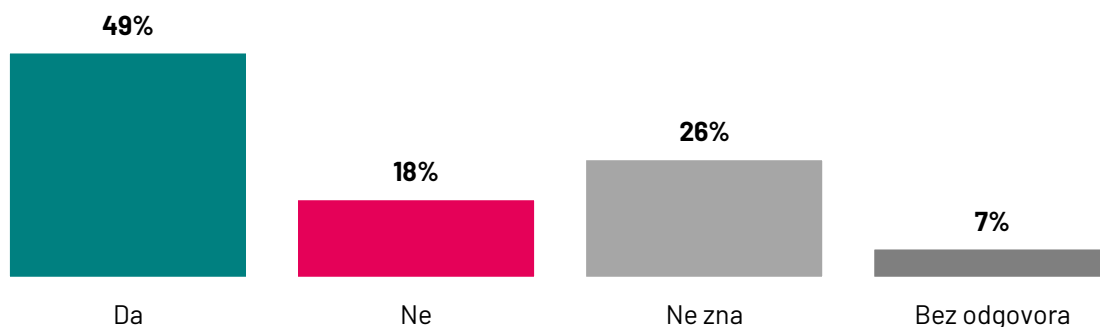
425. Znatno veći procenat muškaraca navodi da je nadgledan njihov rad (61%) u poređenju sa ženama (44%). Takođe, mlađe osoblje (do 35 godina) i oni sa kraćim radnim iskustvom (do 5 godina) češće prijavljuju da interna kontrola nije sprovedena u prethodnoj godini. Konkretno, 46% mlađeg osoblja navodi „nema kontrole“, u poređenju sa 33% zaposlenih starosti 36–49 godina i 29% onih starijih od 50 godina. Među zaposlenima sa kraćim radnim iskustvom, 38% kaže da nije bilo interne kontrole, dok je kod iskusnijih (više od 5 godina) taj procenat 54%. Takođe, 21% manje iskusnog osoblja nije upoznato sa aktivnostima kontrole rada, naspram 15% zaposlenih starosti 36–49 godina i 8% starijeg osoblja.

426. Zaposleni u sudovima za prekršaje češće prijavljuju kontrolu svog rada (60%), u poređenju sa onima u višim, apelacionim i vrhovnim sudovima (35%). Osoblje koje pruža administrativne usluge građanima u privredi ili obavlja ključne administrativne zadatke za funkcionisanje suda češće prijavljuje aktivnosti kontrole rada (57% i 53%), dok oni koji direktno rade na sudskim predmetima i ročištima u manjoj mjeri prijavljuju kontrolu rada (samo 38% u posljednjih 12 mjeseci). Zanimljivo je da su zaposleni koji rade direktno na predmetima i ročištima najmanje upoznati sa internom kontrolom rada – 21% njih bira odgovor „ne znam“.

427. Kada je kontrola sprovedena, najčešće se radilo o kontroli registra ili pregledu predmeta (19%), zatim o čestim internim kontrolama i ocjeni rada od strane nadređenih (18%) i redovnoj godišnjoj kontroli od strane sudske inspekcije Ministarstva (18%). Ipak, u većini slučajeva postoji i spoljašnja kontrola – tačnije, prema 60% zaposlenih u sudskoj administraciji, klijenti imaju mogućnost da podnesu lične pritužbe na rad službenika.

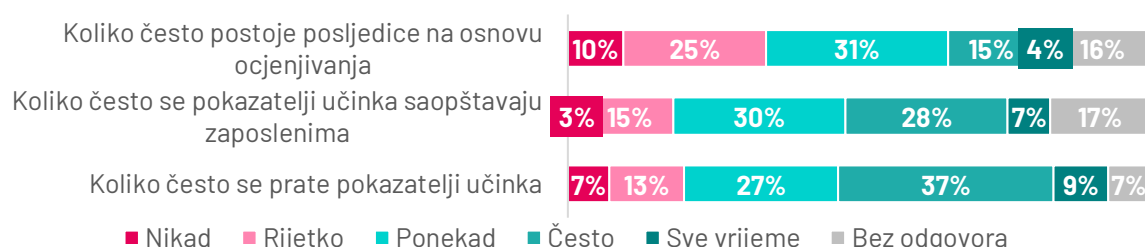
428. Iako je samo svaki drugi zaposleni prijavio postojanje interne kontrole unutar jedinice u prethodnih 12 mjeseci, 86% navodi da se rad zaposlenih u njihovoj administrativnoj jedinici ocjenjuje pomoću pokazatelja učinka koji se više ili manje redovno prate. Pored toga, 74% smatra da ove procjene imaju praktične posljedice.

Grafikon 108 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: INTERNA KONTROLA UNUTAR JEDINICE

(Da li je bilo bilo kakvog oblika interne kontrole u okviru jedinice u kojoj ste radili u proteklih 12 mjeseci?); Baza: Ukupna ciljane populacija; (n=687)

Grafikon 109 - ZAPOSLENI U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI: PRAĆENJE POKAZATELJA UČINKA UNUTAR JEDINICE

(Koliko često se prate pokazatelji učinka za Vaše odjeljenje/jedinicu i njeno osoblje?; Koliko često se ovi pokazatelji komuniciraju osoblju?; Koliko često postoje posljedice na osnovu ovih procjena?); Baza: Ukupna ciljana populacija (n=687); Oni čija se efikasnost prati u odjeljenjima/jedinicama (n=636)

3.9. Kvalitet rada notara

429. Iako je uzorak notara premalen za donošenje čvrstih zaključaka (n=15), njihovo mišljenje može pružiti određene indikacije o kvalitetu notarskih usluga u Crnoj Gori.

430. Samo jedan notar je izrazio nezadovoljstvo kvalitetom rada notarskih kancelarija u zemlji. Jedanaest od petnaest notara ocijenilo je kvalitet rada kao „veoma visok“. Oni koji nijesu bili potpuno zadovoljni nijesu mogli da identifikuju konkretne faktore koji bi poboljšali kvalitet rada. Sve predložene metode za unaprjeđenje kvaliteta smatrane su podjednako važnim, uključujući povećanje broja pomoćnika i zaposlenih, pružanje mogućnosti za stručno usavršavanje, podsticanje motivacije zaposlenih, unaprjeđenje saradnje sa drugim institucijama, povećanje tarifa i poboljšanje procedura. Štaviše, trinaest od petnaest notara vjeruje da su njihovi zaposleni dovoljno obrazovani za zadatke koje obavljaju i da nije potrebno uvoditi dodatne edukativne programe.

431. Notari ne smatraju samo da je kvalitet njihovog rada visok, već vjeruju i da njihovi klijenti dijele to mišljenje. Dvanaest od petnaest notara složilo se da su korisnici usluga zadovoljni, dok je samo jedan naveo da su klijenti „veoma nezadovoljni“. Podržavajući ovu ocjenu, samo dvojica notara izvijestila su da su tokom posljednjih 12 mjeseci primili žalbu klijenata. Žalbe su se uglavnom podnosile preko medija ili direktno u notarskoj kancelariji. Kao najčešći razlog žalbi, notari često ističu visinu tarifa za svoje usluge, a zatim nesporazume u vezi sa pruženim uslugama.

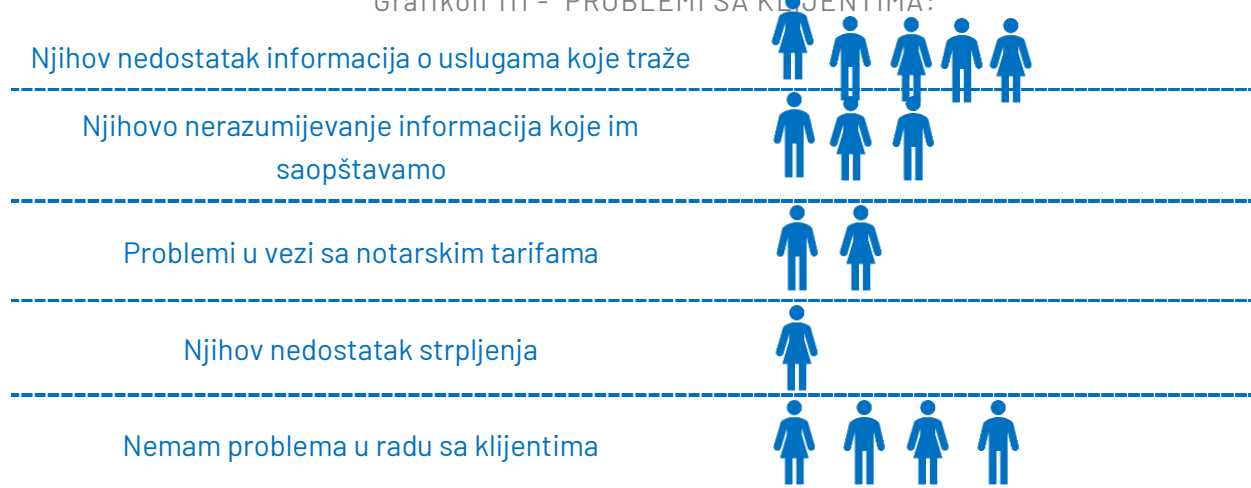
Grafikon 110 - KVALITET RADA NOTARA:

(Kako biste ocijenili kvalitet rada notarskih kancelarija u Crnoj Gori?; Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri su klijenti zadovoljni kvalitetom rada notarskih kancelarija u Crnoj Gori?); Baza: Ukupna ciljana populacija (n=15)

432. Kao najznačajniji problem u radu sa klijentima, notari ističu nedovoljnu informisanost klijenata o uslugama koje traže. Gotovo polovina njih navodi ovo kao najveći izazov, dok četvero notara nije prijavilo nikakve probleme sa klijentima.

Grafikon 111 - PROBLEMI SA KLJENTIMA:

(Šta je za Vas najveći problem u radu sa klijentima?); Baza: Ukupna ciljana populacija (n=15)

433. Notari navode da su uglavnom bili podvrgnuti inspekciji od strane Ministarstva pravde u posljednje tri godine, što je potvrdilo 8 od 15 notara. Pored toga, 6 od 15 notara je bilo pregledano od strane svoje profesionalne komore ili nadležnog suda. Zanimljivo je da trećina ispitanika nije bila podvrgnuta nijednoj inspekciji tokom ovog trogodišnjeg perioda. Među onima koji su prošli inspekciju, većina nije prijavila nepravilnosti; konkretno, 7 od 10 notara je potvrdilo da nijesu uočene veće nepravilnosti, dok su 3 navela da je inspektor identifikovao značajne nepravilnosti. Ipak, svi notari koji su prošli inspekciju izražavaju zadovoljstvo svim aspektima procesa. Samo jedan notar je naveo da je inspektor bio pristrasan. Ostali aspekti, poput trajanja inspekcije, obuhvatnosti i kvaliteta, ocijenjeni su kao uglavnom ili veoma dobri.

434. Većina notara koji su učestvovali u anketi istakla je da je njihova saradnja sa drugim organizacijama, državnim institucijama i agencijama prilično efikasna. Konkretno, 12 od 15 notara potvrdilo je dobru saradnju sa različitim institucijama, uključujući Ministarstvo pravde, sudove, tužilaštva, katastar, poresku upravu, Agenciju za privredne registre, policiju i izvršitelje. Isti pozitivan stav važi i za njihov odnos sa njihovom profesionalnom asocijacijom, Komorom notara, koju gotovo svi (14 od 15) ocjenjuju kao zadovoljavajuću.

3.10. Kvalitet rada izvršitelja

435. Slično kao i u slučaju notara, baza podataka o izvršiteljima nije dovoljno obimna da bi se izvukli pouzdani zaključci. Ipak, rezultati mogu ukazati na neke aspekte njihovog rada.

436. Svi izvršitelji koji su učestvovali u anketi izražavaju zadovoljstvo kvalitetom rada izvršitelja u Crnoj Gori. Kao i u slučaju notara, oni koji nijesu potpuno zadovoljni ne mogu da identifikuju konkretan faktor koji bi poboljšao kvalitet rada. Smatraju da bi svi navedeni faktori doprinisili unaprjeđenju kvaliteta, uključujući veći broj pomoćnika i zaposlenih, mogućnosti za dodatnu obuku, veću motivaciju zaposlenih, saradnju sa drugim institucijama, povećanje tarifa i ovlašćenja izvršitelja, unaprjeđenje procedura i ujednačenost sudske prakse. Što se tiče obuke osoblja, sedam od deset izvršitelja smatra da su njihovi zaposleni dovoljno osposobljeni za zadatke koje obavljaju, dok troje smatra da su programi obuke korisni i dobrodošli.

437. Odgovori izvršitelja ukazuju da je najveći izazov u radu sa povjericima i tužiocima njihovo nerealno očekivanje, što je navelo 4 od 10 ispitanika. Tri izvršitelja ističu da ne nailaze na probleme u saradnji sa njima, dok dva napominju da nestrpljenje povjerilaca ili tužilaca može biti uzrok problema u saradnji.

438. Kao i njihovi kolege notari, izvršitelji su takođe najčešće bili podvrgnuti inspekciji od strane Ministarstva pravde (9 od 10 izvršitelja je prošlo inspekciju Ministarstva u posljednje tri godine) – kao i od strane svoje profesionalne asocijacije (Komore javnih izvršitelja Crne Gore, koja je pregledala 6 od 10 izvršitelja).

4. DOSTUPNOST

- Opšti utisak o dostupnosti pravosudnog sistema je generalno pozitivan, ali pokazuje zabrinjavajuće trendove. Iako većina ispitanika smatra institucije dostupnim, poslovna zajednica pokazuje opadajuće povjerenje u više institucija u odnosu na 2020, sa značajnim padom u administrativnim sudovima (PPΔ -11), opštim sudovima (PPΔ -8) i notarskim uslugama (PPΔ -6).
- Viđenja ključnih aktera otkrivaju jasnu podjelu između korisnika usluga i profesionalaca. Građani i preduzeća iskazuju umjereno zadovoljstvo (65–84%, u zavisnosti od institucije), pri čemu su notari ocijenjeni najviše, a izvršitelji najniže. Profesionalci u pravosuđu zadržavaju izrazito pozitivne stavove (85–98% o svim institucijama), sa gotovo univerzalnim povjerenjem sudija i tužilaca u dostupnost sistema, dok se advokati više približavaju mišljenju korisnika.
- Tri dimenzije dostupnosti pokazuju različite nivoe. Fizička dostupnost bilježi najbolje ocjene (72% građana i 68% preduzeća daje pozitivne ocjene), zatim pristup informacijama (63% građana i 68% preduzeća). Finansijska pristupačnost se pokazuje kao najslabija dimenzija: samo 46% građana smatra sistem finansijski dostupnim, bez promjena u pozitivnim ocjenama u odnosu na 2020. Istovremeno, udio građana koji pravosudni sistem smatraju finansijski nedostupnim porastao je sa 39% u 2020. na 47% u 2025.
- Analiza troškova otkriva značajne finansijske izazove, pri čemu 45% građana i 50% preduzeća koja su imala iskustvo sa sudom ocjenjuju da su troškovi veći od očekivanih. Građani sa iskustvom u sudu navode da advokatske usluge čine 50% ukupnih troškova, dok preduzeća imaju ravnomjerniju raspodjelu između sudskih troškova (29%) i advokatskih honorara (27%), pri čemu putni troškovi nesrazmjerno više pogađaju preduzeća (21% naspram 6% kod građana).
- Svijest o besplatnoj pravnoj pomoći ostaje kritično niska, iako je veća nego 2020. Samo 15% građana pokazuje detaljno poznavanje dostupnih usluga (11% u 2020), dok 27% nije svjesno da takva pomoć postoji (43% u 2020). Profesionalci u pravosuđu imaju nerealne procjene o informisanosti građana, posebno sudije (72% vjeruje da su građani dobro informisani), dok su tužioci i advokati nešto realniji (49% tužilaca i 44% advokata misle da su građani upoznati sa tom mogućnošću).
- Pristup informacijama u konkretnim sudskim slučajevima bilježi značajno poboljšanje: 80% građana i 76% preduzeća sa iskustvom u sudu smatra da su informacije dostupne, što je znatno više nego u opštoj populaciji. Ipak, oslanjanje na advokate kao primarni izvor informacija (66% građana i 62% preduzeća) ukazuje na ograničenu efikasnost direktne komunikacije institucija sa korisnicima.

Percepcija građana i predstavnika preduzeća o dostupnosti pravosuđa

439. Građani i preduzeća uglavnom imaju pozitivan utisak o pristupačnosti pravosudnog sistema, iako postoje značajne razlike između institucija. Najvišu ocjenu dobijaju notari, koje 84% građana i 91% preduzeća smatra dostupnim. Slijede advokatske usluge, koje takođe dobijaju visoke ocjene dostupnosti (od 81% građana i 87% preduzeća). Administrativne usluge suda bilježe pozitivne ocjene od 72% građana i 74% preduzeća, dok sudovi dobijaju podršku od 68% građana i 74% preduzeća. Tužilaštva imaju sličan nivo podrške, sa 67% građana i 72% preduzeća koji ih ocjenjuju kao dostupne. Izvršitelji se doživljavaju kao dostupni od strane 65% građana i 77% preduzeća.

440. Upoređivanje sa 2020. godinom: Najveće promjene primijećene su u percepciji poslovne zajednice, koja pokazuje povećanu zabrinutost zbog nedostatka pristupačnosti u više institucija. Najveći pad povjerenja bilježe administrativne usluge suda, sa PPΔ od -11, zatim sud (-8), notarske

usluge (-6) i advokatske usluge (-5). Ovaj trend ukazuje na opštu eroziju povjerenja poslovnog sektora u pristupačnost pravosudnog sistema, koja se proteže gotovo na sve institucionalne kategorije.

Percepcija pravosudnih profesionalaca o dostupnosti pravosudnog sistema

441. Pravosudni profesionalci izražavaju veoma povoljan stav o dostupnosti sistema u svim institucijama. Sudije i tužioci gotovo jednoglasno ocjenjuju pristupačnost sudova, sa po 95% pozitivnih ocjena, dok advokati daju nešto nižu, ali i dalje visoku ocjenu od 84%. Sličan obrazac se primjećuje i kod drugih institucija: advokati ocjenjuju svoje usluge kao 98% dostupne, dok sudije i tužioci daju pozitivne ocjene od 84% odnosno 93%. Pristupačnost tužilaštava takođe uživa snažnu podršku profesionalaca, sa 88% sudija i 81% advokata koji je ocjenjuju pozitivno. Profesionalne ocjene za notare, izvršitelje i administrativne sudove dosljedno prelaze 85% u svim grupama.

442. Upoređivanje sa 2020. godinom: Stavovi pravosudnih profesionalaca su veoma stabilni, sa niskim PPD skorovima u većini slučajeva. Najpozitivniji pomaci primijećeni su u percepciji pristupačnosti tužilaštava, uz poboljšanje percepcije među sudijama od PPD +6, advokatima +5, a tužiocima +3. Advokati su pokazali veću sigurnost u pristupačnost svojih usluga (PPD +6) i blago poboljšanje u ocjeni pristupačnosti izvršitelja (PPD +3). Administrativne usluge sudova bilježe skromno poboljšanje među sudijama (PPD +4), dok su ocjene drugih institucija uglavnom ostale nepromijenjene, što ukazuje na dosljedno povjerenje profesionalaca u pristupačnost sistema.

Tri dimenzije pristupačnosti

443. Procjena pristupačnosti pravosudnog sistema u pogledu informacija, fizičke dostupnosti i finansija pokazuje različite obrasce. Pristupačnost informacijama ocjenjuje pozitivno 63% građana i 68% preduzeća, dok pravosudni profesionalci daju znatno više ocjene – 93% sudija i tužilaca smatra sistem pristupačnim u ovom pogledu. Fizička pristupačnost prati sličan trend: 72% građana i 68% preduzeća ocjenjuje je pozitivno, dok više od 90% pravosudnih profesionalaca smatra da je sistem lako dostupan. Finansijska pristupačnost pokazuje najveće izazove: samo 46% građana smatra da je sistem finansijski pristupačan, dok preduzeća (60%) i advokati (64%) imaju nešto bolje, ali i dalje zabrinjavajuće stavove.

444. Upoređivanje sa 2020. godinom: Brige u vezi sa finansijskom pristupačnošću su se pojačale – procenat građana koji smatraju sistem finansijski nepristupačnim, porastao je sa 39% na 47%. Percepcija fizičke pristupačnosti među preduzećima je opala sa 80% na 68%, dok su advokati zabilježili pogoršanje percepcije pristupa informacijama, uz porast percepcije nepristupačnosti sa 19% na 29%.

Percepcija dostupnosti informacija u sopstvenom sudskom slučaju

445. Među građanima i preduzećima sa iskustvom u sudskim postupcima, percepcija pristupačnosti informacija znatno se poboljšala. Oko 80% građana i 76% preduzeća koji su učestvovali u sudskim predmetima izvještava da su informacije bile dostupne u njihovim konkretnim slučajevima, što je značajno više u odnosu na percepcije opšte populacije. Obje grupe prvenstveno se oslanjaju na advokate kao izvor informacija (66% građana i 62% preduzeća), dok građani dodatno konsultuju prijatelje i rodbinu (24%) i telefonske informacione službe (15%). Preduzeća takođe koriste sudsko osoblje i informativne službe (po 17%).

446. Upoređivanje sa 2020. godinom: Primjetan je pad građana koji se oslanjaju na sudsko osoblje za informacije (sa 25% na 14%), dok je korišćenje sudskih web sajtova kao praktičnog izvora informacija opalo sa 16% na 4%. Nasuprot tome, preduzeća sve više preferiraju advokate kao najpogodniji izvor informacija, sa porastom sa 23% na 44%.

Percepcija finansijske pristupačnosti (isplativost)

447. Percepcija troškova među korisnicima pravosuđa ukazuje na značajne zabrinutosti u vezi sa izdacima. Među građanima koji imaju iskustvo u sudskim postupcima, 45% smatra da su troškovi bili veći od očekivanih, dok isto mišljenje dijeli 50% predstavnika preduzeća. Građani navode da advokatske naknade čine polovinu njihovih ukupnih troškova (50%), dok sudski troškovi čine 45%. Za preduzeća, sudski troškovi čine 29% ukupnih izdataka, dok advokatske naknade čine 27%. Putni troškovi posebno opterećuju preduzeća, sa 21% u odnosu na samo 6% kod građana. Raspodjela troškova među građanima varira u zavisnosti od tipa predmeta: advokatske naknade dominiraju u krivičnim (58%) i parničnim (71%) postupcima, dok sudski troškovi predstavljaju najveći dio kod prekršajnih predmeta (67%). Više od polovine građana (55%) i preduzeća (68%) smatra da su troškovi notarskih usluga odgovarajući, mada približno jedna četvrtina obje grupe smatra da su previsoki.

448. Upoređivanje sa 2020. godinom: Advokatske naknade su postale dominantna kategorija troškova za građane, dok su sudski troškovi postali značajniji za preduzeća. Posebno je porastao udio sudskih troškova u prekršajnim predmetima građana, sa 47% u 2020. na 67% ukupnih izdataka u 2025.

Znanje o besplatnoj pravnoj pomoći i pristup istoj

449. Znanje građana o besplatnoj pravnoj pomoći i dalje je veoma ograničeno. Samo 15% građana tvrdi da poznaje detalje dostupnih usluga, dok 27% nije ni sigurno da li takva pomoć postoji. Gotovo polovina građana (49%) je čula za ovu mogućnost, ali ne razumije konkretne uslove. Ovaj nedostatak informisanosti predstavlja značajnu prepreku pristupa pravosuđu. Profesionalci u pravosuđu imaju različita mišljenja o nivou javne informisanosti. Advokati pokazuju najrealniji pristup, pri čemu 52% smatra da građani nijesu dovoljno obaviješteni o besplatnoj pravnoj pomoći. Sudije su previše optimistične, sa 72% koje vjeruju da građani dobro poznaju ovu mogućnost, dok tužioci zauzimaju balansirani stav. Među profesionalcima koji priznaju dostupnost besplatne pravne pomoći, 75-81% potvrđuje da je pomoć dostupna onima kojima je potrebna, pri čemu advokati uglavnom pozitivno ocjenjuju njenu efikasnost (83%) i kvalitet (80%).

450. Upoređivanje sa 2020. godinom: Neizvjesnost građana u pogledu dostupnosti besplatne pravne pomoći smanjila se sa 43% na 27%, uz porast svih ostalih kategorija odgovora. Profesionalci pravosuđa postali su realističniji u procjeni, posebno tužioci, koji su najviše prepoznali neinformisanost građana (PPΔ -25).

Alternativno rješavanje sporova

451. Poznavanje medijacije varira među korisnicima: 52% građana i 67% preduzeća izjavljuje da poznaje procedure medijacije. Pravni profesionalci pokazuju snažnu podršku alternativnim metodama rješavanja sporova. Odloženo gonjenje podržava 84% tužilaca, 63% advokata i 61% sudija. Sporazumi o priznanju krivice uživaju još širu profesionalnu podršku: 85% advokata, 80% tužilaca i 77% sudija smatraju da doprinose efikasnosti pravosuđa.

4.1. Percepcija opšte dostupnosti pravosuđa

4.1.1. Opšta percepcija dostupnosti sudova

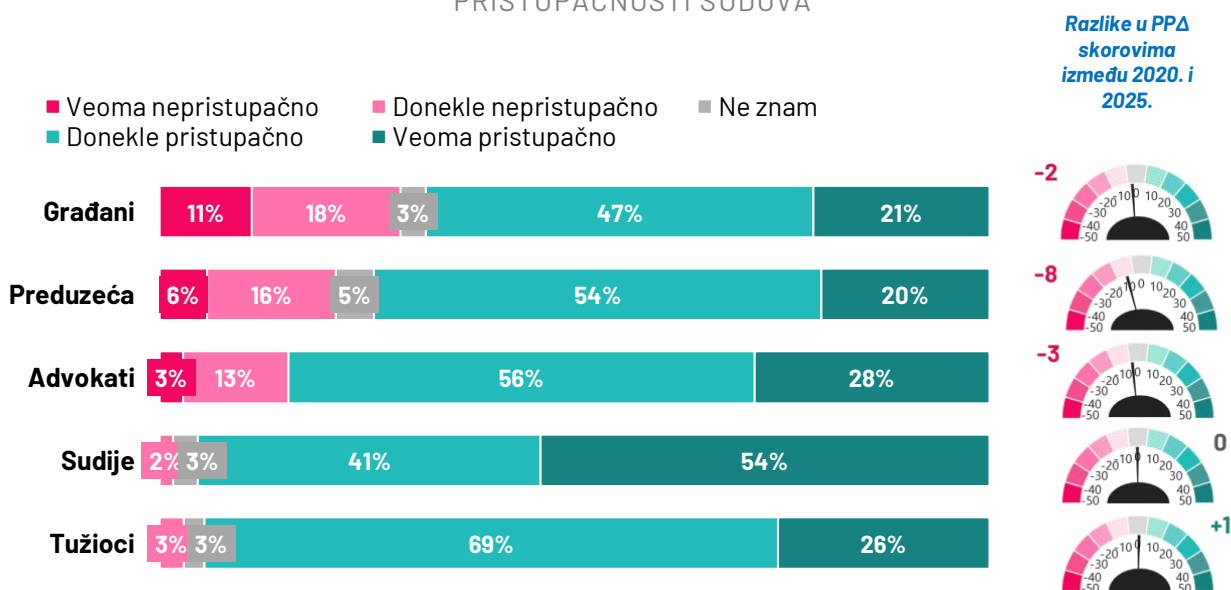
452. Velika većina ispitanika slaže se da su crnogorski sudovi dostupni i građanima i pravnim licima (Grafikon 112). Najpozitivniji stavovi o dostupnosti sudova zabilježeni su među sudijama i tužiocima, sa po 95% koji ih ocjenjuju kao dostupne. Advokati i preduzeća takođe uglavnom imaju povoljan stav, sa 84% advokata i 74% predstavnika preduzeća koji se slažu. Među građanima, gotovo sedam od deset (68%) dijeli ovu pozitivnu ocjenu. Suprotno tome, 29% građana smatra da sudovi nijesu

dostupni, a to mišljenje dijeli i 21% poslovnih subjekata i 16% advokata. Samo mali broj sudija (2%) i tužilaca (3%) dijeli ovu negativnu percepciju.

453. Percepcija nedostatka dostupnosti posebno je izražena među određenim demografskim grupama: 35% građana iz centralnog regiona, 37% građana crnogorske etničke pripadnosti, 47% onih koji su bliži opozicionim partijama i 49% građana iz finansijski ranjivih grupa smatraju da sudovi nijesu dovoljno dostupni. Suprotno tome, građani srpske etničke pripadnosti i oni bliži partijama na vlasti percipiraju sudove kao dostupne u stopama od 79%, odnosno 78%.

454. U poređenju sa 2020, primijećen je porast broja poslovnih subjekata koji smatraju da sudovi nijesu dovoljno dostupni, sa 12% u 2020. na 22% u 2025, što odražava PPA -8 za poslovne subjekte. Kod ostalih grupa promjene su minimalne: građani (PPA -2), advokati (PPA -3), sudije (PPA 0) i tužioci (PPA +1), što ukazuje na relativnu stabilnost percepcije dostupnosti sudova među ovim grupama.

Grafikon 112 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI SUDOVA

(U kojoj mjeri su SLJEDEĆE institucije pristupačne svim građanima / pravnim licima? - Sudovi); Baza: Ukupno ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

4.1.2. Opšta percepcija dostupnosti tužilaštva

455. Što se tiče dostupnosti tužilaštva, ona je generalno ocijenjena pozitivno kako od strane korisnika usluga, tako i od strane profesionalaca u pravosudnom sistemu, iako nešto manje povoljno nego sudovi (Grafikon 113). Gotovo nijedan tužilac ne smatra da tužilaštvo nije dostupno, dok devet od deset sudija (88%) i četiri petine advokata (81%) vjeruje da je dostupno.

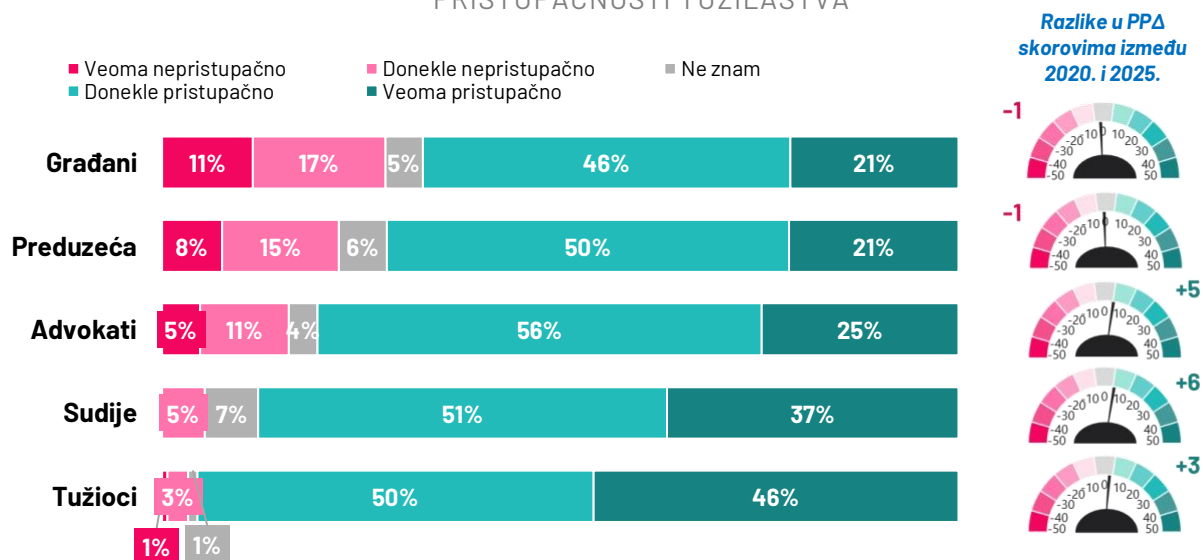
456. U poređenju sa mišljenjem profesionalaca u pravosudnom sistemu, korisnici usluga takođe su većinom zadovoljni dostupnošću tužilaštva, ali u nešto manjoj mjeri. Otprilike dvije trećine građana (67%) i 72% poslovnih subjekata smatraju da je tužilaštvo dostupno. Nasurot tome, najnegativniji stavovi primijećeni su među građanima i poslovnim subjektima: 28% građana i 22% poslovnih subjekata smatra da tužilaštvo nije dostupno.

457. Percepcija nedostupnosti tužilaštva znatno je izraženija kod određenih demografskih grupa: 33% građana iz centralnog regiona, 37% onih crnogorskog etničkog porijekla i 51% ispitanika koji se slažu sa opozicionim partijama smatraju tužilaštvo nedostupnim. Nasuprot tome, građani srpske

etničke pripadnosti i oni koji se slažu sa partijama na vlasti ocjenjuju tužilaštvo kao dostupno u stopi od 81%, odnosno 79%.

458. U poređenju sa 2020. – Opšta percepcija dostupnosti tužilaštva među građanima i poslovnim subjektima ostala je uglavnom stabilna od 2020. godine, što se odražava PPA rezultatom od -1. Među pravosudnim profesionalcima primijećeno je blago poboljšanje u ocjeni dostupnosti tužilaštva, sa PPA rezultatom od +5 za advokate, +6 za sudije i +3 za tužioce.

Grafikon 113 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI TUŽILAŠTVA

(U kojoj mjeri su SLJEDEĆE institucije pristupačne svim građanima / pravnim licima? – Tužiocima); Baza: Ukupno ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužiocima n=71)

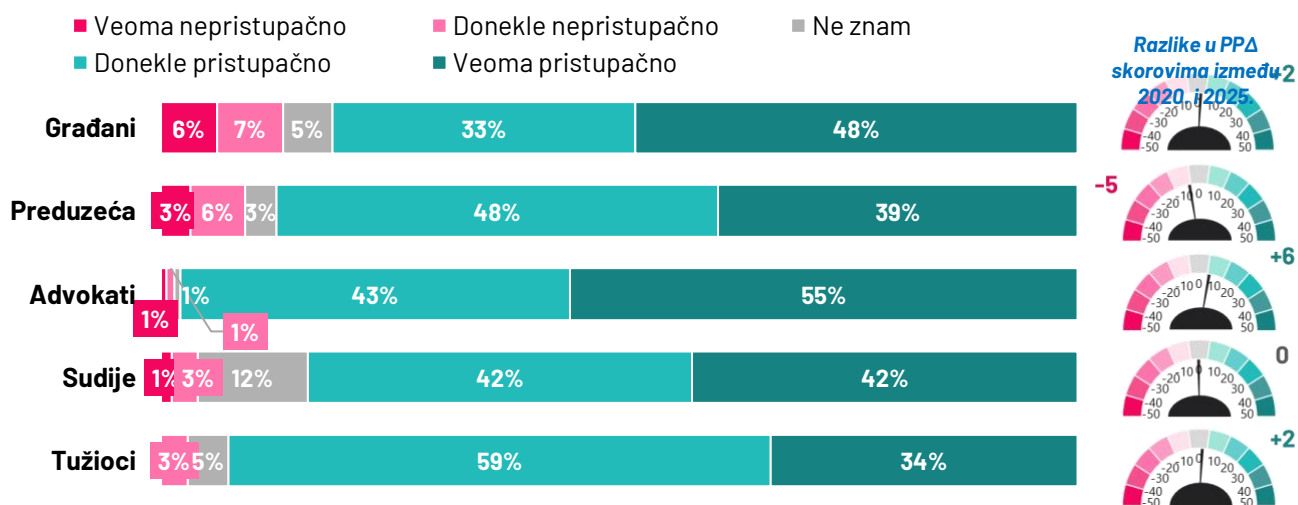
4.1.3. Opšta percepcija dostupnosti usluga advokata

459. Dostupnost usluga advokata visoko je ocijenjena kako od strane korisnika usluga, tako i od strane profesionalaca u pravosudnom sistemu. Gotovo svi advokati (98%), velika većina tužilaca (93%) i poslovnih subjekata (87%) smatraju da su advokati dostupni. Sličan stav dijeli više od osam od deset sudija (84%) i građana (81%). Ipak, samo mali dio ispitanika, bilo korisnika usluga ili profesionalaca, smatra advokate nedostupnim, pri čemu su građani najnezadovoljnija grupa, sa 13% negativnih ocjena.

460. Percepcija nedostupnosti advokata češće se javlja kod građana starijih od 60 godina (18%), onih sa niskim nivoom obrazovanja (21%), građana sa ispodprosječnim primanjima u domaćinstvu (19%), stanovnika centralnog regiona (16%), građana crnogorske etničke pripadnosti (17%) i ispitanika koji se slažu sa opozicionim partijama (19%). Suprotno tome, advokati se češće doživljavaju kao dostupni građanima srpske etničke pripadnosti (91%).

461. U poređenju sa 2020. – Od 2020. do 2025. godine, percepcija dostupnosti usluga advokata među građanima i tužiocima ostala je generalno stabilna, sa PPA rezultatom od +2 za obje grupe. Kod poslovnih subjekata percepcija nedostupnosti advokata porasla je sa 2% na 9%, što daje PPA rezultat od -5. Istovremeno, procenat advokata koji smatraju svoje usluge dostupnim povećao se sa 92% u 2020. na 98%, što se odražava PPA rezultatom od +6.

Grafikon 114 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI ADVOKATA

(U kojoj mjeri su SLJEDEĆE institucije pristupačne svim građanima / pravnim licima? - Advokati); Baza: Ukupno ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

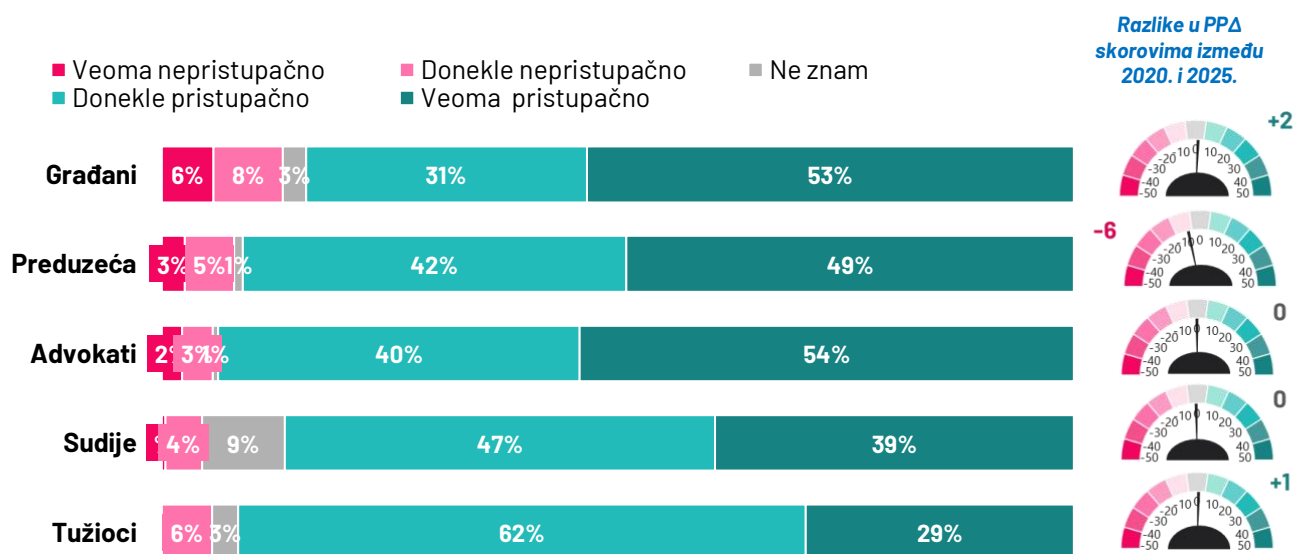
4.1.4. Opšta percepcija dostupnosti usluga notara

462. Notari se doživljavaju kao najdostupnija institucija u pravosudnom sistemu Crne Gore, kako od strane građana, tako i poslovnih subjekata. Konkretno, više od osam od deset građana (84%) i devet od deset poslovnih subjekata (91%) smatra da su usluge notara dostupne. Sličan stav dijele i profesionalci u pravosuđu, pri čemu 94% advokata, 87% sudija i 92% tužilaca ocjenjuju notarske usluge kao dostupne, što ističe njihovu ključnu ulogu u obezbjeđivanju lakog pristupa pravosudnom sistemu (Grafikon 115).

463. Što se tiče negativne percepcije dostupnosti notara među opštom populacijom, samo manjina od 13% smatra da su notari nedostupni. Ovaj stav je posebno izražen među građanima sa nižim nivoom obrazovanja (26%), stanovnicima centralnog regiona (17%) i onima koji se politički identifikuju sa opozicionim partijama (21%). Zanimljivo je da građani srpske nacionalnosti (5%), osobe bliske vladajućim partijama (7%) i oni sa prethodnim iskustvom u korišćenju notarskih usluga (8%) znatno rjeđe od prosjeka smatraju da su notarske usluge nedostupne.

464. U poređenju sa 2020. – Između 2020. i 2025. godine, građani su pokazali relativnu stabilnost u percepciji dostupnosti javnih notarskih usluga, što se odražava u PPA vrijednosti od +2. Slično tome, tužioci pokazuju stabilan stav sa PPA vrijednošću od +1. Među preduzećima, primjećuje se značajnija promjena, pri čemu je udio onih koji smatraju notarske usluge nedostupnim porastao sa 1% na 8%. Ovo se ogleda u PPA vrijednosti od -6, što ukazuje da je 6% preduzeća negativno promijenilo mišljenje u odnosu na prethodni talas istraživanja.

Grafikon 115 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI NOTARA

(U kojoj mjeri su SLJEDEĆE institucije pristupačne svim građanima / pravnim licima? - Notari); Baza: Ukupno ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

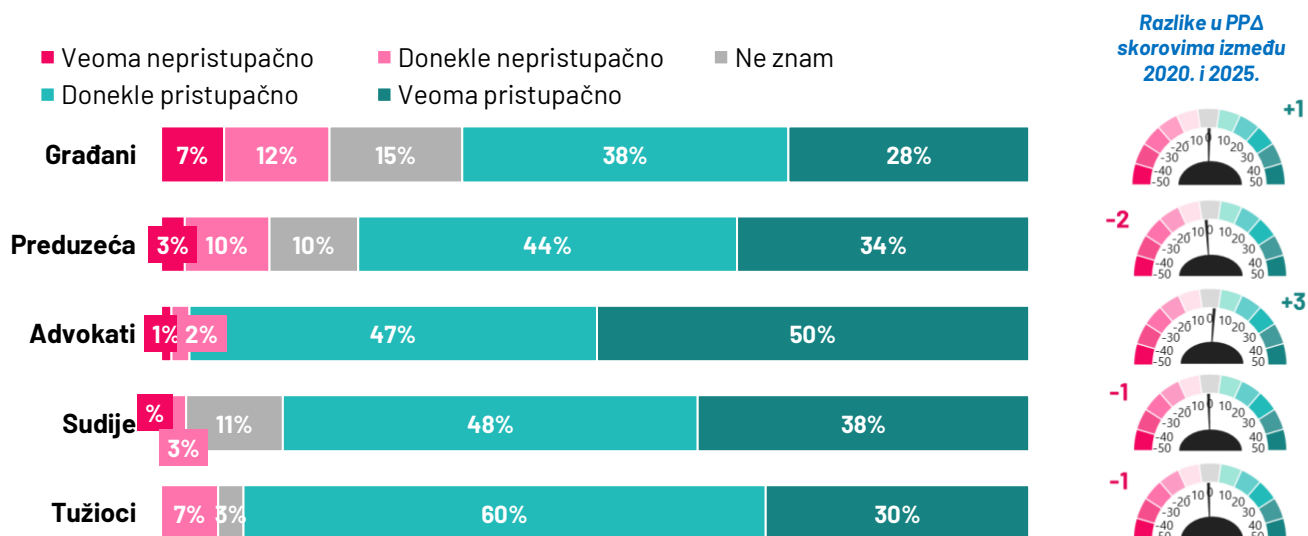
4.1.5. Opšta percepcija dostupnosti usluga privatnih izvršitelja

465. Privatni izvršitelji se generalno doživljavaju kao dostupni, pri čemu gotovo svi advokati (97%), devet od deset tužilaca (91%) i značajna većina sudija (86%) dijeli ovo mišljenje. Takođe, tri četvrtine preduzeća (77%) i dvije trećine građana (65%) smatraju da su izvršitelji dostupni. Suprotno tome, svaki peti građanin (19%) smatra da izvršitelji nijesu dostupni (Grafikon 116).

466. Nedostupnost izvršitelja češće prijavljuju građani crnogorske nacionalnosti (23%) u poređenju sa građanima srpske nacionalnosti (12%). Slično tome, pojedinci koji se identifikuju sa opozicionim partijama (33%) izražavaju veću percepciju nedostupnosti u odnosu na one bliske vladajućim partijama (13%).

467. U poređenju sa 2020. - Percepcija dostupnosti privatnih izvršitelja ostala je generalno stabilna među svim grupama u periodu od 2020. do 2025. godine, sa minimalnim promjenama koje se ogledaju u niskim PPA skorovima: građani (+1), advokati (+3), preduzeća (-2), sudije (-1) i tužioci (-1). Ove skromne varijacije ukazuju na dosljedan stav o dostupnosti izvršitelja tokom petogodišnjeg perioda.

Grafikon 116 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA DOSTUPNOSTI IZVRŠITELJA

(U kojoj mjeri su SLUJEĆE institucije dostupne svim građanima/pravnim subjektima? – Privatni izvršitelji); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

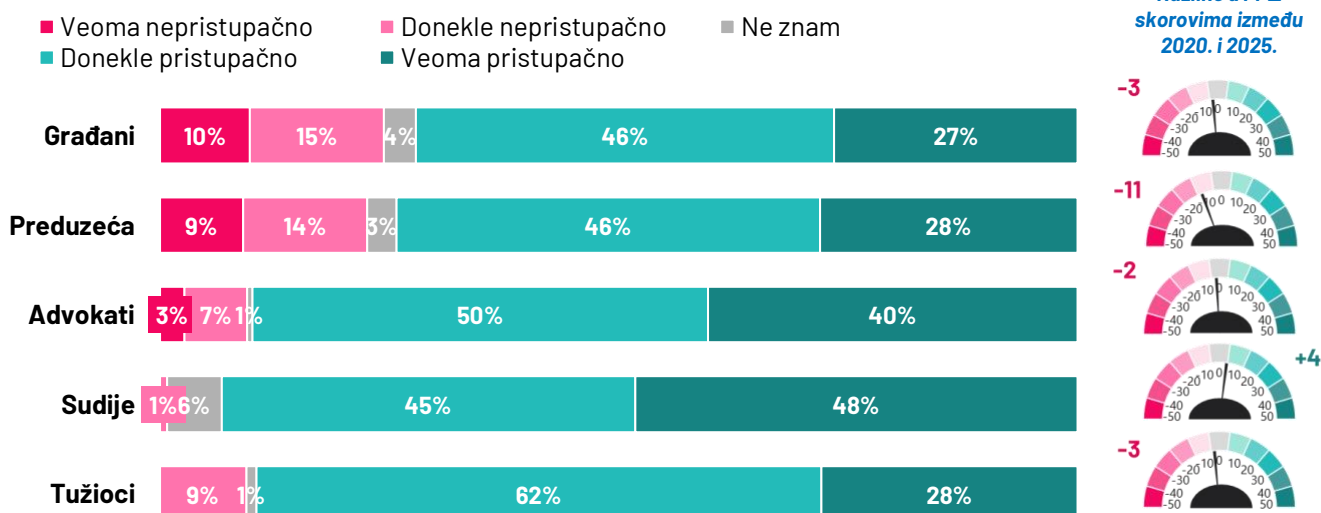
4.1.6. Opšta percepcija dostupnosti administrativdanih usluga suda

468. U Crnoj Gori, administrativne usluge suda se generalno smatraju pristupačnim. Gotovo tri četvrtine građana (72%) i preduzeća (74%) potvrđuju njihovu dostupnost. Takođe, pravni stručnjaci visoko ocjenjuju ove usluge: devet od deset advokata (90%) i tužilaca (90%), kao i više od devet od deset sudija (93%) ističu njihovu pristupačnost (Grafikon 117).

469. Građani koji žive u Centralnom regionu češće prijavljuju poteškoće u pristupu administrativnim uslugama suda (30%) u poređenju sa stanovnicima sjevernog regiona (17%). Slično tome, osobe koje podržavaju opozicione partije češće smatraju da su ove usluge nedostupne (43%), dok oni koji podržavaju partije na vlasti to vide rjeđe (17%). Pored toga, građani crnogorske nacionalnosti češće prijavljuju probleme u pristupu (32%) u odnosu na građane srpske nacionalnosti (15%).

470. U poređenju sa 2020. – Percepcija pristupačnosti administrativnih usluga suda pokazuje mješovite trendove od 2020. do 2025. godine. Najznačajniju negativnu promjenu zabilježile su kompanije, kod kojih je zabrinutost za pristupačnost porasla sa 9% na 23% (PPΔ -11), što ukazuje da je 11% preduzeća promijenilo svoje mišljenje u negativnom pravcu. Građani su zabilježili blagi pad (PPΔ -3), dok su advokati (PPΔ -2) i tužioci (PPΔ -3) takođe pokazali skromno smanjenje. Sudije su jedina grupa koja je iskazala pozitivan razvoj, sa poboljšanim percepcijama (PPΔ +4).

Grafikon 117 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRISTUPAČNOSTI ADMINISTRATIVNIH USLUGA SUDA

(U kojoj mjeri su NAREDNE institucije dostupne svim građanima/ pravnim licima? – Administrativne usluge suda); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

4.2. Dostupnost informacija, geografska dostupnost suda, snalaženje u sudskoj zgradi i finansijska dostupnost

471. Pristupačnost pravosudnog sistema Crne Gore procjenjuje se kroz tri dimenzije: finansijsku, fizičku i informacionu. Generalno, većina korisnika usluga i pravosudnih profesionalaca daje pozitivne ocjene za sve tri dimenzije, iako finansijska pristupačnost dobija nešto nižu ocjenu. Ipak, u ovim procjenama mogu se identifikovati tri jasno definisane grupe (Grafikon 118).

472. Tužioci i sudije daju najpovoljnije ocjene u sve tri dimenzije pristupačnosti. Više od devet od deset njih smatra da je pravosudni sistem pristupačan kako u pogledu pristupa informacijama (93% sudija i 93% tužilaca), tako i fizički (93% sudija, 90% tužilaca). Što se tiče finansijske pristupačnosti, sličan procenat sudija (92%) i osam od deset tužilaca (79%) iskazuje pozitivno mišljenje.

473. Sljedeći po ocjeni, umjereniju pozitivnu procjenu daju advokati i preduzeća. Sedam od deset preduzeća (68%) i advokata (69%) smatra da je pravosudni sistem pristupačan u pogledu informacija. Slično tome, isti procenat preduzeća i nešto veći procenat advokata (76%) smatra da je sistem fizički pristupačan. Što se tiče finansijske pristupačnosti, oko šest od deset ispitanika smatra da je pravosudni sistem dostupan, sa 60% preduzeća i 64% advokata koji dijele ovo mišljenje.

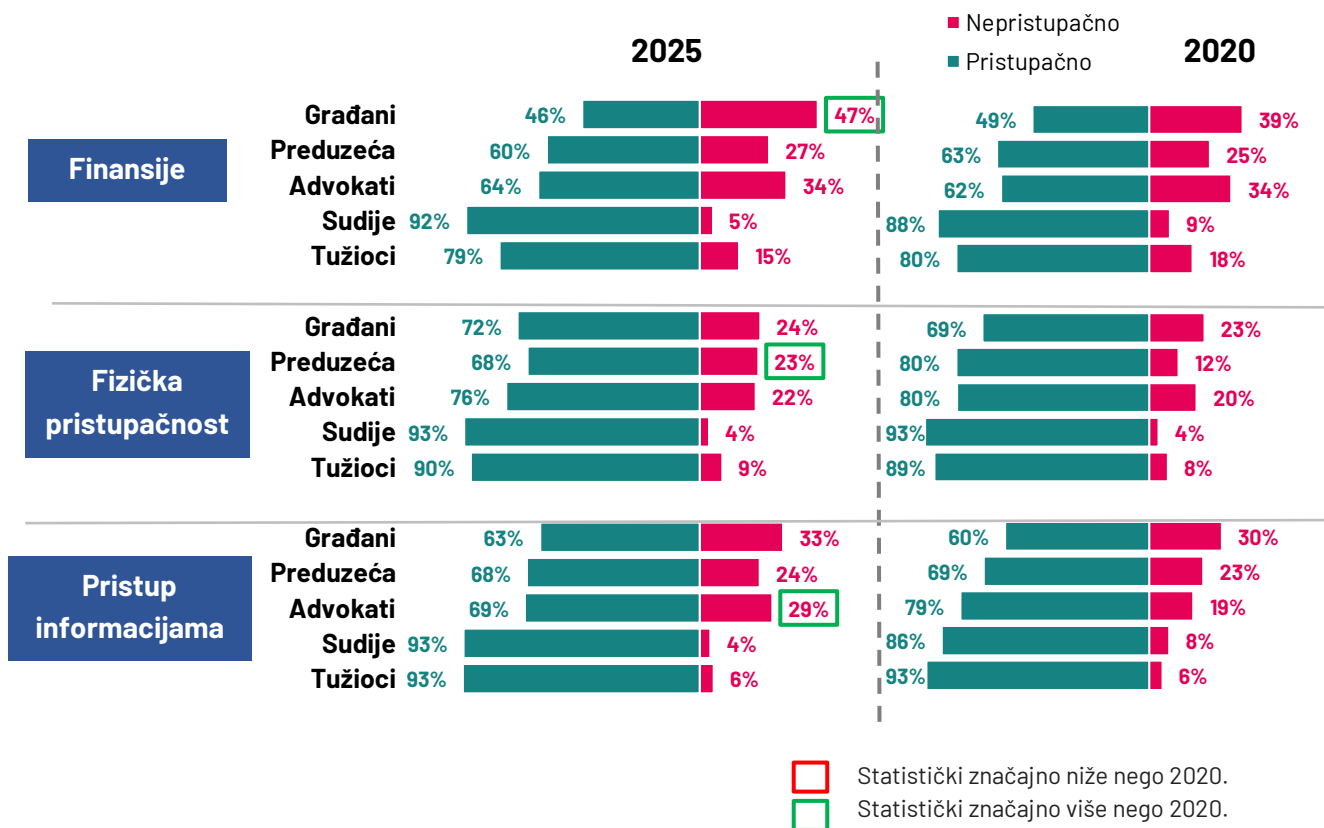
474. Na kraju, građani daju najniže ocjene u sve tri dimenzije pristupačnosti pravosudnog sistema. Otprilike sedam od deset građana ocjenjuje sistem kao fizički pristupačan (72%), dok šest od deset smatra da je pristupačan u informacionom smislu (63%). Finansijski, samo 46% građana vidi sistem kao pristupačan.

475. Što se tiče fizičke pristupačnosti, velika većina građana sa iskustvom u sudskim postupcima smatra da je snalaženje u sudskoj zgradi jednostavno (88%). Slično tome, većina preduzeća prijavljuje da im je orijentacija unutar suda bila ili prilično laka ili vrlo laka (86%).

476. U poređenju sa 2020. – Između 2020. i 2025. godine povećao se procenat građana koji pravosudni sistem doživljavaju kao finansijski nepristupačan, sa 39% na 47%. Što se tiče fizičke

pristupačnosti, procenat preduzeća koja je smatraju dostupnom smanjio se sa 80% na 68%. Istovremeno, u pogledu pristupa informacijama, advokati sada pravosudni sistem doživljavaju kao nešto manje pristupačan, pri čemu je procenat takvih percepcija porastao sa 19% na 29%.

Grafikon 118 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA TRI SPECIFIČNA ASPEKTA DOSTUPNOSTI

(Koliko je pravosudni sistem dostupan građanima Crne Gore u smislu...?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

4.3. Percepcija dostupnosti informacija o pravosuđu u sopstvenom sudskom slučaju

4.3.1. Izvori informacija o predmetima koje koriste građani i preduzeća

477. Građani i preduzeća pokazuju slične preferencije prilikom traženja informacija o svojim konkretnim sudskim predmetima, pri čemu se obje grupe najčešće obraćaju advokatima (66% građana i 62% preduzeća). Pored toga, građani često koriste informacije od prijatelja i rodbine (24%) kao i informacione usluge dostupne putem telefona (15%). Suprotno tome, preduzeća se češće oslanjaju na osoblje suda i pisarnicu, pri čemu je svaki od ovih izvora naveden u 17% slučajeva (Grafikon 119).

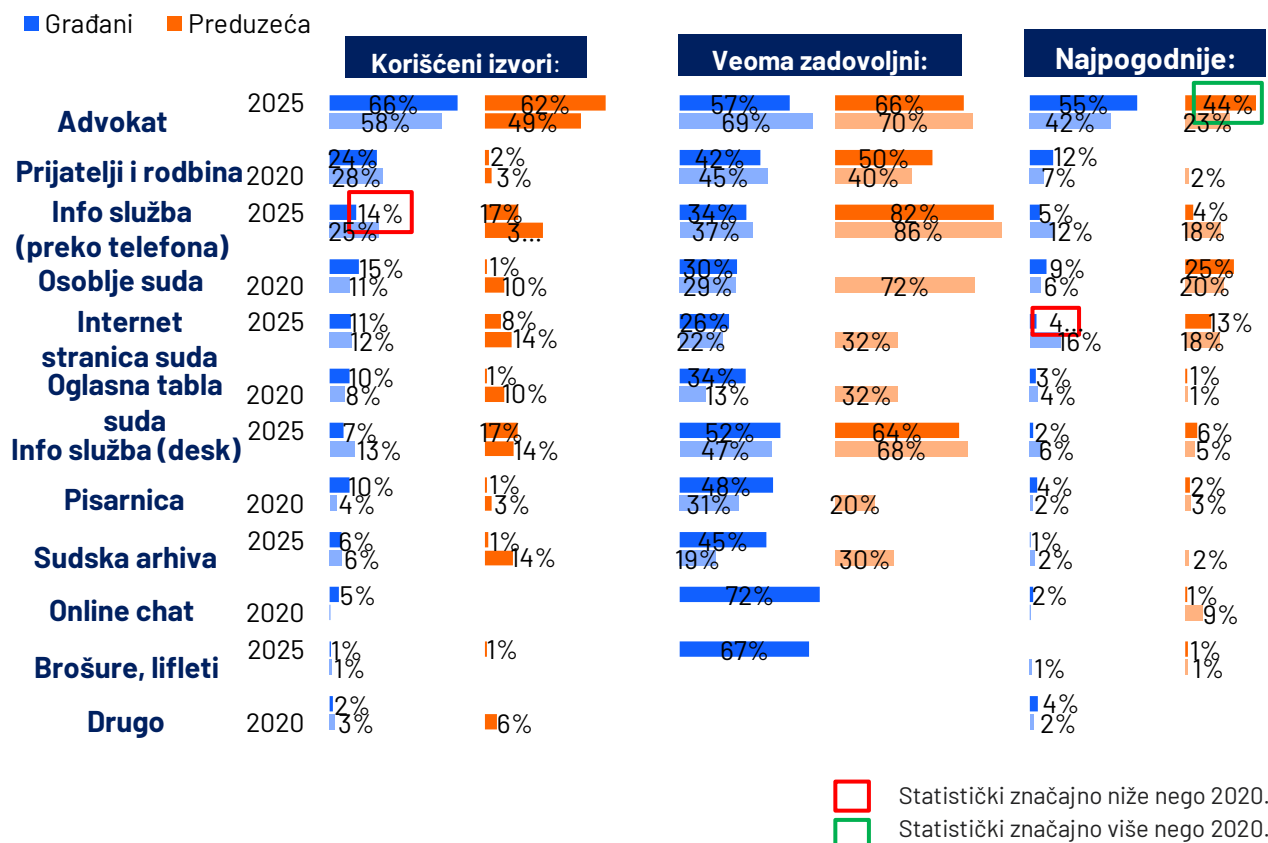
478. Što se tiče zadovoljstva, većina građana ocjenjuje online čet kao najbolji izvor informacija, pri čemu 72% navodi da su veoma zadovoljni. Slijede brošure i letci sa 67%, dok advokati zauzimaju treće mjesto sa 57% građana koji su vrlo zadovoljni. **Za preduzeća, osoblje suda predstavlja najbolji**

izvor, sa 82% koji su vrlo zadovoljni, dok advokati zauzimaju drugo mjesto sa 66% zadovoljnih preduzeća (Grafikon 119).

479. Advokati, kao najčešće korišćen izvor informacija, istovremeno se smatraju i najpogodnijim izvorom, sa 55% građana i 44% preduzeća koji ih tako ocjenjuju. S druge strane, četvrtina preduzeća preferira telefonske informacione usluge (25%) i sudsku veb stranicu (13%) kao najefikasnije načine za dobijanje informacija. Među građanima, prijatelji i rodbina se navode kao najpogodniji izvor od strane 12%, dok je telefonska informacija odabrana od strane 9% građana.

480. U poređenju sa 2020. – Zabilježen je značajan pad u procentu građana koji se oslanjaju na osoblje suda kao izvor informacija, sa 25% u 2020. na 14% u 2025. Kada je riječ o najprikladnijim izvorima, preferencija za sudsku veb stranicu takođe je značajno opala, sa 16% na 4% u istom periodu. S druge strane, preduzeća sve češće favorizuju advokate kao najprikladniji izvor informacija, pri čemu je ovaj procenat porastao sa 23% na 44% između 2020. i 2025. godine.

Grafikon 119 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: IZVORI INFORMACIJA O KONKRETNIM PREDMETIMA

(Koje izvore informacija ste koristili da saznate šta je potrebno uraditi u ovom konkretnom predmetu?; Koliko ste zadovoljni tim izvorima informacija?; Po Vašem mišljenju, koji izvor informacija o takvim postupcima bi bio najpogodniji za ljude kao što ste Vi?); Baza: Oni koji su imali iskustva sa sudskim predmetima u protekle tri godine; (Građani n=357 u 2020, n=343 u 2025; Privredni subjekti n=109 u 2020, n=79 u 2025)

4.3.2. Lakoća pristupu informacijama u konkretnom predmetu

481. Ukupno gledano, više od šest od deset građana (63%) i oko dvije trećine preduzeća (68%) smatraju da su informacije dostupne. Značajno je da osobe koje imaju iskustvo sa sudskim predmetima imaju znatno povoljnije mišljenje o pristupu informacijama. Konkretno, oko osam od deset

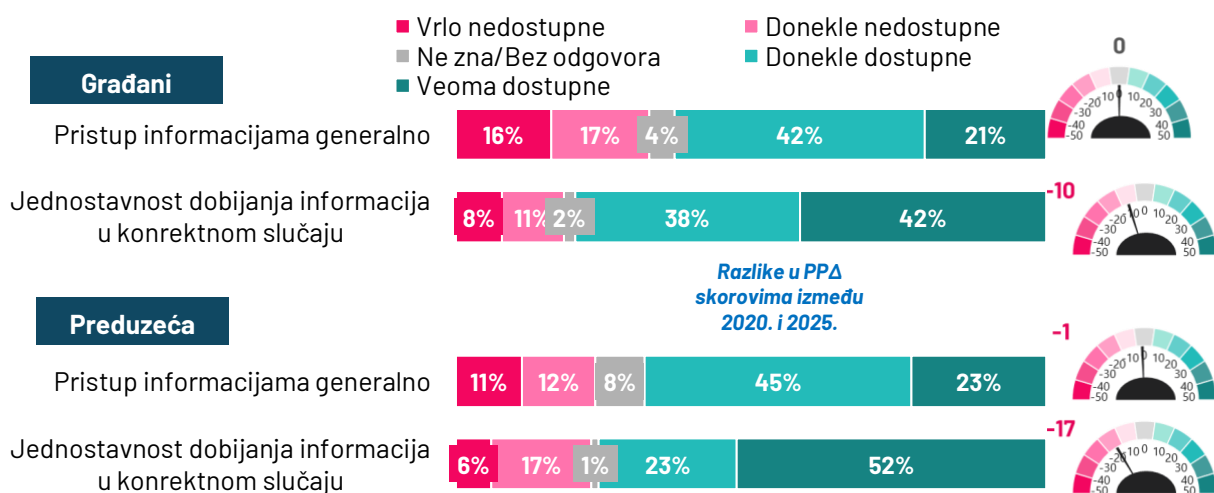
građana (80%) i 76% preduzeća izvještava da su informacije u njihovim konkretnim predmetima bile dostupne (Grafikon 120).

482. Građani i preduzeća imali su različita iskustva prilikom pribavljanja dokumenata neophodnih za sudske predmete od drugih organizacija. Tačnije, 43% građana nije imalo nikakvih problema, što je slično procentu preduzeća od 46%. S druge strane, 20% građana i 13% preduzeća suočilo se sa manjim izazovima. Manji dio ispitanika imao je značajne probleme koji su ometali njihovo učešće u sudskom postupku, pri čemu je 12% građana i 10% preduzeća prijavilo ovakve teškoće.

483. U poređenju sa 2020. godinom – U poređenju sa 2020, primijećena je promjena u percepciji dostupnosti informacija među građanima i preduzećima. Iako se opšti PPA skor za građane nije promijenio, došlo je do smanjenja ocene dostupnosti u njihovom konkretnom slučaju. Procenat građana koji su smatrali da opšte informacije o njihovom postupku nijesu dostupne povećao se sa 8% na 18%, dok je procenat onih koji su ih smatrali dostupnim smanjen sa 89% na 80%, što rezultira PPA skorom od -10.

484. Slično, kod preduzeća, iako je opšti PPA skor blago negativan (-1), pojedinačni slučajevi pokazuju značajnije promjene. Procenat preduzeća koja su smatrala informacije nedostupnim porastao je sa 6% na 23%, dok je procenat onih koji su ih smatrali dostupnim opao sa 93% na 77%, što odražava PPA skor od -17.

Grafikon 120 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: OPŠTI PRISTUP INFORMACIJAMA NASPRAM JEDNOSTAVNOSTI DOBIJANJA INFORMACIJA U KONKRETNOM PREDMETU

(Koliko je pravosudni sistem dostupan građanima Crne Gore u smislu...?/ Do kog stepena su Vam bile dostupne opšte informacije o toku i zahtjevima postupka (vrijeme saslušanja, mjesto, itd.) Vama ili Vašem pravnom zastupniku?); Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustva sa sudskim slučajem u protekle tri godine; (Ukupno građani n=1305, Iskusni građani=343; Ukupno privrednih subjekata n=272, Iskusni privredni subjekti n=79)

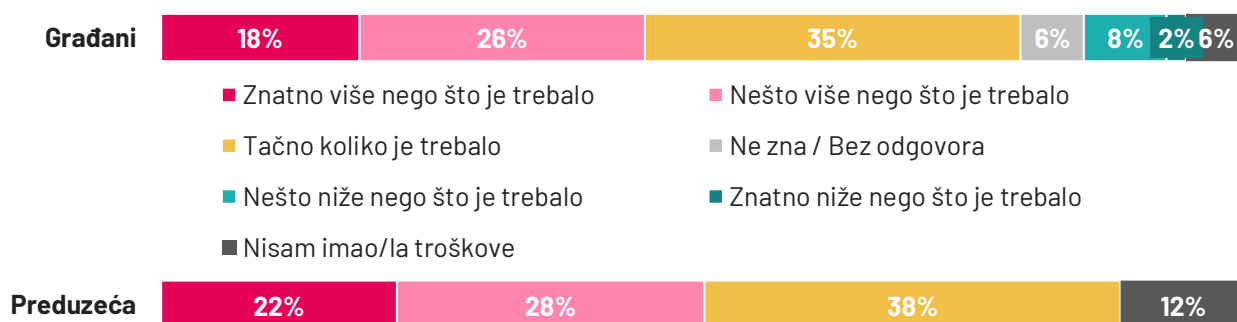
4.4. Percepcija finansijske dostupnosti (isplativost troškova)

485. Prilikom ocjenjivanja troškova u sopstvenim iskustvima, građani i preduzeća su izvijestili o različitim nivoima zadovoljstva. Među građanima, 18% je smatralo da su troškovi znatno viši nego što bi trebalo da budu, dok je dodatnih 26% ocijenilo da su troškovi nešto viši, što ukupno čini 45% građana koji su procijenili da su troškovi veći od očekivanih. S druge strane, 35% građana smatralo je da su

troškovi odgovarajući, dok je manjina smatrala da su troškovi nešto niži (8%) ili znatno niži (2%) od očekivanih. Pored toga, 6% građana izjavilo je da uopšte nijesu imali troškove, dok je još 6% bilo nesigurno ili odbilo da odgovori.

486. Kod preduzeća, percepcija troškova bila je donekle slična. Tako je 22% navelo da su troškovi znatno viši od očekivanih, a 28% da su nešto viši, što ukupno čini 50% preduzeća koja su procijenila troškove kao veće od očekivanih. S druge strane, 38% preduzeća smatra da su troškovi u skladu sa očekivanjima, dok je 12% izjavilo da nijesu imali nikakve troškove.

Grafikon 121 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: UKUPNI TROŠKOVI PRVOSTEPENOG POSTUPKA PROCJENA

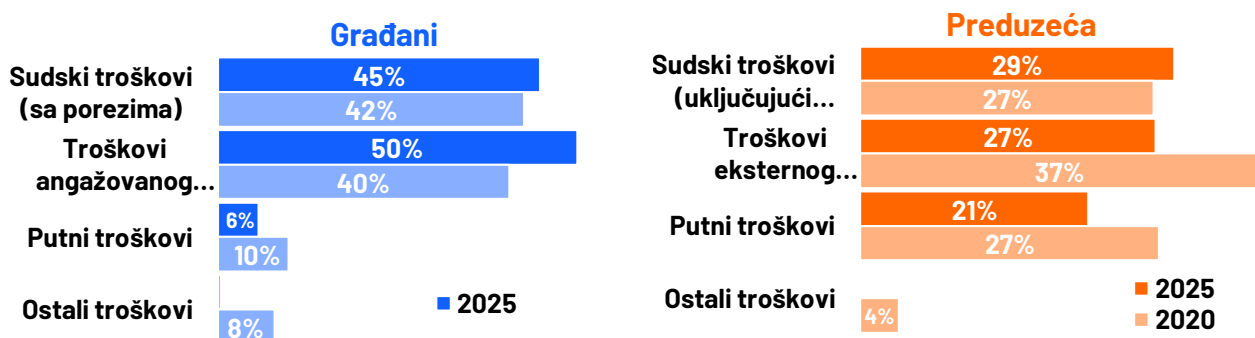
(Kako biste procijenili ukupni trošak Vašeg (kompanije) prvostepenog postupka? Ovaj trošak uključuje sve sudske troškove i poreze, advokatske naknade i putne troškove koje ste možda imali (ali ne uključuje kazne)); Baza: oni koji su učestvovali u sudskom postupku u protekle tri godine; (Građani n=343; Privredni subjekti n=79)

487. Građani navode da je polovina njihovih ukupnih troškova (50%) odlazila na honorare angažovanih advokata, dok sudski troškovi, uključujući takse, čine 45% ukupnog iznosa. S druge strane, preduzeća ističu da najveći dio njihovih troškova čine sudski troškovi, uključujući poreze (29%), a neposredno zatim slijede honorari angažovanih advokata sa 27% (Grafikon 4.4.2).

488. Najveća razlika primjećuje se kod putnih troškova. Oni su znatno veći za preduzeća, budući da putni troškovi čine 21% ukupnih troškova, dok su građani za iste izdvajali samo 6%.

489. U poređenju sa 2020. godinom – Od 2020. primijećen je značajan pad procenta ostalih troškova kod građana, sa 8% na gotovo zanemarljiv nivo u 2025. Takođe, honorari advokata sada čine najveći dio ukupnih troškova građana, dok su 2020. godine udjeli sudskih i advokatskih troškova bili približno jednaki. Suprotno tome, preduzeća sada bilježe obrnuti obrazac, gdje su sudski troškovi postali dominantniji u odnosu na honorare advokata.

Grafikon 122 - GRAĐANI I PRIVREDNI SUBJEKTI: VRSTE TROŠKOVA PRVOSTEPENIH POSTUPAKA

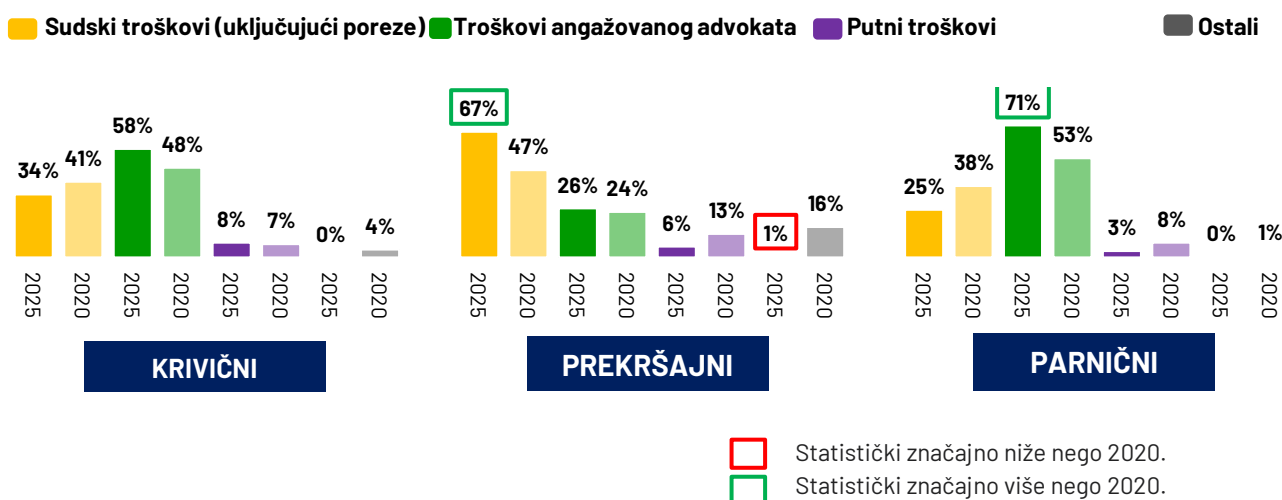

(Od ukupnog troška koji ste imali u ovom slučaju u prvostepenom postupku, koji procenat ukupnog troška se može pripisati:); Prosječne vrijednosti; Baza: Oni koji su imali iskustvo sa sudskim slučajem u protekle tri godine i mogli su da odgovore; (Građani n=114 u 2020, n=273 u 2025; Privredni subjekti n=104 u 2020, n=70 u 2025)

490. Raspodjela troškova je slična u građanskim i krivičnim predmetima, dok se kod prekršajnih predmeta donekle razlikuje. Očekivano, advokatske naknade čine najveći dio ukupnih troškova u krivičnim (58%) i građanskim predmetima (71%), dok u prekršajnim predmetima čine svega 25%. Nasuprot tome, sudski troškovi dominiraju u prekršajnim predmetima i čine dvije trećine ukupnih troškova (67%), u poređenju sa jednom trećinom u krivičnim predmetima (34%) i samo četvrtinom u građanskim predmetima (25%)(Grafikon 123).

491. U poređenju sa 2020. godinom – Došlo je do značajnog povećanja udjela sudskih troškova, uključujući poreze, kod građana koji su imali iskustvo sa prekršajnim predmetima, sa 47% na 67% u 2025. godini. Nasuprot tome, u krivičnim i građanskim predmetima advokatske naknade su postale izraženije. Konkretno, kod krivičnih predmeta advokatske naknade su porasle sa 48% u 2020. na 58% u 2025, dok su kod građanskih predmeta porasle sa 53% u 2020. na 71% u 2025.

Grafikon 123 - GRAĐANI: VRSTE TROŠKOVA PRVOSTEPENIH POSTUPAKA PO VRSTI PREDMETA I ISHODU POSTUPAKA

(Od ukupnog troška koji ste imali u ovom slučaju u prvostepenom postupku, koji procenat ukupnog troška se može pripisati:); Baza: Oni koji su imali iskustvo sa sudskim slučajem u protekle tri godine i mogli su da odgovore (Građani n=114 u 2020, n=273 u 2025)

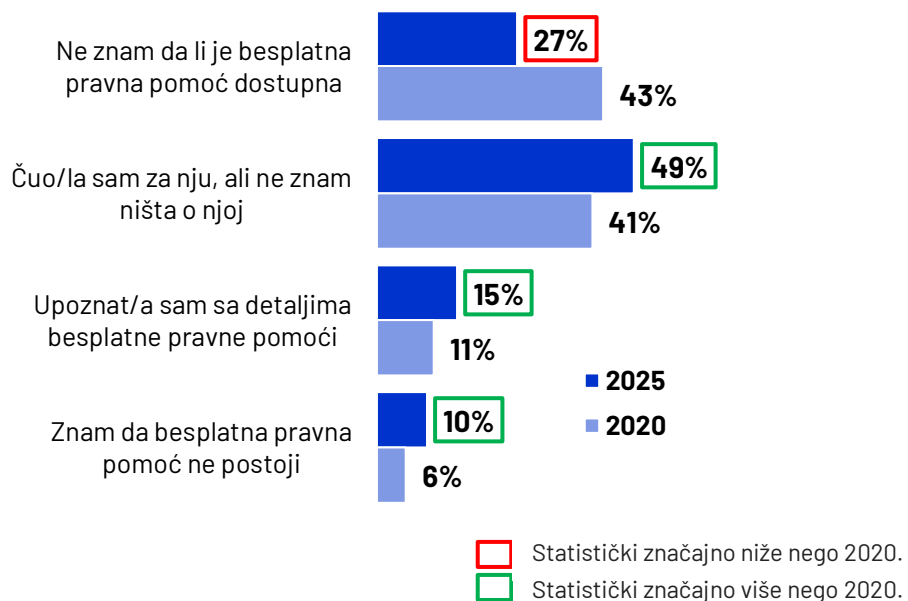
4.5. Percepcija besplatne pravne pomoći

492. Više od jedne četvrtine građana (27%) ne zna da li je besplatna pravna pomoć dostupna, dok je dodatnih 49% samo čulo za ovu vrstu pomoći, ali bez poznavanja detalja. Takođe, imajući u vidu da 10% građana pogrešno tvrdi da besplatna pravna pomoć nije dostupna u Crnoj Gori, može se zaključiti da samo 15% opšte populacije sa sigurnošću navodi da je upoznato sa detaljima besplatne pravne pomoći (Grafikon 124).

493. Poznavanje besplatne pravne pomoći povezano je sa faktorima kao što su obrazovanje, prihodi, tip naselja i region. Građani sa višim nivoom obrazovanja češće su upoznati sa ovom mogućnošću, pri čemu 22% njih navodi da poznaje detalje. Građani sa iznadprosječnim prihodima i oni iz južnog regiona pokazuju veću informisanost o besplatnoj pravnoj pomoći, pri čemu je 58%, odnosno 63% njih barem čulo za ovu vrstu pomoći. Nasuprot tome, osobe koje žive u ruralnim područjima češće su nesigurne u pogledu dostupnosti besplatne pravne pomoći – 35% njih izražava ovu nesigurnost, u poređenju sa 24% u urbanim sredinama i 27% u prosjeku.

494. U poređenju sa 2020. godinom – U odnosu na 2020, zabilježen je značajan pad udjela građana koji nijesu sigurni da li je besplatna pravna pomoć dostupna, sa 43% na 27% u 2025. godini. Istovremeno, sve tri preostale kategorije odgovora zabilježile su statistički značajan porast u odnosu na istraživanje iz 2020. godine.

Grafikon 124 - GRAĐANI: ZNANJE O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

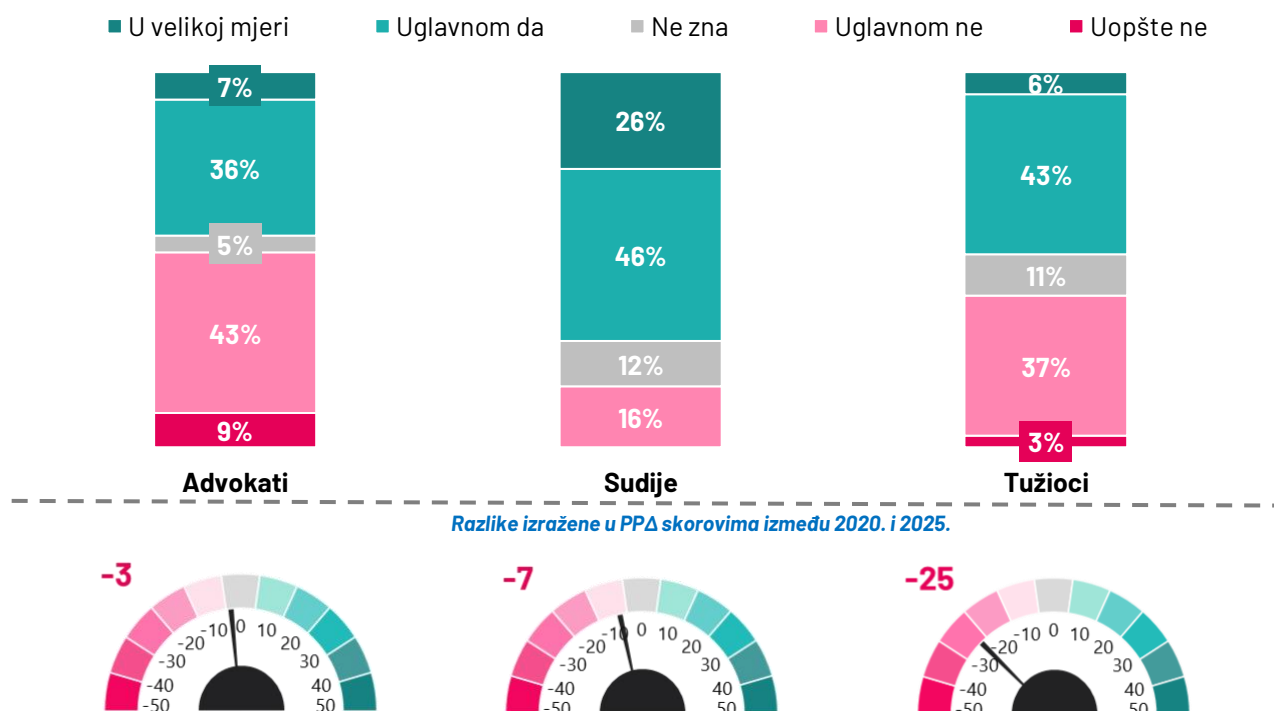
(Koji od sljedećih opisa najbolje opisuje Vaše znanje o besplatnoj pravnoj pomoći (ne uključujući javnog branioca i pro bono privatnog advokata) u Crnoj Gori?); Baza: Cjelokupna ciljana populacija; (n= 1305 u 2025, n= 1333 u 2020)

495. S obzirom na to da samo 15% građana tvrdi da je upoznato sa detaljima besplatne pravne pomoći, sudije djeluju prilično optimistično u procjeni informisanosti javnosti, budući da 72% njih smatra da su građani uglavnom ili u velikoj mjeri informisani o toj mogućnosti. Tužiocima imaju nešto

realističniji stav, ali ipak gotovo polovina (49%) vjeruje da su građani dobro informisani. Advokati, koji su u neposrednom kontaktu sa korisnicima pravosudnog sistema, izgleda imaju najrealističniju percepciju: 44% smatra da su građani donekle informisani, dok 52% tvrdi da građani nijesu informisani (Grafikon 125).

496. U poređenju sa 2020 – U odnosu na 2020, tužioci sada pokazuju znatno realističniji stav. Trenutno 40% njih smatra da građani nijesu informisani o dostupnosti besplatne pravne pomoći, dok je 2020. godine taj procenat iznosio 15%. Ova promjena jasno se odražava u PPD vrijednosti, koja za tužioce iznosi -25. Sudije takođe pokazuju nešto realističniji pogled, sa PPD vrijednošću od -7, dok kod advokata ona iznosi -3, što ukazuje na to da su sve grupe donekle postale realističnije u procjeni informisanosti građana.

Grafikon 125 - ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PROCJENA UPOZNATOSTI GRAĐANA SA BESPLATNOM PRAVNOM POMOĆI)

(Po Vašem mišljenju, koliko su građani informisani o dostupnosti besplatne pravne pomoći (ne uključujući javnog branioca i pro bono privatnog advokata)?); Baza: Cjelokupna ciljna populacija; (Advokati n=150)(Oni koji su rekli da je besplatna pravna pomoć dostupna onima kojima je potrebna); (Sudije n=130; Tužioci n=61)

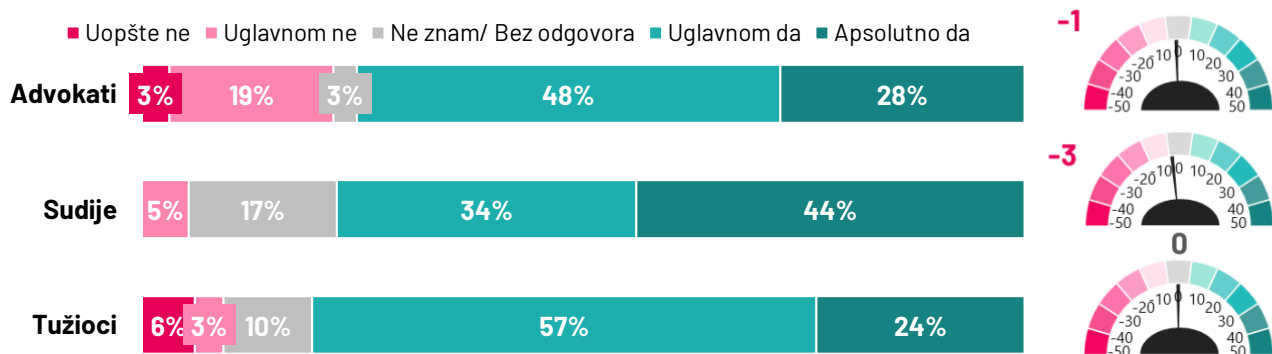
4.5.1. Dostupnost i ocjena besplatne pravne pomoći od strane profesionalaca u pravosudnom sistemu

497. Većina profesionalaca u pravosudnom sistemu smatra da je besplatna pravna pomoć dostupna onima kojima je potrebna (Grafikon 126). Konkretno, 78% sudija, 81% tužilaca i 75% advokata potvrđuje da je ona dostupna u Crnoj Gori. Neslaganje je minimalno među sudijama (5%) i tužiocima (9%), dok je primjetno veće među advokatima, gdje približno svaki peti (22%) tvrdi da besplatna pravna pomoć nije dostupna onima kojima je potrebna.

498. U poređenju sa 2020. godinom – U odnosu na prethodni talas istraživanja iz 2020. godine, nijesu zabilježene značajne razlike u stavovima profesionalaca pravosudnog sistema o dostupnosti besplatne pravne pomoći za one kojima je potrebna. Ova stabilnost ogleđa se u PPD vrijednostima: -1 kod advokata i 0 kod tužilaca. Međutim, kod sudija je zabilježen PPD rezultat od -3, što je vjerovatno

posljedica povećanja udjela odgovora „ne znam“ i izostanka odgovora, koji su porasli sa 7% u 2020. na 17% u aktuelnoj procjeni.

Grafikon 126 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: DOSTUPNOST BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

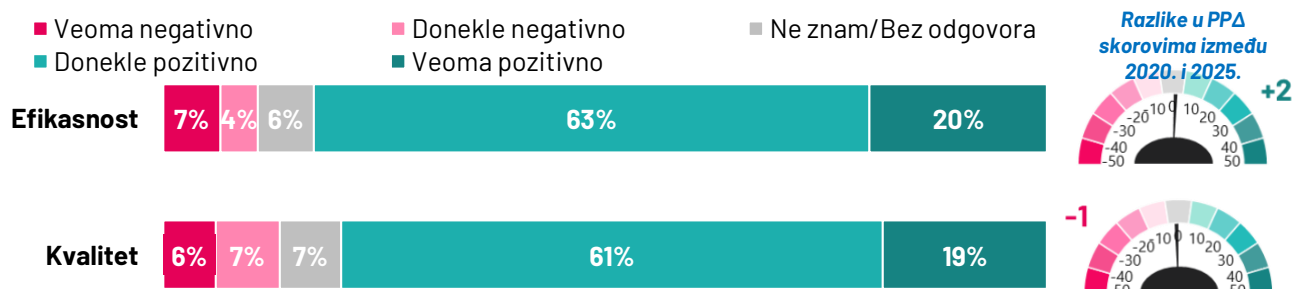

(Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri je besplatna pravna pomoć (ne uključujući javnog branioca i pro bono privatnog advokata) dostupna onima kojima je potrebna u ovoj zemlji?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioc n=71)

499. Advokati uglavnom povoljno ocjenjuju efikasnost i kvalitet besplatne pravne pomoći. Konkretno, 83% njih pozitivno ocjenjuje njenu efikasnost, dok 80% daje pozitivnu ocjenu njenog kvaliteta (Grafikon 127).

500. U poređenju sa 2020. godinom – Procjene advokata o efikasnosti i kvalitetu besplatne pravne pomoći ostale su uglavnom stabilne. PPD vrijednosti iznose +2 za efikasnost i -1 za kvalitet, što ukazuje na minimalne promjene u ukupnim percepcijama između 2020. i 2025. godine.

Grafikon 127 - ADVOKATI: OCJENA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

(Kakav je Vaš opšti utisak o efikasnosti i kvalitetu besplatne pravne pomoći (ne uključujući javnog branioca i pro bono privatnog advokata) u Crnoj Gori u proteklih nekoliko godina?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=150)

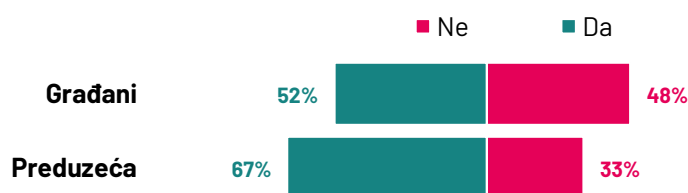
4.6. Medijacija, sporazum o priznanju krivice i odloženo gonjenje

4.6.1. Proces medijacije (medejijacija)

501. Više od polovine građana (52%) navodi da je upoznato sa procesom medijacije, dok dvije trećine preduzeća (67%) iznosi isti stav (Grafikon 128). Građani koji češće navode da su upoznati sa medijacijom uključuju osobe sa visokim obrazovanjem (67%), zaposlene u državnom sektoru (64%),

osobe sa natprosječnim prihodima (60%), one koji naginju opozicionim strankama (61%) i građane koji su nedavno imali lično iskustvo sa sudskim postupkom (64%).

Grafikon 128 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: POZNAVANJE PROCESA MEDIJACIJE

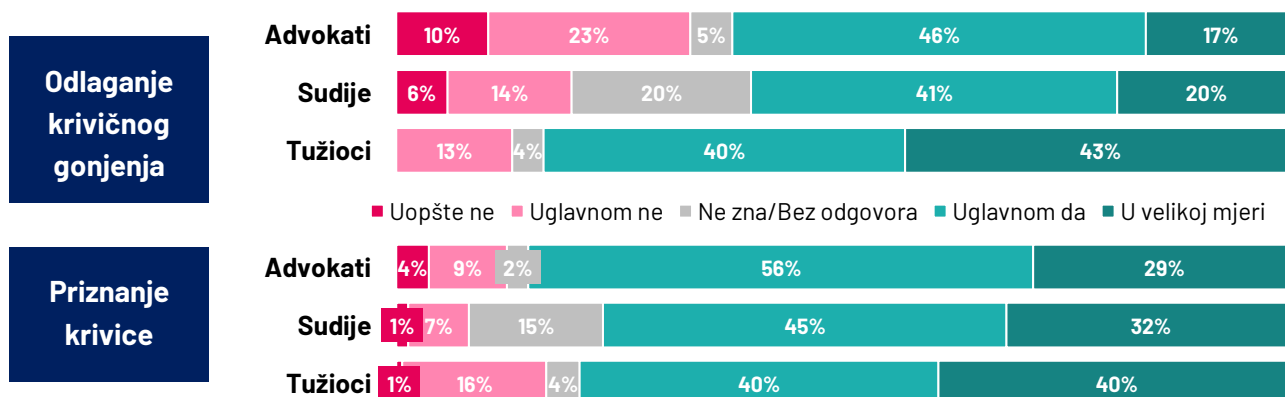

(Da li znate šta je postupak medijacije ili posredovanja u rješavanju sporova?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

4.6.2. Sporazum o priznanju krivice i odloženo krivično gonjenje

502. Većina profesionalaca u pravosudnom sistemu smatra da odloženo gonjenje i sporazum o priznanju krivice doprinose funkcionisanju pravosudnog sistema. Kada je riječ o odloženom gonjenju, najveći nivo podrške dolazi od tužilaca – 84% njih smatra da ovaj mehanizam doprinosi sistemu, zatim 63% advokata i 61% sudija. Kada je u pitanju sporazum o priznanju krivice, velika većina advokata (85%) smatra da on ima pozitivan doprinos, kao i osam od deset tužilaca (80%) i 77% sudija (Grafikon 129).

Grafikon 129 - SUDIJE, TUŽIOCI I ADVOKATI: DOPRINOS MEHANIZAMA ZA RJEŠAVANJE SPOROVA PRAVOSUDNOM SISTEMU

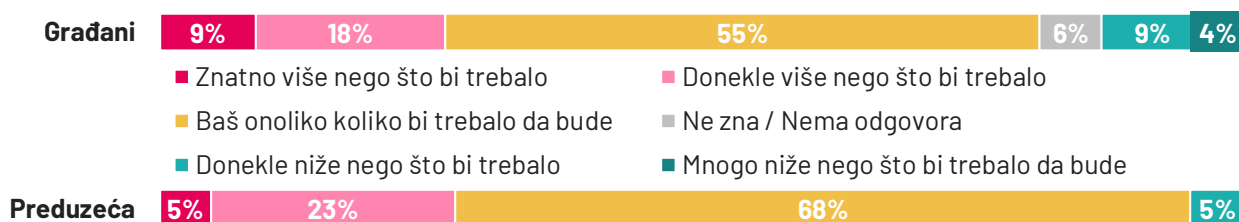
(U kojoj mjeri, po Vašem mišljenju, sljedeći instrumenti doprinose pravosudnom sistemu?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Sudije n=155; Tužioci n=71, Advokati N=150)

4.7. Dostupnost notarskih usluga u konkretnom slučaju

4.7.1. Troškovi notarskih usluga

503. Više od polovine građana (55%) i skoro sedam od deset preduzeća (68%) smatra da su troškovi notarskih usluga u skladu sa njihovim očekivanjima. Nešto više od četvrtine građana (26%) i preduzeća (27%) ocjenjuje da su troškovi viši nego što bi trebalo, dok mali procenat građana (13%) i preduzeća (5%) smatra da su troškovi niži od očekivanih (Grafikon 130).

Grafikon 130 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: OCJENA TROŠKOVA NOTARSKIH USLUGA

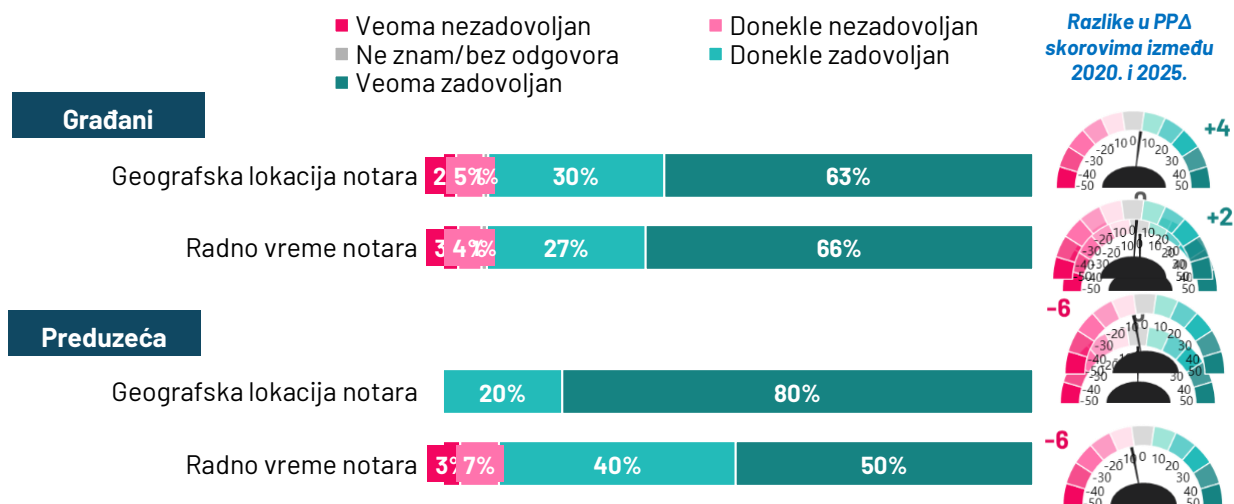
(Kako biste ocijenili ukupne troškove notarske usluge vas/vaše kompanije u ovom konkretnom slučaju? Ukupni troškovi podrazumijevaju sve troškove (administrativne takse, honorar notara i putne troškove, ako ih ima.); Baza: Oni koji su imali iskustva sa notarima u proteklih 12 mjeseci i mogli su odgovoriti; (Građani n=265; Preduzeća n=69)

4.7.2. Pristupačnost notara u pogledu geografske lokacije i radnog vremena

504. Zadovoljstvo građana i preduzeća kako geografskim položajem tako i radnim vremenom javnih notara ocjenjuje se pozitivno. Značajna većina građana (92%) i svih preduzeća izražava zadovoljstvo lokacijom notara. Konkretno, 63% građana i osam od deset preduzeća (80%) je veoma zadovoljno, dok skoro trećina građana (30%) i petina preduzeća (20%) izražava da je uglavnom zadovoljno. Što se tiče radnog vremena, izrazito velika većina, 93% građana i 91% preduzeća, izražava zadovoljstvo. Među građanima, 66% je veoma zadovoljno, a 27% donekle zadovoljno, dok je među preduzećima polovina veoma zadovoljna (50%), a 40% donekle zadovoljna (Grafikon 131).

505. U poređenju sa 2020. – Građani su pokazali blago poboljšanje zadovoljstva uslugama notara, kako u pogledu geografske lokacije (PPΔ +4), tako i radnog vremena (PPΔ +2). Za preduzeća, zadovoljstvo lokacijom ostalo je stabilno, dok je zadovoljstvo radnim vremenom opalo (PPΔ -6), što znači da je 6% preduzeća manje zadovoljno radnim vremenom notara.

Grafikon 131 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PRISTUP NOTARIMA U POGLEDU GEOGRAFSKE LOKACIJE/ RADNOG VREMENA

(Koliko ste bili zadovoljni geografskom lokacijom ovog notara - koliko ste dugo morali da putujete do njega? / Koliko ste bili zadovoljni radnim vremenom notara?); Baza: Oni koji su u posljednjih 12 mjeseci koristili notarske usluge; (Građani n=265; Preduzeća n=69)

5. NEZAVISNOST

- Opšta percepcija nezavisnosti sudstva pokazuje sliku sa značajnim razlikama među zainteresovanim stranama. Više od polovine građana (52%) i preduzeća (58%) smatra da su sudovi i sudije nezavisni, dok pravosudni profesionalci iskazuju znatno veće povjerenje (87% sudija, 83% tužilaca, 58% advokata). Međutim, od 2020. godine, povjerenje preduzeća je značajno opalo (PPΔ -11), pri čemu je udio negativnih stavova porastao sa 27% na 40%.
- Povjerenje u pravosudni sistem izrazilo je 55% građana, čime je pravosudni sistem rangiran u srednjem nivou među institucijama, niže od vjerskih institucija i obrazovanja (po 73%) i Vojske (72%), ali iznad nevladinih organizacija (48%). Pravosudni sistem je doživio umjeren pad povjerenja od 2020. godine (PPΔ -5).
- Percepcija prijetnji dramatično se pojačala među pravosudnim profesionalcima. Advokati navode političare (71%), medije (67%) i moćne pojedince (63%) kao glavne prijetnje, dok sudije prepoznaju medije (67%) i političare (61%). Sve kategorije prijetnji su od 2020. godine znatno porasle, pri čemu je politički uticaj među advokatima skočio sa 42% na 71%.
- Percepcije negativnih pojava otkrivaju jasne podjele među zainteresovanim stranama. Građani, preduzeća i advokati saopštavaju značajno prisustvo korupcije (50-68%), selektivnih procedura (53-61%) i političkog uticaja (68-74, dok sudije i tužioci izražavaju manje kritične stavove (19-47%). Širi konsenzus postoji samo oko senzacionalizma medija (58-78%) i nedosljednih sudskih odluka (58-75%).
- Percepcija korupcije se od 2020. godine značajno pogoršala. Sudije su dvostruko češće priznale prisustvo korupcije, sa 13% na 26% (PPΔ -10), tužioci sa 14% na 31% (PPΔ -8), a preduzeća sa 49% na 59% (PPΔ -11). Uprkos ovim percepcijama, 83% građana i 94% preduzeća navodi da im nikada nije sugerisano da koriste neformalne kanale.
- Stavovi o pravičnosti i diskriminaciji značajno se razlikuju među grupama. Više od polovine advokata (57%) smatra da postoji nedostatak pravičnosti, naspram 28% sudija, dok građani identifikuju članstvo u partiji i ekonomski status (po 56%) kao glavne izvore diskriminacije. Tužioci bilježe najveći pad percepcije pravičnosti od 2020. godine (PPΔ -12), dok građani saopštavaju veći osjećaj diskriminacije po svim analiziranim karakteristikama.

Percepcije o nezavisnosti pravosudnog sistema

506. Građani i preduzeća imaju umjereni pozitivne stavove o nezavisnosti sudova. Više od polovine građana (52%) i skoro tri petine preduzeća (58%) ocjenjuju nezavisnost sudova i sudija kao pozitivnu, dok 43% građana i 40% preduzeća izražava negativan stav. Građani sa pozitivnim percepcijama najčešće navode odgovarajući status sudija koji garantuje nezavisnost (59%), odsustvo uticaja vlade i politike (58%) i nedostatak miješanja ekonomskih interesa (57%). S druge strane, građani sa negativnim stavom prije svega ukazuju na uticaj vlade i politike (92%), uticaj ekonomskih interesa (90%) i neadekvatne garancije statusa (85%). Preduzeća slijede slične obrasce u objašnjenju svojih stavova.

507. Kada je riječ o nezavisnosti tužilaštva, percepcije su nešto pozitivnije – 54% građana i 60% preduzeća smatra da su tužilaštvo i javni tužioci nezavisni, dok 40% građana i 35% preduzeća se ne slaže. Razlozi za pozitivne i negativne percepcije prate slične obrasce kao i za sudove i sudije.

508. Profesionalci u pravosuđu iskazuju snažno povjerenje u nezavisnost sudstva – 87% sudija i 83% tužilaca smatraju sistem nezavisnim, dok advokati pokazuju umjereniju podršku od 58%, pri čemu dvije petine (41%) dovodi u pitanje nezavisnost.

509. Upoređivanje sa 2020. godinom: Građani pokazuju stabilnost u opštim stavovima prema sudovima i sudijama (PPΔ -2), iako su zabilježeni statistički značajni porasti slaganja sa svim razlozima za negativne ocjene, dok je suprotan trend primijećen kod razloga koji podržavaju pozitivne ocjene. Preduzeća bilježe značajan pad – negativni stavovi su porasli sa 27% na 40% (PPΔ -11), uz pad u navođenju odsustva uticaja vlade (sa 83% na 71%) i ekonomskog uticaja (sa 77% na 67%) kao razloga za pozitivne ocjene. Među profesionalcima, advokati bilježe negativan pomak (PPΔ -6), dok sudije i tužioci ostaju relativno stabilni.

Povjerenje u institucije

510. Pravosudni sistem se nalazi u srednjem nivou povjerenja među institucijama, pri čemu 55% građana izražava povjerenje. Najveće povjerenje imaju vjerske institucije i obrazovni sistem (po 73%), a zatim Vojska (72%). Nevladine organizacije bilježe najniži nivo povjerenja, sa 48%.

511. Upoređivanje sa 2020. godinom: Najznačajniji pad povjerenja zabilježen je kod NVO (PPΔ -14) i zdravstvenog sistema (PPΔ -12). Pravosudni sistem je doživio umjeren pad povjerenja (PPΔ -5), sa 63% na 55%. Male promjene u pozitivnom smjeru zabilježene su za Predsjednika Crne Gore (PPΔ +2) i Premijera (PPΔ +1).

Faktori koji ugrožavaju nezavisnost pravosuđa

512. Profesionalci u pravosudnom sistemu prepoznaju više faktora koji ugrožavaju nezavisnost sudstva, pri čemu advokati zauzimaju najkritičniji stav. Advokati navode političare (71%), medije (67%) i moćne pojedince (63%) kao glavne prijetnje. Sudije kao najveće probleme izdvajaju medije (67%), političare (61%) i centralnu vlast (44%). Tužioci imaju umjerenije procjene, pri čemu su mediji (50%), političari (48%) i NVO (33%) na najvišem mjestu.

513. Upoređivanje sa 2020. godinom: Percepcija prijetnji se dramatično pojačala kod svih profesionalnih grupa. Kod advokata, političari su skočili sa 42% na 71%, a mediji sa 33% na 67%. Brige sudija u vezi sa medijima skoro su se udvostručile (sa 39% na 67%), dok su političari više nego udvostručeni (sa 27% na 61%). Značajan porast zabilježen je i među tužiocima, pri čemu su mediji porasli sa 22% na 50%, a vjerske institucije sa 3% na 25%.

Prisutnost negativnih pojava

514. Građani, preduzeća i advokati prijavljuju značajno prisustvo negativnih pojava koje narušavaju pravosudni sistem, dok sudije i tužioci zadržavaju znatno manje kritičke stavove. Najveći nesporazumi postoje u vezi sa korupcijom (68% građana, 59% preduzeća, 50% advokata naspram 26% sudija i 31% tužilaca), selektivnim istražnim postupcima (61% građana, 53% preduzeća, 58% advokata naspram 30% sudija i 24% tužilaca) i selektivnim pokretanjem predmeta (60% građana, 61% advokata naspram 43% sudija i 19% tužilaca). Širi konsenzus postoji u vezi sa senzacionalizmom medija (58-78% u svim grupama) i različitim odlukama u sličnim slučajevima (58-75% u svim grupama).

515. Upoređivanje sa 2020. godinom: Statistički značajan porast u percipiranim negativnim pojavama zabilježen je u svim grupama. Građani su zabilježili najveći rast kod produženog trajanja sudskih postupaka (61% na 70%) i različitih odluka u sličnim slučajevima (53% na 63%). Sudije su pokazale najopsežnije promjene, sa udvostručenjem percepcije korupcije (13% na 26%) i više nego dvostrukim porastom političkog uticaja (20% na 47%). Tužioci su najviše uočili produženje trajanja sudskih postupaka, sa porastom sa 27% na 60%.

Uticaj pravosudnih institucija na integritet

516. Tužioci pokazuju najveće povjerenje u institucionalni okvir, sa 73-79% pozitivnih ocjena za većinu institucija (uprava tužilaštva, Tužilački savjet, Disciplinska komisija, Komisija za kodeks etike). Sudije imaju slično povoljne, ali nešto umjerenije stavove, sa 54-68% pozitivnih ocjena. Advokati su znatno manje optimistični, sa pozitivnim ocjenama od 40-51% i značajnim udjelima (26-37%) koji navode da institucije nemaju uticaja. Sudska inspekcija dobija najniže pozitivne ocjene u svim grupama.

517. Upoređivanje sa 2020. godinom: Advokati bilježe najoštrije negativne pomake, sa najvećim padom pozitivnih ocjena kod Sudske inspekcije (PPΔ -11), Sudskog savjeta (PPΔ -10) i Disciplinske komisije Sudskog savjeta (PPΔ -9). Sudije takođe pokazuju pad povjerenja, pri čemu Komisija za kodeks etike opada sa 69% na 54% (PPΔ -9). Tužioci bilježe najveću promjenu kod Sudske inspekcije, gdje je procenat koji navodi da nema uticaja porastao sa 17% na 38% (PPΔ -7).

Uticaj profesionalnih udruženja

518. Profesionalna udruženja imaju umjereniji uticaj na profesionalni integritet. Advokati imaju najpozitivniji stav o Advokatskoj komori (58% pozitivno), dok sudije zauzimaju rezervisaniji stav o Udruženju sudija (54% pozitivno). Tužioci pokazuju zanimljiv obrazac – dok 50% vidi svoje udruženje pozitivno, 39% smatra da ono nema uticaja. I notari i izvršitelji iskazuju uglavnom pozitivne stavove o svojim komorama.

519. Upoređivanje sa 2020. godinom: Tužioci bilježe najveći pad, sa pozitivnim percepcijama koje opadaju sa 70% na 49% (PPΔ -10). Advokati takođe bilježe negativan pomak (PPΔ -8). Sudije pokazuju stabilnost (PPΔ -2).

Korupcija u pravosuđu

520. Građani su najkritičnija grupa u pogledu korupcije, sa više od dvije trećine (68%) koje smatraju da je prisutna u pravosudnom sistemu. Preduzeća dijele ovu zabrinutost (59%), dok su advokati ravnomjerno podijeljeni (50%). Sudije i tužioci znatno rjeđe priznaju korupciju (26% i 31%). Među advokatima koji percipiraju korupciju, većina (45%) smatra da se radi o pojedinačnim slučajevima, a ne o sistemskom problemu.

521. Što se tiče neformalnih praksi, „korišćenje veza“ je najrasprostranjenija – 87% građana, 83% advokata i 76% preduzeća vjeruje da se dešava. Novčane naknade i davanje poklona se rjeđe percipiraju, posebno među advokatima. Uprkos tim percepcijama, velika većina građana (83%) i preduzeća (94%) navodi da im nikada nije sugerisano da koriste neformalne kanale. Osoblje sudova prijavljuje da je korupcija rijetka u njihovim odjeljenjima (88% prijavljuje odsustvo).

522. Upoređivanje sa 2020. godinom: Preduzeća bilježe značajan negativan pomak, sa percipiranom korupcijom koja raste sa 49% na 59% (PPΔ -11). Među pravosudnim profesionalcima, priznanje korupcije kod sudija se udvostručilo sa 13% na 26% (PPΔ -10), kod tužilaca poraslo sa 14% na 31% (PPΔ -8), a advokati takođe bilježe negativan pomak (PPΔ -10). Percepcija „korišćenja veza“ intenzivirana je u svim grupama (građani i advokati PPΔ -11, preduzeća PPΔ -13).

Pravičnost

523. Među profesionalcima u pravosudnom sistemu, 57% sudija i 45% tužilaca navodi da ne postoji problem sa pravičnošću, dok više od polovine advokata (57%) uočava probleme sa pravičnošću. Percepcija korisnika usluga se poboljšava sa direktnim iskustvom – dok 56% građana i 60% preduzeća smatra sistem generalno pravednim, taj procenat raste na 75% kod građana kada ocjenjuju sopstvene predmete.

524. Upoređivanje sa 2020. godinom: Tužioci bilježe najveći negativni pomak, sa percipiranim nedostatkom pravednosti koji raste sa 15% na 32% (PPΔ -12). Preduzeća su zabilježila značajan pad u ocjenama pravednosti, kako uopšteno (PPΔ -14), tako i u konkretnim predmetima (PPΔ -21).

Diskriminacija

525. Građani i advokati identifikuju pripadnost političkoj stranci i ekonomski status (po 56%) kao najproblematičnije aspekte diskriminacije. Preduzeća izražavaju zabrinutost zbog vlasničke strukture (57%), veličine preduzeća (56%) i političkih veza (54%). Pravosudni profesionalci imaju znatno drugačija viđenja, sa najviše 18% koji percipiraju diskriminaciju. Što se tiče rodne ravnopravnosti, advokati pokazuju izraženije rodne razlike – žene advokati značajno češće nego muškarci smatraju da muškarci imaju prednost u primanjima i unaprjeđenjima.

526. Upoređivanje sa 2020. godinom: Građani prijavljuju znatno veću percepciju diskriminacije za sve karakteristike. Preduzeća takođe bilježe značajan porast. Percepcija rodne ravnopravnosti među tužiteljicama opala je naročito u pogledu mogućnosti unaprjeđenja.

5.1. Integritet pravosuđa

527. Više od polovine građana (52%) ocjenjuje nezavisnost sudova i sudija u Crnoj Gori kao dobru, dok više od dvije petine (43%) ima negativno mišljenje. Preduzeća izražavaju povoljnije stavove – 58% smatra da je nezavisnost sudova i sudija dobra, dok 40% ocjenjuje da je loša (Grafikon 132).

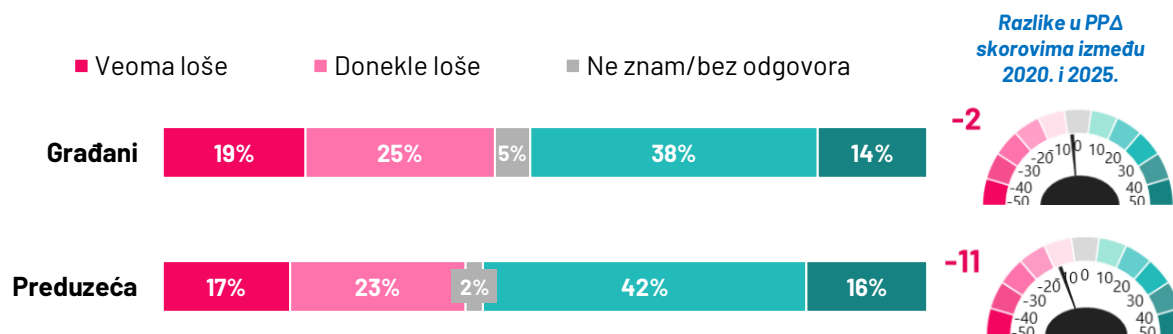
528. Muški građani češće nego žene ocjenjuju nezavisnost sudova i sudija negativno (47% naspram 41%). Građani sa nižim nivoom obrazovanja takođe su skloniji da percipiraju nezavisnost kao vrlo lošu u poređenju sa prosjekom (31% naspram prosječnih 19%). Nasuprot tome, građani srpske nacionalnosti daju znatno povoljnije ocjene u odnosu na prosječnog građanina i građanki crnogorske nacionalnosti (68% naspram prosječnih 52% i 40% Crnogoraca).

529. Slično, građani koji su politički bliski partijama na vlasti češće smatraju da je nezavisnost povoljna u poređenju sa prosjekom i građanima bliskim opozicionim partijama (65% naspram prosječnih 52% i 27% kod opoziciono orijentisanih građana). Preduzeća smještena u sjevernoj regiji češće ocjenjuju nezavisnost sudova i sudija negativno – 63%, naspram 37% u centralnoj i 35% u južnoj regiji.

530. Upoređivanje sa 2020. godinom: U poređenju sa 2020, udio građana koji pozitivno ocjenjuju nezavisnost sudova i sudija ostaje nepromijenjen na 52%. Međutim, primjećuje se blagi porast u negativnim ocjenama, sa 39% u 2020. na 43% u 2025. godini. Ova promjena prati smanjenje udjela odgovora „ne znam” i neodgovorenih sa 9% na 5%, što daje PPΔ rezultat od -2.

531. Kod preduzeća, negativni stavovi prema nezavisnosti sudova i sudija porasli su sa 27% u 2020. na 40% u 2025, dok su pozitivne percepcije opale sa 67% na 58%, što rezultira PPΔ skorom od -11.

Grafikon 132 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA

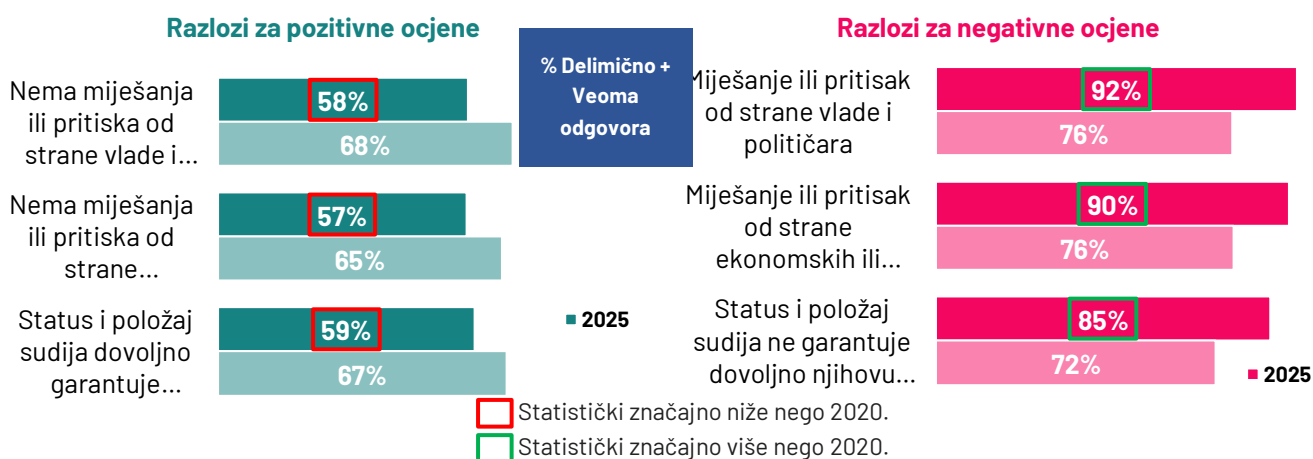

(Prema Vašem saznanju, kako biste ocijenili pravosudni sistem u Crnoj Gori u smislu nezavisnosti sudova i sudija?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (građani n=1305; preduzeća n=272)

532. Među građanima koji pozitivno ocjenjuju nezavisnost sudova i sudija, 59% to pripisuje činjenici da je status i položaj sudija dovoljan da garantuje nezavisnost, 58% navodi odsustvo miješanja ili pritiska od strane vlade i političara, dok 57% ističe nedostatak uticaja ekonomskih ili drugih interesa. Nasuprot tome, građani koji ocjenjuju nezavisnost negativno, navode miješanje ili pritiske vlade i političara kao glavni razlog (92%), zatim miješanje ekonomskih ili drugih interesa (90%), dok 80% smatra da status i položaj sudija ne garantuju dovoljno njihovu nezavisnost (Grafikon 133).

533. U poređenju sa 2020. – U odnosu na talas iz 2020. godine, zabilježen je statistički značajan porast slaganja sa svim razlozima za negativne ocjene, dok se suprotan trend primjećuje kod razloga koji podržavaju pozitivne ocjene. Ovo sugerise da određeni nespomenuti faktori sada mogu pozitivno uticati na percepciju nezavisnosti sudova i sudija, ili da je snaga tog pozitivnog mišljenja i razlozi za njega oslabili.

Grafikon 133 - GRAĐANI: RAZLOZI ZA PERCEPCIJU NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA

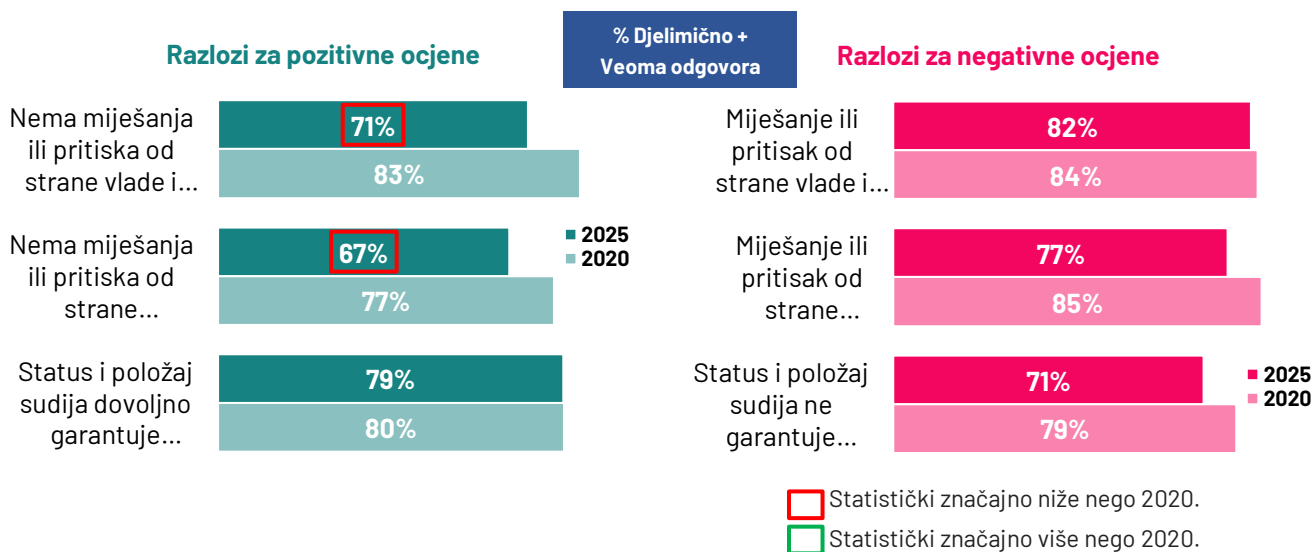
(Možete li nam reći u kojoj mjeri svaki od sljedećih razloga objašnjava Vašu ocjenu nezavisnosti pravosudnog sistema u Crnoj Gori?) Baza: Oni koji su ocijenili nezavisnost pozitivno/negativno; (pozitivno n=633 u 2025, n=731 u 2020, negativno n=610 u 2025, n=500 u 2020)

534. Preduzeća koja pozitivno ocjenjuju nezavisnost sudstva najčešće kao razlog navode odgovarajući status i položaj sudija kao garanciju nezavisnosti (79%), zatim odsustvo miješanja ili pritiska vlade i političara (71%) i nedostatak uticaja ekonomskih ili drugih interesa (67%). Nasuprot tome, preduzeća sa negativnom percepcijom nezavisnosti uglavnom krive miješanje i pritiske vlade i

političara (88%), uticaj ekonomskih ili drugih interesa (82%) i uvjerenje da status i položaj sudija ne garantuju dovoljno nezavisnost (71%). (Grafikon 134)

535. U poređenju sa 2020. – U odnosu na talas iz 2020. godine, zabilježen je statistički značajan pad u procentu preduzeća koja vjeruju da nema miješanja ili pritiska vlade i političara, sa 83% na 71%, kao i u pogledu odsustva uticaja ekonomskih ili drugih specifičnih interesa, koji je opao sa 77% na 67%.

Grafikon 134 - PREDUZEĆA: RAZLOZI ZA PERCEPCIJU NEZAVISNOSTI SUDOVA I SUDIJA (pozitivno n=157 u 2025, n=188 u 2020, negativno n=112 u 2025, n=77 u 2020)

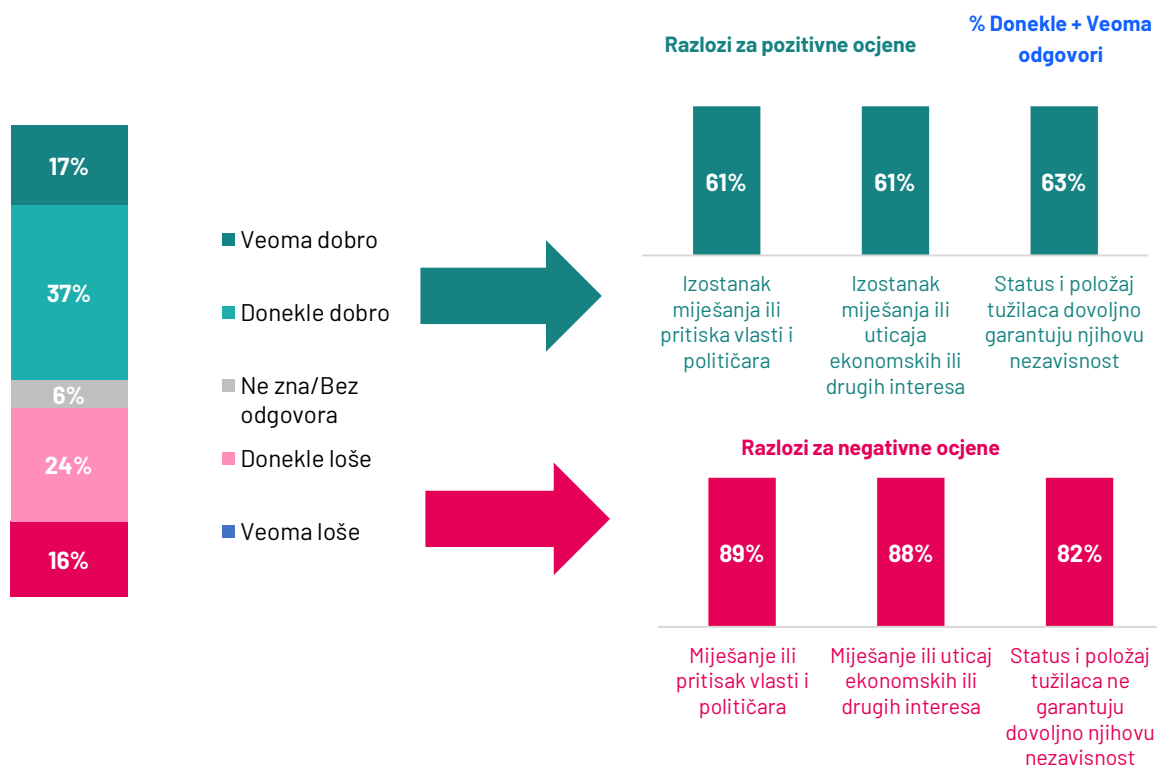

(Možete li nam reći u kojoj mjeri svaki od sljedećih razloga objašnjava Vašu ocjenu nezavisnosti pravosudnog sistema u Crnoj Gori?) Baza: Oni koji su pozitivno/negativno ocijenili nezavisnost;

536. Više od polovine građana (54%) smatra da su tužilaštvo i javni tužioci nezavisni, dok dvije petine (40%) imaju suprotno mišljenje (Grafikon 135). Građani koji pozitivno ocjenjuju nezavisnost tužilaštva najčešće to pripisuju adekvatnom statusu i položaju tužilaca koji garantuje nezavisnost (63%), a zatim podjednako odsustvu miješanja vlade i političara i odsustvu miješanja ekonomskih ili drugih specifičnih interesa (po 61%).

537. Suprotno tome, građani sa negativnim percepcijama nezavisnosti tužilaštva navode prvenstveno miješanje vlade i političara (89%), miješanje ekonomskih ili drugih specifičnih interesa (88%) i vjerovanje da status i položaj tužilaca ne garantuju dovoljno njihovu nezavisnost (82%).

Grafikon 135 - GRAĐANI: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI TUŽILAŠTVA I JAVNIH TUŽILACA

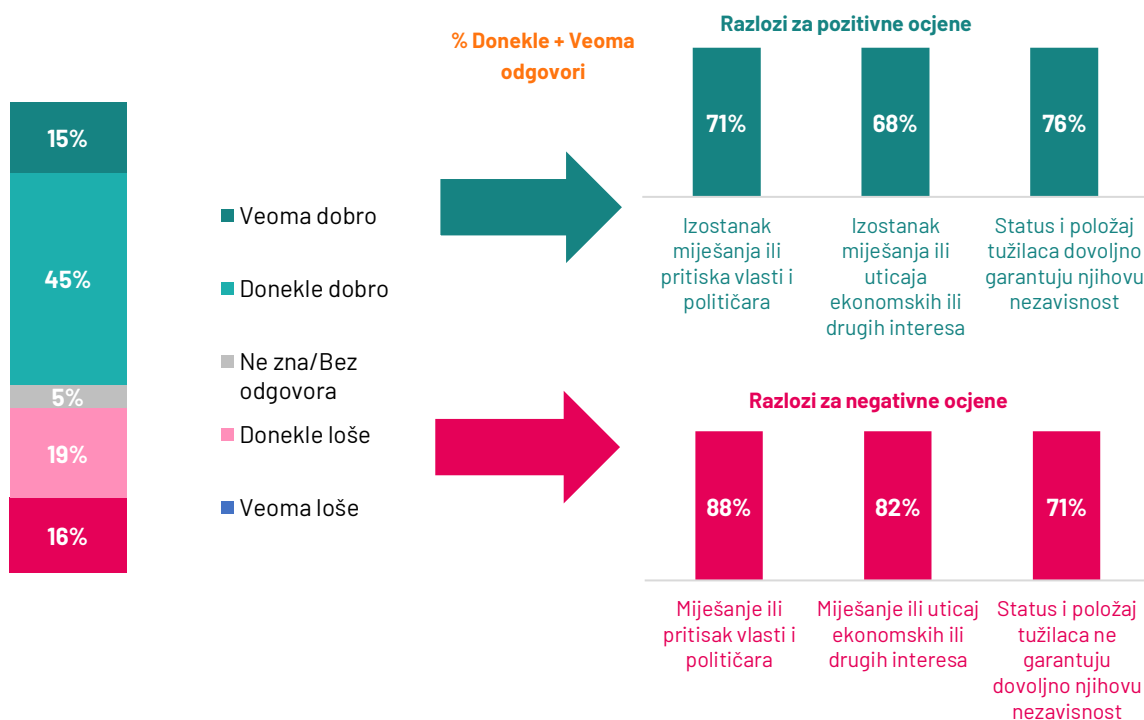
(Prema onome što znate, kako biste ocijenili pravosudni sistem u Crnoj Gori u smislu nezavisnosti tužilaštva i javnih tužilaca? Možete li nam reći u kojoj mjeri svaki od sljedećih razloga objašnjava Vašu ocjenu nezavisnosti tužilaštva i javnih tužilaca u Crnoj Gori?) Baza: Ukupna ciljna populacija; Oni koji su pozitivno/negativno ocijenili nezavisnost; (ukupno n=1305, pozitivno n=633; negativno n=610)

538. Kada je riječ o nezavisnosti tužilaštva, predstavnici preduzeća imaju nešto pozitivnije percepcije nego građani. Tri petine preduzeća (60%) smatraju da su tužilaštvo i javni tužioc i nezavisni, dok trećina (35%) ne dijeli ovo mišljenje.

539. Preduzeća koja pozitivno ocjenjuju nezavisnost tužilaštva najčešće navode institucionalni status i položaj tužilaca kao dovoljnu garanciju nezavisnosti (76%), zatim odsustvo miješanja vlade i političara (71%) i odsustvo miješanja ekonomskih ili drugih specifičnih interesa (68%).

540. Suprotno tome, preduzeća sa negativnim percepcijama nezavisnosti tužilaštva primarno krive miješanje vlade i političara (88%), miješanje ekonomskih ili drugih specifičnih interesa (82%) i vjerovanje da status i položaj tužilaca ne garantuju dovoljno njihovu nezavisnost (71%).

Grafikon 136 - PREDUZEĆA: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI TUŽILAŠTVA I JAVNIH TUŽILACA

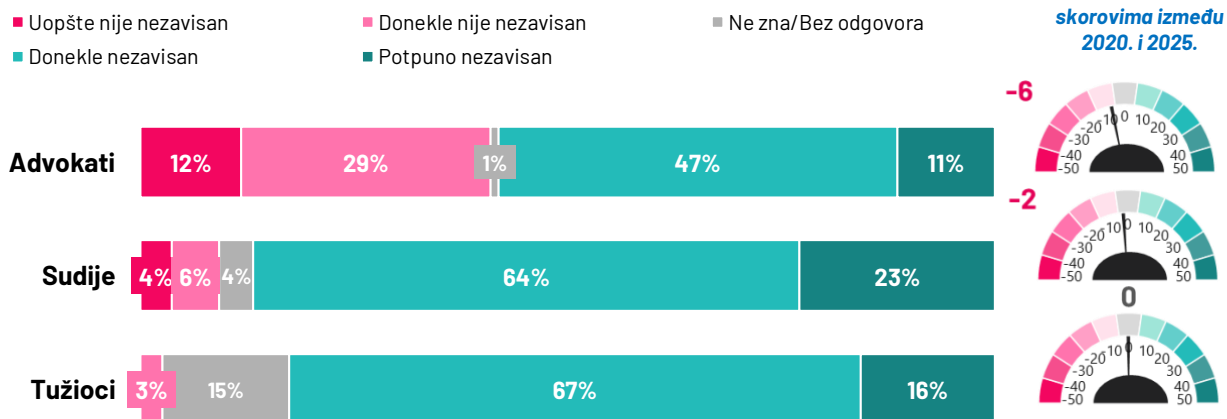

(Prema onome što znate, kako biste ocijenili pravosudni sistem u Crnoj Gori u smislu nezavisnosti tužilaštva i javnih tužilaca? Možete li mi reći u kojoj mjeri svaki od sljedećih razloga objašnjava Vašu ocjenu tužilaštva i javnih tužilaca pravosudnog sistema u Crnoj Gori?) Baza: Ukupna ciljna populacija; Oni koji su pozitivno/negativno ocijenili nezavisnost; (ukupno n=272, pozitivno n=158; negativno n=101)

541. Stručnjaci iz pravosudnog sistema generalno imaju pozitivne ocjene o nezavisnosti pravosudnog sistema, iako postoje značajne razlike među profesionalnim grupama. Velika većina sudija (87%) i tužilaca (83%) smatra da je pravosudni sistem Crne Gore nezavisan, dok advokati pokazuju umjerenije povjerenje – 58% njih ima pozitivno mišljenje. Suprotno tome, negativne percepcije su minimalne među sudijama (9%) i tužiocima (3%), dok su značajno izraženije među advokatima, od kojih dvije petine (41%) sumnja u nezavisnost sistema. (Grafikon 137)

542. Upoređenje sa 2020. godinom – Percepcije stručnjaka u pravosudnom sistemu pokazuju relativnu stabilnost, uz neke unutrašnje promjene. Advokati bilježe blago negativan trend sa PPD rezultatom od -6, dok sudije ostaju uglavnom stabilne (PPD -2), ali sa preraspodjelom unutar pozitivnih odgovora: procenat onih koji smatraju da je sistem „uglavnom nezavisan“ povećao se sa 51% na 64%, dok je procenat „potpuno nezavisan“ opao sa 39% na 23%. Tužiocima održavaju ukupnu stabilnost (PPD 0), iako ovo prikriva značajne unutrašnje promjene, uključujući porast neodgovora sa 5% na 15% i pad percepcije „potpuno nezavisan“ sa 34% na 16%.

Grafikon 137 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PERCEPCIJA NEZAVISNOSTI PRAVOSUDNOG SISTEMA

(Koliko je pravosudni sistem u Crnoj Gori nezavisan?) Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150, Sudije n=155, Tužioc n=71)

5.1.1. Povjerenje u određene institucije

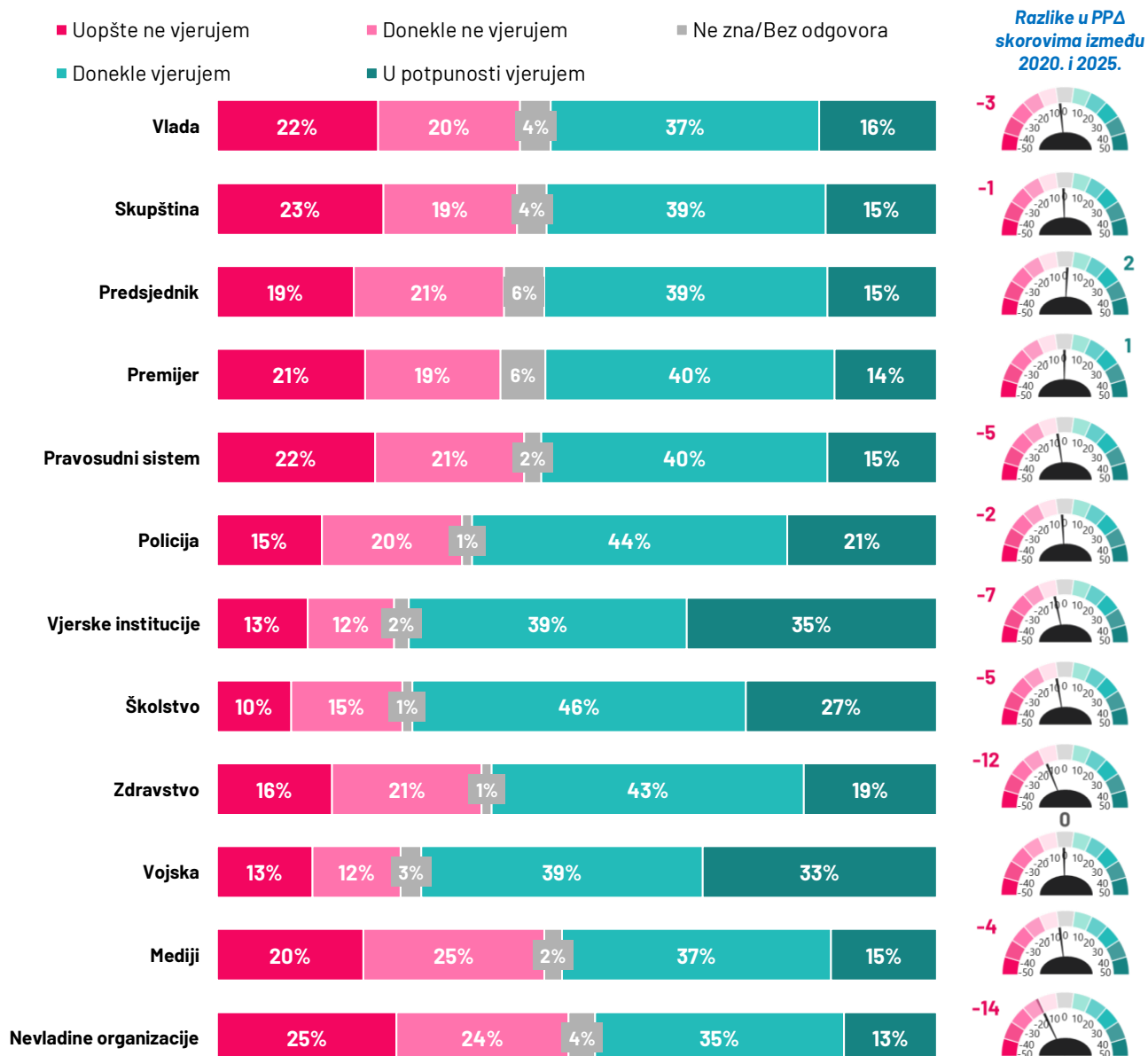
543. Pravosudni sistem se nalazi u srednjem nivou po povjerenju građana, pri čemu 55% građana iskazuje povjerenje, dok 43% pokazuje nepovjerenje. Među svim mjerenim institucijama, vjerske institucije uživaju najveće povjerenje javnosti sa 73%, dok nevladine organizacije (NVO) bilježe najniže ocjene povjerenja – 48% građana im ne vjeruje (Grafikon 138).

544. Vjerske institucije dijele najviši nivo povjerenja sa obrazovnim sistemom (po 73%), dok ih blisko prati Vojska (72%). Na suprotnoj strani, NVO se suočavaju sa najvećim nepovjerenjem, sa 49% građana koji im ne vjeruju, dok mediji bilježe sličan nivo nepovjerenja – 46% građana iskazuje nedostatak povjerenja.

545. Povjerenje u pravosudni sistem značajno varira po demografskim i političkim linijama. Viši nivo povjerenja primijećen je među građanima sa sjevera (65%), pripadnicima srpske nacionalnosti (71%) i onima koji su naklonjeni strankama na vlasti (72%). Suprotno tome, nepovjerenje je izraženije među građanima crnogorske nacionalnosti (55%) i onima koji podržavaju opozicione stranke (69%).

546. Upoređenje sa 2020. godinom – Vjerske institucije zadržale su poziciju najvećeg poverenja, ali je njihova podrška opala sa 78% na 73%. Najveći pad povjerenja zabilježen je kod zdravstvenog sistema (PPD -12) i NVO (PPD -14), što ukazuje na značajan pad javnog povjerenja. Skromna poboljšanja primijećena su kod Predsjednika Crne Gore (PPD +2) i Premijera (PPD +1) – obje institucije koje su 2020. imale među najnižim nivoima povjerenja, 52% i 54% respektivno. Pravosudni sistem je doživio umjeren pad povjerenja, pri čemu je nepovjerenje poraslo sa 37% u 2020. na 43% u 2025. (PPD -5), što znači da 5% manje građana sada vjeruje pravosudnom sistemu nego prije pet godina.

Grafikon 138 - GRAĐANI: PROCENAT GRAĐANA KOJI VJERUJU ODREĐENIM INSTITUCIJAMA

(Molimo Vas da ocijenite u kojoj mjeri vjerujete sljedećim sektorima i institucijama na skali od 1 do 4, gdje 1 znači 'uopšte ne vjerujem' a 4 znači 'potpuno vjerujem'.) Baza: Ukupna ciljna populacija; (n=1305)

5.1.2. Faktori koji ugrožavaju nezavisnost pravosudnog sistema

547. Prema mišljenju profesionalaca u pravosudnom sistemu, više faktora se percipira kao ugrožavajuće za nezavisnost pravosuđa, uz značajne razlike u procjenama između profesionalnih grupa. Najkritičniji stav po pitanju prijetnji nezavisnosti pravosuđa imaju advokati (Grafikon 139).

548. Prema mišljenju advokata, političari predstavljaju najveću prijetnju nezavisnosti pravosudnog sistema (71%), potom mediji (67%) i moćni pojedinci (63%). Sudije dijele slične zabrinutosti, ali u drugačijem redosljedu prioriteta: mediji su glavna prijetnja (67%), potom političari (61%) i centralna vlast (44%). Tužiocima pokazuju umjereniju procjenu, pri čemu mediji zauzimaju prvo mjesto (50%), blisko praćeni političarima (48%), dok nevladine organizacije (NVO) zauzimaju treće mjesto kao značajan faktor zabrinutosti (33%).

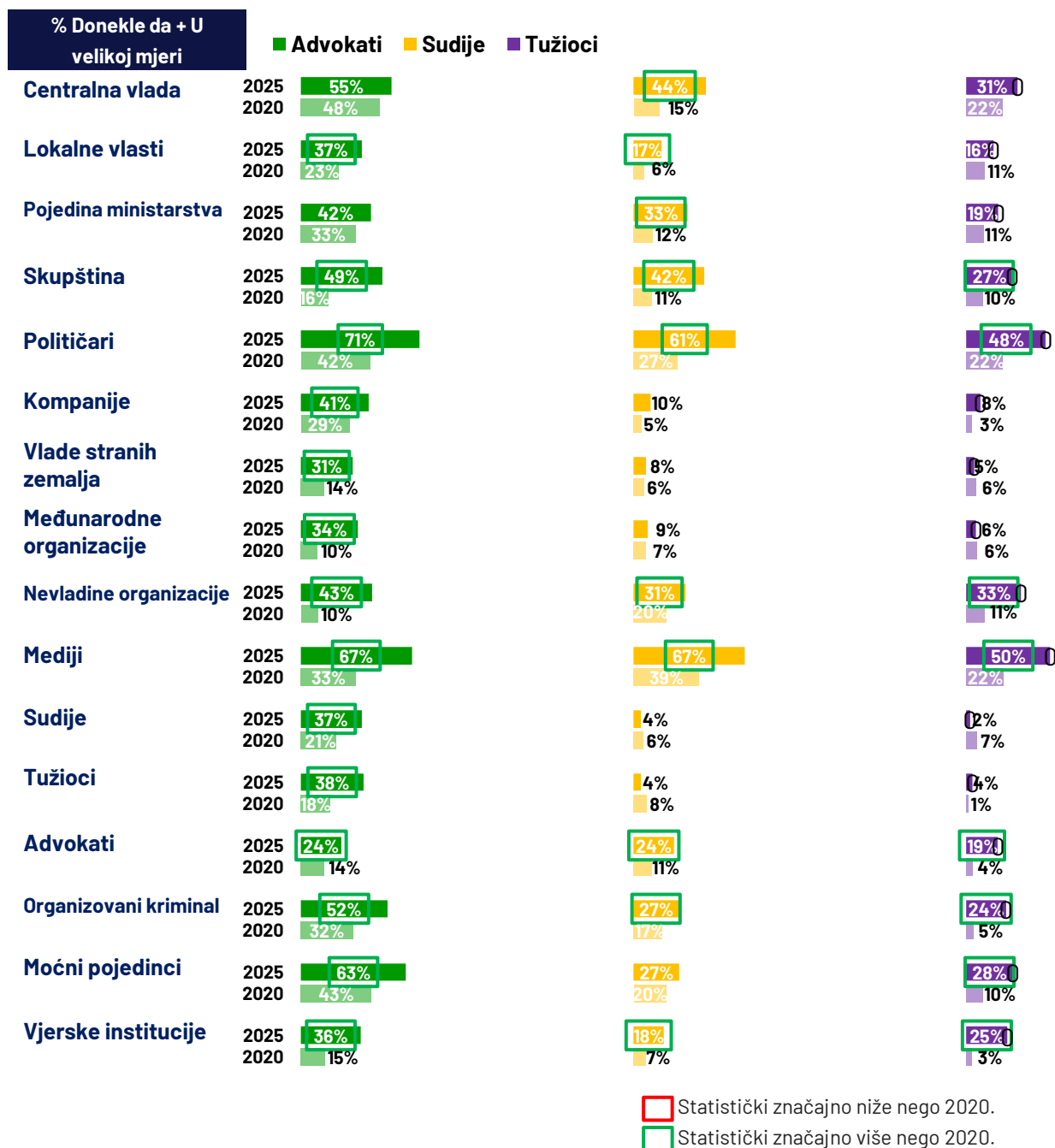
549. U poređenju sa 2020. – Percepcija prijetnji nezavisnosti pravosuđa dramatično je pojačana u svim profesionalnim grupama od 2020. godine, što ukazuje na značajno smanjenje povjerenja u otpornost pravosudnog sistema na spoljne pritiske.

550. Kod advokata, tri primarne prijetnje u 2020. godini bili su centralna vlast (48%), moćni pojedinci (43%) i političari (42%). Najdramatičnija promjena se desila u slučaju političara, koji su skočili sa 42% na 71% i postali primarna prijetnja, dok su mediji zabilježili jedan od najvećih porasta sa 33% na 67% i zauzeli drugo mjesto. Parlament je značajno porastao sa 16% na 49%, a NVO sa 10% na 43%. Zabrinutost zbog organizovanog kriminala takođe je značajno porasla sa 32% na 52%, dok su moćni pojedinci, iako i dalje među glavnim prijetnjama, porasli sa 43% na 63%.

551. Kod sudija, primarni problemi u 2020. godini bile su mediji (39%), političari (27%) i NVO (20%). Promjena u percepciji prijetnji je značajna – zabrinutost zbog medija gotovo se udvostručila sa 39% na 67%, dok su političari porasli sa 27% na 61%. Centralna vlast se pojavila kao nova značajna prijetnja, sa dramatičnim porastom sa 15% na 44% i zauzela treće mjesto. Parlament je porastao sa 11% na 42%, dok su NVO, iako povećani sa 20% na 31%, pali sa trećeg na šesto mjesto među glavnim prijetnjama. Specifična ministarstva takođe su zabilježila značajan porast sa 12% na 33%. Značajni porasti su zabilježeni i kod advokata (sa 11% na 24%), organizovanog kriminala (17% na 27%) i vjerskih institucija (7% na 18%).

552. Kod tužilaca, tri glavne prijetnje u 2020. godini bile su mediji (22%), centralna vlast (22%) i političari (22%). Sve tri primarne prijetnje su se značajno pojačale – mediji su više nego udvostručeni sa 22% na 50% i zadržali vodeću poziciju, političari su porasli sa 22% na 48% i zauzeli drugo mjesto, dok je centralna vlast porasla sa 22% na 31%. Najdramatičnija promjena se desila kod vjerskih institucija, koje su skočile sa 3% na 25%, dok su NVO značajno porasle sa 11% na 33% i postale prijetnja treća po redu. Parlament je porastao sa 10% na 27%, moćni pojedinci sa 10% na 28%, a značajan porast zabilježen je i kod organizovanog kriminala (5% na 24%) i advokata (4% na 19%).

Grafikon 139 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO FAKTORA KOJI UGROŽAVAJU NEZAVISNOST PRAVOSUĐA

(Možete li specificirati koliko sljedeći elementi ugrožavaju nezavisnost pravosudnog sistema?) Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=151 u 2020, n=150 u 2025; Sudije n=192 u 2020, n=155 u 2025; Tužioc n=83 u 2020, n=71 u 2025)

5.1.3. Prisustvo i uticaj negativnih pojava u pravosudnom sistemu

553. Prema mišljenju većine korisnika pravosudnih usluga i advokata, u pravosudnom sistemu postoji značajno prisustvo različitih negativnih pojava koje ga podrivaju. Više od polovine građana, značajan broj preduzeća i advokata vjeruju da su većina navedenih negativnih pojava prisutne u crnogorskom pravosudnom sistemu, uključujući: korupciju, uticaj politike i političara na sudove i tužilaštvo, produžene sudske postupke, nepoštovanje principa pravičnosti, sukob interesa, lošu i

netransparentnu kadrovsku politiku, selektivne ili neobjektivne istražne postupke, različite sudske odluke u sličnim slučajevima, selektivno pokretanje predmeta od strane tužilaštva, pristrasnost sudija, senzacionalističke ili pretjerane medijske izvještaje o pravosuđu, kao i sistematski izostanak sankcionisanja kršenja propisa i zakona.

554. U poređenju sa korisnicima pravosudnih usluga i advokatima, sudije i tužioci zauzimaju znatno manje kritički stav i ove pojave prijavljuju u znatno manjoj mjeri. Najveća razlika u mišljenju odnosi se na korupciju – dvije trećine građana (68%), oko tri petine preduzeća (59%) i polovina advokata (50%) smatraju da je prisutna, dok samo 26% sudija i 31% tužilaca dijeli ovo mišljenje.

555. Sličan obrazac se primjećuje kod selektivnih ili neobjektivnih istražnih postupaka, gdje tri petine građana (61%), više od polovine preduzeća (53%) i advokata (58%) prijavljuju prisustvo ovog problema, dok samo 30% sudija i 24% tužilaca dijeli isti stav. Razlika je još izraženija kod selektivnog pokretanja predmeta od strane tužilaštva, gdje približno tri petine građana (60%) i advokata (61%), zajedno sa polovinom preduzeća (51%), vidi problem, dok manje od polovine sudija (43%) i tek jedna petina tužilaca (19%) priznaje ovu pojavu.

556. Ova podijeljena percepcija između korisnika i advokata s jedne strane i pružalaca usluga sa druge, primjećuje se i kod sukoba interesa. Približno tri petine građana (63%), skoro dvije trećine preduzeća (64%) i advokata (62%) prepoznaje uticaj ličnih interesa u pravosudnom sistemu, dok se samo 33% sudija i tužilaca slaže sa tim. Slične razlike postoje i kod nepravdičnosti, koju primjećuje tri petine građana (63%), više od polovine preduzeća (55%) i advokata (57%), dok manje od jedne trećine sudija (28%) i tužilaca (32%) priznaje ovaj problem. Sistematski izostanak sankcionisanja kršenja pravila i zakona pokazuje sličan obrazac – tri petine građana (61%), polovina preduzeća (50%) i više od polovine advokata (54%) prijavljuju ovaj problem, dok približno 30% sudija i 34% tužilaca dijeli ovu zabrinutost.

557. Pristrasnost sudija takođe prati ovu podjelu između korisnika i posrednika sa jedne strane i pružalaca usluga sa druge. Tri petine građana (60%), više od polovine preduzeća (56%) i gotovo polovina advokata percipiraju ovaj problem, dok ga priznaje približno četvrtina sudija (24%) i tužilaca (27%).

558. Ipak, postoje pitanja oko kojih postoji širi konsenzus među korisnicima i pravosudnim profesionalcima. Više od polovine građana (58%), dvije trećine preduzeća (67%), tri četvrtine advokata (78%), skoro tri četvrtine sudija (74%) i približno dvije trećine tužilaca (64%) smatra da su medijski izvještaji o pravosuđu senzacionalistički ili pretjerani.

559. Sličan konsenzus postoji i oko različitih sudskih odluka u sličnim slučajevima – približno tri petine građana (63%) i preduzeća (58%), tri četvrtine advokata (75%), skoro dvije trećine sudija (64%) i tužilaca (63%) prepoznaje ovaj problem u crnogorskom pravosudnom sistemu. Takođe, iako sudije i tužioci prijavljuju ove probleme u manjoj mjeri, produženi sudski postupci, politički uticaj na sudove i tužilaštvo, kao i loša i netransparentna kadrovska politika, takođe se smatraju značajnim problemima u svim grupama. (Grafikon 140).

560. U poređenju sa 2020. – U svim grupama aktera primijećeno je sistematsko povećanje percepcije negativnih pojava u pravosudnom sistemu od 2020. godine, sa brojnim statistički značajnim promjenama koje ukazuju na široko rasprostranjeno smanjenje povjerenja.

561. Kod građana zabilježeni su statistički značajni porasti u deset različitih oblasti, pri čemu su najizraženiji: produžena dužina sudskih postupaka (sa 61% na 70%), različite sudske odluke u sličnim slučajevima (sa 53% na 63%) i selektivni ili neobjektivni istražni postupci (sa 51% na 61%). Ostali značajni porasti uključuju politički uticaj na sudove i tužilaštvo, sukob interesa, lošu kadrovsku politiku, sistematski izostanak sankcionisanja kršenja propisa, pristrasnost sudija i selektivno pokretanje predmeta od strane tužilaštva.

562. Kod preduzeća primijećen je statistički značajan porast u šest ključnih oblasti, pri čemu je najveći porast zabilježen kod političkog uticaja na sudove i tužilaštvo (sa 50% na 68%), a zatim kod percepcije korupcije koja je porasla sa 49% na 59%. Ostale značajne promjene uključuju sukob interesa, lošu kadrovsku politiku, sistematski izostanak sankcionisanja kršenja propisa i pristrasnost sudija.

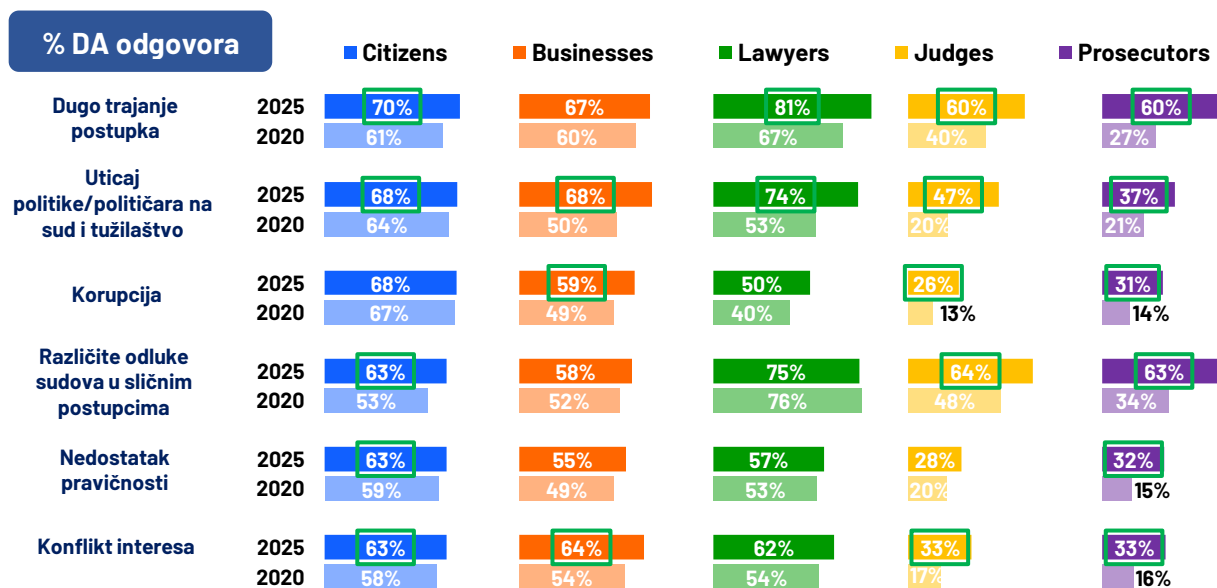
563. Advokati su zabilježili statistički značajne poraste u četiri oblasti, najviše kod političkog uticaja (sa 53% na 74%), produžene dužine sudskih postupaka (sa 67% na 81%) i sistematskog izostanka sankcionisanja kršenja propisa (sa 34% na 54%). Selektivno pokretanje predmeta od strane tužilaštva takođe je pokazalo značajan rast.

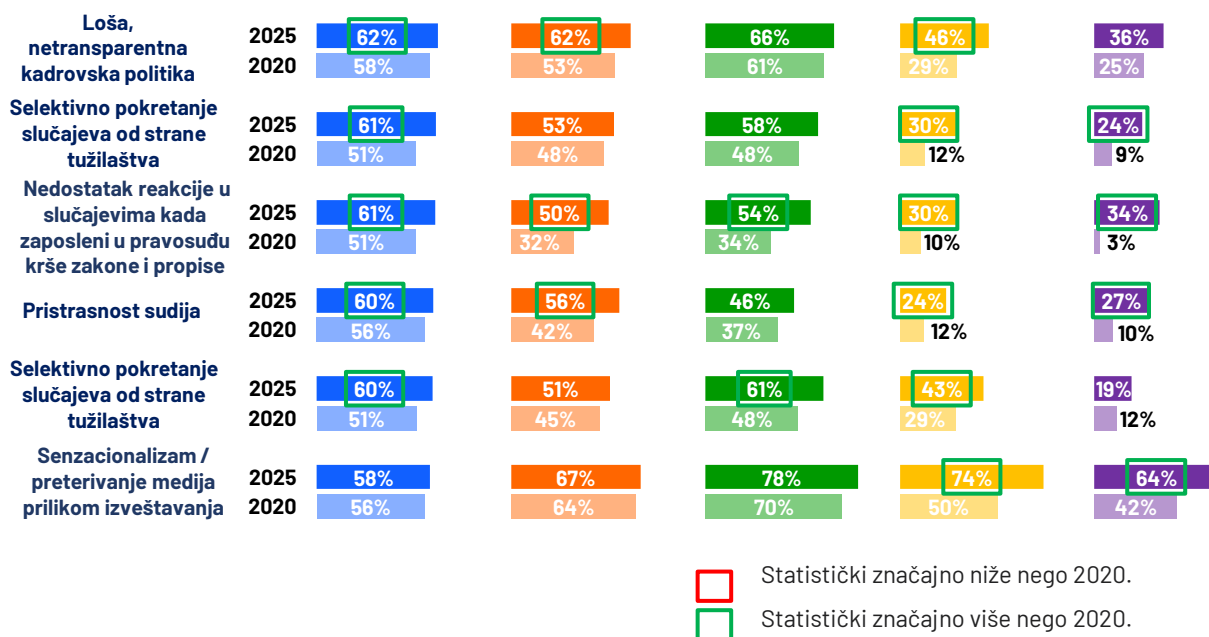
564. Sudije su pokazale najširi obrazac statistički značajnih promjena u jedanaest kategorija, uključujući percepciju korupcije koja je više nego udvostručena (sa 13% na 26%), politički uticaj koji je porastao sa 20% na 47% i produženu dužinu sudskih postupaka (sa 40% na 60%). Zabrinutost zbog senzacionalističkih medijskih izvještaja takođe je značajno porasla (sa 50% na 74%).

565. Tužilaštvo je zabilježilo statistički značajne poraste u deset oblasti, pri čemu je produžena dužina sudskih postupaka više nego udvostručena (sa 27% na 60%), različite sudske odluke su porasle sa 34% na 63%, a sistematski izostanak sankcionisanja kršenja propisa dramatično je porastao sa 3% na 34%. Takođe su primijećeni značajni porasti kod senzacionalističkih medijskih izvještaja i percepcije korupcije.

566. Ovaj obrazac statistički značajnih porasta u više dimenzija sugerše sveobuhvatno erodiranje povjerenja u integritet i funkcionisanje pravosudnog sistema u periodu između 2020. i 2025. godine.

Grafikon 140 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽITELJI: POSTOJANJE NEGATIVNIH FENOMENA

(Da li su sljedeći problemi prisutni u pravosudnom sistemu?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1333 u 2020, n=1305 u 2025; Preduzeća n=278 u 2020, n=272 u 2025, Advokati n=151 u 2020, n=150 u 2025, Sudije n=192 u 2020, n=155 u 2025, Tužitelji n=83 u 2020, n=71 u 2025)

567. Kada je riječ o uticaju ovih negativnih pojava na povjerenje javnosti u pravosudni sistem, građani, preduzeća i advokati pokazuju gotovo jednoglasan stav da sve prepoznate pojave značajno narušavaju povjerenje. Najmanje 86% građana koji prepoznaju prisustvo ovih pojava navodi da one utiču na povjerenje javnosti, pri čemu većina problema prelazi 90%. Preduzeća pokazuju slične obrasce, sa najmanje 73% saglasnih da ove pojave narušavaju povjerenje, dok advokati dosljedno izvještavaju da preko 71% prepoznatih pojava oštećuje javno povjerenje. (Grafikon 141)

568. Prema korisnicima pravosudnih usluga i advokatima, najveći uticaj na narušavanje povjerenja dolazi od političkog uticaja na sudove i tužilaštvo, što potvrđuje 93% građana, 92% preduzeća i 92% advokata. Slijedimo li različite sudske odluke u sličnim slučajevima, one takođe snažno narušavaju povjerenje: 93% građana, 89% preduzeća i 90% advokata prepoznaje njihov ozbiljan uticaj. Korupcija se takođe nalazi među najvećim problemima, sa 93% građana, 85% preduzeća i 90% advokata koji je smatraju veoma štetnom za povjerenje javnosti.

569. Profesionalci u pravosudnom sistemu pokazuju umjerenije procjene uticaja ovih pojava na povjerenje. Među sudijama koje prepoznaju ove probleme, oko dvije trećine priznaje njihov negativan uticaj na povjerenje javnosti. Ipak, sudije posebno ističu senzacionalističke izvještaje medija (76%), produženu dužinu sudskih postupaka (71%) i različite sudske odluke u sličnim situacijama (69%) kao faktore koji najviše narušavaju povjerenje građana. Tužiocima pokazuju slične obrasce, sa medijskim senzacionalizmom (85%) i produženom dužinom sudskih postupaka (79%) kao najštetnijim faktorima za povjerenje.

570. Produžena dužina sudskih postupaka pojavljuje se kao univerzalno prepoznat faktor koji narušava povjerenje u sve grupe. Među onima koji prepoznaju ovaj problem, 89% građana, 87% preduzeća i 88% advokata potvrđuju njegov negativan uticaj na povjerenje u pravosudni sistem, dok ga 71% sudija i 79% tužilaca takođe prepoznaje kao štetnog za povjerenje javnosti.

571. U poređenju sa 2020. – Percepcije o tome kako negativne pojave utiču na povjerenje javnosti u pravosudni sistem pokazuju različite trendove među grupama, što ukazuje na to da su različiti akteri različito reagovali na rad sistema u proteklih pet godina.

572. Građani pokazuju povećanu zabrinutost zbog efekata negativnih pojava na povjerenje u pravosudni sistem kod većine fenomena, sa najvećim porastom zabrinutosti za sistematski neadekvatno rješavanje prekršaja (sa 81% na 91%), lošu kadrovsku politiku (sa 82% na 91%) i pristrasnost sudija (sa 83% na 92%). Zabrinutost zbog političkog uticaja takođe je značajno porasla, sa 86% na 93%. Statistički značajni porasti zabilježeni su i kod korupcije, različitih sudskih odluka u sličnim slučajevima, nedostatka pravičnosti, sukoba interesa, selektivnih ili neobjektivnih istražnih postupaka i selektivnog pokretanja predmeta od strane tužilaštva, što ukazuje na rastući skepticizam građana prema integritetu pravosudnog sistema.

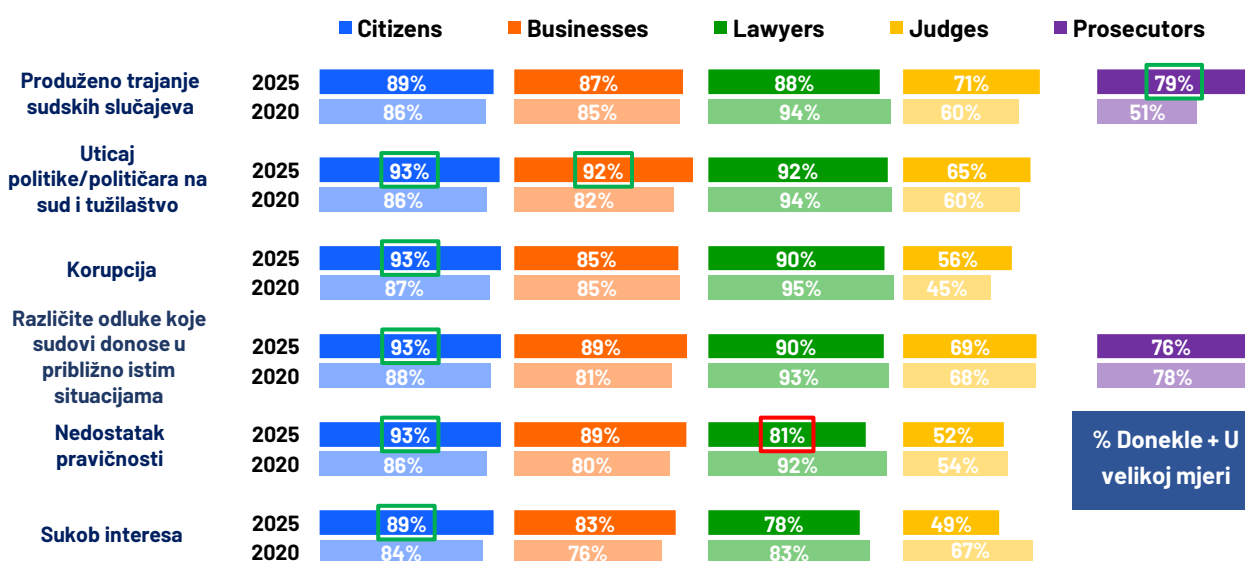
573. Preduzeća pokazuju slične trendove povećane zabrinutosti, sa najdrastičnijim porastom kod sistematskog neadekvatnog rješavanja prekršaja (sa 70% na 84%) i pristrasnosti sudija (sa 72% na 85%). Percepcija političkog uticaja porasla je značajno sa 82% na 92%. Značajno je da je zabrinutost zbog senzacionalističkog izvještavanja medija jedino smanjena kod preduzeća (sa 80% na 73%), dok je percepcija korupcije ostala stabilna.

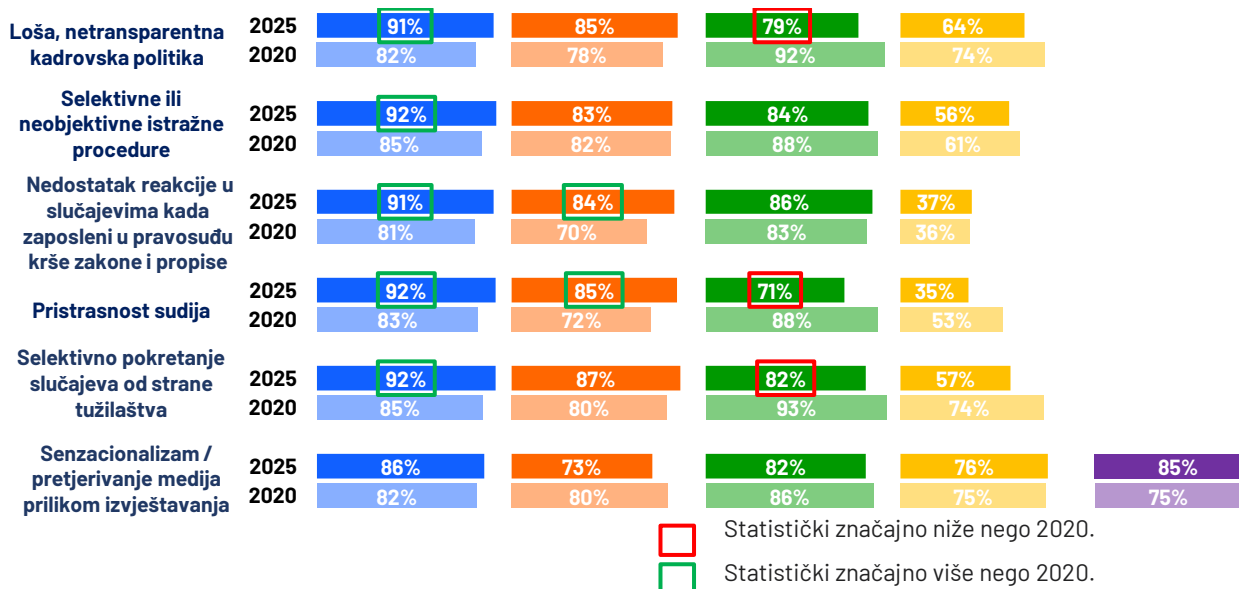
574. Advokati pokazuju suprotan trend, sa smanjenom percepcijom uticaja negativnih pojava na povjerenje u mnogim kategorijama. Najveći padovi zabilježeni su kod pristrasnosti sudija (sa 88% na 71%), loše kadrovske politike (sa 92% na 79%) i selektivnog pokretanja predmeta (sa 93% na 82%). Statistički značajno smanjenje primijećeno je i kod nedostatka pravičnosti (sa 92% na 81%), što sugeriše da advokati 2025. godine sistem možda ocjenjuju povoljnije nego 2020.

575. Sudije pokazuju mješovite trendove, sa porastom zabrinutosti zbog produženog trajanja sudskih postupaka (sa 60% na 71%) i korupcije (sa 45% na 56%). Smanjena je zabrinutost zbog sukoba interesa (sa 67% na 49%), pristrasnosti sudija (sa 53% na 35%) i selektivnog pokretanja predmeta (sa 74% na 57%), ali ove nalaze treba tumačiti sa oprezom zbog veličine uzorka.

576. Tužilaštvo pokazuje statistički značajan porast zabrinutosti zbog produženog trajanja sudskih postupaka, sa dramatičnim rastom sa 51% na 79%. Zabrinutost zbog senzacionalističkog izvještavanja medija takođe je porasla sa 75% na 85%. Iako su podaci dostupni za sve kategorije, ovde su istaknuti samo rezultati sa dovoljnim brojem odgovora za pouzdanu analizu.

Grafikon 141 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽITELJI: UTICAJ NEGATIVNIH POJAVA

(U kojoj mjeri negativne pojave narušavaju povjerenje građana u pravosudni sistem?) Baza: Oni koji smatraju da je problem prisutan; Nije moguće dodati n za svaku populaciju, jer n varira za svaki stav u populaciji. Baza tužitelja za neke negativne pojave je premala za valjane zaključke.

5.1.4. Uticaj pravosudnih institucija na opšti integritet pravosuđa

577. Većina profesionalaca u pravosudnom sistemu ocjenjuje da navedene pravosudne institucije imaju ili pozitivan, ili nemaju značajan uticaj na ukupni integritet sudstva. Ipak, primijećene su značajne razlike između tri profesionalne grupe: sudije i tužioc i uglavnom ocjenjuju ove institucije pozitivno, dok advokati daju znatno rezervisanije ocjene (Grafikon 142).

578. Među tri grupe, tužioc i pokazuju najveći nivo povjerenja u institucionalni okvir. Značajna većina tužilaca pozitivno ocjenjuje uticaj rukovodstva tužilaštva (79%), Tužilačkog savjeta (79%), Disciplinske komisije Tužilačkog savjeta (74%) i Komisije za praćenje primjene etičkih kodeksa državnih tužilaca (73%). Jedini izuzetak je Sudska inspekcija, čiji uticaj pozitivno ocjenjuje tek oko polovine tužilaca (54%).

579. Sudije imaju sličan, povoljan pogled na ove institucije, iako nešto umjereniji. Otprilike dvije trećine njih prepoznaje pozitivan doprinos uprave sudova (68%) i Sudskog savjeta (68%), dok nešto više od polovine priznaje korisnu ulogu Komisije za kodeks etike sudija (54%), Disciplinske komisije Sudskog savjeta (55%) i Sudske inspekcije (54%).

580. Advokati, s druge strane, znatno su manje optimistični. Njihove pozitivne ocjene se kreću oko polovine za Tužilački savjet (51%), Upravu sudova (50%) i Upravu tužilaštava (49%). Još manji procenat advokata prepoznaje pozitivan uticaj Sudskog savjeta (48%), Komisije za praćenje primjene kodeksa etike državnih tužilaca (44%), Disciplinske komisije Tužilačkog savjeta (43%), Komisije za kodeks etike sudija (42%), Disciplinske komisije Sudskog savjeta (40%) i Sudske inspekcije (40%).

581. Znatno broj advokata smatra da ove institucije nemaju bitan uticaj na integritet pravosuđa. Više od trećine navodi da ne vidi uticaj Sudske inspekcije (37%), Komisije za kodeks etike sudija (36%), Disciplinske komisije Tužilačkog savjeta (35%), Disciplinske komisije Sudskog savjeta (35%) i Komisije za praćenje primjene kodeksa etike državnih tužilaca (34%). Sličan procenat ima isto mišljenje o Upravi tužilaštava (34%), Upravi sudova (31%) i Tužilačkom savjetu (28%), dok je malo manji broj takav stav iznio o Sudskom savjetu (26%). Sudije rijetko prijavljuju odsustvo uticaja, u rasponu od 13% za Sudski savjet do 29% za Sudsku inspekciju. Tužioc i najmanje vjeruju u odsustvo uticaja, sa procjenama od 9% za Tužilački savjet do 38% za Sudsku inspekciju.

582. Negativna mišljenja su relativno rijetka, posebno među sudijama i tužiocima. Negativne ocjene sudija kreću se od 4% za Sudsku inspekciju, do 10% za Sudski savjet, dok negativna mišljenja tužilaca variraju od 2% za Sudsku inspekciju, do 6% za Upravu tužilaštava i Tužilački savjet. Advokati, međutim, izražavaju znatno više kritike: između petine i četvrtine njih daje negativne ocjene Sudskom savjetu (26%), Disciplinskoj komisiji Sudskog savjeta (24%), Sudskoj inspekciji (23%), Komisiji za praćenje primjene kodeksa etike državnih tužilaca (22%), Disciplinskoj komisiji Tužilačkog savjeta (22%), Komisiji za kodeks etike sudija (22%), Upravi sudova (19%) i Upravi tužilaštava (18%).

583. U poređenju sa 2020. – Percepcije o uticaju sudskih institucija na opšti integritet pravosuđa pokazuju pretežno negativne trendove među sve tri profesionalne grupe, pri čemu advokati bilježe najsnažnije promjene u mišljenju.

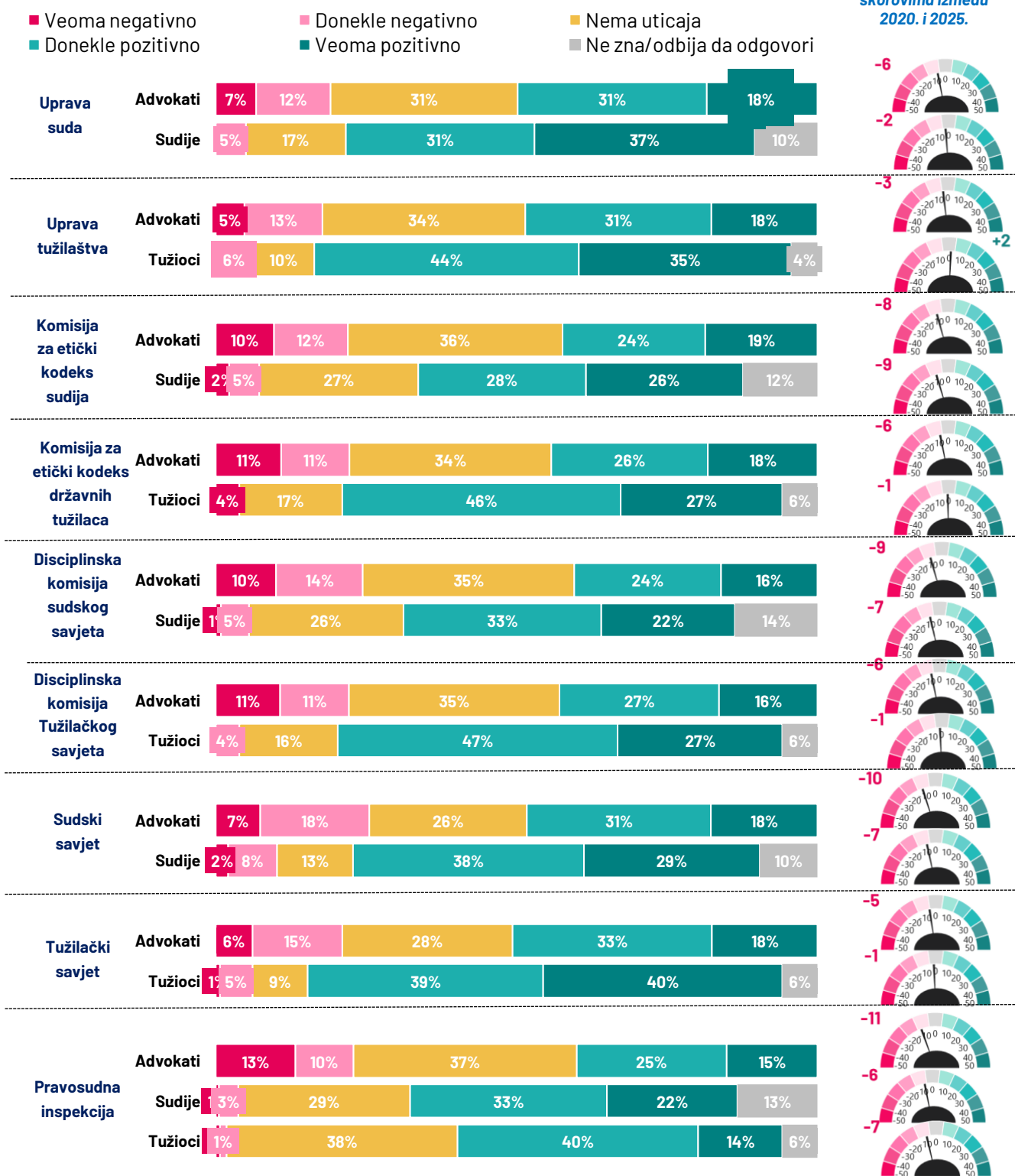
584. Advokati pokazuju najizraženije promjene, sa značajnim padom pozitivnih ocjena za više institucija. Najdramatičnija promjena zabilježena je kod Sudske inspekcije, gdje su negativne ocjene više nego udvostručene (sa 8% na 23%), što se odražava u najvišem PPA rezultatu od -11. Sličan značajan pad primijećen je kod Sudskog savjeta, gdje su negativna mišljenja porasla sa 13% na 26% (PPA -10), i Disciplinske komisije Sudskog savjeta, sa rastom negativnih ocjena sa 12% na 24% (PPA -9). Komisija za kodeks etike sudija zabilježila je više nego dvostruko povećanje negativnih stavova, sa 10% na 22% (PPA -8), dok je Komisija za praćenje primjene kodeksa etike državnih tužilaca doživjela sličan porast negativnih ocjena sa 10% na 22%, uz značajan pad procjene odsustva uticaja sa 46% na 34% (PPA -6). Umjereni padovi primijećeni su i kod Disciplinske komisije Tužilačkog savjeta i Uprave sudova (oba PPA -6), Tužilačkog savjeta (PPA -5) i Uprave tužilaštava (PPA -3). Značajno je i smanjenje udjela advokata koji smatraju da Tužilački savjet nema uticaja, sa 38% na 26%.

585. Sudije takođe pokazuju pad povjerenja u institucionalni uticaj, ali promjene su nešto manje dramatične nego kod advokata. Najznačajniji pad pozitivnih ocjena primijećen je kod Komisije za kodeks etike sudija, sa 69% na 54% (PPA -9). Slični padovi zabilježeni su i kod Disciplinske komisije Sudskog savjeta, gdje je pozitivan stav pao sa 68% na 55% (PPA -7), kao i kod Sudskog savjeta (PPA -7). Sudska inspekcija takođe je zabilježila statistički značajan pad pozitivnih ocjena, sa 66% na 54% (PPA -6). Uprava sudova pokazuje manji pad (PPA -2).

586. Tužilaštvo prikazuje mješovitu sliku sa uglavnom manjim promjenama. Najznačajnija promjena primijećena je kod Sudske inspekcije, gdje je udio tužilaca koji smatraju da nema uticaja značajno porastao sa 17% na 38% (PPA -7). Blago poboljšanje zabilježeno je jedino kod Uprave tužilaštava (PPA +2), dok su manji padovi primijećeni kod Komisije za praćenje primjene kodeksa etike državnih tužilaca, Disciplinske komisije Tužilačkog savjeta i Tužilačkog savjeta (svi PPA -1).

Grafikon 142 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: UTICAJ INSTITUCIJA NA OPŠTI INTEGRITET PRAVOSUĐA

Razlike u PPA skorovima između 2020. i 2025.

(Po Vašem mišljenju, kakav uticaj sljedeće institucije imaju na opšti integritet pravosuđa?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=150, Podaci za 2025. su ponovo izračunati bez „Ne znam/odbijam da odgovorim“, jer ovaj odgovor nije bio uključen u prethodnom talasu, Sudije n=155, Tužioci n=71)

5.1.5. Uticaj profesionalnih udruženja na integritet profesije koju predstavljaju

587. Za razliku od gore pomenutih sudskih institucija, profesionalna udruženja djeluju da imaju skromniji uticaj na integritet profesija koje zastupaju, prema ocjenama njihovih članova (Grafikon 143).

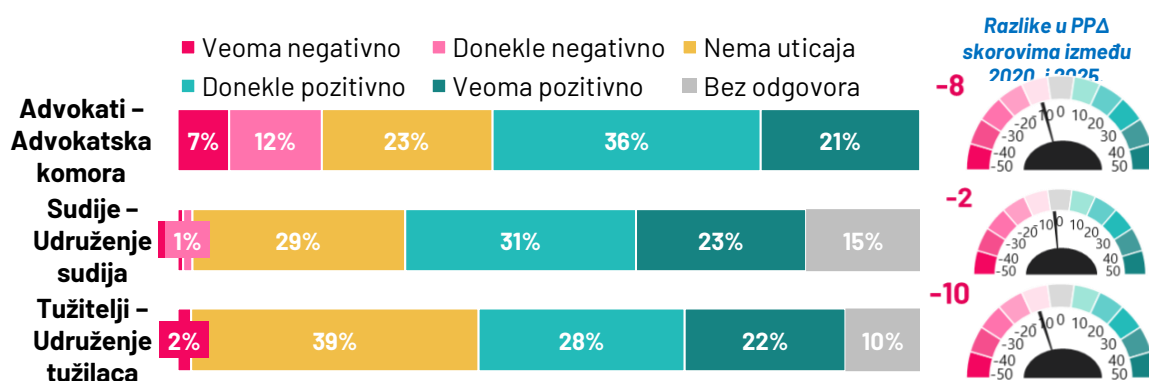
588. Advokati izražavaju najpovoljnije stavove o svom profesionalnom udruženju. Skoro tri petine advokata (58%) smatraju da Advokatska komora pozitivno utiče na integritet pravne profesije, dok približno jedna četvrtina (23%) navodi da ne vidi nikakav uticaj. Ipak, advokati pokazuju i najveći nivo kritičnosti, sa gotovo jednom petinom (19%) koja izražava negativno mišljenje o uticaju svog udruženja.

589. Sudije zauzimaju nešto rezervisaniji stav prema Udruženju sudija. Malo više od polovine (54%) smatra da udruženje ima pozitivan uticaj, dok otprilike tri od deset (29%) smatraju da nema nikakvog uticaja. Negativne ocjene su rijetke, sa samo 2% sudija koje izražavaju kritički stav.

590. Tužilaštvo pokazuje interesantnu sliku u pogledu Udruženja državnih tužilaca Crne Gore. Polovina (50%) ispitanih ima pozitivno mišljenje o uticaju udruženja na integritet tužilačke profesije, dok značajan dio (39%) smatra da udruženje nema nikakav uticaj. Slično sudijama, negativne ocjene među tužiocima ostaju minimalne i iznose 2%.

591. U poređenju sa 2020. – Uloga profesionalnih udruženja u očuvanju integriteta svojih profesija u 2025. se doživljava drugačije nego prije pet godina, pri čemu se najznačajnija promjena primjećuje među tužiocima. Tužilaštvo bilježi najizraženiji pad pozitivnih ocjena svog profesionalnog udruženja. Udio tužilaca koji pozitivno gledaju na Udruženje državnih tužilaca Crne Gore značajno je pao sa 70% na 49%, dok je udio onih koji smatraju da udruženje nema uticaja porastao sa 23% na 39%. To predstavlja PPA od -10, što znači da je oko 10% tužilaca promijenilo svoje mišljenje u negativnijem pravcu u poređenju sa 2020. Advokati takođe bilježe negativan pomak u ukupnom sentimentu (PPA -8), uprkos značajnom smanjenju udjela onih koji smatraju da udruženje nema uticaja (sa 37% na 23%). Ovo sugeriše da, iako manji broj advokata sada vidi Advokatsku komoru kao irelevantnu, oni koji su formirali mišljenje sve više imaju kritički, a ne pozitivan stav. Sudije pokazuju stabilnost u svojim ocjenama Udruženja sudija (PPA -2).

Grafikon 143 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: UTICAJ UDRUŽENJA NA INTEGRITET PROFESIJE KOJU PREDSTAVLJAJU

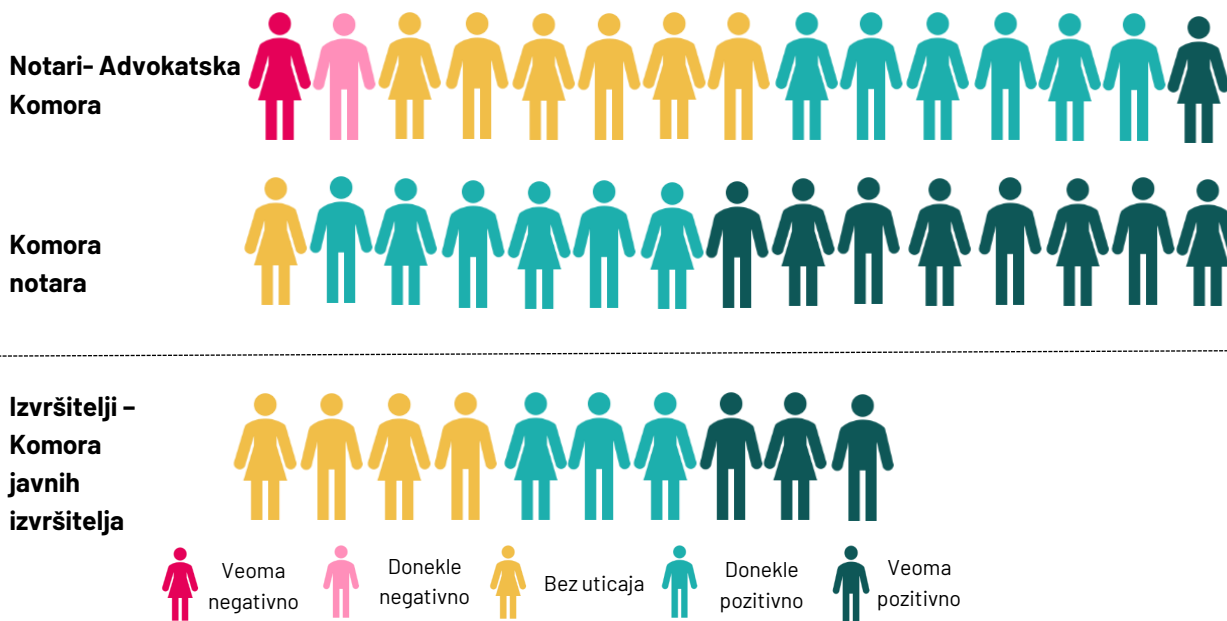

(Po Vašem mišljenju, kakav uticaj imaju profesionalna udruženja (Advokatska komora, Udruženje sudija, Udruženje tužilaca) na integritet profesije koju predstavljaju?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=150, Sudije n=155, Tužiocima n=71)

592. Kada je riječ o uticaju profesionalnih udruženja na integritet svojih profesija, notari izražavaju izrazito pozitivna mišljenja o Komori notara – četrnaest od petnaest smatra da njen uticaj ima pozitivan efekat, pri čemu više od polovine ocjenjuje uticaj kao veoma pozitivan. Stavovi o Advokatskoj komori su nešto manje povoljni – dok sedam od petnaest notara vidi njen uticaj pozitivno, šest smatra da nema uticaja, a samo dva izražavaju negativno mišljenje.

593. Stavovi izvršitelja o Komori javnih izvršitelja više variraju – dok šest od deset ocjenjuje njen uticaj pozitivno, četiri od deset smatraju da nema nikakvog uticaja.

Grafikon 144 - NOTARI I IZVRŠITELJI: UTICAJ UDRUŽENJA NA INTEGRITET PROFESIJE KOJU PREDSTAVLJAJU

(Po Vašem mišljenju, kakav uticaj imaju relevantna profesionalna udruženja na integritet notarske/izvršiteljske profesije?)
Baza: Ukupna ciljana populacija (Notari n=15; Izvršitelji n=10)

5.2. Nezavisnost kroz vrijeme

594. Na pitanje da ocijene nezavisnost pravosudnog sistema u poređenju sa stanjem prije tri godine, većina ispitanika iz svih pet grupa ili primjećuje poboljšanje ili izvještava o nedostatku značajnih promjena, iako nivo pozitivnih mišljenja znatno varira (Grafikon 145).

595. Profesionalci u pravosudnom sistemu koji su direktno uključeni u pravosudni proces izražavaju najpozitivnije stavove. Tužiocima se ističu kao posebno optimistični, sa više od dvije trećine (68%) koji izvještavaju o poboljšanju, a prati ih polovina sudija (50%). Posebno je značajno da više od jedne trećine tužilaca (36%) i jedna četvrtina sudija (26%) smatraju da se nezavisnost značajno poboljšala. Negativne ocjene među ove dvije grupe ostaju minimalne – samo 3% tužilaca i 9% sudija percipiraju bilo kakvo pogoršanje.

596. Građani i preduzeća zauzimaju umjereniji stav. Dok gotovo polovina građana (46%) i četiri od deset preduzeća (39%) primjećuje poboljšanje, ove grupe takođe pokazuju veći nivo skepticizma. Građani bilježe drugi najviši procenat negativnih ocjena (21%), dok preduzeća najčešće navode da nema promjena (44%).

597. Advokati se izdvajaju kao najkritičnija grupa, pri čemu skoro četvrtina (24%) vidi pogoršanje u nezavisnosti sudstva – što je najveći udio među svim anketiranim populacijama. Ipak, približno dvije petine advokata (39%) i dalje prepoznaje poboljšanje.

598. Regionalni i sociodemografski faktori značajno utiču na percepciju građana o nezavisnosti sudstva. Građani koji žive u sjevernom regionu se ističu sa znatno manjim procentom negativnih ocjena (11%) u poređenju sa nacionalnim prosjekom (21%) i centralnim regionom (28%). Sjeverni stanovnici češće navode da nema promjena (38% u odnosu na 30% prosječno i 23% u centralnom regionu), što sugeriše neutralniji stav prema posljednjim dešavanjima. Nacionalnost i politička pripadnost posebno utiču na pozitivne percepcije. Građani srpske nacionalnosti znatno češće primjećuju poboljšanje (61%) u odnosu na one koji se izjašnjavaju kao Crnogorci (37%). Slična podjela postoji i po političkoj liniji – dvije trećine onih bližih vladajućim partijama (66%) navodi poboljšanje, dok samo oko petina pristalica opozicije (22%) dijeli to mišljenje.

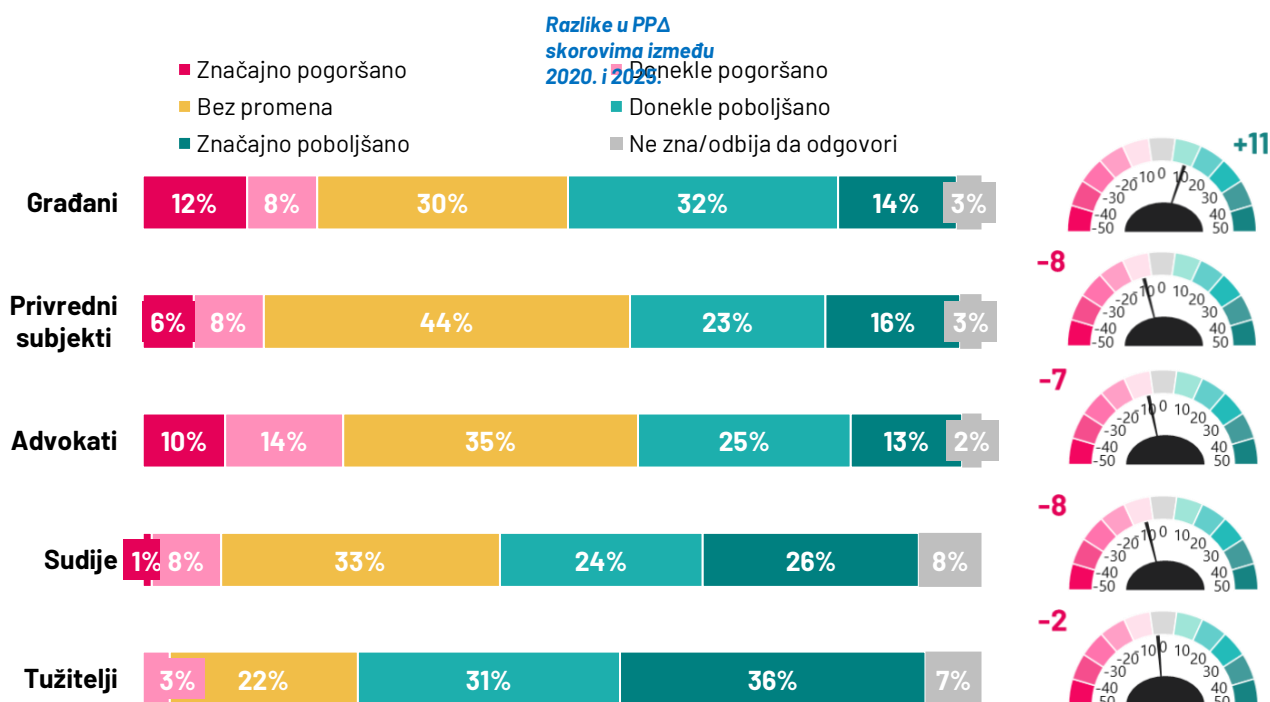
599. U poređenju sa 2020. – Percepcije nezavisnosti sudskog sistema u odnosu na stanje prije tri godine značajno su se promijenile kod većine grupa, pri čemu su građani jedina populacija koja pokazuje značajan pozitivan trend.

600. Građani bilježe izuzetno poboljšanje u ocjeni promjena u nezavisnosti sudstva. Udio onih koji primjećuju poboljšanje gotovo se udvostručio, sa 26% na 46%, dok se udio onih koji ne primjećuju promjene smanjio sa 45% na 30% (PPΔ +11). Ovo znači da je oko 11% građana promijenilo mišljenje u pozitivnom smjeru u odnosu na prije pet godina.

601. Profesionalci u pravosudnom sistemu, nasuprot tome, generalno pokazuju negativne trendove. Sudije bilježe pad optimizma, pri čemu se udio onih koji primjećuju poboljšanje smanjio sa 61% na 50% (PPΔ -8), dok advokati izvještavaju o značajno većem broju negativnih ocjena, sa porastom sa 14% na 24% (PPΔ -7). Tužiocima ostaju stabilni u svojim procjenama (PPΔ -2), bez statistički značajnih razlika.

602. Preduzeća takođe pokazuju negativan trend (PPΔ -8), prvenstveno kroz značajan porast udjela onih koji ne primjećuju promjene – sa 33% na 44%.

Grafikon 145 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PROMJENE U NEZAVISNOSTI U POSLJEDNJE TRI GODINE

(U poređenju sa stanjem prije tri godine, kako biste ocijenili nezavisnost pravosudnog sistema sada?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305, Preduzeća n=272, Advokati n=150, Sudije n=155, Tužiocci n=71)

5.3. Korupcija u pravosuđu

603. Pitanje o prisustvu korupcije u crnogorskom pravosuđu otkriva jasnu razliku između spoljnjih zainteresovanih strana i profesionalaca u pravosudnom sistemu, pri čemu građani i preduzeća imaju znatno kritičnije stavove u odnosu na sudije i tužioce (Grafikon 146).

604. Građani su najkritičnija grupa – više od dvije trećine (68%) smatra da je korupcija prisutna u sudskom sistemu. Preduzeća dijele ovu zabrinutost u nešto manjoj, ali i dalje značajnoj mjeri, sa gotovo tri petine (59%) koja vjeruje da korupcija postoji u crnogorskom pravosuđu.

605. Profesionalci u pravosudnom sistemu imaju znatno drugačije stavove. Među advokatima mišljenja su ravnomjerno podijeljena – polovina (50%) smatra da je korupcija prisutna, dok druga polovina ne dijeli ovo mišljenje. Sudije i tužiocci znatno rjeđe priznaju prisustvo korupcije, sa samo oko četvrtine sudija (26%) i skoro trećinom tužilaca (31%) koja navodi njeno postojanje. Većina obje grupe smatra da korupcija nije prisutna (57% sudija i 53% tužilaca), iako treba napomenuti da značajan broj ispitanika nije iznio stav po ovom pitanju.

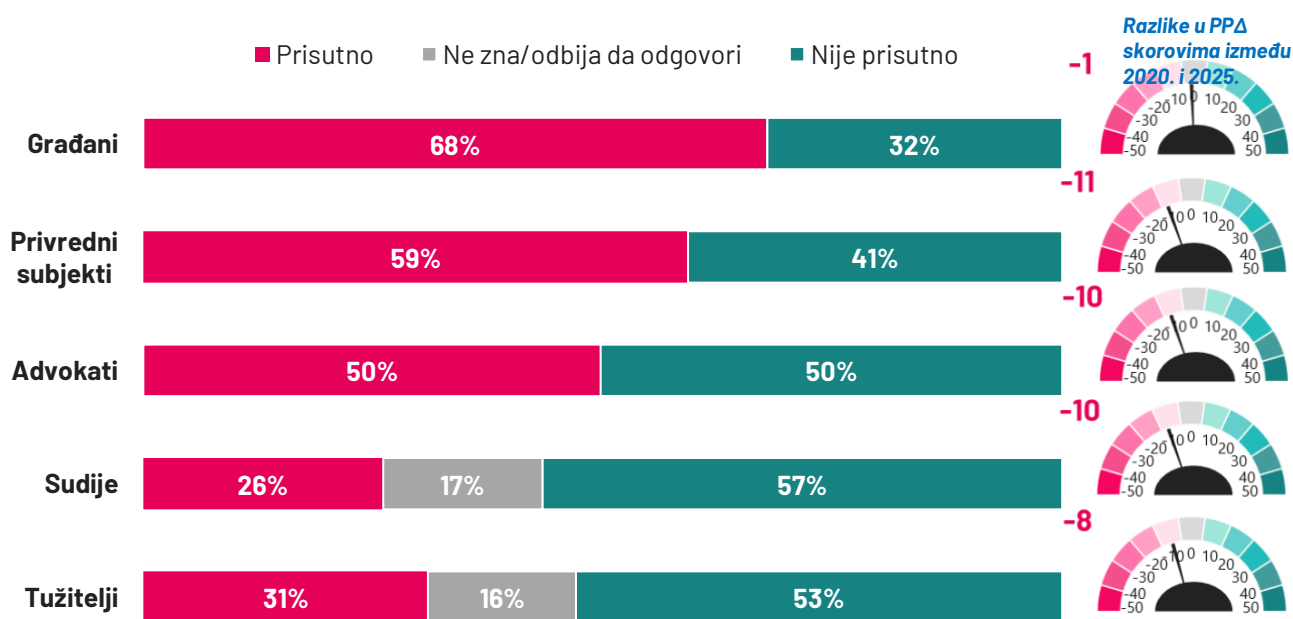
606. Etnička pripadnost i politička opredijeljenost značajno utiču na percepciju građana. Građani koji se identifikuju kao Crnogorci znatno češće vide prisustvo korupcije (77%) u odnosu na one srpske nacionalnosti (52%). Još izraženija podjela postoji po političkim linijama – velika većina pristalica opozicije (86%) smatra da je korupcija prisutna, u poređenju sa nešto više od polovine onih bližih vladajućim partijama (55%).

607. U poređenju sa 2020. – Percepcija korupcije u pravosuđu pogoršala se kod većine grupa, pri čemu profesionalci u pravosudnom sistemu bilježe najozbiljnije promjene.

608. Preduzeća pokazuju značajan negativan pomak, sa udjelom onih koji vide korupciju u porastu sa 49% na 59%. Ovo predstavlja PPD od -11, što znači da je oko 11% poslovne populacije promijenilo mišljenje u negativnom pravcu u odnosu na 2020. Građani pokazuju relativnu stabilnost (PPD -1).

609. Profesionalci u pravosudnom sistemu bilježe naročito značajne promjene. Među sudijama, udio onih koji priznaju prisustvo korupcije više je nego udvostručen, sa 13% na 26% (PPD -10). Tužioci izvještavaju o sličnom povećanju, sa 14% na 31% (PPD -8). Advokati takođe bilježe značajan negativan pomak (PPD -10). Ovi trendovi sugerišu da su oni koji rade unutar pravosudnog sistema postali znatno kritičniji prema korupciji u poređenju sa prije pet godina.

Grafikon 146 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO KORUPCIJE U PRAVOSUĐU

(Da li su sljedeći problemi prisutni u pravosuđu Crne Gore – Korupcija?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305, Preduzeća n=272, Advokati n=150, Sudije n=155, Tužioci n=71)

610. Stepen u kojem se korupcija percipira kao prisutna u crnogorskom pravosuđu značajno varira u zavisnosti od grupe ispitanika (Grafikon 147).

611. Građani i advokati izražavaju najkritičnije stavove, sa skoro dvije trećine koje smatraju da je korupcija prisutna (64% i 65% respektivno). Intenzitet percepcije se međutim razlikuje – građani češće prijavljuju da je korupcija prisutna u velikoj mjeri (31%), dok advokati uglavnom biraju umjereniji odgovor (56% „djelimično da“ naspram samo 9% „u velikoj mjeri“).

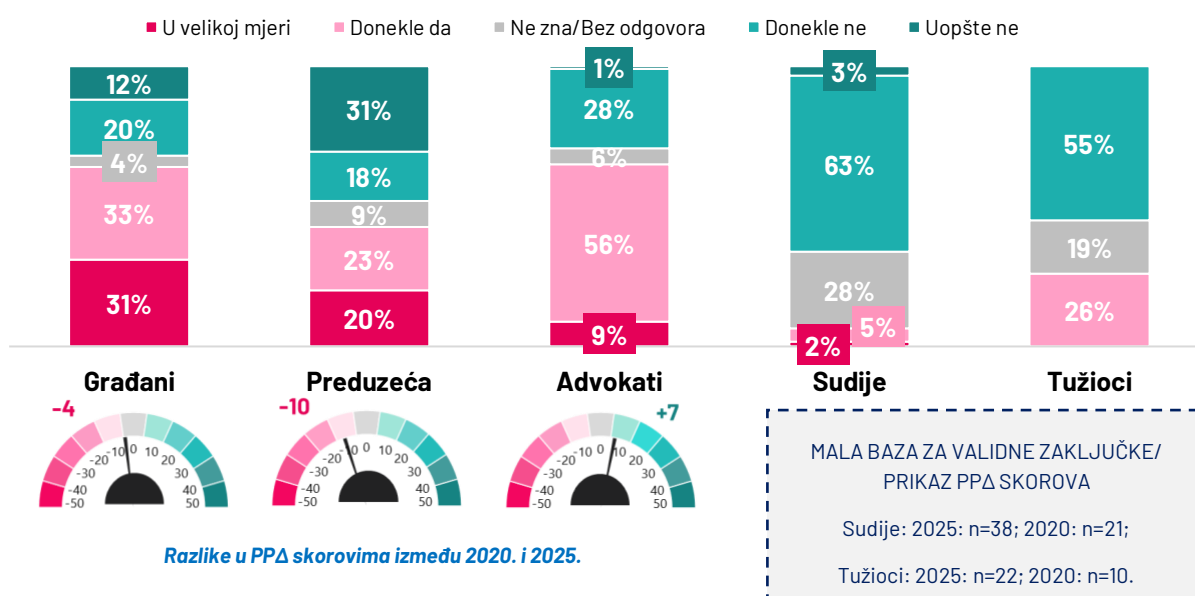
612. Preduzeća pokazuju podijeljeno mišljenje, sa gotovo jednakim udjelom za i protiv – 43% smatra da korupcija postoji, dok 48% ne dijeli ovo mišljenje. Značajno je da preduzeća najčešće navode da korupcija uopšte nije prisutna (31%).

613. Sudije se izdvajaju sa jasno drugačijom perspektivom. Samo 6% smatra da je korupcija prisutna, dok dvije trećine (66%) vjeruje da nije. Treba napomenuti da više od četvrtine sudija (28%) nije iznijelo mišljenje po ovom pitanju. Zbog nedovoljne veličine uzorka, rezultati za tužioce treba tumačiti oprezno i ne koriste se za važne zaključke.

614. U poređenju sa 2020. – Stavovi o stepenu korupcije u pravosuđu evoluirali su različito kod različitih grupa, pri čemu preduzeća bilježe najozbiljniji negativni pomak.

615. Preduzeća pokazuju najveći negativni pomak, sa udjelom onih koji vjeruju da je korupcija prisutna u velikoj ili umjerenom mjeri u porastu sa 31% na 43% (PPΔ -10), što znači da oko 10% poslovne populacije sada percipira veći stepen korupcije. Građani bilježe sličan trend, sa udjelom onih koji smatraju da je korupcija prisutna donekle ili u velikoj mjeri u porastu sa 56% na 64% (PPΔ -4). Advokati pokazuju suprotan trend, sa približno 7% ispitanika koji su promijenili mišljenje u pozitivnom smjeru u odnosu na 2020. Zbog nedovoljnih veličina uzorka, poređenja za sudije i tužioce nijesu pogodna za validne zaključke.

Grafikon 147 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: PRISUSTVO KORUPCIJE U PRAVOSUĐU

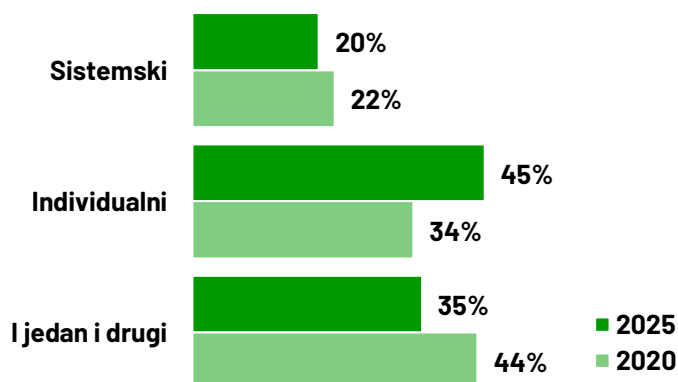

(Po Vašem mišljenju, u kojoj mjeri je korupcija prisutna u pravosudnom sistemu/pravosuđu u Crnoj Gori? / Koliko je korupcija prisutna u pravosuđu Crne Gore?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305, Preduzeća n=272) Oni koji vjeruju da je korupcija prisutna u pravosuđu Crne Gore (Advokati n=76, Sudije n=38, Tužioci n=22)

616. Među advokatima koji smatraju da je korupcija prisutna u pravosudnom sistemu, nešto manje od polovine (45%) tvrdi da je korupcija uglavnom individualna, dok više od polovine (55%) navodi postojanje systemske korupcije (Grafikon 148).

617. U poređenju sa 2020. godinom – Nijesu uočene statistički značajne razlike.

Grafikon 148 - ADVOKATI: DOMINANTNI TIP KORUPCIJE

(Da li je korupcija sistemska ili individualna?); Baza: Oni koji vjeruju da je korupcija uglavnom prisutna ili prisutna u velikoj mjeri; (Advokati n=45 u 2020, n=50 u 2025)¹²

5.3.1. Percepcija o neformalnim praksama u pravosuđu

618. Građani imaju najkritičnije stavove prema određenim koruptivnim praksama u sudstvu, dok mišljenja sudija i tužilaca nijesu prikazana zbog premalog uzorka među onima koji priznaju prisustvo korupcije.

619. „Korišćenje veza“ se među korisnicima pravosudnih usluga i advokatima percipira kao najrasprostranjenija koruptivna praksa (Grafikon 149). Velika većina građana (87%) vjeruje da se „korišćenje veza“ dešava u sudstvu – dvije petine (41%) smatra da se dešava povremeno, dok je gotovo trećina (31%) uvjeren da se dešava često.

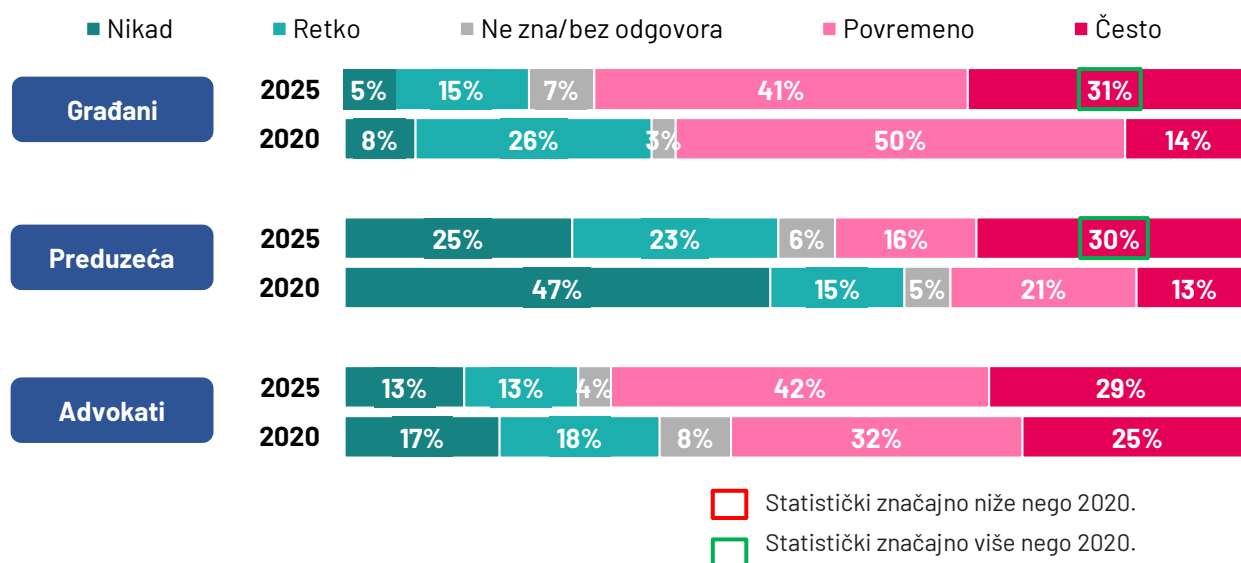
620. Advokati imaju sličnu percepciju, sa više od četiri petine (83%) koji vjeruju da se „korišćenje veza“ praktikuje. Raspodjela odgovora prati obrazac građana – 42% to vidi kao povremenu praksu, a 29% kao učestalu.

621. Preduzeća daju nešto drugačiju sliku, iako i dalje pretežno kritičku. Tri četvrtine (76%) vjeruje da se „korišćenje veza“ događa, sa skoro trećinom (30%) koja smatra da se to događa često. Međutim, četvrtina preduzeća (25%) smatra da se u sudstvu „korišćenje veza“ nikada ne dešava.

622. U poređenju sa 2020. – Percepcija „korišćenja veza“ kao koruptivne prakse znatno je intenzivirana u sve tri grupe. Imajući u vidu da je polovina preduzeća ranije negirala pojavu ove prakse, oni pokazuju najznačajniji negativni pomak (sa 13% na 30% preduzeća koja vjeruju da je „korišćenje veza“ uobičajena praksa u sudstvu, uz pad udjela onih koji tvrde da se to nikada ne dešava sa 47% u 2020. na 25% u 2025.). Građani pokazuju podjednako značajan negativni trend (sa 14% na 31% onih koji smatraju da je to redovna praksa), dok su advokati u svojim ocjenama ostali relativno stabilni između dvije talasne studije.

¹² Baza uzoraka sudija i tužilaca koji smatraju da je korupcija uglavnom prisutna ili prisutna u velikoj mjeri je premala za donošenje validnih zaključaka.

Grafikon 149 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA KORIŠĆENJA VEZA

(Po Vašem mišljenju, koliko često se sljedeće prakse događaju u pravosuđu? Molimo Vas da ocijenite na skali od 1 do 4, gdje 1 znači Nikada, a 4 Često. – Korišćenje veza) Baza: Građani, Preduzeća – Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine i imaju donijet sudski spor prvog stepena; Advokati – Ukupna ciljna populacija; (Građani n=343; Preduzeća n=79; Advokati n=150)

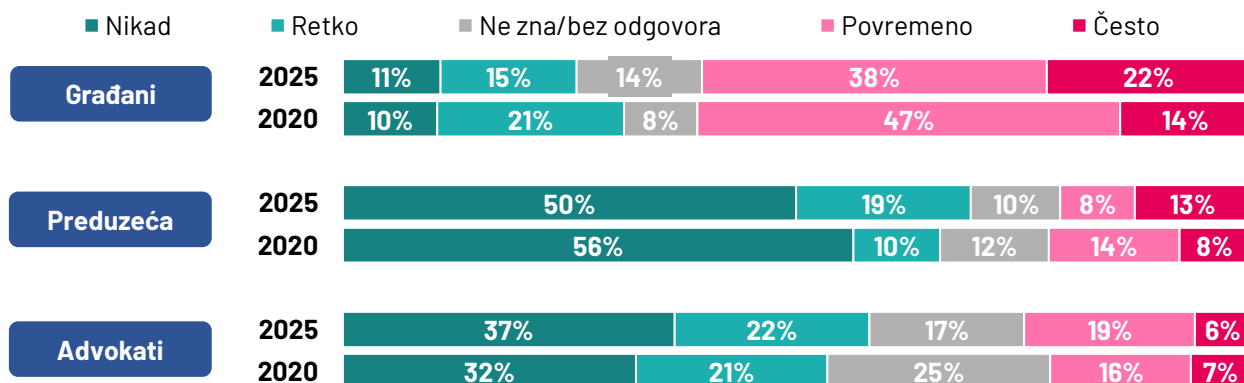
623. U poređenju sa „korišćenjem veza“, znatno manji broj ispitanika percipira novčanu naknadu kao praksu koja postoji u sudstvu, posebno među advokatima i preduzećima (150).

624. Građani ostaju najkritičnija grupa, sa tri četvrtine (75%) koji vjeruju da se novčana naknada događa u sudstvu. Šest od deset građana (60%) smatra da se radi o povremenom ili učestalom fenomenu, dok 22% procjenjuje da se dešava često.

625. Advokati i preduzeća imaju znatno drugačije stavove. Manje od polovine preduzeća (42%) vjeruje da do novčane naknade dolazi, dok polovina (50%) smatra da se to nikada ne dešava. Među advokatima, samo četvrtina (25%) percipira ovu praksu kao prisutnu, dok većina (37%) tvrdi da se nikada ne događa. Značajan dio advokata (17%) nije želio da izrazi mišljenje o ovom pitanju.

626. U poređenju sa 2020. – Percepcija novčane naknade ostala je stabilna u svim grupama, sa minimalnim promjenama.

Grafikon 150 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA NOVČANE NADOKNADE

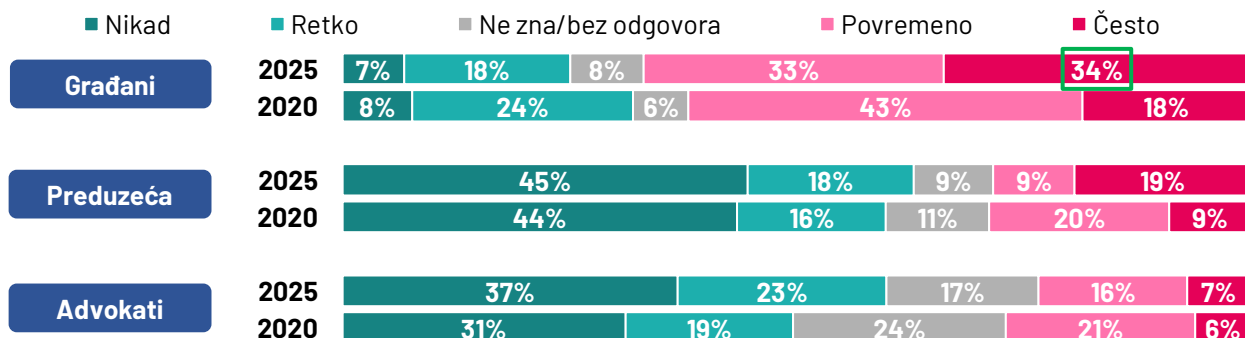
(Po Vašem mišljenju, koliko često se sljedeće prakse događaju u pravosuđu? Molimo Vas da ocijenite na skali od 1 do 4, gdje 1 znači Nikada, a 4 Često. - Novčana nadoknada) Baza: Građani, Preduzeća - Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine i imaju donijet sudski spor prvog stepena; Advokati - Ukupna ciljna populacija; (Građani n=343; Preduzeća n=79; Advokati n=150)

627. Praksa davanja poklona percipira se kao prisutna u sudstvu kod značajne većine građana (85%), pri čemu dvije trećine ispitanika navodi da se radi o povremenoj (33%) ili učestaloj (34%) praksi (Grafikon 151).

628. Advokati i preduzeća zauzimaju znatno manje kritičan stav. Manje od polovine preduzeća (47%) i advokata (46%) vjeruje da davanje poklona postoji, dok 45% preduzeća i 37% advokata smatra da se to nikada ne dešava. Kao i kod novčane naknade, 17% advokata nije dalo procjenu.

629. U poređenju sa 2020. - Građani pokazuju umjeren negativan pomak u percepciji prakse davanja poklona, sa porastom onih koji smatraju da se radi o učestaloj praksi (sa 18% na 34% između dva istražna talasa), dok preduzeća ostaju stabilna. Advokati pokazuju blagi pozitivan pomak, što sugeriše da ih sada manje percipira ovu praksu kao uobičajenu u poređenju sa prije pet godina, a veći broj onih koji vjeruju da ova praksa uopšte nije prisutna.

Grafikon 151 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA DAVANJA/PRIMANJA POKLONA

 Statistički značajno niže nego 2020.
 Statistički značajno više nego 2020.

(Po Vašem mišljenju, koliko često se sljedeće prakse događaju u pravosuđu? Molimo Vas da ocijenite na skali od 1 do 4, gdje 1 znači Nikada, a 4 Često. – Pokloni) Baza: Građani, Preduzeća – Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine; Advokati – Ukupna ciljna populacija; (Građani n=343; Preduzeća n=79; Advokati n=150)

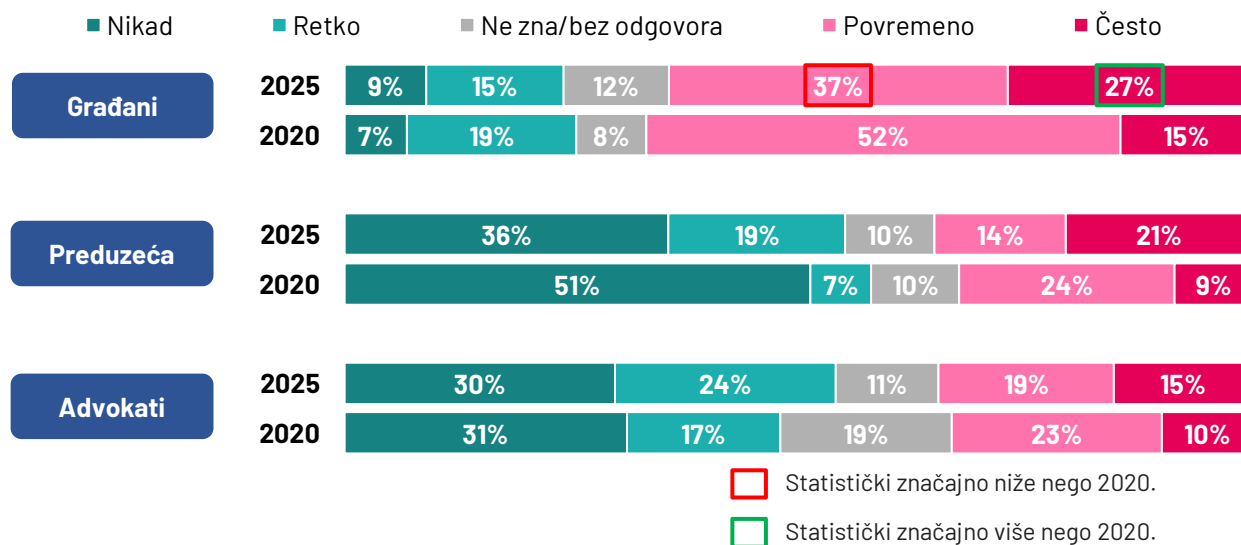
630. Mišljenja o učestalosti prakse uzvratanja usluge prate sličan obrazac kao i praksa davanja poklona (Grafikon 152). Građani ostaju najkritičnija grupa, pri čemu velika većina (79%) vjeruje da se ova praksa dešava u sudstvu – 37% navodi da se radi o povremenoj praksi, a 27% o učestalog karaktera.

631. Advokati pokazuju podijeljena mišljenja, s tim da više od polovine (59%) smatra da uzvratanje usluge postoji – 19% povremeno, a 15% često. Ipak, gotovo trećina (30%) smatra da se ova praksa nikada ne dešava.

632. Preduzeća su najmanje kritična, pri čemu više od trećine (36%) navodi da se ova praksa uopšte ne dešava u sudstvu. Ipak, više od polovine (54%) smatra da se dešava, dok jedna petina (21%) vidi ovu praksu kao učestalu.

633. U poređenju sa 2020. – Nijesu zabilježene značajne promjene u percepciji prakse uzvratanja usluge ni u jednoj od ispitanih grupa. Interesantno je da, iako je udio građana koji smatraju da je praksa relativno česta ostao stabilan u odnosu na 2020, procenat onih koji je doživljavaju kao učestalu porastao je, dok je istovremeno smanjen broj građana koji vjeruje da se radi samo o povremenoj praksi.

Grafikon 152 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA PRUŽANJA USLUGE ZAUZVRAT

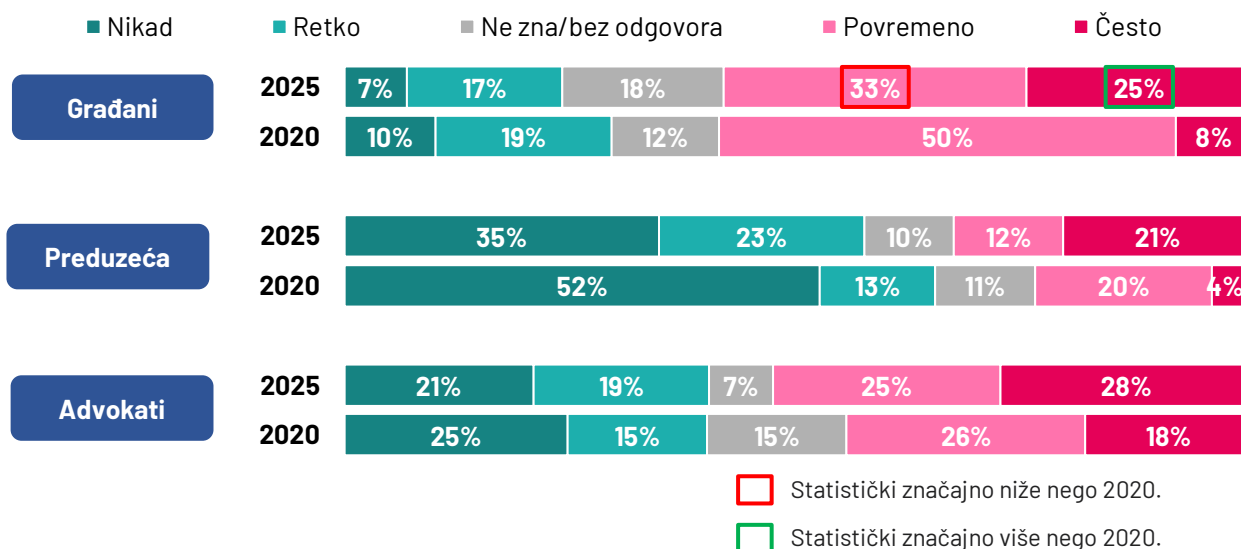

(Po Vašem mišljenju, koliko često se sljedeće prakse događaju u pravosuđu? Molimo Vas da ocijenite na skali od 1 do 4, gdje 1 znači Nikada, a 4 Često. – Pružanje usluge zauzvrat) Baza: Građani, Preduzeća – Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine i imaju donijet sudski spor prvog stepena; Advokati – Ukupna ciljna populacija; (Građani n=343; Preduzeća n=79; Advokati n=150)

634. Što se tiče prisustva uticaja uticajnih osoba na karijeru, velika većina građana (75%), više od sedam od deset advokata (72%) i više od polovine preduzeća (55%) smatraju da se ova praksa rijetko, povremeno ili često dešava u sudstvu (Grafikon 153). Značajno je da građani prijavljuju najvišu učestalost ove prakse, pri čemu gotovo tri petine (58%) smatra da se dešava povremeno ili često, dok advokati sa 53% dijele isto mišljenje.

635. U poređenju sa 2020. – Sve tri grupe pokazuju blago negativnije promjene u percepciji uticaja na karijeru, pri čemu preduzeća bilježe najznačajniju promjenu (od 4% onih koji su 2020. smatrali da je ovo uobičajena pogodnost, do 21% u 2025.). Advokati i građani bilježe umjerene negativne trendove, sa povećanjem broja onih koji smatraju da je korišćenje veza učestala praksa.

Grafikon 153 - . GRAĐANI, PREDUZEĆA, I ADVOKATI: PERCEPCIJA PRISUSTVA UTICAJA NA KARIJERU OD STRANE UTICAJNIH OSOBA

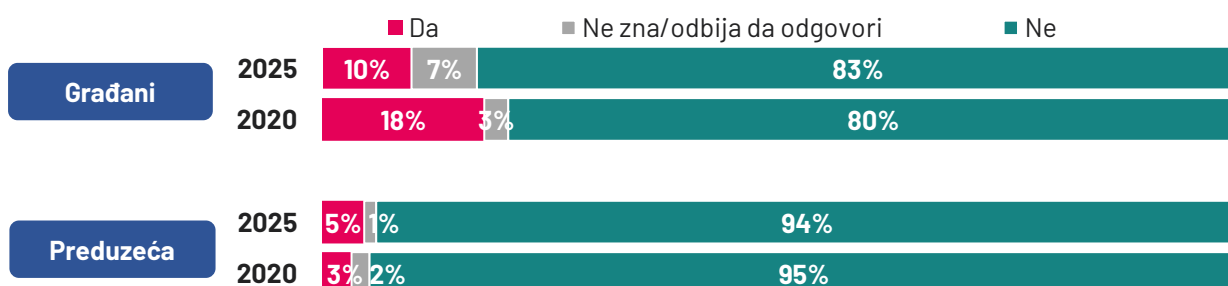
(Po Vašem mišljenju, koliko često se sljedeće prakse događaju u pravosuđu? Molimo Vas da ocijenite na skali od 1 do 4, gdje 1 znači Nikada, a 4 Često. – Prisustvo uticaja na karijeru od strane uticajnih osoba) Baza: Građani, Preduzeća – Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine i imaju donijet sudski spor prvog stepena; Advokati – Ukupna ciljna populacija; (Građani n=343; Preduzeća n=79; Advokati n=150)

636. Dakle, opšti obrazac percepcije koruptivnih praksi potvrđuje da građani dosljedno zauzimaju najkritičniji stav, smatrajući da se sve navedene prakse dešavaju povremeno ili često u najvećem procentu slučajeva. Preduzeća ostaju najmanje zabrinuta u većini praksi, osim kod davanja poklona, gdje njihova percepcija blago nadmašuje percepciju advokata (28% naspram 23%). Advokati zauzimaju uglavnom srednju poziciju, mada kod „korišćenja veza“ i uticaja na napredovanje u karijeri njihova percepcija gotovo dostiže onu građana.

637. Iako većina građana i neki predstavnici preduzeća veruju da koruptivne prakse postoje u sudstvu, lično iskustvo sa neformalnim praksama pokazuje drugačiju sliku. Velika većina građana (83%) i preduzeća (94%) koja su imala iskustvo u sudskom postupku u posljednje tri godine izvještava da im nikada nije sugerisano da pribjegnu neformalnim sredstvima u svojim predmetima (Grafikon 154).

638. U poređenju sa 2020. – Građani su pokazali samo umjereni pozitivan pomak između dva talasa istraživanja. Zabilježen je blagi porast broja pojedinaca kojima nije sugerisano da koriste neformalne metode za uticanje na rješavanje predmeta, dok je smanjen broj onih koji su imali takvo iskustvo. Kod preduzeća iskustva ostaju stabilna.

Grafikon 154 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: ISKUSTVO U VEZI SA NEFORMALNIM PRAKSAMA

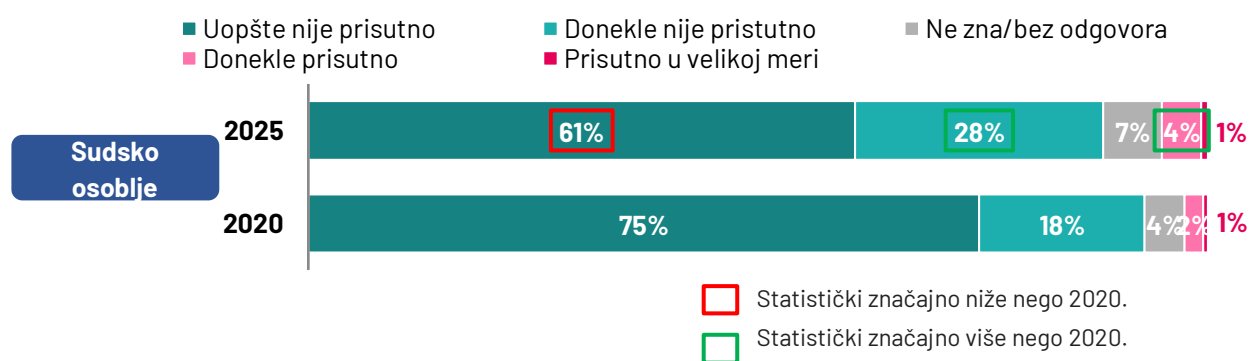
(Tokom postupka, da li Vam je neko (advokat, javni službenik) sugerisao da bi Vaš slučaj bio efikasnije riješen ako pribjegnete neformalnim sredstvima (izvršite dodatno plaćanje, ponudite poklon, „povučete veze“?...). Baza: Oni koji su imali iskustvo sa sudom u posljednje tri godine i imaju donijetu presudu prvog stepena; (Građani n=343; Preduzeća n=79)

639. Zaposleni u sudovima izvještavaju da su koruptivne prakse rijetke u njihovim odjeljenjima (Grafikon 155). Gotovo devet od deset (88%) navodi da korupcija nije prisutna – bilo da uopšte nije prisutna (61%) ili da je uglavnom odsutna (28%). Samo mali dio (5%) smatra da je korupcija prisutna u bilo kojoj mjeri.

640. Kada su pitani za konkretna iskustva, većina sudskog osoblja (91%) navodi da ne zna nijednog kolegu u svojoj jedinici kome su u posljednjih 12 mjeseci ponuđena neformalna sredstva poput dodatnih plaćanja, poklona ili „povlačenja veza“. Još veći udio (94%) tvrdi da ne zna nijednog kolegu koji je prihvatio takva neformalna sredstva (Grafikon 156).

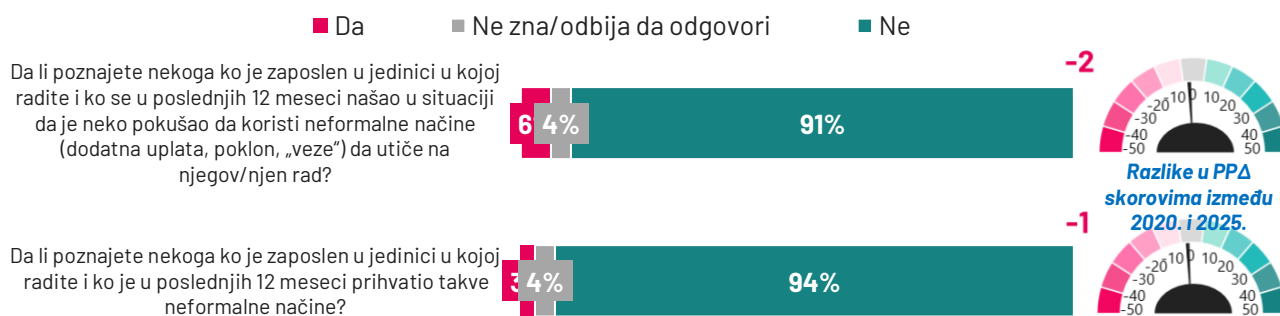
641. U poređenju sa 2020. – Percepcije zaposlenih u sudovima su se blago pomjerile u negativnom smjeru. Na opštem nivou, udio onih koji izvještavaju o odsustvu korupcije smanjen je sa 93% na 88% u posljednjih pet godina. Kada su u pitanju konkretna iskustva, promjene su minimalne – svijest o kolegama kojima je pristupano neformalnim sredstvima (PPΔ -2) i o kolegama koji su ih prihvatili (PPΔ -1) pokazuje zanemarljivu varijaciju.

Grafikon 155 - OSOBLJE SUDA: PERCEPCIJA PRISUTNOSTI KORUPCIJE U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI

(Koliko je korupcija prisutna u službama sudske administracije?); Baza: Oni koji ne pružaju administrativne usluge opštoj javnosti i preduzećima; (n=687)

Grafikon 156 - OSOBLJE SUDA: POZNAVANJE PRISUTNOSTI KORUPCIJE U SUDSKOJ ADMINISTRACIJI

(Da li poznajete nekoga ko je zaposlen u jedinici u kojoj radite a ko se nalazio u situaciji gdje je neko pokušao da pribjegne neformalnim sredstvima (napravi dodatno plaćanje, daruje poklon, povuče veze) da bi uticao na njegov/njen rad u posljednjih 12 mjeseci?; Da li poznajete nekoga ko je zaposlen u jedinici u kojoj radite a ko je prihvatio ta neformalna sredstva u posljednjih 12 mjeseci?); Baza: Oni koji ne pružaju administrativne usluge opštoj javnosti i preduzećima; (n=687)

5.4. Pravičnost/Diskriminacija

642. Percepcije o pravičnosti u pravosudnom sistemu značajno se razlikuju među profesionalcima, pri čemu sudije i tužioci imaju znatno pozitivnije stavove u odnosu na advokate (Grafikon 157).

643. Većina sudija (57%) i gotovo polovina tužilaca (45%) smatra da u crnogorskom pravosuđu ne postoji problem sa pravičnošću. Suprotno tome, advokati su kritičniji – više od polovine njih (57%) uočava nedostatak pravičnosti, dok 43% smatra da problem ne postoji. Treba napomenuti da značajan broj tužilaca (23%) i sudija (16%) nije iznio svoje mišljenje o ovom pitanju.

644. Među onima koji prepoznaju nedostatak pravičnosti, mišljenja se razlikuju u pogledu uticaja na povjerenje građana. Velika većina advokata koji uočavaju probleme sa pravičnošću smatra da to ozbiljno narušava povjerenje javnosti – 81% tako misli, a više od trećine (36%) smatra da je uticaj na povjerenje građana značajan. Sudije koje primjećuju nedostatak pravičnosti imaju podijeljena mišljenja – nešto više od polovine (52%) vjeruje da to smanjuje povjerenje, dok dvije petine (40%) ne vidi takav efekat.

645. Baza tužilaca koji smatraju da u crnogorskom pravosuđu postoji nedostatak pravičnosti je premala za donošenje validnih zaključaka.

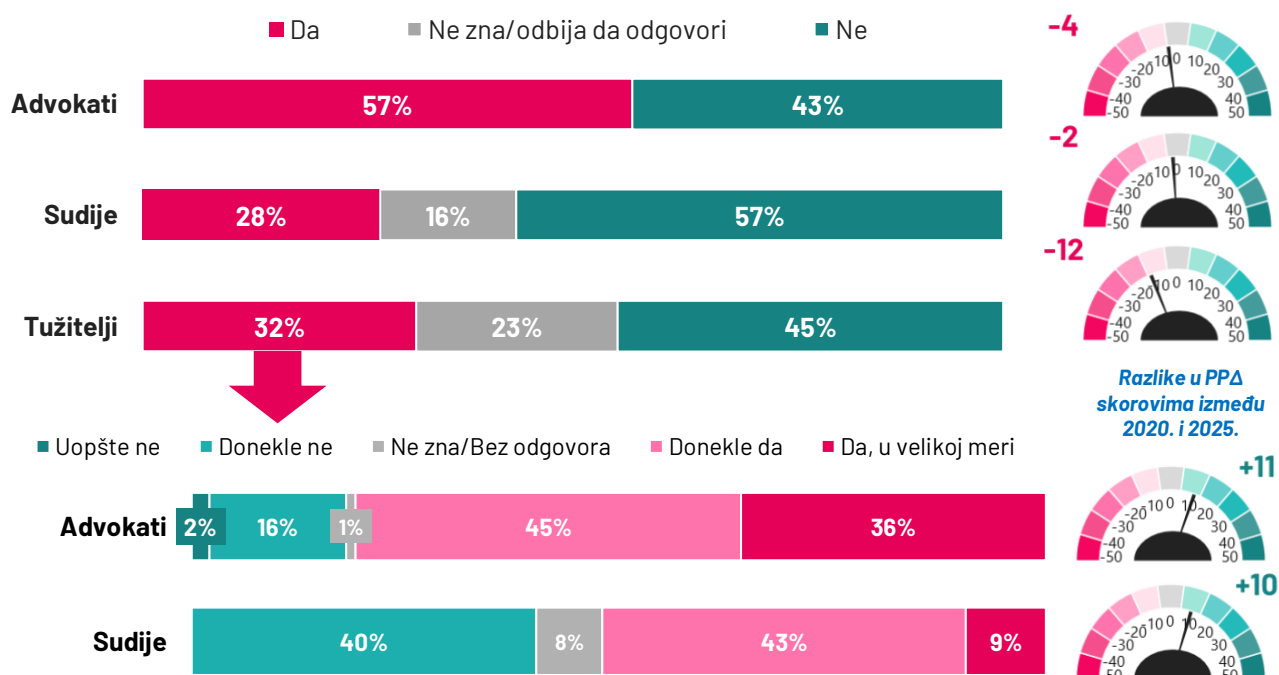
646. U poređenju sa 2020. godinom – percepcija pravničnosti u sudstvu promijenila se kod svih grupa profesionalaca u pravosudnom sistemu.

647. Tužilaštvo pokazuje najizraženiji negativni pomak (PPΔ -12), pri čemu se udio onih koji smatraju da pravednosti nema više nego udvostručio, sa 15% na 32%. Advokati bilježe umjeren negativni pomak (PPΔ -4), dok sudije pokazuju minimalne promjene (PPΔ -2), iako je značajno opao udio sudija koji nijesu željeli da iznesu mišljenje – sa 28% na 16%.

648. Među onima koji smatraju da pravednosti nema, stavovi o njenom uticaju na povjerenje građana su se poboljšali. Advokati pokazuju pozitivan pomak (PPΔ +11), pri čemu se udio onih koji vjeruju da nedostatak pravednosti narušava povjerenje građana smanjio sa 92% na 81%. Sudije bilježe

sličan pozitivan trend (PPΔ +10), što sugerira da čak i među onima koji prepoznaju probleme u pravednosti, sada manji broj smatra da to značajno narušava povjerenje javnosti u sudstvo.

Grafikon 157 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: OPŠTA PERCEPCIJA PRAVIČNOSTI PRAVOSUĐA

(Da li su sljedeći problemi prisutni u pravosuđu Crne Gore? – Nedostatak pravičnosti; U kojoj mjeri sljedeće [Nedostatak pravičnosti] podriva povjerenje građana u pravosuđe u Crnoj Gori?); Baza: Totalna ciljana populacija; Oni koji vjeruju da je nedostatak pravičnosti prisutan u pravosuđu u Crnoj Gori; (Ukupno advokati n=150, Advokati koji vjeruju da je nedostatak pravičnosti prisutan n=86, Ukupno sudije n=155, Sudije koje vjeruju da je nedostatak pravičnosti prisutan n=40, Ukupno tužioc n=71)¹³

5.4.1. Uticaj iskustva na percepciju pravičnosti

649. Iskustvo sa sudskim sistemom u posljednje vrijeme izgleda da pozitivno utiče na percepciju pravičnosti kod građana, iako je ovaj obrazac nešto slabije izražen kod preduzeća (Grafikon 158).

650. Među građanima, više od polovine (56%) smatra da je pravosudni sistem generalno pravičan, dok dvije petine (41%) smatraju da nije pravičan. Međutim, percepcija se znatno poboljšava kada građani ocjenjuju pravednost u svojim ličnim sudskim slučajevima – tri četvrtine (75%) onih koji su u posljednje tri godine imali iskustvo sa sudom prijavljuju da su imali pravično suđenje, dok samo 22% smatra da je njihovo iskustvo bilo nepravedno.

651. Preduzeća pokazuju sličnu opštu ocjenu pravičnosti – skoro šest od deset (60%) smatra da je pravosudni sistem generalno pravičan, dok približno dvije petine (39%) ocjenjuju da nije pravičan. Međutim, za razliku od građana, percepcija pravičnosti u konkretnim slučajevima kod preduzeća ne pokazuje isti napredak – 60% izvještava da je tretman bio pravičan, dok više od jedne trećine (37%) smatra da je njihovo suđenje bilo nepravedno.

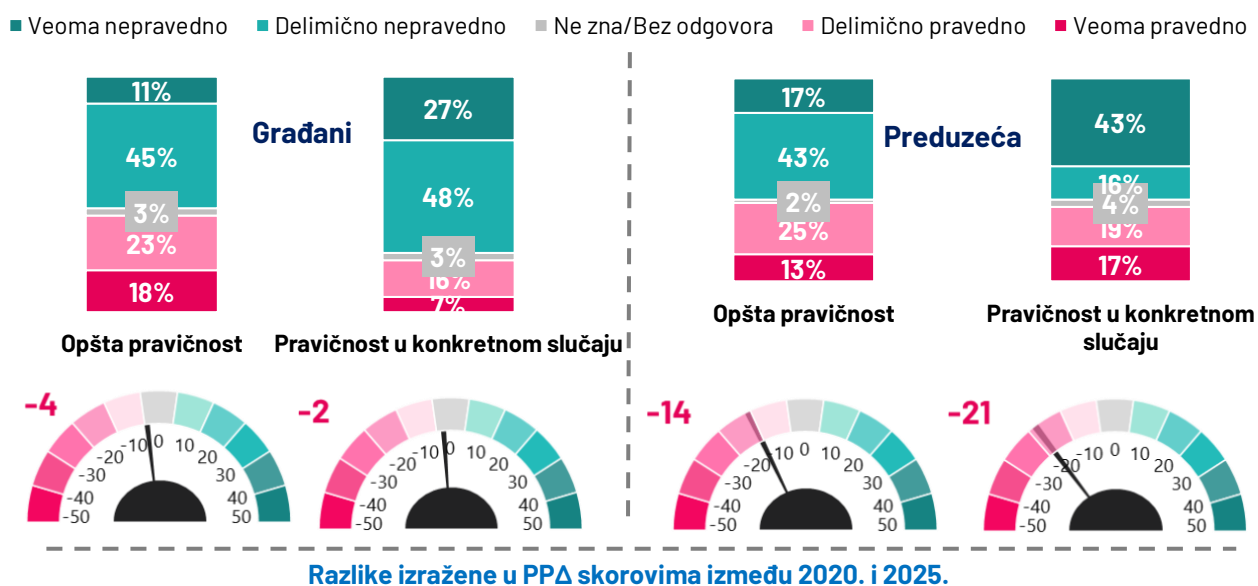
652. U poređenju sa 2020. godinom – ocjene pravednosti pogoršale su se kod obje grupe, pri čemu preduzeća bilježe izraženije negativne pomake.

¹³ Baza tužilaca koji smatraju da je nedostatak pravičnosti prisutan u sudstvu Crne Gore je suviše mala za donošenje pouzdanih zaključaka

653. Građani bilježe umjereni pad, sa opštim ocjenama koje se pogoršavaju (PPΔ -4), dok su negativne percepcije pravednosti pravosudnog sistema porasle sa 36% na 41%. Ocjene pravednosti u konkretnim slučajevima pokazuju manji pad (PPΔ -2).

654. Preduzeća pokazuju znatno veće negativne pomake. Opšte ocjene pravednosti značajno su se pogoršale (PPΔ -14), pri čemu su negativni stavovi gotovo udvostručeni, sa 22% na 39%. Ocjene pravednosti u konkretnim slučajevima pale su još više (PPΔ -21).

Grafikon 158 - GRAĐANI, PREDUZEĆA: OPŠTA PERCEPCIJA PRAVIČNOSTI PRAVOSUDA U ODNOSU NA PRAVIČNOST U KONKRETNOM SLUČAJU

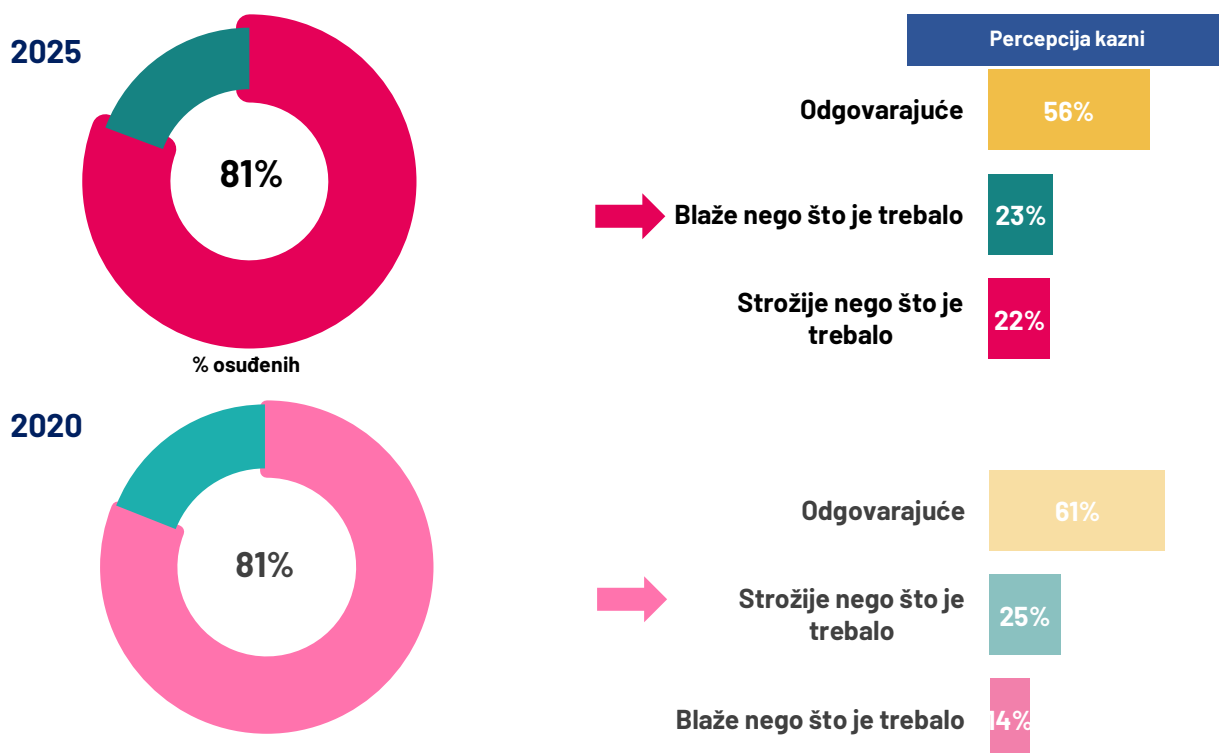

(Po Vašem mišljenju, koliko je pravičan pravosudni sistem u Crnoj Gori? Bez obzira na ishod sudskog postupka, šta mislite o samim postupcima prvog stupnja? Da li ste imali pravično suđenje?); Baza: Ukupna ciljana populacija; Oni koji su imali iskustvo sa suđenjem u posljednje 3 godine; (Ukupno građani n=1305, Građani koji su imali iskustvo n=342; Ukupno preduzeća n=272, Preduzeća koja su imala iskustvo n=79)

655. Među građanima koji imaju iskustvo sa sudom, približno osam od deset izvještava da je optuženi dobio nepovoljan ishod, bez obzira na njihovu ulogu u postupku. Za slučajeve koji su rezultirali osuđujućom presudom, mišljenja o adekvatnosti kazne su podijeljena – dok većina (56%) smatra da je kazna odgovarajuća, otprilike jednak broj smatra da je kazna ili preblaga (23%) ili prestroga (22%) (Grafikon 159).

656. U poređenju sa 2020. godinom – udio građana koji prijavljuju nepovoljan ishod ostaje nepromijenjen, dok percepcije o adekvatnosti kazne pokazuju samo manje varijacije.

Grafikon 159 - GRAĐANI: ISHOD SUĐENJA

(Da li ste optuženi/Da li ste oslobođeni ili proglašeni krivim od strane prvostepenog suda?; Da li je kazna bila blaža nego što je trebalo, odgovarajuća ili stroža nego što je trebalo?); Baza: Oni koji su imali iskustvo sa sudskim slučajem u protekle 3 godine; (n=232 u 2025, n=357 u 2020)

5.4.2. Uticaj izvršitelja na pravičnost

657. Izvršitelji, kao organi prinudne naplate, mogu značajno uticati na percepciju pravednosti sudskog sistema. Građani i preduzeća, kao korisnici ovog sistema, generalno su najkritičniji prema ovom aspektu. Dok 36% građana smatra da izvršitelji pozitivno utiču na pravednost sudskog sistema, jedan od pet ispitanika ocjenjuje njihov uticaj negativno. Među predstavnicima preduzeća, 17% ima nepovoljan stav o izvršiteljima, dok četvrtina prepoznaje njihov pozitivan uticaj na pravednost (Grafikon 160).

658. U pravnoj profesiji, tužioci generalno imaju najnegativnija mišljenja o izvršiteljima, pri čemu 15% izražava zabrinutost zbog njihovog uticaja na pravednost. Suprotno tome, sudije imaju najpovoljnije stavove – 51% njih vidi uticaj izvršitelja pozitivno. Advokati takođe uglavnom imaju povoljan stav o uticaju izvršitelja na pravednost (43%). Notari su dominantno pozitivni prema uticaju izvršitelja – deset od petnaest anketiranih notara smatra da je njihov uticaj pozitivan.

659. Međutim, značajan dio ispitanika u svim grupama smatra da izvršitelji nemaju uticaj na pravednost. Ovaj stav je posebno izražen među tužiocima, gdje 52% drži ovo mišljenje.

660. U analizi podpopulacija u vezi sa mišljenjem građana o izvršiteljima, ističe se nekoliko ključnih rezultata. Među građanima, osobe sa nižim nivoom obrazovanja izražavaju izraženije negativno mišljenje o uticaju izvršitelja na pravičnost – 32% ispitanika sa nižim obrazovanjem dijeli ovaj stav, u poređenju sa samo 20% onih sa višim obrazovanjem. Slično tome, 27% osoba sa prihodima ispod prosjeka percipira izvršitelje negativno, dok je taj procenat među onima sa prihodima iznad prosjeka 17%. Geografski gledano, stanovnici sjevernih i centralnih regiona pokazuju kritičnije stavove – 23% odnosno 24% smatra da izvršitelji negativno utiču na pravičnost, dok se samo 13% građana u južnom

regionu slaže sa tim. Pored toga, osobe uključene u krivične postupke imaju sklonost ka negativnijem mišljenju o izvršiteljima nego oni uključeni u parnične postupke – 40% prvih izražava nezadovoljstvo, nasuprot samo 13% drugih.

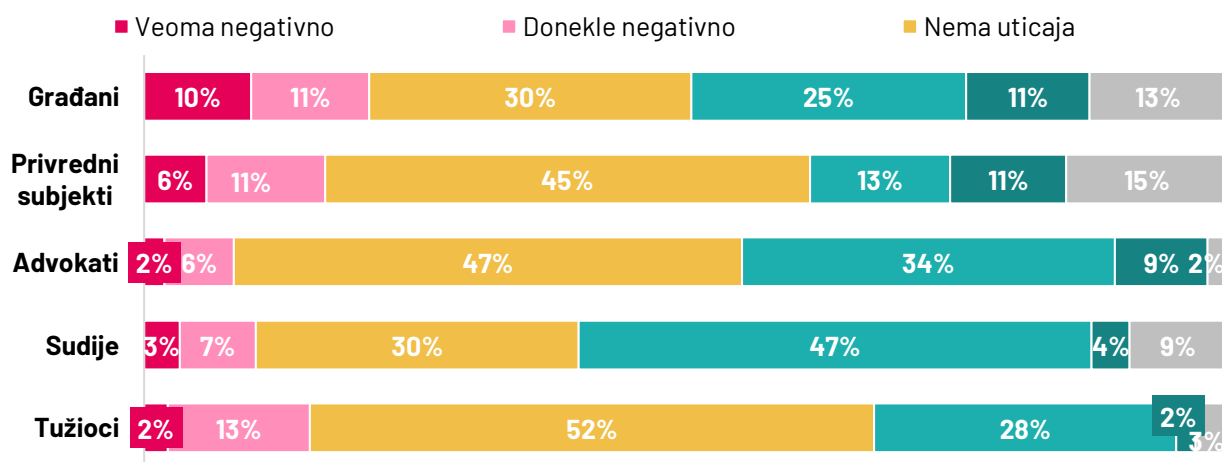
661. Ponovo, etnička pripadnost i politički stavovi oblikuju percepciju građana. Tako su etnički Crnogorci i oni koji su politički bliži opoziciji kritičniji prema ovom pitanju: 27% etničkih Crnogoraca i 33% onih koji su bliski opoziciji negativno ocjenjuju uticaj izvršitelja na pravnu pravičnost. Suprotno tome, 48% etničkih Srba i 46% onih bližih političkom pravcu vladajuće stranke ocjenjuju ovaj uticaj pozitivno, u poređenju sa 28% etničkih Crnogoraca i 21% pristalica opozicije.

662. Zanimljivo, lično iskustvo sa uslugama izvršitelja ne utiče na percepciju njihovog uticaja na pravnu pravičnost. Ovo važi i za preduzeća. Pored toga, među preduzećima određeni faktori ne utiču na pozitivno ili negativno mišljenje, već na stav „bez uticaja”. Uvjerenje da izvršitelji ne utiču na pravičnost posebno je izraženo kod preduzeća u centralnom regionu u poređenju sa sjevernim (52% naspram 21%). Takođe, osobe koje su nedavno imale iskustvo sa sudom češće dijele ovaj stav nego one koje ga nemaju (75% naspram 30%).

663. Među advokatima, mlađi (do 49 godina) i manje iskusni advokati (do 10 godina prakse) imaju sklonost da uticaj izvršitelja na pravnu pravičnost ocjenjuju pozitivnije od starijih i iskusnijih kolega (49% naspram 31% u pogledu starosti; 55% naspram 30% u pogledu profesionalnog iskustva).

664. Na kraju, sudije koje rade u opštim ili drugim sudovima (npr. apelacionim, privrednim, upravnim, vrhovnim) imaju pozitivnije mišljenje o uticaju izvršitelja na pravičnost nego sudije prekršajnih sudova (56% i 68% naspram 22%).

Grafikon 160 - PERCEPCIJA UTICAJA IZVRŠITELJA NA PRAVIČNOST SUDSKOG SISTEMA

(Kakav uticaj imaju izvršitelji na pravičnost sudskog sistema?); Baza: Ukupna ciljna populacija (Građani, n=1305; Preduzeća, n=272; Advokati, n=150; Sudije, n=155; Tužioci, n=71)

5.4.3. Jednako postupanje prema građanima i preduzećima

665. Korisnici usluga imaju znatno negativnije percepcije diskriminacije na osnovu različitih karakteristika u poređenju sa sudijama i tužiocima, dok se advokati nalaze između ove dvije grupe. (Grafikon 161).

666. Građani i advokati kao najproblematičnije aspekte diskriminacije pred sudom izdvajaju pripadnost političkoj partiji i ekonomski status. Više od polovine građana smatra da postoji diskriminacija i po osnovu partijske pripadnosti i po osnovu ekonomskog statusa (po 56%), dok približno jedna trećina advokata dijeli ove stavove (32% odnosno 34%). Nasuprot tome, samo oko jedan od deset sudija i tužilaca prigvata postojanje diskriminacije na osnovu ekonomskog statusa, dok nešto veći udio primjećuje diskriminaciju po osnovu partijske pripadnosti (15% sudija i 18% tužilaca).

667. Pored ova dva glavna problema, gotovo polovina građana smatra da dolazi do nejednakog postupanja i na osnovu obrazovanja (48%), etničke pripadnosti (46%), religije (47%) i invaliditeta (46%), kao i seksualne orijentacije (42%), mjesta stanovanja (42%), starosti (40%) i pola (38%).

668. Profesionalci u pravosudnom sistemu imaju znatno drugačiju perspektivu. Velika većina sudija i tužilaca navodi da se građani tretiraju jednako bez obzira na ove karakteristike, pri čemu najviše 18% njih smatra da postoji diskriminacija po bilo kojoj od navedenih osnova. Advokati se nalaze između korisnika usluga i ostalih profesionalaca u pravosuđu – iako su njihove procjene diskriminacije znatno niže nego kod građana za većinu karakteristika (u rasponu od 17% do 34%), one su i dalje više nego kod sudija i tužilaca.

669. Preduzeća izražavaju značajnu zabrinutost zbog diskriminatornog postupanja u pravosudnom sistemu. Više od polovine navodi diskriminaciju na osnovu vlasničke strukture (57%), veličine preduzeća (56%) i političkih ili ličnih veza vlasnika ili menadžera (54%). Polovina preduzeća smatra da postoji nejednako postupanje u zavisnosti od opštine u kojoj se nalazi sjedište kompanije (50%), dok skoro polovina (49%) primjećuje diskriminaciju na osnovu djelatnosti kompanije.

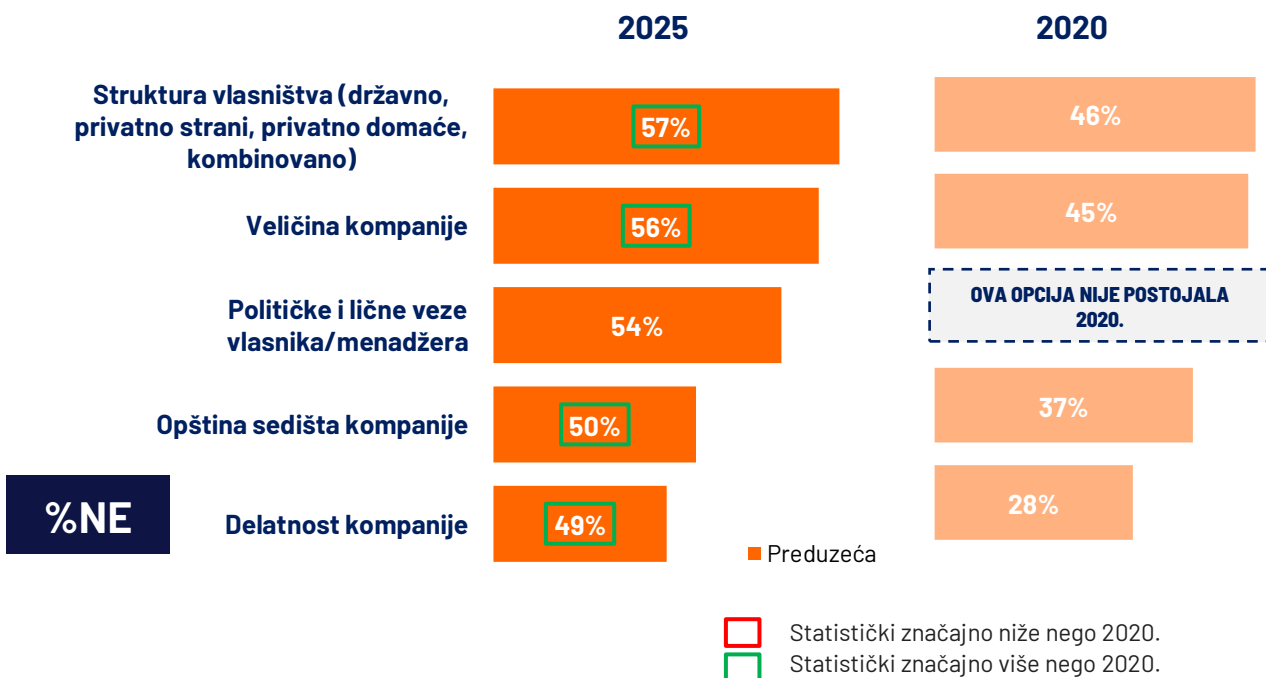
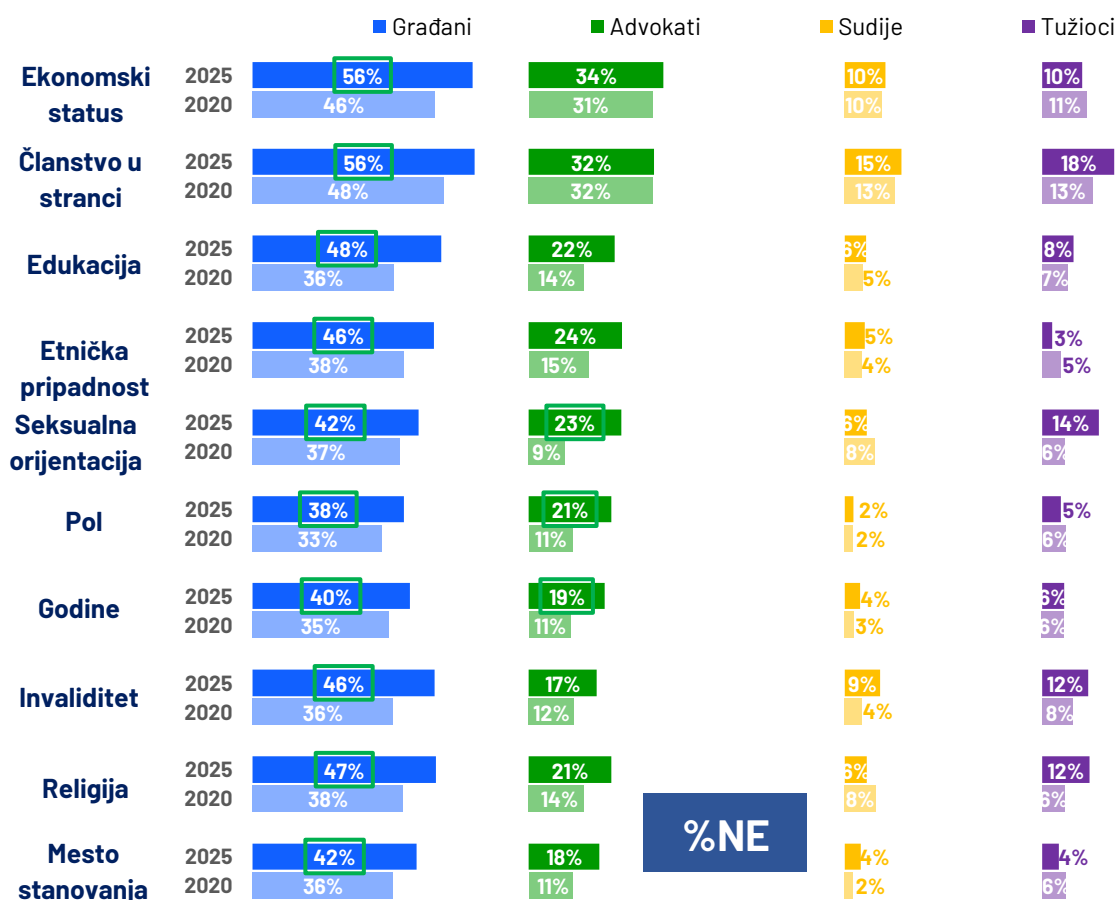
670. U poređenju sa 2020. godinom – percepcija diskriminacije značajno je porasla među korisnicima usluga, kao i donekle među advokatima, dok je među sudijama i tužiocima ostala relativno stabilna.

671. Građani saopštavaju znatno viši nivo percipirane diskriminacije po svim navedenim osnovama u odnosu na stanje od prije pet godina. Najizraženiji rast zabilježen je kod obrazovanja (sa 36% na 48%), invaliditeta (sa 36% na 46%) i pripadnosti političkoj partiji (sa 48% na 56%). Percepcija diskriminacije na osnovu ekonomskog statusa, etničke pripadnosti, religije, seksualne orijentacije, pola, starosti i mjesta stanovanja takođe je značajno porasla.

672. Kod advokata je zabilježen značajan porast percepcije diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije (sa 9% na 23%), pola (sa 11% na 21%) i starosti (sa 11% na 19%). Percepcije drugih oblika diskriminacije ostale su relativno stabilne.

673. Preduzeća takođe izražavaju povećanu zabrinutost zbog diskriminatornog postupanja. Udio onih koji smatraju da postoji diskriminacija na osnovu vlasničke strukture porastao je sa 46% na 57%, na osnovu veličine preduzeća sa 45% na 56%, na osnovu opštine u kojoj je sjedište kompanije sa 37% na 50%, a na osnovu djelatnosti kompanije sa 28% na 49%.

Grafikon 161 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: JEDNAKO POSTUPANJE PREMA GRAĐANIMA/PREDUZEĆIMA

(Po Vašem mišljenju, da li pravosudni sistem u Crnoj Gori jednako tretira sve građane/preduzeća bez obzira na...?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1333 u 2020, n=1305 u 2025, Preduzeća n=278 u 2020, n=272 u 2025, Advokati n=151 u 2020, n=150 u 2025, Sudije n=192 u 2020, n=155 u 2025; Tužci n=83 u 2020, n=71 u 2025)

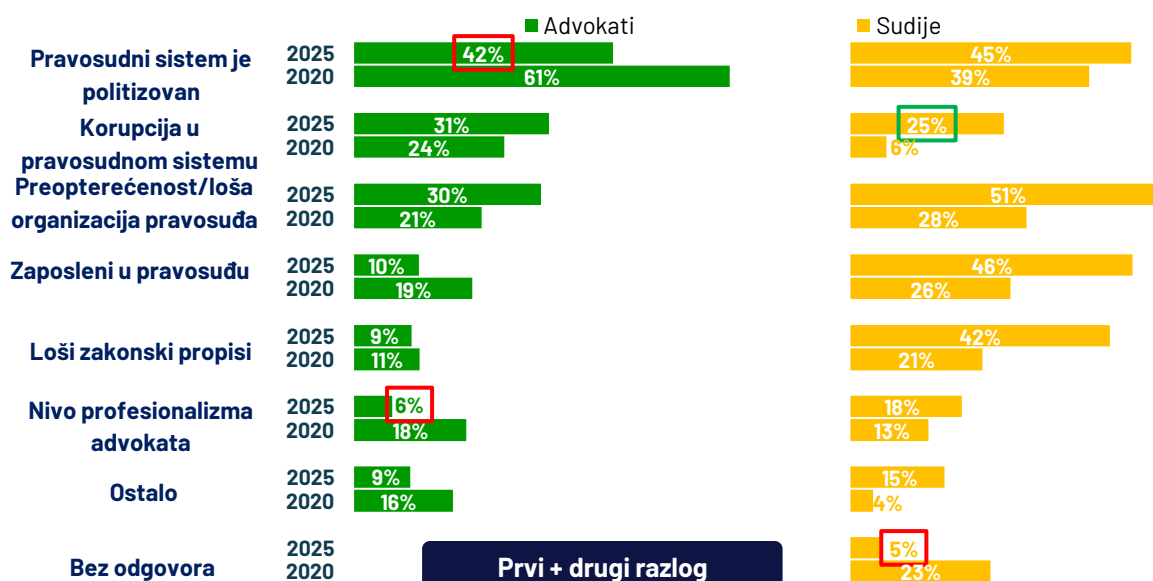
674. Advokati najčešće navode politizaciju pravosudnog sistema (42%) i korupciju (31%) kao glavne uzroke diskriminacije. Preopterećenost poslom i lošu organizaciju pravosudnog sistema navodi tri od deset advokata (30%), dok približno jedan od deset ukazuje na zaposlene u pravosuđu (10%), loša zakonska rješenja (9%) ili nivo profesionalnosti advokata (6%).

675. Sudije iznose primijetno drugačiju perspektivu. Polovina njih kao glavni razlog nejednakog postupanja navodi preopterećenost poslom i lošu organizaciju (51%), zatim politizaciju (45%), loša zakonska rješenja (42%) i zaposlene u pravosuđu (46%). Oko jedne četvrtine sudija (25%) navodi korupciju, dok manji broj ukazuje na nivo profesionalnosti advokata (18%).

676. U poređenju sa 2020. godinom – advokati i dalje navode ista dva glavna razloga: politizaciju pravosudnog sistema i korupciju, ali uz primijetne promjene u intenzitetu. Statistički značajan pad zabilježen je kod politizacije (sa 61% na 42%) i kod nivoa profesionalnosti advokata (sa 18% na 6%).

677. Sudije su 2020. godine najčešće navodile politizaciju (39%), zatim preopterećenost poslom/lošu organizaciju (28%); u 2025. godini ove dvije kategorije su zamijenile mjesta. Statistički značajan porast zabilježen je kod korupcije (sa 6% na 25%), dok je stopa onih koji nijesu dali odgovor značajno smanjena – sa 23% na 5%.

Grafikon 162 - ADVOKATI I SUDIJE: RAZLOZI ZA DISKRIMINACIJU

(Možete li navesti prvi najvažniji razlog za diskriminaciju ili nejednak tretman? I drugi najvažniji razlog?); Baza: Oni koji vjeruju da pravosudni sistem ne tretira sve korisnike jednako; (Advokati n=66 u 2020, n=75 u 2025; Sudije n=29 u 2020, n=37 u 2025)¹⁴

¹⁴ Baza tužilaca koji smatraju da pravosudni sistem ne tretira sve korisnike jednako suviše je mala da bi se mogli izvući validni zaključci.

5.4.4. Razlika među polovima

678. Među profesionalcima u pravosudnom sistemu, percepcije rodne ravnopravnosti u pogledu prihoda razlikuju se u zavisnosti od profesije i pola ispitanika (Grafikon 163).

679. Advokati pokazuju najizraženiji rodni jaz u svojim percepcijama. Dok skoro tri četvrtine advokata muškaraca (72%) smatra da su muškarci i žene jednako plaćeni, samo 45% njihovih koleginica dijeli to mišljenje. Više od polovine advokatica (55%) smatra da su muškarci u boljoj finansijskoj poziciji, u poređenju sa četvrtinom advokata muškaraca (25%) koji priznaju ovu razliku. Sudije pokazuju veći stepen saglasnosti o jednakom tretmanu. Velika većina i sudija muškaraca (85%) i sudija žena (74%) smatra da su prihodi jednako raspodijeljeni bez obzira na pol. Ipak, sudije žene nešto češće smatraju da su muškarci u boljoj finansijskoj poziciji (13%) u odnosu na sudije muškarce, koji rijetko izražavaju takav stav. Tužioci prijavljuju najviši nivo percipirane jednakosti. Više od devet od deset tužilaca muškaraca (92%) i tri četvrtine tužiteljki (75%) smatra da se muškarci i žene tretiraju jednako. Ipak, petina tužiteljki (20%) smatra da muškarci imaju prednost u prihodima. Zaposleni u sudovima pokazuju zanimljiv obrazac – zaposleni muškarci češće nego drugi muški profesionalci smatraju da su žene u boljoj poziciji (13%), dok oko dvije trećine i muškaraca (72%) i žena (65%) smatra da postoji jednak tretman.

680. Percepcije rodne ravnopravnosti u pogledu mogućnosti napredovanja prate sličan obrazac, pri čemu muškarci generalno češće nego žene smatraju da postoji jednak tretman.

681. Advokati ponovo pokazuju najveći rodni jaz. Dok više od četiri petine advokata muškaraca (83%) smatra da su mogućnosti napredovanja jednake, samo 63% advokatica dijeli to mišljenje. Više od jedne trećine advokatica (38%) smatra da muškarci imaju bolje mogućnosti za napredovanje. Kod sudija postoji primijetna razlika u percepcijama – dok skoro tri četvrtine sudija muškaraca (72%) smatra da postoji jednak tretman, sličan udio sudija žena (64%) dijeli to mišljenje. Međutim, više od jedne petine sudija žena (22%) smatra da muškarci imaju bolje izgleda za napredovanje, dok gotovo nijedan sudija muškarac ne iznosi takav stav. Tužioci pokazuju najuočljiviji rodni jaz po ovom pitanju. Dok više od devet od deset tužilaca muškaraca (92%) smatra da su mogućnosti napredovanja jednake, samo 62% tužiteljki dijeli to mišljenje. Gotovo jedna trećina tužiteljki (33%) smatra da muškarci imaju bolje šanse za napredovanje. Zaposleni u sudovima imaju slične stavove – približno dvije trećine muškaraca (69%) i šest od deset žena (60%) smatra da su mogućnosti napredovanja jednake.

682. Kada je riječ o imenovanjima na funkcije, percepcije se značajno razlikuju između sudija i tužilaca.

683. Među sudijama, oko šest od deset sudija muškaraca (61%) smatra da se muškarci i žene tretiraju jednako, dok dvije trećine sudija žena (66%) dijeli taj stav. Zanimljivo je da skoro tri od deset sudija muškaraca (29%) smatra da su žene u boljoj poziciji kada je riječ o imenovanjima, dok 15% sudija žena vjeruje da muškarci imaju prednost. Kod **tužilaca** postoji veći stepen saglasnosti – oko četiri petine i tužilaca muškaraca (84%) i tužiteljki (79%) smatra da postoji jednak tretman pri imenovanjima. Ipak, 16% tužiteljki vjeruje da muškarci imaju veće šanse za imenovanje.

684. Kada je riječ o disciplinskom ocejnjivanju, percepcije rodne ravnopravnosti su veoma visoke u obje profesije.

685. Među sudijama, više od četiri petine i sudija muškaraca (83%) i sudija žena (80%) smatra da se muškarci i žene ocjenjuju jednako. Tužioci prijavljuju još viši nivo percipirane jednakosti – 90% tužilaca muškaraca i 81% tužiteljki dijeli ovaj stav. Ipak, 12% tužiteljki smatra da su muškarci u boljoj poziciji.

686. Na kraju, kada je riječ o tretmanu od strane sudija u sudnici, većina advokata i tužilaca smatra da postoji jednak tretman bez obzira na pol.

687. Među advokatima, velika većina advokata muškaraca (86%) smatra da se muškarci i žene tretiraju jednako, dok tri četvrtine advokatica (75%) dijeli to mišljenje. Oko jedne petine advokatica (21%) smatra da muškarci dobijaju bolji tretman. Tužiocima oba pola imaju slične stavove – približno tri četvrtine (76%) smatra da postoji jednak tretman, iako 17% tužiteljki i 10% tužilaca vjeruje da muškarci dobijaju bolji tretman.

688. U poređenju sa 2020. godinom – ukupno gledano, percepcije rodne ravnopravnosti među profesionalcima u pravosudnom sistemu promijenile su se u različitim pravcima, u zavisnosti od profesije i konkretnog aspekta koji se procjenjuje.

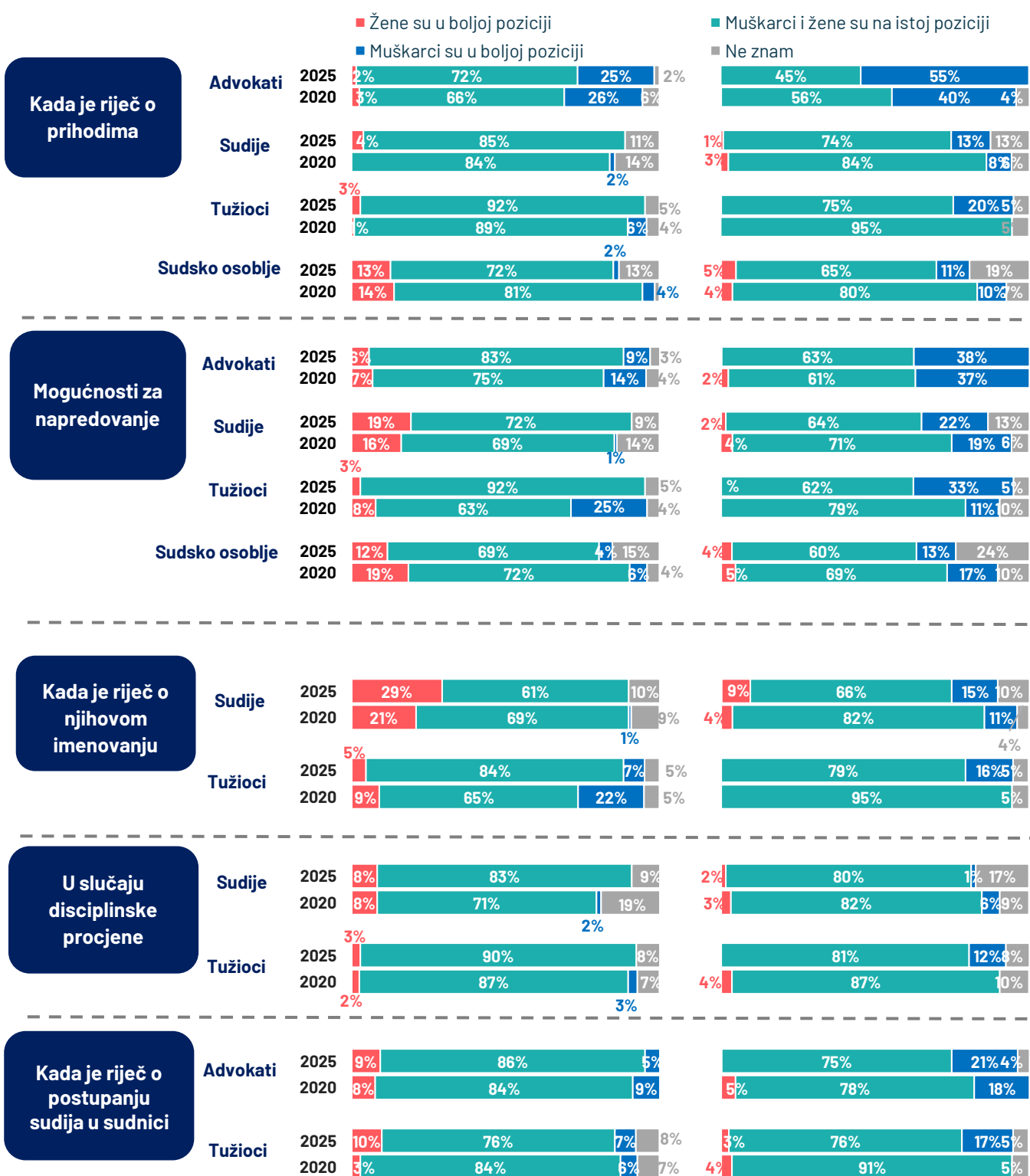
689. Kod advokata su zabilježene primijetne promjene u percepciji jednakosti u prihodima. Udio advokatica koje smatraju da postoji jednak tretman smanjio se (sa 56% na 45%), dok sada veći broj njih vjeruje da su muškarci u boljoj finansijskoj poziciji (sa 40% na 55%). Percepcije advokata muškaraca ostale su relativno stabilne.

690. Kod sudija su prisutni mješoviti trendovi. Kada je riječ o imenovanjima, sudije muškarci sve češće smatraju da žene imaju prednost (sa 21% na 29%), dok se percepcija jednakog tretmana smanjila (sa 69% na 61%). Percepcija jednakosti u prihodima kod sudija žena takođe je opala (sa 84% na 74%).

691. Kod tužilaca su zabilježene najizraženije promjene. Percepcija jednakih mogućnosti za napredovanje među tužiteljicama značajno je opala (sa 79% na 62%), dok je porastao udio onih koje smatraju da muškarci imaju prednost (sa 11% na 33%). Slično tome, percepcija jednakog tretmana u sudnici među tužiteljicama opala je (sa 91% na 76%).

692. Zaposleni u sudovima pokazuju veću neodlučnost, uz veće stope onih koji nijesu dali odgovor u više pokazatelja u poređenju sa 2020. godinom.

Grafikon 163 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI, ZAPOSLENI U SUDOVIMA: RAVNOPRAVNOST PO POLU

(Kako biste uporedili položaj ženskih i muških advokata/sudija/tužilaca/osoblja u Vašem sudu...?); Baza: Ukupna ciljana populacija; (Advokati n=151 u 2020, n=150 u 2025, Sudije n=192 u 2020, n=155 u 2025; Tužioc n=83 u 2020, n=71 u 2025, Zaposleni u sudovima n=640 u 2020, n=687 u 2025)

6. APELACIONI SISTEM

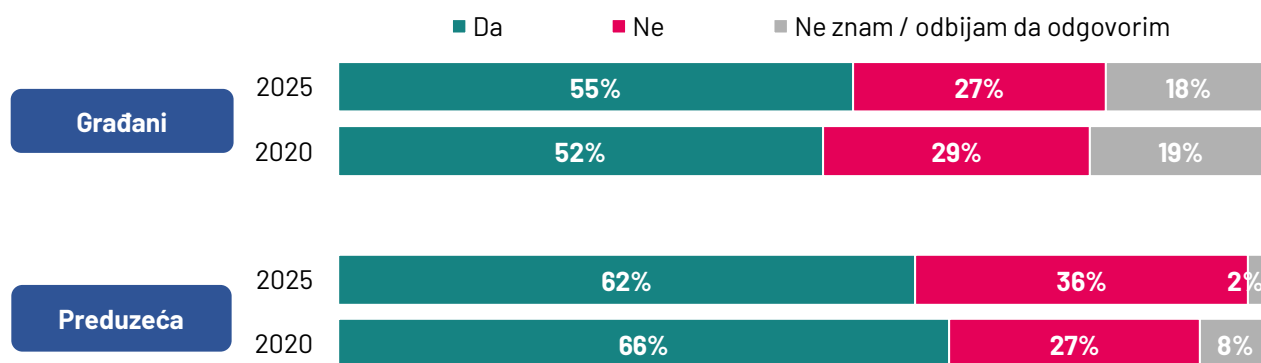
- Ukupno povjerenje je umjerenog nivoa: 52% građana i 66% preduzeća izražava povjerenje u žalbeni sistem. Ipak, preduzeća pokazuju veći nivo povjerenja nego pojedinačni građani, ali i viši nivo nepovjerenja.
- U poređenju sa 2020. godinom, nivo povjerenja u žalbeni sistem ostao je stabilan, bez značajnih promjena između istraživačkih talasa iz 2020. i 2025. godine.
- Među opštom populacijom, učesnici u krivičnim postupcima pokazuju najviši nivo nepovjerenja: 46% onih koji su učestvovali u krivičnim predmetima nema povjerenja u sistem, dok samo 10% učesnika u parničnim postupcima dijeli ovaj stav, u poređenju sa prosjekom u populaciji od 27%.
- Muškarci podnose žalbe češće nego žene (14% naspram 4%).
- Politička opredijeljenost takođe ima značaja: 74% pristalica vladajuće stranke ima povjerenje u sistem, u poređenju sa 66% pristalica opozicije i svega 20% politički neopredijeljenih.
- Preduzeća se češće žale nego građani: približno jedna od tri kompanije (36%) podnosi žalbu, u poređenju sa jednim od pet građana (20%). Ovo predstavlja značajnu promjenu u ponašanju u vezi sa žalbama – preduzeća postaju aktivnija u podnošenju žalbi nego građani, ali i u odnosu na prethodni period. U prethodnom talasu istraživanja zabilježen je suprotan trend.
- Ipak, većina odluka prvostepenih sudova ostaje neosporena. Konkretno, 80% građana i 67% preduzeća ne podnosi žalbu. Prekršajni predmeti se najrjeđe osporavaju, pri čemu 93% odluka ostaje bez žalbe.
- Viši sudovi u većini slučajeva potvrđuju odluke nižih sudova: u posljednje tri godine potvrđeno je 60% presuda na koje je uložena žalba, dok je 23% presuda ponovo razmatrano ili je zahtijevalo izmjenu.
- Izvršenje presuda je generalno efikasno: 68% presuda je u potpunosti izvršeno, dok je 30% izvršeno djelimično.

693. Većina korisnika sudova koji su nedavno imali iskustvo sa sudskim postupcima ima povjerenje u žalbeni sistem. Ipak, preduzeća pokazuju veći stepen povjerenja u poređenju sa građanima. Tačnije, 52% građana i 66% preduzeća potvrdilo je da ima povjerenje u žalbeni sistem. Prema podacima koje su naveli građani, viši sud je u najvećem broju slučajeva potvrdio presudu.

694. Samo nešto više od polovine građana sa iskustvom u sudskim postupcima izražava povjerenje u žalbeni sistem u Crnoj Gori. Ipak, skoro 30% građana nema povjerenja u proces žalbe, dok značajan dio nema mišljenje o ovom pitanju. Među preduzećima, udio onih koji nemaju mišljenje je primijetno manji, a predstavnici kompanija pokazuju nešto viši nivo povjerenja u odluke viših sudova, pri čemu 62% vjeruje u presude viših sudova. Ipak, preduzeća takođe iskazuju viši nivo nepovjerenja.

695. Analiza subpopulacija pokazuje da pojedinci uključeni u krivične postupke imaju znatno viši nivo nepovjerenja u žalbeni sistem, pri čemu 46% njih izražava takvo osjećanje. Nasuprot tome, samo 10% učesnika u parničnim postupcima dijeli ovo nepovjerenje. Takođe, građani uključeni u prekršajne postupke znatno češće biraju odgovor „ne znam“, pri čemu 32% odlučuje da ne iznese mišljenje. Ovo je znatno više u poređenju sa samo 4% učesnika u krivičnim predmetima, dok 16% učesnika u parničnim predmetima takođe bira ovaj odgovor. Zanimljivo je da građani čija politička opredjeljenja su u skladu sa vladajućom partijom imaju veće povjerenje u žalbeni proces u poređenju sa onima koji su bliži opoziciji. Konkretno, 74% pojedinaca koji podržavaju vladajuću partiju izražava povjerenje u žalbeni proces, u poređenju sa 29% onih koji su bliži opoziciji. S druge strane, samo 13% pristalica vladajuće partije izražava nepovjerenje, dok 66% onih koji dijele politička uvjerenja sa opozicijom nema povjerenja u žalbeni sistem.

Grafikon 164 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: POVJERENJE U APELACIONI SISTEM

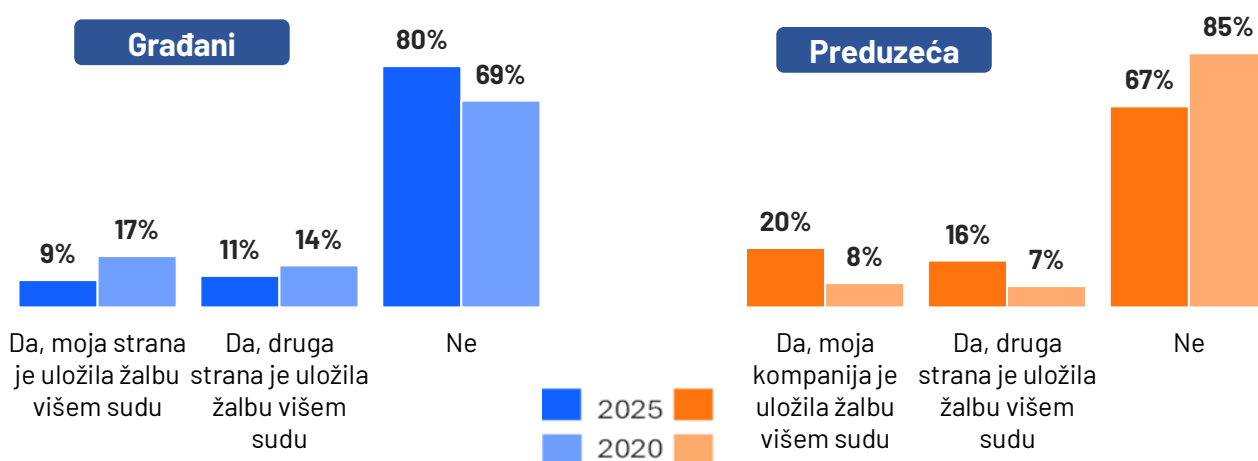
(Da li vjerujete apelacionom sistemu?); Baza: oni koji su učestvovali u sudskom postupku u protekle tri godine kojima je data prvostepena presuda kao fizičkom licu ili okrivljenom, ili tužiocu, ili strani u sporu (Građani, 2025, n=343; 2020, n=357; Preduzeća, 2025, n=79; 2020, n=109)

696. U poređenju sa istraživačkim talasom iz 2020. godine, u 2025. nijesu zabilježene značajne razlike. Drugim riječima, povjerenje u žalbeni sistem među korisnicima ostaje stabilno.

697. Žalbe se češće podnose u preduzećima nego među pojedinačnim građanima. Približno jedan od pet građana (20%) koristi proces žalbe, bilo da je sami podnose ili ih podnosi suprotna strana, dok je odnos žalbi u poslovnom sektoru oko jedan od tri (36%). To znači da 80% građana i 67% preduzeća nije podnijelo svoj slučaj višem sudu (Grafikon 165).

698. Među građanima, kada je riječ o sopstvenoj spremnosti da ulože žalbu, muškarci značajno češće od žena podnose žalbu višem sudu. Tokom posljednje tri godine, 14% muškaraca je podnijelo žalbu, u poređenju sa samo 4% žena. S druge strane, 88% žena i 73% muškaraca odlučilo je da ne traži reviziju odluke prvostepenog suda. Takođe, odluke u prekršajnim predmetima se najrjeđe osporavaju – 93% ostaje neizmijenjeno, u poređenju sa 78% u parničnim i 70% u krivičnim predmetima.

Grafikon 165 - GRAĐANI I PREDUZEĆA: ŽALBE VIŠEM SUDU

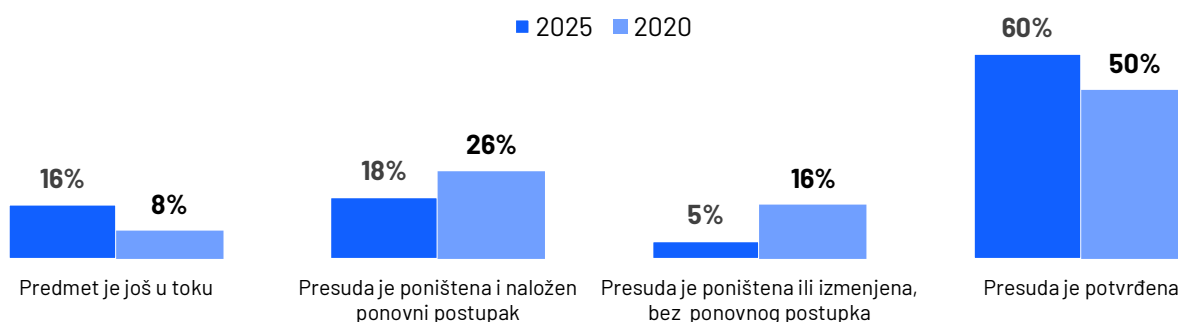
(Da li ste Vi ili druga strana uložili žalbu višem sudu? / Da li je Vaša kompanija ili druga strana uložila žalbu višem sudu?); Baza: Oni koji su imali sudsko iskustvo u protekle tri godine i prvostepenu presudu (Građani, 2025, n=343; 2020, n=357; Preduzeća, 2025, n=79; 2020, n=109)

699. U poređenju sa 2020. – zanimljivo je da su preduzeća u posljednje tri godine bila aktivnija u podnošenju žalbi višim sudovima nego građani, što je u suprotnosti sa prethodnim periodom, kada su građani češće podnosili svoje slučajeve žalbenim sudovima.

700. Nakon što je slučaj upućen višem sudu, presuda je potvrđena u 60% slučajeva koji su uključivali građane. U 23% slučajeva presude su ponovo razmatrane od strane višeg suda ili je bila potrebna revizija. Veličina uzorka predstavnika preduzeća koji su uložili žalbu je suviše mala da bi se izvukli validni zaključci (n=28)(Grafikon 166).

701. Nakon završetka žalbenog postupka, skoro 68% presuda je u potpunosti izvršeno, 30% je izvršeno djelimično, dok samo 2% presuda još uvijek na čekanju izvršenja.

Grafikon 166 - GRAĐANI

(Kakva je bila odluka višeg suda nakon žalbi podnijetih po odluci prvostepenog suda?); Baza: Građani koji su imali iskustvo sa slučajevima gdje je jedna od strana uložila žalbu višem sudu (Građani, 2025, n=70; 2020, n=66)¹⁵

¹⁵ Baza preduzeća koja su imala iskustvo sa višim sudom je suviše mala da bi se mogli izvući validni zaključci.

7. PERCEPCIJA UTICAJA MEDIJA NA PRAVOSUĐE

- Postoji izražena podjela između profesionalaca u pravosuđu i građana kada je riječ o percepciji medijskog izvještavanja. Profesionalci u pravosuđu uglavnom vide medijsko izvještavanje kao negativno: 90% sudija i 71% tužilaca smatra da mediji prikazuju sudove lošije nego što zaista jesu. Advokati su bliži ovom mišljenju nego opšta populacija. Građani, s druge strane, medijsko izvještavanje doživljavaju kao uravnoteženije, pri čemu većina vjeruje da je izvještavanje objektivno (42%), mada je ovaj udio značajno opao u poređenju sa 2020. godinom (48%). Samo 16% građana smatra da su sudovi prikazani negativnije nego što jeste, dok 35% građana smatra da je slika čak bolja nego u realnosti. Zanimljivo je da gotovo nijedan sudija (0,4%) ne smatra da mediji kreiraju bolju sliku od stvarnosti.
- Na stavove građana utiče više faktora. Socioekonomske karakteristike pokazuju da građani sa nižim prihodima (42%) češće smatraju da mediji prikazuju sudove povoljnije, u poređenju sa građanima sa višim prihodima (31%). Stanovnici urbanih sredina su svjesniji negativnog prikaza (17%) i češće vjeruju u objektivnost medija (44%), dok su stanovnici ruralnih područja više neodlučni (18% bez mišljenja naspram 5% u urbanim sredinama). Geografske razlike pokazuju da stanovnici sjevernog regiona medijske izvještaje doživljavaju kao negativnije nego što što bi trebalo da budu (20% naspram 13% u centralnim oblastima).
- Politička i etnička dimenzija pokazuje da polovina pristalica vladajuće partije (51%) smatra da su mediji objektivni, što je znatno više u odnosu na pristalice opozicije, među kojima samo 27% vjeruje u objektivnost medija, dok 55% smatra da mediji prikazuju sudove povoljnije nego što jeste stvarnost. Takođe, skoro polovina građana srpske nacionalnosti takođe smatra izvještavanje objektivnim, naspram 36% građana crnogorske nacionalnosti.
- Tužilaštvo se opaža kao da dobija nešto manje negativnog medijskog pokrivanja nego sudovi, iako tužiocima sami vide sličan negativni tretman za obje institucije. Tako, 60% sudija smatra da je tužilaštvo prikazano lošije nego što jeste (naspram 90% za sudove), 54% advokata isto vidi za tužilaštvo (naspram 62% za sudove), dok oko 70% tužilaca smatra da obje institucije dobijaju sličnu negativnu pokrivenost.
- Perspektiva građana prati slične demografske obrasce za tužilaštvo kao i za sudove, uz dodatne razlike: zaposleni u državnom sektoru češće od drugih smatraju da mediji izvještavaju o tužilaštvu negativnije (20%, u poređenju sa 13% zaposlenih u privatnom sektoru i 10% građana sa drugim radnim statusom). Regionalne varijacije su prisutne, pri čemu su stanovnici sjevera nesigurniji od drugih (17%, u poređenju sa prosjekom populacije od 8%), dok oni u centralnom i južnom dijelu zemlje u većoj mjeri vjeruju u objektivnost medija (oko 45%) u poređenju sa stanovnicima sjevera (35%).
- Percepcija da je medijsko izvještavanje „lošije nego stvarnost“ porasla je među određenim profesionalnim grupama, posebno advokatima, što ukazuje na rastuću zabrinutost pravosudne zajednice zbog prikaza u medijima.

702. Uloga medija u oblikovanju javnog mnjenja o pravosudnim pitanjima uglavnom se negativno doživljava među profesionalcima u ovoj oblasti, dok građani imaju uravnoteženije stavove. Znatna većina sudija (90%) i tužilaca (71%) smatra da medijski izvještaji prikazuju sudove u lošijem svjetlu nego što oni zaista jesu. Sličan trend se primjećuje i kada je riječ o prikazu tužilaštva, pri čemu 67% tužilaca i 60% sudija smatra da je prikaz tužilaštva negativniji nego što je stvarnost. Stavovi advokata su donekle uravnoteženiji, ali većina i dalje smatra da su sudovi i tužilaštvo prikazani nepovoljnije nego što zaista jesu. Nasuprot tome, građani imaju mnogo blaže percepcije, pri čemu mnogi vjeruju da je medijsko izvještavanje objektivno, pa čak i da medijski prikazi predstavljaju sudove i tužilaštvo u povoljnijem svjetlu nego što je realnost.

7.1. Medijski imidž sudova

703. Većina profesionalaca u pravosuđu smatra da mediji prikazuju sudove u lošijem svjetlu nego što stvarnost opravdava. Ovo mišljenje je naročito izraženo među sudijama, kod kojih se devet od deset slaže sa tim stavom. Takođe, sedam od deset tužilaca i šest od deset advokata smatraju da medijsko izvještavanje nije objektivno i da prikazuje sudove nepovoljnije nego što zaslužuju (Grafikon 167).

704. Nasuprot tome, građani imaju blaže stavove. Većina vjeruje da je prikaz pravosuđa u medijima objektivan, dok samo 16% smatra da mediji prikazuju sudove negativnije nego što zaista jesu. Zanimljivo je da opšta populacija pokazuje skeptičnost prema medijima u suprotnom pravcu u odnosu na profesionalce – više od trećine građana smatra da mediji stvaraju bolju sliku pravosuđa nego što je stvarnost. Ovo je u suprotnosti sa samo 10% advokata, 6% tužilaca i gotovo nijednim sudijom koji dijele isto mišljenje.

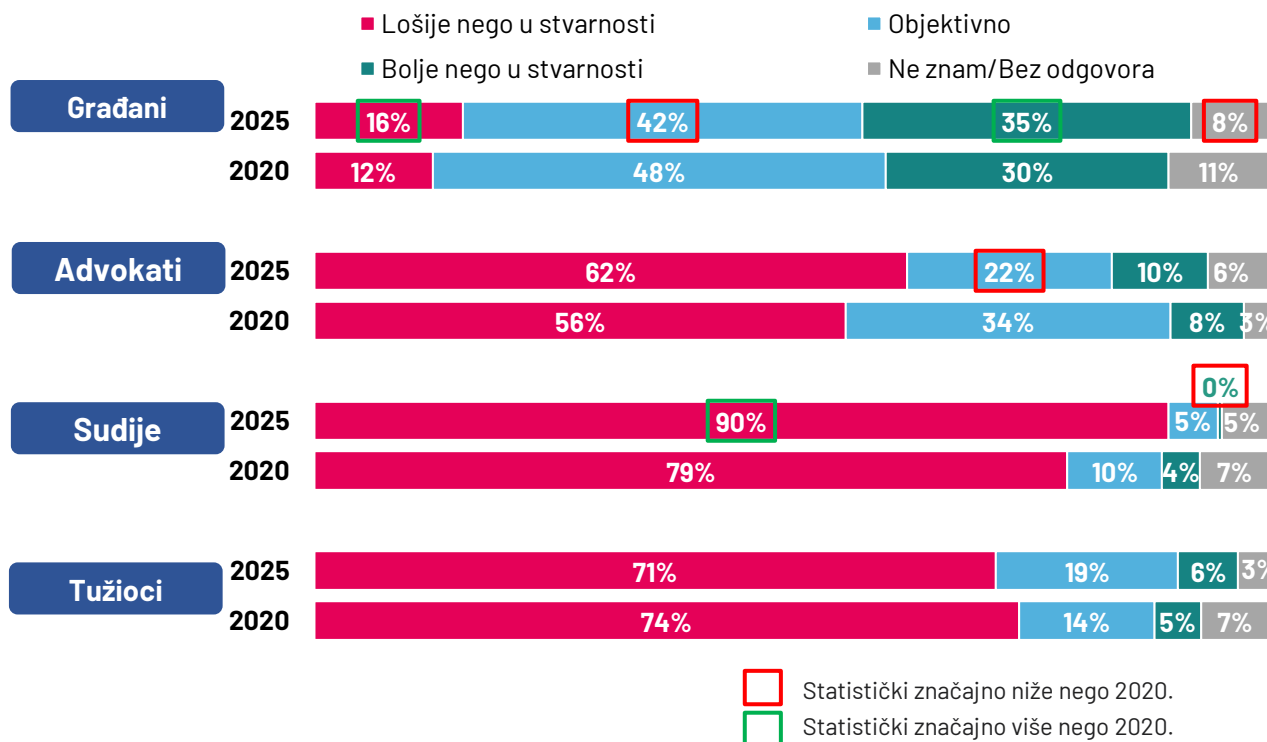
705. Postoje značajne razlike među različitim grupama građana kada je riječ o percepciji medijskog prikaza sudova. Građani sa prihodima ispod prosjeka značajno češće smatraju da mediji prikazuju sudove povoljnije nego što jeste realnost (42% u poređenju sa 31% građana sa prihodima iznad prosjeka). S druge strane, stanovnici sjevernih regiona češće doživljavaju medijsko prikazivanje kao negativno preuveličano, pri čemu 20% izražava ovaj stav naspram 13% građana u centralnim oblastima. Stanovnici urbanih sredina češće primjećuju negativno preuveličavanje medija (17%) nego oni iz ruralnih oblasti (11%). Ipak, građani iz urbanih sredina češće vjeruju u objektivnost medija, sa 44% koji podržavaju ovaj stav, u poređenju sa 37% stanovnika ruralnih sredina. Suprotno tome, građani u ruralnim područjima češće ostaju neutralni ili neodlučni po pitanju medijskog izvještavanja o pravosuđu, pri čemu 18% nema mišljenje, naspram samo 5% u urbanim sredinama.

706. Na percepciju građana utiču i politička i etnička opredjeljenja. Veći procenat građana srpske nacionalnosti smatra medijsko izvještavanje objektivnim (49%), u poređenju sa 36% građana crnogorske nacionalnosti. Građani crnogorske i drugih nacionalnosti češće vjeruju da mediji kreiraju povoljniju sliku sudova nego Srbi – 42% etničkih Crnogoraca i 42% drugih nacionalnosti dijeli ovaj stav, naspram 21% etničkih Srba.

707. Što se tiče političkih preferencija, pristalice vladajuće partije češće vjeruju u objektivnost medija (51%). Nasuprot tome, samo 27% građana bliskih opoziciji smatra da su mediji objektivni. Takođe, 27% pristalica vladajuće partije smatra da mediji prikazuju sudove negativnije nego što jeste, dok samo 10% pristalica opozicije i 12% politički neutralnih građana dijeli ovaj stav. Suprotno tome, pristalice opozicije češće vide medijski prikaz sudova kao povoljniji nego što jeste, pri čemu 55% dijeli ovo mišljenje, dok među pristalicama vladajuće partije to mišljenje deli samo 17%, a među politički neutralnim građanima 35%.

708. Među sudijama, one sa manje radnog iskustva češće doživljavaju medijsko izvještavanje o sudovima kao negativno preuveličano – 95% dijeli ovaj stav. Nasuprot tome, 85% sudija sa više od pet godina iskustva dijeli isto mišljenje. Kod advokata, stariji i iskusniji pojedinci češće nemaju mišljenje o prikazu sudova u medijima u poređenju sa mlađim i manje iskusnim kolegama (12% naspram 3% i 11% naspram 3%, respektivno).

Grafikon 167 - GRAĐANI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: UTICAJ MEDIJA NA IMIDŽ SUDOVA

(Kakvu sliku o sudu/pravosudnom sistemu u Crnoj Gori mediji generalno kreiraju?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani: 2025, n=1305; 2020, n=1333; Advokati: 2025, n=150; 2020, n=151; Sudije: 2025, n=155; 2020, n=192; Tužioc: 2025, n=71; 2020, n=83)

709. U poređenju sa 2020. – Građani su sada odlučniji nego prije, sa znatno manjim udjelom onih koji nemaju mišljenje. S druge strane, procenti u sve tri kategorije su se značajno promijenili: povećao se broj onih koji vide pristrasno medijsko izvještavanje, dok je smanjen broj onih koji vjeruju u objektivnost medija. Advokati takođe, u manjoj mjeri, vjeruju u objektivno medijsko izvještavanje. Sudije su sada kritičnije prema medijima nego prije pet godina, sa porastom onih koji smatraju da je medijsko izvještavanje lošije nego što bi trebalo da bude. Zanimljivo, gotovo nijedna sudija ne smatra da je slika bolja nego stvarnost (0,4%). Tužioc su jedina populacija čija percepcija ovog pitanja se nije značajno promijenila.

7.2. Medijski imidž tužilaštva

710. Građani imaju gotovo isti stav kao i za sudove kada je riječ o medijskom imidžu tužilaštva, dok je udio sudija i advokata koji smatraju da je ova slika lošija nego što jeste nešto niži nego što je prethodno zabilježeno za imidž sudova (Grafikon 168).

711. Sudije smatraju da je medijsko izvještavanje o tužilaštvu manje negativno nego izvještavanje o sudovima. Konkretno, 60% sudija smatra da mediji prikazuju tužilaštvo lošije nego što stvarnost odražava, dok 90% misli isto o prikazu sudova. Advokati dijele sličan stav: 54% vjeruje da medijsko izvještavanje preuveličava negativne aspekte tužilaštva, dok 62% smatra isto za prikaz sudova. Tužioc pak smatraju da obje institucije – sudovi i tužilaštvo – dobijaju sličan tretman u medijima: više od 70% njih primjećuje negativnije medijsko izvještavanje nego što stvarno jeste za obje institucije.

712. Kao i kod medijskog imidža sudova, postoje značajne razlike među grupama građana kada je riječ o prikazu tužilaštva u medijima. Među građanima, zaposleni u državnom sektoru češće od drugih smatraju da mediji prikazuju tužilaštvo lošije nego što jeste (20%, u poređenju sa 13% zaposlenih u

privatnom sektoru i 10% onih sa drugim radnim statusom)¹⁶. Pored toga, osobe koje nijesu u potpunosti zaposlene ni u privatnom ni u državnom sektoru – poput preduzetnika, studenata, penzionera, domaćica ili nezaposlenih – češće nemaju mišljenje o medijskom imidžu pravosuđa. Ova grupa bilježi 12% neodlučnih, dok samo 6% onih koji su aktivni u privatnom ili javnom sektoru dijeli ovu nesigurnost.

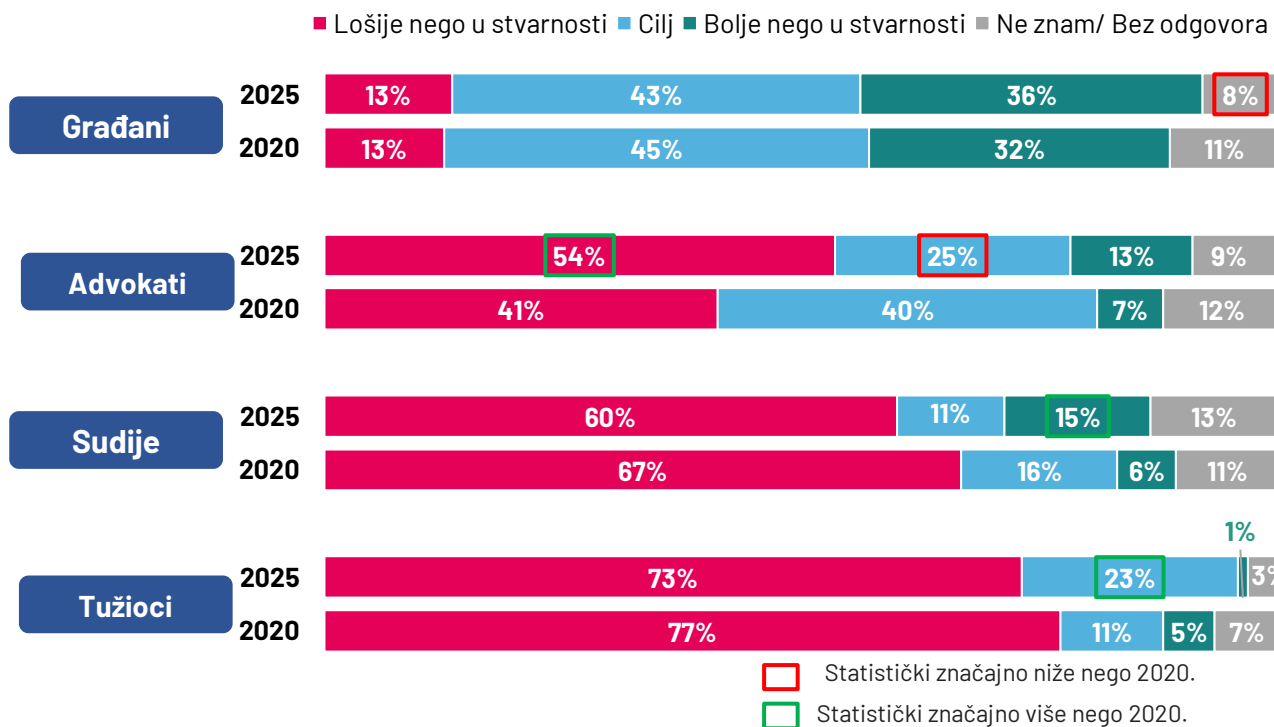
713. Postoje značajne regionalne razlike među građanima. Stanovnici centralnog i južnog regiona češće vjeruju da mediji prikazuju objektivniji pogled na tužilaštvo ili da su prikazi povoljniji nego što je stvarnost. Konkretno, oko 45% građana u ovim regionima smatra da su mediji objektivni, u poređenju sa 35% u sjevernom regionu. Takođe, 40% stanovnika juga i 37% centralnog regiona smatra da mediji daju bolju sliku tužilaštva, dok samo 28% stanovnika sjevera dijeli ovo mišljenje. Sa druge strane, građani sa sjevera češće su neodlučni oko medijskog prikaza, sa većim procentom koji vjeruje da mediji prikazuju tužilaštvo lošije nego što zaslužuje. Konkretno, 17% stanovnika sjevera nema mišljenje o ovom pitanju, u poređenju sa 7% u centralnom regionu i 2% na jugu. Dodatno, 20% ispitanika sa sjevera smatra da mediji stvaraju negativniju sliku, dok je samo 11% centralnih stanovnika tog stava. Pored regionalnih razlika, postoje i razlike između urbanih i ruralnih područja – građani u urbanim sredinama češće vjeruju u objektivno izvještavanje (45%, naspram 37% u ruralnim oblastima), dok stanovnici ruralnih sredina češće nemaju mišljenje (16%, u poređenju sa 5% u urbanim područjima).

714. Na kraju, razlike su očigledne i po etničkoj i političkoj pripadnosti. Građani srpske nacionalnosti, kao i oni bliži vladajućoj partiji u političkim stavovima, znatno češće vjeruju da mediji izvještavaju o tužilaštvu objektivno ili lošije nego što stvarnost pokazuje. Konkretno, svaki drugi građanin srpske nacionalnosti (51%) naglašava objektivnost, u poređenju sa 37% građana crnogorske nacionalnosti. Dodatno, 18% izražava stav da je medijski prikaz lošiji nego što stvarnost pokazuje, u poređenju sa 8% građana drugih etničkih grupa osim Crnogoraca i Srba. Nasuprot tome, građani crnogorske i drugih etničkih grupa mnogo češće smatraju da je medijski prikaz tužilaštva čak bolji nego stvarnost (43% u obje grupe, u poređenju sa 21% etničkih Srba).

715. Među advokatima, stariji profesionalci znatno češće nemaju mišljenje o medijskom imidžu tužilaštva. Oko jedan od pet (18%) starijih od 49 godina ne izražava stav, u poređenju sa samo 4% njihovih mlađih kolega.

¹⁶ Ostali radni status: samozaposlen/preduzetnik, učenik/student, domaćica, penzioner, trenutno nezaposlen

Grafikon 168 - GRAĐANI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: UTICAJ MEDIJA NA IMIDŽ TUŽILAŠTVA

(Kakvu sliku o tužilaštvu u Crnoj Gori mediji generalno kreiraju?) Osnova: Ukupna ciljna populacija; (Građani: 2025, n=1305; 2020, n=1333; Advokati: 2025, n=150; 2020, n=151; Sudije: 2025, n=155; 2020, n=192; Tužioci: 2025, n=71; 2020, n=83)

716. U poređenju sa 2020. – Kao i kod sudova, građani su sada manje neodlučni kada je u pitanju medijski prikaz tužilaštva nego 2020. godine, sa znatno manjim udjelom onih koji nemaju mišljenje. Međutim, percepcija građana o medijskom izvještavanju o tužilaštvu se za proteklih pet godina nije značajno promijenila. S druge strane, advokati u manjoj mjeri vjeruju u objektivno izvještavanje, dok se udio onih koji smatraju da mediji prikazuju tužilaštvo lošije nego što je stvarnost značajno povećao. Suprotno tome, u poređenju sa 2020., veći procenat sudija sada vjeruje da je medijsko izvještavanje o tužilaštvu povoljnije nego što bi trebalo. Podaci iz 2025. takođe pokazuju da se udio tužilaca koji smatraju medijsko izvještavanje objektivnim udvostručio u proteklih pet godina.

8. PERCEPCIJA EFEKATA REFORMI PRAVOSUĐA

Uticaj reformi u protekloj deceniji:

- Trenutna analiza raspoloženja u vezi sa stanjem sudskih reformi pokazuje da su tužioci najoptimističnija grupa zainteresovanih strana, sa 73% koji imaju povoljan stav o reformama u posljednjih deset godina, zatim sudije sa 57%, dok građani, preduzeća, advokati i osoblje sudova imaju oko 40% pozitivnog mišljenja, što ukazuje na umjerenu podršku.
- Advokati se izdvajaju kao najkritičnija grupa, sa 32% koji ocjenjuju reforme negativno – što je najviši negativni procenat među svim grupama.
- Značajan dio svih grupa (otprilike jedan od četiri) smatra da reforme nijesu imale nikakav uticaj na pravosuđe, dok je taj procenat među preduzećima čak jedan od tri.
- Samo tužioci pokazuju snažno povjerenje da su reforme napravile razliku, pri čemu samo 15% smatra da reforme nijesu imale uticaja.
- U poređenju sa 2020. godinom, građani su jedina grupa koja pokazuje poboljšanje: pozitivno mišljenje poraslo je sa 26% na 42%, dok se percepcija "bez uticaja" smanjila sa 40% na 24%. S druge strane, preduzeća su doživjela značajan pad: negativno mišljenje se utrostručilo sa 7% na 22%, dok je "bez uticaja" poraslo sa 17% na 35%; pozitivno raspoloženje opalo je sa 66% na 40%.
- Među profesionalcima, advokati su zabilježili najveći profesionalni pad: povoljno mišljenje palo je sa 59% na 38%, dok se negativno mišljenje više nego udvostručilo sa 14% na 32%. Sudije su takođe postale skeptičnije, sa negativnim percepcijama koje su skoro utrostručene sa 6% na 16%, dok su "bez uticaja" porasle sa 10% na 24%. Osoblje sudova je pratilo slične obrasce: negativno mišljenje poraslo je sa 12% na 22%, "bez uticaja" sa 15% na 25%, a pozitivno mišljenje opalo je sa 67% na 45%. Čak i tužioci, iako i dalje najpozitivniji, zabilježili su eroziju povjerenja u reforme: povoljno mišljenje opalo je sa 93% na 73%, dok je negativno mišljenje poraslo sa 3% na 11%.

Pravac reformskog procesa:

- Procjena pravca reformi ukazuje na oprezni optimizam, ali i podijeljena mišljenja. Sudije, preduzeća, građani i osoblje sudova pokazuju da otprilike polovina članova svake grupe vjeruje da reforme idu u pravom smjeru, što odražava umjeren optimizam u vezi sa budućim reformskim mjerama. Advokati su ovdje izuzetak – u njihovoj grupi veći procenat smatra da reforme ne idu pravim putem. Suprotno tome, tužioci ostaju najoptimističniji, pri čemu tri četvrtine vjeruje da su sudske reforme na dobrom putu.
- Iskustvo građana sa sudskim sistemom značajno utiče na njihov pogled na pravac reformi. Oni koji su učestvovali u krivičnim predmetima imaju znatno negativnije stavove nego učesnici u građanskim slučajevima. Konkretno, 58% učesnika u krivičnim predmetima smatra da reforme ne idu u pravom smjeru, dok isto misli samo 25% učesnika u građanskim predmetima.
- Pored toga, stavovi građana o reformama pravosudnog sistema zavise i od geografskog položaja, političkih stavova i etničke pripadnosti. Opšte gledano, stanovnici sjevera, građani srpske nacionalnosti i pristalice vladajuće partije češće imaju pozitivan pogled na rezultate i pravac reformi. Nasuprot tome, crnogorski građani, stanovnici drugih regiona i pristalice opozicionih partija češće ocjenjuju reforme negativno.

Informacioni kanali o pravosudnim reformama:

- Među građanima i dalje dominiraju tradicionalni mediji, uz rast digitalnih izvora. Televizija ostaje najvažniji kanal za informacije o reformama pravosuđa – na nju se oslanja 56% građana, što značajno prevazilazi bilo koji drugi pojedinačni izvor. Neformalni kanali zauzimaju drugo mjesto: 38% građana dobija informacije od prijatelja, porodice i kolega, što ističe značaj usmene komunikacije. Ipak, digitalne

platforme bilježe značajnu upotrebu – 28% koristi društvene mreže, a 27% neformalne web portale, što pokazuje pomak ka onlajn informisanju, naročito među mlađim i visokoobrazovanim građanima. Mladi (18–29 godina) su najaktivniji digitalno: 39% koristi društvene mreže, a 34% neformalne sajtove za informacije o reformama. Stariji građani (60+) koriste digitalne kanale znatno rjeđe – samo 17% društvene mreže i 15% neformalne sajtove.

- Zvanični izvori, poput sajtova sudova i ministarstava, dosežu tek 11% građana. Tradicionalni štampani mediji (novine – 9%) i radio (4%) igraju marginalnu ulogu u informisanju građana o reformama.
- Nedavno iskustvo sa sudom značajno povećava upotrebu konsultacija sa advokatima: 22% onih koji su imali iskustvo sa sudom se konsultuje sa advokatima, dok je kod onih bez iskustva taj procenat svega 2%. Građani sa sudskim iskustvom takođe dvostruko češće koriste zvanične sajtove (18% naspram 10%) i šest puta su skloniji provjeri oglasnih tabli sudova (12% naspram 2%).
- Iskustvo sa drugim pravnim uslugama (uprava sudova, notari, izvršitelji) takođe povećava upotrebu konsultacija sa advokatima i zvaničnih sajtova.
- Za razliku od građana, preduzeća se najviše oslanjaju na neformalne društvene mreže: 40% dobija informacije preko kolega, prijatelja i članova porodice, a znatno više koriste zvanične institucionalne izvore – 33% koristi sajtove sudova i ministarstava, što je tri puta više nego kod građana (11%). Televizija je manje dominantna među preduzećima (29%) nego među građanima (56%). Neformalni veb portali (21%) i društvene mreže (17%) koriste se rjeđe nego kod građana.
- Među profesionalcima, advokati koriste miješani pristup prikupljanju informacija o pravosudnim reformama, koristeći i zvanične kanale i svoje profesionalne mreže, kao i javne medije. Nasuprot tome, sudije i tužiocima se prvenstveno oslanjaju na zvanične kanale, kao što su zvanični veb-sajtovi, mejlovi, pisana korespondencija, profesionalne asocijacije i događaji.

717. Procjena pravosudnih reformi u posljednjih deset godina znatno varira među različitim grupama. Tužiocima se izdvajaju kao najpozitivnija grupa – 73% njih ima povoljan stav o sprovedenim reformama. Sudije slijede sa 57% pozitivnih mišljenja. Među građanima, preduzećima, advokatima i osobljem sudova, oko 40% ocjenjuje reforme povoljno. Advokati su najkritičnija grupa – trećina njih smatra da reforme imaju negativan uticaj. Slična skepsa prisutna je u manjoj mjeri i kod drugih grupa: 27% građana i oko petina predstavnika preduzeća i sudskog osoblja takođe ocjenjuju reforme negativno. Zabrinjavajuće je što značajan dio ispitanih, otprilike jedan od četiri građana, advokata, sudija i osoblja sudova, smatra da reforme nijesu imale nikakav uticaj na pravosuđe. Ova percepcija je još izraženija među predstavnicima preduzeća, gdje jedan od tri dijeli ovo mišljenje. Jedino među tužiocima ovaj stav nije čest – samo 15% smatra da reforme nijesu imale uticaja.

718. Poređenje sa 2020. pokazuje da su građani jedina grupa koja je zabilježila blagi napredak u percepciji reformi – procenat pozitivnih ocjena porastao je sa 26% u 2020. na 42% u 2025. Istovremeno, udio građana koji smatraju da reforme nijesu imale uticaja značajno je pao sa 40% na 24%. Suprotno tome, druge grupe razvile su sve negativniji stav. Poslovna zajednica bilježi naročito dramatičnu promjenu: procenat predstavnika preduzeća koji ocjenjuju reforme negativno više je nego utrostručen (sa 7% na 22%), dok se procenat onih koji smatraju da reforme nijesu imale uticaja udvostručio (sa 17% na 35%). Pozitivan stav među preduzećima pao je sa 66% na 40%.

719. Među pravnim profesionalcima, advokati su zabilježili najveći pad povjerenja – povoljne ocjene pale su sa 59% na 38%, dok su negativne percepcije više nego udvostručene (sa 14% na 32%). Sudije su takođe postale skeptičnije: negativne ocjene porasle su sa 6% na 16%, a oni koji smatraju da reforme nijesu imale uticaja sa 10% na 24%. Osoblje sudova prati sličan trend – negativna mišljenja porasla su sa 12% na 22%, a udio onih koji smatraju da reforme nijesu imale uticaja sa 15% na 25%. Procenat administrativnih zaposlenih koji ocjenjuju pozitivan uticaj pao je sa 67% na 45%. Čak i tužiocima,

iako ostaju najoptimističnija grupa, zabilježili su pad povjerenja: povoljne ocjene pale su sa 93% na 73%, negativne porasle sa 3% na 11%, a oni koji smatraju da reforme nijesu imale uticaja sa 4% na 15%.

720. Što se tiče pravca reformi pravosudnog sistema, tužioci ostaju najoptimističnija grupa – tri četvrtine njih smatra da reforme idu u pravom smjeru. Sudije, preduzeća, građani i osoblje sudova otprilike polovina članova svake grupe iskazuje povjerenje u pravac reformi. Prisutnost značajnog broja odgovora „ne znam“, naročito među osobljem sudova (24%) i sudijama (17%), ukazuje na neizvjesnost ili nedostatak jasnog razumijevanja reformskog pravca čak i među onima koji rade u pravosudnom sistemu.

721. Kao i kod mnogih drugih pitanja o pravosuđu, percepcija građana o reformama zavisi od geografskog položaja, političkih stavova i etničke pripadnosti. Građani sa sjevera zemlje, osobe srpske nacionalnosti i pristalice vladajuće partije generalno su pozitivniji u ocjeni rezultata i pravca reformi u odnosu na crnogorske građane, stanovnike drugih regiona i osobe koje se politički identifikuju sa opozicionim partijama.

722. Što se tiče izvora informacija o reformama pravosuđa, televizija ostaje dominantan kanal za građane – 56% njih koristi ovaj medij. Slijede neformalni kanali: 38% građana dobija informacije preko prijatelja, porodice i kolega, što naglašava značaj usmene komunikacije u oblikovanju javnog mišljenja o promjenama u pravosuđu. Digitalne platforme takođe dobijaju na značaju, posebno među mlađim i visokoobrazovanim građanima, dok je televizija glavni izvor informacija za starije građane i one sa nižim obrazovanjem. Zvanične institucije, poput sajtova sudova i ministarstava, koriste samo 11% građana, a advokate konsultuje samo 6%. Nivo obrazovanja značajno utiče na konsultacije sa pravnim stručnjacima – visokoobrazovani građani traže informacije od advokata u 12% slučajeva, u poređenju sa 4% onih sa srednjim obrazovanjem i zanemarljivih 0,3% kod osoba sa niskim obrazovanjem. Ovaj obrazac pokazuje da obrazovaniji građani ne samo da imaju veći pristup profesionalnim pravnim savjetima, već i više cijene stručno tumačenje reformskih inicijativa. Značajno je i da 7% građana ne koristi nijedan kanal za informisanje o reformama, što pokazuje segment populacije potpuno isključen iz reformskog informisanja.

723. Direktno iskustvo sa sudskim sistemom takođe značajno mijenja ponašanje u traženju informacija. Osobe sa nedavnim iskustvom u pravnim uslugama, bilo među građanima ili u poslovnoj zajednici, mnogo češće koriste zvanične kanale i konsultuju advokate nego oni bez takvog iskustva. Tip predmeta u kojem su učestvovali takođe oblikuje percepciju reformi: 58% onih sa iskustvom u krivičnim predmetima vidi reforme negativno, dok je među učesnicima u građanskim predmetima ovaj procenat 25%.

724. Među profesionalcima, advokati primjenjuju kombinovani pristup u prikupljanju informacija o reformama, koristeći zvanične kanale, profesionalne mreže i javne medije. Sudije i tužioci uglavnom se oslanjaju na zvanične kanale – sajtove, email i pisanu korespondenciju, profesionalna udruženja i stručne događaje.

8.1. Opšta percepcija efekata reformi pravosuđa kod korisnika sudskih usluga, pružalaca sudskih usluga i advokata

8.1.1. Procjena uticaja nedavnih pravosudnih reformi

725. Najpozitivnija grupa u ocjeni reformi pravosuđa u Crnoj Gori u posljednjih 10 godina su tužioci – 73% njih ima povoljan stav o reformama, dok sudije slijede sa 57% pozitivnih ocjena. Među svim ostalim grupama, oko 40% ispitanika ocjenjuje uticaj reformi u posljednjoj deceniji povoljno (Grafikon 169).

726. U većini populacija, jedan od četvoro ispitanika smatra da reforme nemaju uticaja na pravosuđe (građani, advokati, sudije i osoblje sudova). Ovaj procenat je nešto viši među poslovnim subjektima – jedan od troje predstavnika kompanija, dok je niži među tužiocima, kod kojih samo 15% smatra da reforme pravosuđa nijesu imale uticaja.

727. Advokati izražavaju najnegativniji stav prema reformama pravosuđa u proteklih deset godina – trećina njih ocjenjuje reforme negativno. Sličan stav dijele 27% građana i oko 20% predstavnika poslovnog sektora i osoblja sudova.

728. Značajne razlike u percepciji reformi primijećene su među građanima u zavisnosti od geografske raspodjele. Stanovnici centralnog regiona najnegativnije ocjenjuju uticaj reformi – 36% njih ima negativno mišljenje, u poređenju sa 24% u južnom i 14% u sjevernom regionu. Nasuprot tome, stanovnici sjevera imaju tendenciju da reforme ocjenjuju pozitivnije nego oni iz centralnog regiona – 52% njih izražava pozitivan stav, dok je u centralnom regionu ovaj procenat 37%. Građani južnog regiona češće navode da reforme nijesu imale nikakav uticaj – 30%, u poređenju sa 19% u centralnom regionu.

729. Takođe, stanovnici urbanih sredina češće primjećuju negativne efekte reformi od stanovnika ruralnih područja – 30% urbanih ispitanika vidi negativan uticaj, dok je u ruralnim sredinama ovaj procenat 20%. Nasuprot tome, ruralni stanovnici znatno češće biraju opciju „ne znam“ – 10% u odnosu na samo 5% urbanih ispitanika.

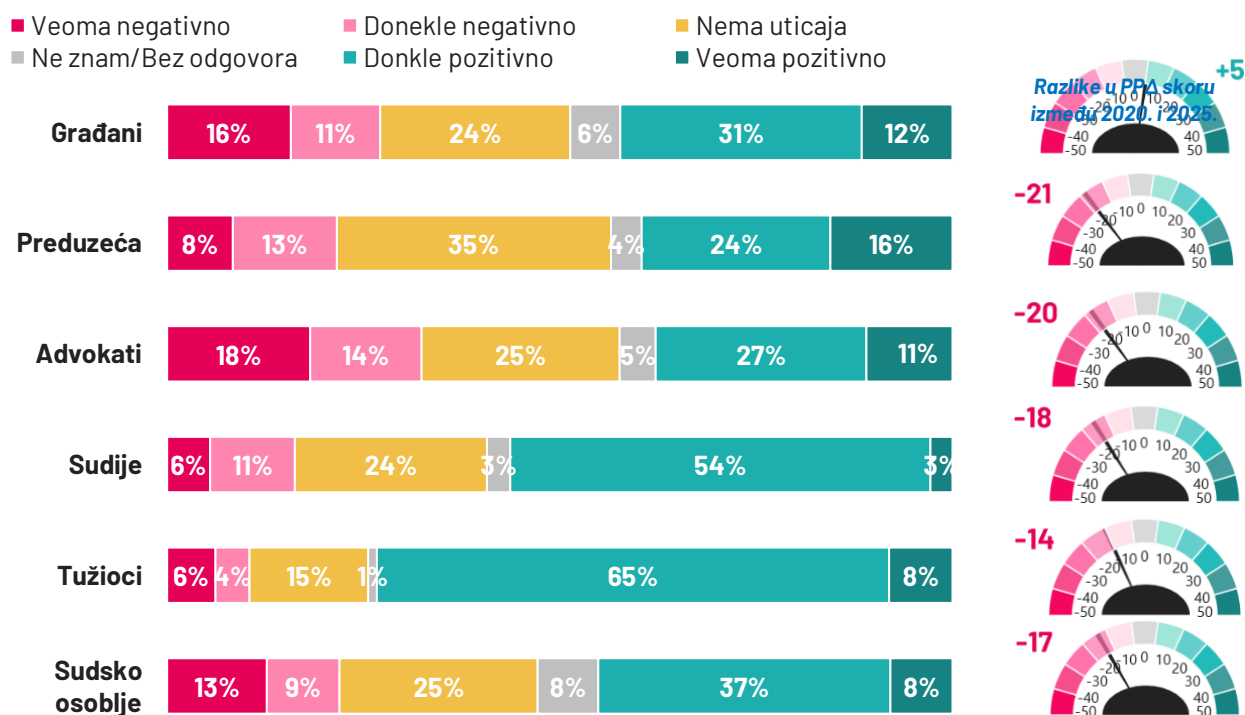
730. Percepciju uticaja reformi pravosuđa oblikuju i drugi faktori, uključujući ekonomske prilike. Osobe sa prihodima ispod prosjeka češće navode da reforme nijesu imale uticaja – 32% njih dijeli ovo mišljenje, u poređenju sa 21% onih sa prihodima iznad prosjeka. Etnička pripadnost i politička orijentacija takođe značajno utiču na stavove o reformama. Građani srpske nacionalnosti generalno su pozitivniji prema reformama – 48% njih dijeli ovaj stav, dok ga samo 37% etničkih Crnogoraca dijeli. Nasuprot tome, Crnogorci su generalno kritičniji prema reformama – 33% smatra da je njihov uticaj negativan, u poređenju sa 24% Srba i 19% osoba drugih etničkih pripadnosti.

731. Što se tiče političke orijentacije, osobe sklone opozicionim partijama najkritičnije su prema reformama – 37% njih ocjenjuje uticaj negativno. Nasuprot tome, 27% pristalica vladajuće partije i 20% politički neutralnih ispitanika imaju negativan stav. Zanimljivo je da ispitanici sa iskustvom u krivičnim predmetima značajno češće ocjenjuju reforme negativno – 42%, dok je među učesnicima u građanskim predmetima ovaj procenat 15%.

732. Što se tiče percepcije profesionalaca, među advokatima iskusniji pojedinci kritičnije ocjenjuju uticaj pravosudnih reformi. Konkretno, 42% advokata sa više od 10 godina prakse ocjenjuje uticaj reformi negativno, u poređenju sa 24% onih sa manje od 10 godina iskustva. Nasuprot tome, starije sudije pozitivnije ocjenjuju uticaj reformi nego mlađe – 62% u odnosu na 46%.

733. Takođe, sudije viših sudova, Apelacionog i Vrhovnog suda značajno pozitivnije gledaju na uticaj reformi u odnosu na sudije osnovnih sudova – 68% naspram 49%. Sudije osnovnih sudova znatno češće smatraju da reforme nijesu imale nikakav uticaj u poređenju sa sudijama viših sudova – 33% naspram 9%.

Grafikon 169 - GRAĐANI, POSLOVNI LJUDI, ADVOKATI, SUDIJE I TUŽIOCI: PROCJENA UTICAJA PRAVOSUDNIH REFORMI

(Kako biste ocijenili uticaj pravosudnih reformi u proteklih 10 godina na trenutno stanje pravosudnog sistema u Vašoj zemlji?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Građani n=1303; Poslovni ljudi n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioci n=71)

734. U poređenju sa 2020. godinom – građani su pokazali blagi napredak u percepciji reformi pravosuđa. Konkretno, udio pozitivnih ocjena reformi pravosuđa porastao je sa 26% na 42%, uz značajan pad onih koji smatraju da reforme nemaju nikakav uticaj (sa 40% na 24%). Nasuprot tome, ostale populacione grupe sada izražavaju negativniji stav prema reformama nego prije pet godina.

735. Posebno je lošija percepcija među preduzećima; značajno je porastao broj predstavnika preduzeća koji smatraju da reforme imaju negativan uticaj ili da nemaju nikakav efekat. Udio onih koji vide reforme negativno povećao se sa 7% na 22%, dok je udio onih koji ne vide nikakav efekat porastao sa 17% na 35%. Istovremeno, udio preduzeća koja imaju pozitivan stav prema reformama smanjio se sa 66% na 40%.

736. Najznačajnije promjene među profesionalcima primijećene su kod advokata, kod kojih je došlo do značajnog pada broja onih koji pozitivno ocjenjuju reforme, sa 59% na 38%. Istovremeno, udio advokata koji negativno ocjenjuju reforme povećao se sa 14% na 32%.

737. Sudije su takođe pokazale značajne promjene u percepciji tokom proteklih pet godina, sa rastom udjela onih koji vide negativan ili nikakav uticaj. Negativne ocjene sudija porasle su sa 6% na 16%, dok je udio onih koji smatraju da nema uticaja porastao sa 10% na 24%. Sličan trend primijećen je i kod sudskog osoblja; udio zaposlenih sa negativnim stavom povećao se sa 12% na 22%, a onih koji prijavljuju da reforme nemaju uticaja porastao je sa 15% na 25%. Nasuprot tome, smanjen je udio administrativnih zaposlenih koji vide pozitivan uticaj reformi, sa 67% na 45%.

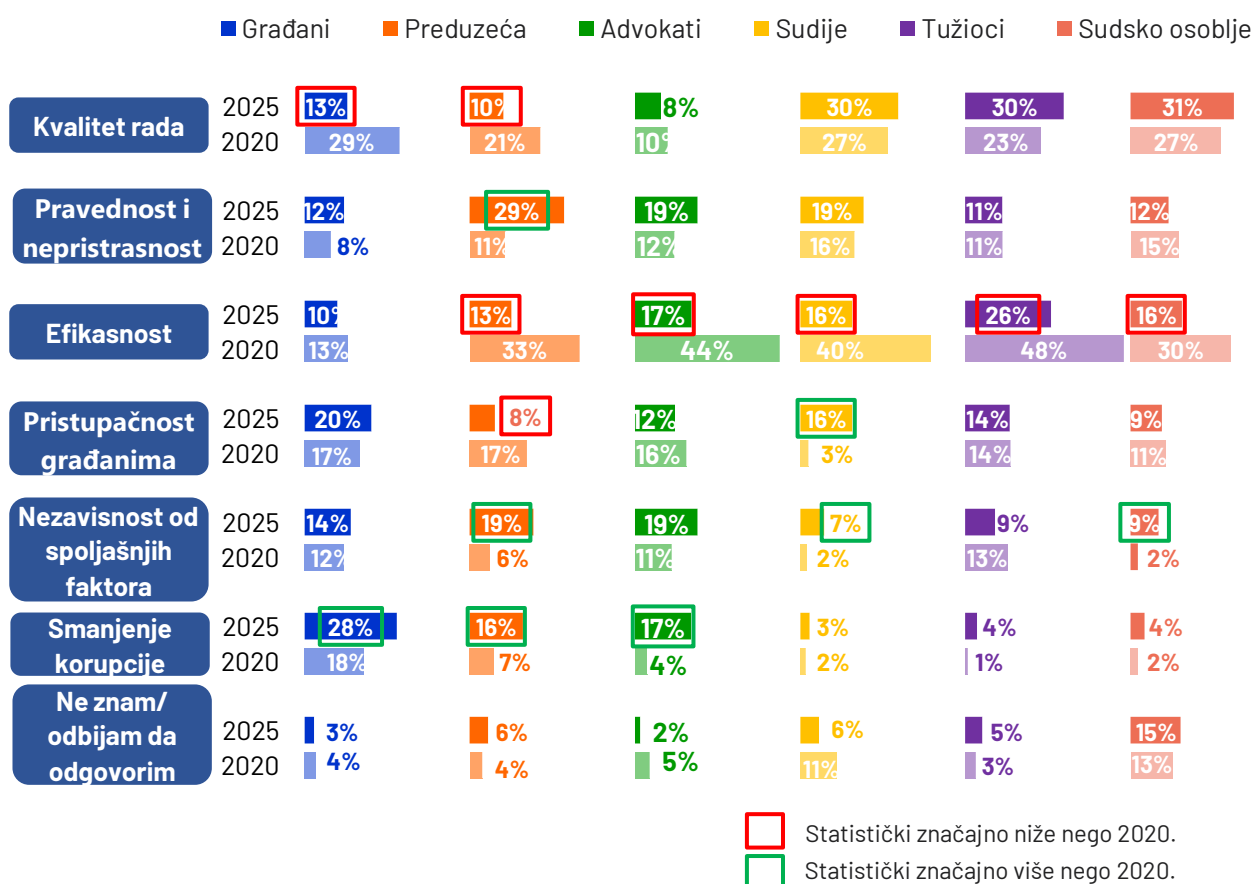
738. Iako tužioci i dalje ostaju najpozitivnija grupa prema reformama pravosuđa, i oni bilježe pad pozitivnih ocjena, sa 93% na 73%. Povećao se takođe udio onih sa negativnim stavom (sa 3% na 11%) i onih koji smatraju da reforme uopšte nijesu imale uticaj na pravosudni sistem (sa 4% na 15%).

8.1.2. Percepcija efekata prethodnih reformi pravosuđa

739. Oni koji su iskusili pozitivne efekte reformi su upitani da navedu koje aspekte pravosudnog sistema reforme najviše pogađaju. Među korisnicima, građani navode da su reforme prvenstveno uticale na smanjenje korupcije (28%), dok preduzeća ističu pravičnost i nepristrasnost kao najviše pogođena područja (29%).

740. Među profesionalcima, advokati su neodlučni u pogledu toga koji je aspekt pravnog sistema najviše unaprijeđen reformama: sličan procenat navodi pravičnost i nepristrasnost, nezavisnost od spoljašnjih faktora, efikasnost i smanjenje korupcije kao najviše pogođene (19% ili 17%). Sudije, tužioci i zaposleni u sudskoj administraciji dijele sličan stav: svi naglašavaju kvalitet i efikasnost prilikom ocjene doprinosa reformi. Pored toga, sudije ističu nezavisnost kao jedno od najviše unaprijeđenih područja pravosudnog sistema. (Grafikon 170)

Grafikon 170 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI I SUDSKO OSOBLJE: ASPEKTI PRAVOSUĐA KOJE ĆE BUDUĆE REFORME NAJVIŠE POBOLJŠATI

(Po Vašem mišljenju, na koji od sljedećih aspekata pravosudnog sistema su ove reforme imale najveći doprinos?) Baza: Oni koji pozitivno ocjenjuju uticaj pravosudnih reformi u posljednjih 10 godina na trenutno stanje pravosudnog sistema; (Građani: 2025,

741. U poređenju sa 2020. – Prema odgovorima gotovo svih ispitanih grupa, efikasnost više nije glavni fokus pravosudnih reformi, za razliku od prije pet godina, dok kvalitet i pravičnost i dalje ostaju istaknuti aspekti reformskog procesa kod sudija, tužilaca i osoblja sudova. Pored toga, sudije sada primjećuju da su pristupačnost i nezavisnost pravosudnog sistema dobili znatno više pažnje nego prije pet godina. Osoblje sudova takođe u većoj mjeri prepoznaje poboljšanja u oblasti nezavisnosti nego 2020. godine. Dalje, korisnici usluga i advokati, u poređenju sa prije pet godina, izvještavaju o značajnom smanjenju korupcije koje se pripisuje ovim reformama. Preduzeća takođe bilježe poboljšanja u oblasti pravičnosti i nezavisnosti kao rezultate reformi, u većoj mjeri nego 2020. godine.

8.1.3. Procjena trenutnih pravosudnih reformi

742. Svaka populaciona grupa, osim advokata, ima oko polovine ispitanika koji vjeruju da reformski proces ide u pravom smjeru. Među advokatima veći procenat smatra da reforme ne idu u pravom pravcu nego što misli da idu. Najoptimističniji u pogledu budućnosti reformi su tužioci, sa tri četvrtine koji vjeruju da je pravac sudskih reformi odgovarajući (Grafikon 171).

743. Na percepciju tekućih reformi među građanima utiču ekonomski, geografski, etnički i politički faktori. Oni sa prihodima ispod prosjeka češće imaju negativan stav o reformama nego oni sa iznadprosječnim prihodima, pri čemu 50% prve grupe smatra da proces ide pogrešno, u odnosu na 35% druge grupe. Nasuprot tome, osobe sa višim prihodima su optimističnije u vezi sa reformama, sa 58% koji izražavaju pozitivan stav, u poređenju sa 41% građana sa prihodima ispod prosjeka i 49% sa prosječnim prihodima.

744. Što se tiče geografske raspodjele, građani u sjevernim regionima češće vide reforme pozitivno, sa 62% koji podržavaju promjene. Nasuprot tome, samo 44% građana u centralnom regionu i 46% u južnom regionu ocjenjuju reforme pozitivno. Dodatno, urbano stanovništvo je negativnije nastrojeno prema reformskom procesu nego građani u ruralnim sredinama (43% naspram 33%).

745. Etnička pripadnost i politička orijentacija takođe igraju značajnu ulogu u percepciji reformi. Čak 70% građana srpske nacionalnosti i 75% pristalica vladajuće partije ocjenjuje pravac reformi pozitivno, dok isto mišljenje dijeli samo 37% crnogorskih građana i 22% pristalica opozicije. Negativno mišljenje o efektima reformi izražava 24% Srba i 20% pristalica vladajuće partije, dok kod crnogorskih građana i pristalica opozicije ovaj procenat prelazi polovinu – 53% odnosno 70%. Takođe se primjećuje značajna razlika između Srba i pristalica vladajuće partije, s jedne strane, i ostalih etničkih grupa i politički neutralnih građana, s druge strane (70% naspram 49% po pitanju etničke pripadnosti i 75% naspram 47% po političkom opredjeljenju).

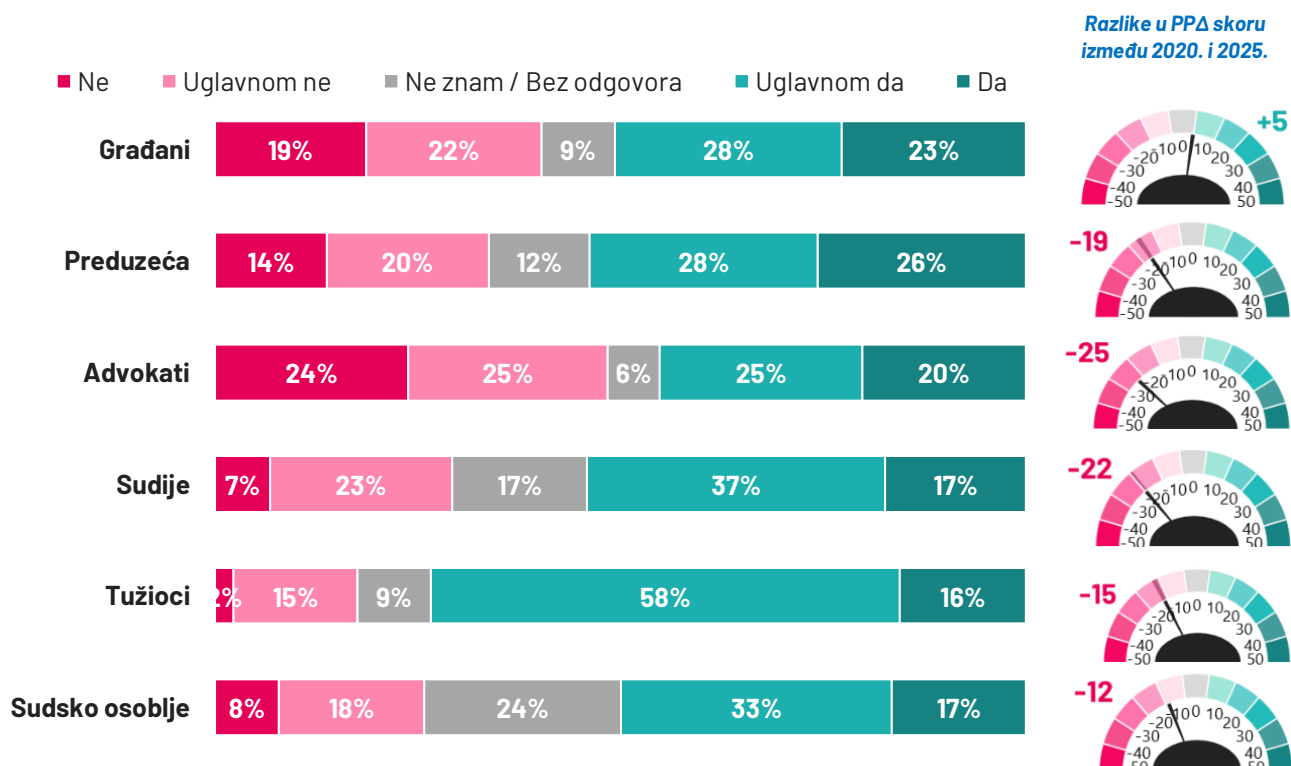
746. Građani sa iskustvom u krivičnim predmetima imaju znatno negativniji pogled na reforme u poređenju sa onima sa iskustvom u građanskim predmetima. Konkretno, 58% učesnika u krivičnim predmetima izražava negativno mišljenje, dok isto misli samo 25% učesnika u građanskim predmetima. Nasuprot tome, 35% učesnika u krivičnim predmetima ima pozitivan stav, dok se pozitivno mišljenje javlja kod 66% učesnika u građanskim predmetima.

747. Među preduzećima, predstavnici kompanija iz južnog regiona su znatno pozitivniji prema pravcu reformi (64% smatra da ide u pravom smjeru, dok 21% misli da ide pogrešno). Suprotno tome, 51% kompanija na sjeveru i 40% u centralnom regionu smatra da reforme idu pogrešno, u poređenju sa samo 21% u južnom regionu.

748. Zanimljivo je da postoji značajna razlika između sudija u sudovima prvog stepena i onih u višim sudovima. Sudije u višim, Apelacionom i Vrhovnom sudu su optimističnije, dok je pesimizam izražen kod sudija prvog stepena. Konkretno, 74% sudija u višim sudovima izražava pozitivan stav, u poređenju sa 42% sudija prvog stepena. Nasuprot tome, 39% sudija prvog stepena ima pesimistički stav, dok negativno mišljenje dijeli samo 13% sudija viših sudova.

749. Značajan procenat odgovora „ne znam”, posebno među osobljem sudova (24%) i sudijama (17%), ukazuje na neodlučnost ili nedostatak jasnoće u vezi sa pravcem reformi čak i među onima koji rade unutar pravosudnog sistema.

Grafikon 171 - GRAĐANI, PREDUZEĆA, ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI I SUDSKO OSOBLJE: PROCJENA TEKUĆIH PRAVOSUDNIH REFORMI

(Kada razmišljate o tekućim reformama pravosuđa u Vašoj zemlji, da li mislite da idu u pravom smjeru?)

Baza: Ukupna ciljana populacija; (Građani n=1305; Preduzeća n=272; Advokati n=150; Sudije n=155; Tužioc n=71; Sudsko osoblje n=687)

8.2. Kanali informacija

750. Kada je riječ o izvorima informacija o aktuelnim i predstojećim pravosudnim reformama, građani najčešće navode televiziju (56%). Suprotno tome, preduzeća se češće oslanjaju na neformalne kanale, kao što su prijatelji, porodica i kolege (40%). Osim televizije, građani se takođe obraćaju svojim bliskim kontaktima za informacije (38%). Ostali izvori informacija za građane uključuju neformalne kanale poput društvenih mreža (28%) i neformalnih veb portala (27%).

751. S druge strane, preduzeća koriste formalne kanale više nego građani kada traže informacije o reformama. Ovi formalni izvori uključuju zvanične veb stranice sudova i ministarstava (33%) i advokate (14%). Pored toga, preduzeća češće koriste novine nego građani. Najmanje korišćene metode za prikupljanje informacija o promjenama u pravosuđu su letci, oglasne table u sudovima i radio.

752. Korišćenje društvenih mreža i drugih veb stranica kao izvora informacija o reformama pravosuđa opada sa godinama. Najmlađe starosne grupe, naročito one između 18 i 44 godine, su najaktivniji korisnici. Konkretno, 39% osoba uzrasta 18–29 godina koristi društvene mreže, dok 34% pristupa neformalnim veb portalima. Za starosnu grupu 30–49 godina, ove brojke iznose 35% za društvene mreže i neformalne veb portale. Kod starijih generacija procenti značajno opadaju: 27% osoba uzrasta 45–59 godina koristi društvene mreže, a 26% neformalne veb portale; kod starijih od 60 godina, brojke su još niže – 17% i 15%.

753. Takođe, građani sa višim obrazovanjem češće koriste zvanične veb stranice, pri čemu 16% njih koristi ove izvore, u poređenju sa 9% građana sa srednjim obrazovanjem i samo 3% onih sa nižim obrazovanjem. Generalno, internet je češće korišćen izvor informacija među građanima sa srednjim i visokim obrazovanjem i višim prihodima. Suprotno tome, televizija je glavni izvor informacija za osobe sa nižim obrazovanjem, sa 76% koje je koristi, u poređenju sa oko 55% visokoobrazovanih građana. Kod osoba sa prihodima ispod proseka, 72% koristi TV, dok je procenat za prosečne prihode 61%, a za iznad prosečne 51%.

754. Građani sa višim obrazovanjem takođe češće traže informacije od advokata u odnosu na one sa nižim obrazovanjem, pri čemu 12% konsultuje advokate, u poređenju sa 4% građana sa srednjim obrazovanjem i samo 0,3% sa niskim obrazovanjem. Dodatno, zaposleni u državnom i privatnom sektoru češće se obraćaju advokatima: 11% državnih službenika i 6% zaposlenih u privatnom sektoru traže pravni savjet, dok to čini samo 3% samostalnih preduzetnika, nezaposlenih, penzionera, studenata i domaćica.

755. Novine se koriste rjeđe od televizije, ali imaju veći procenat kod muškaraca (12% naspram 7% kod žena), urbanog stanovništva (11% u poređenju sa 2% u ruralnim sredinama) i građana sa prosječnim prihodima (15% naspram 7% kod onih sa iznadprosječnim prihodima).

756. Iskustvo sa sudom značajno utiče na izbor izvora informacija. Iako se građani uglavnom oslanjaju na televiziju i neformalne izvore, oni sa nedavnim iskustvom u sudskim postupcima češće koriste zvanične kanale: 22% konsultuje advokate, 18% zvanične veb stranice, a 12% provjerava oglasne table u sudovima, dok kod onih bez iskustva ovi procenti iznose 2%, 10% i 2%. Čak i oni koji su imali iskustvo sa sudom prije 2022. godine ili imaju člana porodice uključenog u sudski proces češće traže savjet advokata (13% naspram 2%). Iskustvo sa drugim pravnim uslugama, kao što su sudska administracija, notari i izvršitelji, takođe povećava vjerovatnoću korišćenja advokata i zvaničnih veb stranica kao izvora informacija.

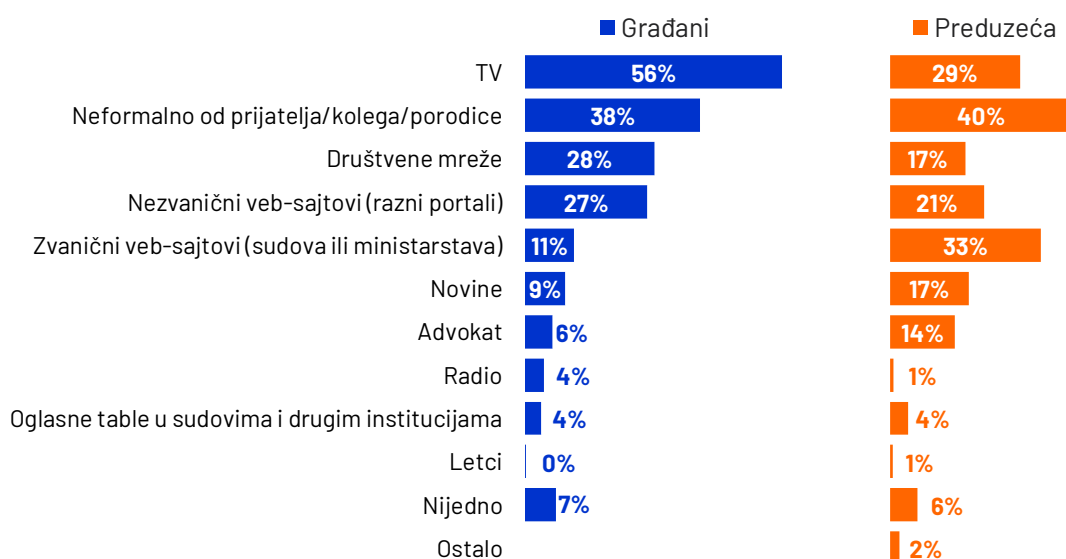
757. Zapaženo je da 7% građana ne koristi nijedan kanal za informisanje o reformama pravosuđa, što ukazuje na segment populacije potpuno isključen iz procesa informisanja o reformama.

758. Slično kao kod građana, iskustvo sa pravnim uslugama utiče i na informacije u poslovnom sektoru. Kompanije koje koriste usluge sudske administracije, notara ili izvršitelja češće se oslanjaju

na advokate. Konkretno, 30% onih sa iskustvom u sudskoj administraciji konsultuje advokate, u poređenju sa 13% onih bez iskustva. Za usluge notara, 23% koristi advokate naspram 10% bez iskustva. Kod korišćenja usluga izvršitelja, 28% sa iskustvom se konsultuje sa advokatima, dok to čini 12% bez iskustva. Advokatske konsultacije se češće koriste u kompanijama sa deset ili više zaposlenih (28%) nego u malim firmama (11%).

759. Kao i kod građana, tradicionalni kanali kao što su radio (1%), oglasne table (4%) i letci (1%) imaju minimalnu upotrebu. Šest procenata preduzeća ne koristi nijedan kanal za informisanje o pravosudnim reformama.

Grafikon 172 - GRAĐANI: KANALI INFORMISANJA

(Koja tri kanala najčešće koristite da se informišete o reformama pravosuđa (prošlim, tekućim, budućim); Baza: Ukupna ciljana populacija, (Građani n=1305; Preduzeća n=272)

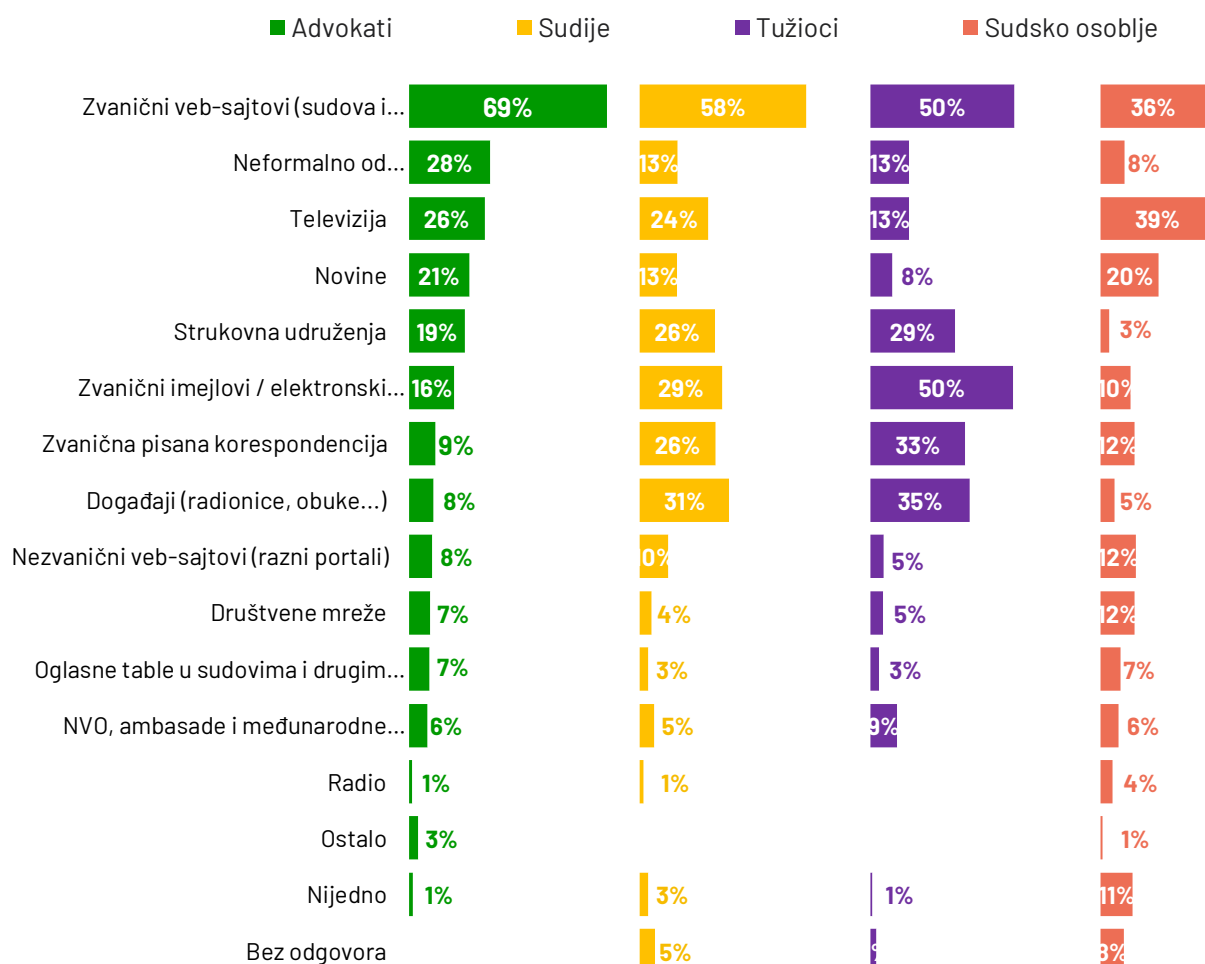
760. Što se tiče izvora informacija na koje se pravosudni profesionalci oslanjaju, zvanični veb sajtovi su daleko najčešći način na koji se informišu o reformama pravosuđa uopšte, uz dodatak zvanične elektronske pošte od strane tužilaca. Ipak, zaposleni u sudovima se malo češće oslanjaju na televiziju (39%) nego na zvanične veb sajtove (36%) kako bi ostali informisani. Pored zvaničnih veb sajtova, advokati se o prošlim i budućim reformama najčešće informišu preko bliskih ljudi (prijatelja, kolega ili članova porodice) (28%) i televizije (26%). Sudije i tužioc, više nego advokati i zaposleni u sudskoj administraciji, oslanjaju se na zvanične kanale kako bi pratili reforme u pravosudnom sistemu, kao što su zvanični mejlovi i pisana korespondencija, profesionalna udruženja i različiti događaji (Grafikon 173).

761. Mladi advokati (do 49 godina) češće koriste zvanične veb sajtove kao izvor informacija o tekućim reformama pravosuđa u odnosu na starije advokate (50 godina i više), sa stopama korišćenja od 50% naspram 31%. Suprotno tome, advokati stariji od 50 godina češće se oslanjaju na profesionalna udruženja i televiziju; koriste te izvore u stopama od 15% naspram 3% za mlade advokate kada su u pitanju udruženja, odnosno 14% naspram 3% za televiziju. Takođe, iskusniji advokati češće koriste profesionalne organizacije kao izvor informacija o reformama pravosuđa nego njihovi manje iskusni kolege, sa stopama od 12% naspram 3%.

762. Što se tiče sudija, žene se češće oslanjaju na zvanične veb sajtove i pisanu korespondenciju, dok muškarci češće nego žene koriste novine kako bi se informisali o reformama (21% muškaraca

naspram 6% žena koristi novine u te svrhe). Konkretno, 65% sudija ženskog pola oslanja se na zvanične veb sajtove, a 32% na pisanu korespondenciju, dok 48% sudija muškog pola koristi zvanične veb sajtove, a 16% pisanu korespondenciju. Nadalje, sudije sa više od pet godina prakse češće koriste neformalne izvore od onih sa manje iskustva, pri čemu 36% koristi televiziju, a 22% kolege, prijatelje i porodicu kao izvore informacija. Nasuprot tome, sudije sa manje iskustva koriste televiziju u stopi od 16%, a neformalne društvene krugove u stopi od 7%.

Grafikon 173 - ADVOKATI, SUDIJE, TUŽIOCI: TRI KANALA KOJA NAJVIŠE KORISTITE DA SE INFORMIŠETE O REFORMAMA PRAVOSUĐA

(Koja tri kanala najviše koristite da se informišete o rezultatima nedavnih reformi pravosuđa?; Koja tri kanala najviše koristite da se informišete o nedavnim i budućim reformama pravosuđa?); Baza: Ukupna ciljna populacija; (Advokati n=150; Sudije n=155; Tužiocci n=71; Sudsko osoblje n=687)

Prilog I Metodologija

Ovaj odjeljak prikazuje metodologiju korišćenu u anketi, uključujući definisanje ciljnih grupa, dizajn uzorka, metode prikupljanja podataka i tehnike analize.

Ciljne grupe

Istraživanje je sprovedeno među osam različitih ciljnih grupa: opšta populacija (nacionalno reprezentativni uzorak i dodatni uzorak osoba koje imaju iskustvo sa sudskim predmetima), poslovni sektor (nacionalno reprezentativni uzorak preduzeća iz privatnog sektora i dodatni uzorak preduzeća sa iskustvom u sudskim predmetima), zaposleni u pravosuđu (sudije, tužioc i osoblje sudske administracije), advokati u privatnoj praksi, notari i i javni izvršitelji.

a) Opšta populacija

- Bez iskustva sa sudskim predmetima: građani koji nijesu učestvovali u nijednom sudskom predmetu od početka 2022. do proleća 2025. godine (tj. do momenta sprovođenja istraživanja).
- Sa iskustvom sa sudskim predmetima: građani koji su učestvovali u sudskim postupcima u kojima je donijeta presuda prvog stepena između početka 2022. i proljeća 2025. godine (tj. do momenta sprovođenja istraživanja).
- Sa iskustvom sa administrativnim uslugama suda: građani koji su obavljali administrativne zadatke u sudu u posljednjih 12 mjeseci prije ankete, nevezano za učestvovanje u sudskim postupcima.
- Sa iskustvom sa uslugama notara: građani koji su koristili usluge notara u toku 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju.
- Sa iskustvom sa uslugama izvršitelja: građani koji su u prethodne tri godine prije ankete imali interakciju sa javnim izvršiteljima.

b) Poslovni sektor – Preduzeća iz privatnog sektora

- Bez iskustva sa sudskim predmetima: preduzeća koja nijesu učestvovala ni u jednom sudskom postupku od početka 2022. do proleća 2025. (tj. do trenutka realizacije istraživanja). Ispitanik je najviše rangirani menadžer koji je dostupan.
- Sa iskustvom u sudskim predmetima: preduzeća koja su bila stranka u sudskim postupcima gdje je donijeta prvostepena presuda između početka 2022. i proljeća 2025. (tj. do trenutka realizacije istraživanja). Ispitanik za ovu kategoriju je osoba koja je najviše upoznata sa konkretnim sudskim predmetom.
- Sa iskustvom sa uslugama sudske administracije: preduzeća koja su obavljala administrativne poslove u sudu u toku 12 mjeseci koji su prethodili anketi, a da nijesu bili povezani ni sa jednim sudskim postupkom. Ispitanik je osoba koja je najviše upoznata sa najskorijim administrativnim zadatkom obavljenim u sudu.
- Sa iskustvom sa uslugama notara: preduzeća koja su u toku 12 mjeseci prije ankete koristila usluge notara. Ispitanik je zaposleni koji je najviše upoznat sa najskorijim zadatkom obavljenim kod notara.
- Sa iskustvom sa uslugama izvršitelja: preduzeća koja su u prethodne tri godine prije ankete imala interakciju sa javnim izvršiteljima. Ispitanik je osoba koja je najviše upoznata sa najskorijom interakcijom sa izvršiteljem.

- c) **Advokati u privatnoj praksi:** definišu se kao advokati registrovani u nacionalnoj Advokatskoj komori najmanje 12 mjeseci prije sprovođenja istraživanja.
- d) **Sudije** koje su obavljale svoje funkcije tokom perioda sprovođenja istraživanja.
- e) **Tužioci** koji su bili na svojim pozicijama tokom perioda sprovođenja istraživanja.
- f) **Administrativno osoblje suda** koje je radilo u sudu na istoj poziciji najmanje 12 mjeseci prije sprovođenja istraživanja, i koje je bilo odgovorno za ovjeru dokumenata, upravljanje prijemom i slanjem dokumenata, administrativne poslove vezane za arhivu i upravljanje sudskim registrom tokom perioda sprovođenja istraživanja.
- g) **Notari** koji su tu funkciju obavljali najmanje 12 mjeseci prije učešća u istraživanju.
- h) **Izvršitelji** koji su tu funkciju obavljali najmanje 12 mjeseci prije učešća u istraživanju.

Tip uzorka i metoda prikupljanja podataka

a) Opšta populacija

- Univerzum uzorka: Građani Crne Gore stariji od 18 godina, prema podacima Popisa stanovništva 2023. godine.
- Tip uzorka: Trostepeni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak; pojačani uzorak građana sa iskustvom u sudskim predmetima – kombinovani uzorak zasnovan na kriterijumima geografske raspodjele i kvotama po tipu predmeta.
- Veličina uzorka: Nacionalno reprezentativni uzorak – 1003 ispitanika; pojačani uzorak – 302 ispitanika.
- Faze: Jedinice prve faze – statistički krugovi; Jedinice druge faze – domaćinstva; Jedinice treće faze – član domaćinstva (ispitanik).
- Stratumi: Geografske regije (sjever, centar, jug) i tip naselja (urbano i ruralno).
- Tip i metoda izbora uzorka: Jedinice prve faze (statistički krugovi) odabrane su Lachirie metodom odabira, sa vjerovatnoćom proporcionalnom veličini; Jedinice druge faze (domaćinstva) odabrane su prostim slučajnim uzorkovanjem, korišćenjem sistematskog pristupa sa nasumično odabranom početnom tačkom i jednakim intervalima odabira; Jedinice treće faze (članovi domaćinstva stariji od 18 godina – ispitanici) odabrane su prostim slučajnim uzorkovanjem; Pojačani uzorak, tj. građani sa iskustvom u sudskim predmetima, odabrani su pomoću kvazi-slučajnih tehnika, kao što je "snowball" uzorkovanje. Ovaj uzorak je integrisan u istraživanje opšte populacije i prilagođen tako da odgovara regionalnoj, starosnoj, obrazovnoj raspodjeli i raspodjeli po tipu naselja ukupne populacije.
- Metod prikupljanja podataka: Intervjui licem u lice u domaćinstvima ispitanika. Intervjue su sprovodili obučeni anketari koristeći strukturirani upitnik putem tehnologije računarski asistiranih ličnih intervju (CAPI). Ovaj pristup omogućio je ispitanicima da na ekranu vide moguće odgovore, čime se povećava jasnoća i tačnost odgovora.

b) Privredni sektor – Preduzeća iz privatnog sektora

- Univerzum uzorka: Privatna preduzeća sa najmanje 2 zaposlena, evidentirana u Agenciji za privredne registre.
- Tip uzorka: Kvotni uzorak, pojačan preduzećima sa iskustvom u sudskim predmetima. Kvote su definisane prema regiji, veličini preduzeća i djelatnosti.

- Veličina uzorka: Nacionalno reprezentativni uzorak – 202 ispitanika; pojačani uzorak – 70 ispitanika.
- Stratumi: Geografske regije (sjever, centar, jug).
- Alokacija po stratumima: Proporcionalno broju preduzeća u stratumu prema kriterijumu definisanja kvota.

Metod prikupljanja podataka: Intervjui sa odabranim ispitanicima sprovedeni su metodom licem u lice, uz primjenu tehnologije računarski asistiranih ličnih intervjuja (CAPI). Lokaciju intervjuja birao je ispitanik, najčešće u prostorijama kompanije, kako bi se osigurala maksimalna privatnost i povjerljivost.

c) **Advokati koji rade u privatnim praksama**

- Univerzum uzorka: Advokati koji su najmanje godinu dana prije perioda sprovođenja istraživanja radili u privatnoj praksi i koji su registrovani u nacionalnoj Advokatskoj komori.
- Tip uzorka: Jednofazni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak.
- Veličina uzorka: 150 ispitanika.
- Stratumi: Geografske regije (sjever, centar, jug)
- Alokacija po stratumima: Proporcionalno broju advokata registrovanih u nacionalnoj Advokatskoj komori u okviru svakog stratuma.
- Metod odabira: Slučajni odabir sa liste advokata registrovanih u nacionalnoj Advokatskoj komori u okviru svakog stratuma.
- Metod prikupljanja podataka: Intervjui sa odabranim ispitanicima sprovedeni su metodom licem u lice, uz primjenu tehnologije računarski asistiranih ličnih intervjuja (CAPI). Lokaciju intervjuja birao je ispitanik, obično u advokatskoj kancelariji, kako bi se osigurala maksimalna privatnost i povjerljivost.

d) **Zaposleni u pravosuđu**

Sudije, tužioci i administrativno osoblje suda

- Univerzum uzorka: Sudije, tužioci i administrativno osoblje suda koji su obavljali ove funkcije tokom perioda sprovođenja istraživanja. Istraživanje je obuhvatilo sve članove ovih grupa (cio klaster), a ne uzorak.
- Broj završenih intervjuja sa sudijama: 155 ispitanika
- Broj završenih intervjuja sa tužiocima: 71 ispitanik.
- Broj završenih intervjuja sa administrativnim osobljem suda: 687 ispitanika.

Metod prikupljanja podataka: Kako bi se osigurala maksimalna privatnost i povjerljivost dobijenih podataka, korišćen je metod samostalnog popunjavanja upitnika. Ispitanicima su uručeni upitnici zajedno sa kovertama; po završetku popunjavanja mogli su da stave upitnik u kovertu i zapečate je. Zapečaćene koverta potom su preuzimali zaposleni lokalne istraživačke agencije koji su posjetili sudove i kancelarije tužilaca po unaprijed dogovorenim datumima.

e) **Notari**

- Univerzum uzorka: Notari koji su tu funkciju obavljali najmanje godinu dana prije perioda sprovođenja istraživanja. Istraživanje je obuhvatilo cio klaster, a ne uzorak.
- Broj završenih intervjuja: 15

Metod prikupljanja podataka: Intervjui sa odabranim ispitanicima sprovedeni su metodom licem u lice, uz primjenu tehnologije računarski asistiranih ličnih intervjuja (CAPI). Lokaciju intervjuja birao je ispitanik, obično u kancelariji notara, kako bi se osigurala maksimalna privatnost i povjerljivost.

f) **Sudski izvršitelji**

- Univerzum uzorka: Izvršitelji koji su tu funkciju obavljali najmanje godinu dana prije perioda sprovođenja istraživanja. Istraživanje je obuhvatilo cio klaster, a ne uzorak.
- Broj završenih intervjuja: 10
- Metod prikupljanja podataka: Intervjui sa odabranim ispitanicima sprovedeni su metodom licem u lice, uz primjenu tehnologije računarski asistiranih ličnih intervjuja (CAPI). Lokaciju intervjuja birao je ispitanik, obično u kancelariji izvršitelja, kako bi se osigurala maksimalna privatnost i povjerljivost.

Procedura ponderisanja¹⁷

Kako bi se struktura uzorka uskladila sa definisanim univerzumom uzorka i ispravile eventualne devijacije izazvane neodazivanjem ispitanika, primjenjene su standardne procedure ponderisanja na relevantnim promjenljivama za svaki definisani klaster.

a) **Opšta populacija**

Za uzorak opšte populacije korišćene su dvije procedure ponderisanja. Najprije je reprezentativni uzorak ponderisan pomoću Rim metode ponderisanja, na osnovu starosti, pola, obrazovanja, geografskih regija i tipa naselja. Zatim je, na osnovu ponderisanog reprezentativnog uzorka, utvrđena učestalost iskustava sa sudskim predmetima, koja je, zajedno sa gore navedenim promjenljivim, poslužila kao margina za ponderisanje cjelokupnog uzorka opšte populacije (uključujući pojačani uzorak građana sa iskustvom u sudskim predmetima).

b) **Privredni sektor**

Za ponderisanje uzorka preduzeća korišćena je Rim metoda ponderisanja, na osnovu geografskih startuma, glavne djelatnosti preduzeća i broja zaposlenih. Učestalost iskustava sa sudskim predmetima, utvrđena u ovom ponderisanom uzorku, zatim je korišćena kao margina za ponderisanje cjelokupnog uzorka preduzeća, zajedno sa prethodno navedenim promjenljivama.

c) **Advokati**

Uzorak advokata ponderisan je pomoću Rim metode ponderisanja, pri čemu su geografski stratumi i pol korišćeni kao margine.

d) **Sudije, tužioci i administrativno osoblje suda**

Kako bi se ispravila strukturna pristrasnost među ove tri populacione grupe izazvana nepotpunim odzivom, primijenjena je post-stratifikacija koristeći geografske regije, pol i tip institucije kao promjenljive za ponderisanje.

¹⁷ Kao što je navedeno u odjeljku „Odricanje odgovornosti“, zbog malog broja završenih intervjuja sa notarima i izvršiteljima, nije bilo moguće ponderisati prikupljene podatke

Upitnik

- Podaci su prikupljeni pomoću strukturiranih upitnika. Šest od ovih upitnika već je korišćeno u prethodnoj fazi RJS istraživanja (2019/2020). Instrumenti dizajnirani za ispitivanje notara i izvršitelja kreirani su posebno za ovu fazu, jer se ove populacije ispituju po prvi put. Važno je napomenuti da su prethodno korišćeni upitnici prošli određene revizije, ali su njihovi osnovni elementi zadržani kako bi se omogućila longitudinalna poređenja. Pored toga, dizajn upitnika je osmišljen tako da olakša upoređivanje percepcija među različitim ciljanim grupama, uključujući korisnike sudskih usluga, pružaoce sudskih usluga i advokate koji djeluju kao posrednici između ovih grupa.
- Upitnici namijenjeni građanima i preduzećima kao korisnicima sudskih usluga bili su posebno sveobuhvatni i sastojali su se iz nekoliko zasebnih modula: 1. Opšte percepcije o pravosudnom sistemu i reformama pravosuđa – odgovarali su svi ispitanici; 2. Percepcije sudskog rada na osnovu ličnog iskustva sa sudskim predmetima – odgovarali su samo ispitanici sa iskustvom u sudskim predmetima; 3. Percepcije administrativnih usluga suda na osnovu ličnog iskustva – odgovarali su samo ispitanici sa iskustvom u administrativnim službama suda; 4. Percepcije usluga notara na osnovu direktnog iskustva – odgovarali su samo ispitanici sa iskustvom u radu sa notarima; 5. Percepcije usluga izvršitelja na osnovu direktnog iskustva – odgovarali su samo ispitanici sa iskustvom u radu sa izvršiteljima.

Procjena dimenzija

Upitnici su osmišljeni da mjere tri dimenzije usluga pravosudnog sistema:

- Efikasnost (percepcija i ocjena u konkretnom predmetu)
- Kvalitet (percepcija i ocjena u konkretnom predmetu), uključujući dostupnost pravosudnog sistema
- Nezavisnost (percepcija i ocjena u konkretnom predmetu), uključujući pravičnost i korupciju

Definicije efikasnosti i kvaliteta korišćene u ovom istraživanju su sljedeće:

- Efikasnost uključuje brzinu, racionalno korišćenje resursa, uz pridržavanje utvrđenih standarda kvaliteta
- Kvalitet pokazuje koliko je posao dobro, pravilno i pravedno obavljen

U nastavku slijedi tabela koja prikazuje skup indikatora za svaku od ove tri dimenzije:

Kategorija	Indikator
Efikasnost pravosuđa	Opšta percepcija efikasnosti
	Trajanje postupka
	Broj ročišta
	Efikasnost ročišta
	Efikasnost izvršenja presuda
	Opšte zadovoljstvo efikasnošću
Kvalitet pravosuđa	Opšta percepcija kvaliteta

	Ukupan kvalitet pravosudnih usluga
	Pravni kvalitet sudskih odluka
	Kvalitet zakona i njihove primjene
	Percepcija dostupnosti pravosuđa široj javnosti
	Iskustva u vezi sa dostupnošću pravosuđa
Nezavisnost pravosuđa	Opšta percepcija pravičnosti pravosuđa
	Percepirana pravičnost u konkretnim predmetima
	Percepirana jednakog pristupanja prema svim građanima
	Povjerenje u institucije i faktori koji se smatraju da narušavaju povjerenje u pravosuđe
	Percepcija nezavisnosti pravosudnog sistema
	Opšta percepcija korupcije u pravosuđu
	Iskustvo sa korupcijom u pravosuđu